VALENTINI HENRICI VOGLERI

INTRODUCTIO UNIVERSALIS

IN NOTITIAM CUJUSCUNQ; GENERIS BONORUM SCRIPTORUM

CUM NOTIS ET AUGMENTO

HENRICI MEIBOMII.

HELMESTADII,

Typis & sumptibus GEORG-WOLFGANGI HAMMII, Acad. Typogr. M DC XCI.

MAGNIFICO NOBILISSIMO PRUDENTISSIMOQUÆ
VIRO,
JOHANNI OTTONI WITTEN JCto,
SERENISSIMI PRINCIPIS,
JOHANNIS FRIDERICI,
DUCIS BRUNSVICENSIS AC LYNEBURGENSIS,
CONSILIARIO INTIMO ET VICE-CANCELLARIO,

S. P. D.

VALENTINUS HENRICUS VOGLERUS.

BOnorum librorum notitia bonæ eruditionis magna pars esse perhibetur. Idque sane non uno merito. Ut enim quod infimum omniumque minimi pretii esse, nec ad quorumcunque usum

 perin-

perinde ſeſe diffundere videtur, inde proficiſcens bonum primo loco commemorem, utique nullum non elegantioris doctrinæ ſtudioſum illa ita decet ut quam maxime. Multa videlicet ſunt ad artium ac ſcientiarum, cujuscunque generis eæ demum fuerint, etiam viliorum plebejarumque, acquiſitionem facientia. Alia quippe ſimpliciter nemini citra damnum debent vel poſſunt ignorari: alia non habere perſpecta nihil quidem derogat ipſarum magiſtris, eadem tamen tenere ad eorum laudem atque exiſtimationem conducit. Inter quæ quidem rurſus haud exiguum intereſt diſcrimen, quod alia propius, alia longinquius eo pertineant, alia item majoris, alia minoris ſint momenti. Quod omne circa diſciplinas illas, quæ proprie doctum hominem reddunt ac denominari faciunt, tanto illuſtrius conſpicitur, quanto majoris eæ ſunt amplitudinis quantoque præſtantioris dignitatis. In omnibus autem, quæ ad laudabilem in eo genere περιεργίαν ſpectant, ſi non principem, certe minime poſtremum locum ſibi vendicat, cujus commendationem nunc ſuſcepi, ſcriptorum librorumque cognitio. Quod ſi enim peregrina quæque in ſe ſpectata minus eruditionem juvant, gratiam tamen ac decus conciliant; certe quæ proxima neceſſitudine

dine

dine cum illa conjuncta sunt, item quorum peritia gravissimum affert pondus, multo maximo esse oportet ornamento. Numquid autem ab illa minus alienum vel excogitari potest, aliorum doctrina præstantium hominum, & quæ ab iis profecta sunt, ingenii monumentorum notitia? numquid etiam vel æqualis vel majoris momenti?

Præterquam vero quod eruditorum τὺς χαριέστέρυς apprime decet, magis insuper isthæc laudari meretur propter insignes, quas affert, utilitates. Quibus quum vulgo plerique omnes mortales cuncta metiri soleant, etiam nunc eæ maximopere sunt attendendæ: quamquam summa rei evidentia neminem nisi brutum eas latere temere permittit. Manifestum sane emolumentum redundat in historiam. Quæ quum res divinas & humanas, naturales & civiles, publicas & privatas, adeoque totius universi memorabilia ambitu suo comprehendat; non minus etiam fructum è scriptis, quibus illa consignata posteritati traduntur, oportet promanare longe uberrimum, Eadem plane ratio est præclararum cujuscunque generis artium atque scientiarum. Omnium quippe singularumque primordia, progressus, incrementa, decrementa, adeoque mutationes atque universa fortuna, iti-

dem tantum non unice ex litterarum monumentis certo addiſcuntur. Quo ſimul etiam pertinet cognoſcere, quid & à quibus ad ſingularum complementum faciens ſit præſtitum, quid impugnatum, quid aſſertum. Hæc omnia quippe habere comperta ad veritatis etiam inquiſitionem multo plurimum ſæpe conducit. Quæ ſummatim propoſita per ſingulas ſpecies eundo ita ſeſe habere reapſe quilibet periclitaturus experietur.

Quin immo omnibus hiſce de cauſis iisdemque nominibus ſummopere quoque neceſſaria eſt illa ipſa notitia. Non deſunt quidem & alii modi quidpiam divulgandi & ab oblivione vindicandi: ſed qui cum illo, qui ſcriptorum ope præſtatur, in contentionem venire poſſit, omnino reperitur nullus. Per ἄγραφον enim traditionem non niſi pauciſſima propagari queunt; quæ ſimul variationi perquam ſunt obnoxia, præſertim ſi ſubinde mutantur mutandique ſunt traditores: quum illa quoque, quæ vix dum contigerunt, nunc additamentum, nunc imminutionem, plerumque ἀλλοίωσιν quandam ſoleant ſentire. Quæ metallis lapidibusque vel inſculpuntur vel imprimuntur, aut ex illis fuſis parantur monumenta, diuturna quidem ſunt, maximeque ferunt ævum, veniuntque ex parte

qua-

quadam in cenſum documentorum litterariorum: tamen ex iis etiam perpauca duntaxat diſcuntur, ipſaque ferme nihil aliud ſunt, atque compendiaria mnemoſyna vel alias fidem facientia ſigna. At ipſas hiſtorias integrasque narrationes non niſi ex commentariis ſcriptisque codicibus petere datur, hisque ſolis demum omnis rerum geſtarum memoria omnisque doctrina optime certiſſimeque conſervatur. Quibus proinde nec hiſtoria, nec præclaræ artes atque ſcientiæ, nec ipſa demum veritatis inveſtigatio ac dijudicatio, citra manifeſtum diſpendium carere poſſunt. Ad iſthæc autem omnia non bonorum duntaxat, ſed malorum quoque ſcriptorum notitia neceſſario requiritur. Neque enim vel meliora deſiderare & amare, vel deteriora fugere & odiſſe quis poteſt, utraque prorſus ignorata. Ita vero conſulto loquor. Haudquaquam videlicet me præterit, prava vulgo tutius neſciri, quam conſtare: quum ſæpenumero plus proſit ignorantia vitiorum virtutum commendatione. Quomodo ſemper ingenium humanum proclive eſt in malorum diſciplinam, & animo facillime inhæret eorundem memoria. Nihilominus vitari nequit, cujus plane nulla notitia datur. Et vero peritia cujuſpiam rei perquam eſt diver-

ſa,

ſa. Nec in omnibus æque accurata requiritur. Quæ quidem ut omnino competit nonnullis, ita rudis ex adverſo multis ſufficit. Prudentes etiam intelligentesque, quibusque pura atque integra mens eſt, nihil vitii ex talium cognitione contrahunt. Pravis autem nihil etiam tam bene nihilque tam ſanćte dici ſcribique poteſt, quin in male ſentiendi agendique occaſionem nequiter id arripiant detorqueantque.

Tot igitur ac tanta, tamque neceſſaria commoda ut quis conſequatur, quoniam notitia illa præſtat, quin in magno pretio ſit habenda, nefas utique fuerit dubitare. Nec tamen idem pretium eandemque laudem cuilibet tali notitiæ deberi, non minus itidem in propatulo eſt. Multiplex videlicet ea quum ſit diverſorumque generum, etiam fructus inde provenientes perquam diſpares eſſe oportet. Aliorum præterea uſibus exigua paucorumque ſcriptorum notitia ſufficit: aliis major quidem conducit, tamen unius alteriusve duntaxat generis: alios demum ampliſſima perque univerſum bonæ eruditionis ambitum diffuſa juvat. Ipſamet etiam notitia in ſeſe ſpectata nunc rudior, nunc accuratior, nunc magis minuſve talis vel talis eſt. Sine dubio igitur tanto

præ-

præſtantior quælibet debet haberi, quanto fuerit utilior: primasque proinde inter omnes tenebit, è qua maximum redundat emolumentum, quæque plurimis uſui eſſe poteſt. Ea vero eſt, quæ non duntaxat communiſſimam nudamque nominis, ſive ſcriptoris, ſive ſcripti, ſimilemve peritiam gignit, ſed præterea quoque ſimul in penitiorem cujusque cognitionem deducit, & iisdem cum univerſa bona eruditione finibus terminatur. Ad id autem, ut intimius libri pernoſcantur, præter reliqua ad plenam & accuratam eorum notitiam facientia, potiſſimum requiritur ſcire, quomodo in eo argumento, quod quisque ſibi tractandum delegit, ſeſe geſſerit, item laudemne meruerit, an vituperationem? Eaque habere percepta, omnium demum præſtantiſſimum eſt, maximeque conducit. Ab illa tamen, quæ nomina & ejusce generis alia ſcriptorum ſuggerit, reliquæ hujus cognitionis ſpecies initium capiunt; & ſicuti ſcriptores ad univerſam bonam eruditionem pertinentes noviſſe maxime præclarum eſt atque excellens: ſic idem ſeorſim in ſingulis ejusdem generibus: nullique proinde notitiæ non ſua eaque certiſſima conſtant merita.

Tametſi vero cuncta iſthæc exploratæ ſunt veritatis, quibusque nullo jure quisquam refragari

 queat;

queat; adeoque notitia illa maximopere est commendabilis, ac quibuscunque fieri potest modis juvanda & promovenda: tamen haud desunt, quibus plane alia, atque mihi, mens aliusque animus est. Enimvero dantur, qui libros primis chartis, utpote quæ singulorum integra nomina inscripta gerunt, adeoque quasi faciem eorum præbent, dedita opera privantes id agunt, ut illis abolitis eosdem sibi comparandi copia aliis denegetur. Nonnulli ab ejusmodi manuum violentia quidem abstinent, nihilominus omnino nullum laudant, sed omnes æque pro ignotis habent, etiam illos & maxime quidem, quos tamen in familiarem & ferme quotidianum usum adsciverunt. Quidam sententiam de scriptoribus librisque rogati, vel alias in eorum mentionem data occasione incidentes, non quidem nihil eo faciens afferunt, at sæpe longe infra meritum justoque parcius: immo quandoque multis modis elevant, quorum opera præcipue profecerunt proficiuntque. Sunt etiam, qui promiscue quosvis, etiam bene meritos merentesque, velut simpliciter infra se positos, superciliose despiciunt atque contemnunt, nec memoratione, nec lectione ullos illorumque scripta dignati. Nam publica multorum, etiam

etiam innocentium, librorum prohibitio alias nota eſt.

Ceterum primi illi quidem livore ac malevolentia ſuffuſum animum nimis manifeſto produnt. Etenim quod omne bonum bonitatis ſuæ plures participes reddere naturali ſua ſponte quaſi geſtiat, utique quo minus iſthoc in genere illud ipſum fiat, illi, quantum in ſeſe eſt, prohibere nituntur. At benignos fructus ſuos didere conanti impedimentum qui inferunt, grande committunt peccatum. Eſtque idipſum tanto gravius, quanto præſtantius fuerit, cui vis fit, bonum, quantoque majus ab ejus remoratione datur damnum. Inſigniter vero citra controverſiam prodeſt doctorum hominum & ab iis conſcriptorum bonorum librorum notitia. Non parum proinde viciſſim quoque noxiam eſſe oportet eorundem ignorantiam & ut ignorentur procurationem. Quod ſimul etiam intelligendum de librorum propter veritatem ejusque inquiſitionem proſcriptorum interdicta lectione. Reliqui quidem partim magis, partim minus, omnes tamen eadem culpa itidem tenentur. Faciunt autem iſthoc duplici potiſſimum de cauſſa. Scilicet hac calliditate præſtare conantur, ne innoteſcat, unde-

 nam

nam quidquam transsumserint, quorumque doctrinam pro sua venditent, alienorum laborum ingrati compilatores. Præterea simul eopse singularem sui existimationem concitare student, quasi nihil aliis, sed omnia omnino sibi solis & suæmet industriæ, suisque ingenii viribus unice debeant accepta. Utrique male profecto memores illius à Plinio ex re & vero pronunciati: *Est benignum & plenum ingenui pudoris, fateri per quos profeceris.* Item illius: *Obnoxii profecto animi & infelicis ingenii est, deprehendi in furto malle, quam mutuum reddere, cum præsertim sors fiat ex usura.* Postremo quoque loco memoratos stolidus & intolerabilis fastus ab ipsamet humanitate plane reddit alienos.

Ego summa rei dignitate diligenter & prout par est apud animum meum perpensa, omnino justum esse statui, pro mea quoque facultate notitiam illam, in cujus laudationem huncce sermonem habui, adjuvare, isthoc in eum usum conscripto commentario. Quem nunc eapropter etiam evulgo, & Tuo quidem, MAGNIFICE VIR, amplissimo nomini dicatum. Tu quippe non unum præclaræ eruditionis genus perdoctus, nul-

lum

lum non amas, & magni hoc est suo pretio quodque æstimas. Non ingratus proinde quoque fuerit in notitiam bonorum quorumcunque scriptorum, adeoque ac ipsammet eruditionem tum universim tum speciatim acquirendam, manu quasi ducens labor. Saltem conatus rationem eam monstrandi non poterit displicere. Me vero operæ pretium præstitisse maxime quoque existimabo, si tum voluntas, tum qualiscunque isthæc opera mea Tibi Tuoque exemplo aliis probabitur. De quo ut minus dubitem, illa ipsa modo memorata etiam atque etiam suadent. Vale longum, publicæ rei bono. Helmstadii in Academia Julia, XVII Septembris, ipso natali meo die, CIↃ IↃC LXX.

BENEVOLO LECTORI
S. P.
VALENT. HENR. VOGLERUS.

Iam inde à pueritia usque doctorum hominum librorumque notitia mirifice sum delectatus. Qui meus amor deinceps cum ætate magis magisque simul accrevit. Sive naturalis instinctus eo me ferret, sive paternum exemplum incitaret. Qua in re juxta cum aliis plurimum post adjutus sum, ex quo iis operam dare cœpi, à non uno Academiæ Iuliæ doctore: tum libros coram inspiciendi auditorio concessa facultate, immo in eum finem iis expositis, tum alias pro re nata commendatis, tum artium ac scientiarum quarundam, quæque eas constituunt, singularum insignium partium tractationi eorum, qui in illis argumentis præcipue jam versati fuerant, justa recensione præmissa. Qui quidem partim adhuc superstites degunt, partim dudum mundi hujus turbis exemti in Domino jam quiescunt. Neque temere quid eo pertinens, quod quidem majoris momenti notatuque inprimis esset dignum, ipsemet observare neglexi. Hactenus tamen nunquam animus fuit ex professo id agere, multo minus de eo quidpiam commentari. Donec aliquot abhinc annis perillustris atque excellentissimus Ioannes Christianus Baro de Boineburg, eximius omnis bonæ eruditionis amicus, ipsemet longe doctissimus, ut idipsum facerem, etiam atque etiam me adhortaretur. Cujus autoritate permotus serio demum de isthoc argumento, num qua mea quoque qualicunque opera

non-

nonnihil posset illustrari, cœpi cogitare. Periculoque ejus facto, tum quæ ad universalem spectant, tum bonam partem singulorum scriptorum notitiæ, domi meæ differendo (ita namque felicius omnia primum proponi, minorique labore dein perfici, usu ipso edoctus sum) tradidi. Exceptus tamen voculis & minus æquis judiciis nonnullorum, à quibus omnia contraria potius exspectaveram. Sed quibus tantum abest, ut à proposito me dimoveri sim passus, ut magis strenue illud ipsum urserim, & bonæ caussæ confisus, & memor illius: Ῥᾷον μωμεῖσθαι ἢ μιμεῖσθαι. *Ex adverso quoque opera isthæc mea sic aliis sese probavit, ut tum nonnulli ex ipsismet auditoribus, tum alii, qui ab iis excepta viderant, editionem à me postularent. Quibus quo minus morem gererem, caussam nullam habui. Ideoque primum universalem hanc ejus generis* προπαιδείαν *in manus resumsi, secundaque cura plurimum & auctam & politam typographeo tradidi. In quo tamen diutius, quam fortassis cuipiam videri queat, commoratus est, mole quamvis satis exiguus iste liber: in alterum usque annum ejus absolutione protracta. Id quod factum partim propter alia varia eaque tædii molestiarumque plena identidem obvenientia impedimenta, partim & præcipue quidem quod subinde consulendi & introspiciendi essent libri, quorum non semper, quando quotiesque usus poscebat, copia dabatur.*

Moneri vero primum *debet, à me non simpliciter omnes, qui hoc argumentum illustraverunt vel illustrare conati sunt, nominatim fuisse laudatos. Nec enim id necessum erat,*

erat, & qui commendationem præterea merentur, facile suo quisque loco memoratis possunt accenseri. Non igitur est, quod ii, si qui sunt, (non erunt autem nulli,) quorum ratio peculiariter haud est habita, velut in injuriam suam factum protinus id interpretentur. Similiter deinde *nonnusquam quædam in exemplum duntaxat & dilucidationis caussa esse adducta, etiamsi me nequaquam fugeret, eo plura pertinere, & illa ipsa quorum memini sæpius tractata & edita fuisse. Quod præcipue contigit, ubi de quorundam generum catalogis eorumque collectione ac publicatione agitur. Præterea* tertio *aliquando integras utut prolixiores librorum inscriptiones consulto fuisse relatas, ut eorum argumentum nullis non evidens esset atque perspicuum; quum compendiaria narratio, minus notarum præsertim rerum minusque intelligentibus, sæpe pariat obscuritatem vel hæsitationem. Quibus* quarto *demum addendum, non omnino quidem omnes, quorum nomina heic leguntur, mihi fuisse visos, ex iis tamen eos adductos, quibus fides tuto potest immo debet haberi: præsertim quum librorum ab illis compositorum tituli rebus, de quibus scripsisse perhibentur, plane respondeant. Vale, benevole lector, tuisque profectibus consulere satagenti fave.*

VALEN-

VALENTINI HENRICI VOGLERI
INTRODUCTIO UNIVERSALIS IN NOTITIAM CUJUSCUNQUE GENERIS BONORUM SCRIPTORUM.

CAPUT I.

Quibus modis Scriptorum notitia poßit acquiri: quam varia item ratione ab aliis hæc res ſit tractata.

QUicunque tum alias doctorum hominum, tum & peculiariter quidem ſcriptorum atque librorum juſtam cognitionem ſibi comparare deſiderat & ſtudet, *primum* diligenter operam dare debet, ne quid negligat quod huc pertinens auditione poteſt addiſcere. Quod ſi igitur ſcriptoris librive cujuſpiam mentionem fieri audit, nomen ejuſdem ſtatim debet annotare. Non minus *deinde* idem faciet, quum ſcriptores ac libros paſſim ſive laudatos ſive reprehenſos in aliorum ſcriptis animadvertit. Perquam multum *tertio* ipſi proderunt catalogi librorum, ſive typographeorum, ſive bibliopoliorum, ſive nundinarii, ſive bibliothecarum, ſive alii cujuſcunque generis fuerint. Præter hæc omnia *quarto* demum & præcipue quidem ipſas quoque tabernas librarias atque bibliothecas ubicunque licuerit diligenter viſitare debet, ipſosque libros introſpicere. Ita ſane maximum emolumentum certiſſime non poterit non ſibi parare. Quod enim inſcriptiones librorum mul-

ta sæpe promittant, quæ tamen deinde vel plane non vel justo minus præstant libri; immo illæ non raro sint metaphoricæ, & aliud titulus, aliud liber loquatur & agat, adeoque & auditorum & lectorum exspectatio egregie ludatur: ipsosmet libros ipsaque eorum contenta perscrutari utique debemus.

PECULIARITER autem nonnulli huic rei operam impenderunt. Alii quippe nomina, alii ætates, alii librorum elenchos, alii vitas doctrinâ clarorum virorum, alii aliud eo faciens adeoque ad scriptorum librorumque notitiam pertinens tradiderunt. Quorum omnium proinde quum magna sit varietas, certæ quædam eorum classes ut constituantur, operæ fuerit pretium. Mihi quidem ad duodecim præcipue genera eos commode referri posse visum fuit. Scilicet.

I. Quidam potissimum nomina duntaxat doctorum virorum annotaverunt, juxta seriem temporum, quibus vel nati fuerunt vel maxime claruerunt vel obierunt.

II. Quidam confecerunt catalogos librorum ab eis conscriptorum.

III. Nonnulli vitas eruditione præstantium virorum litteris sunt persequuti.

IV. Seorsim elogia illustrium virorum sunt qui scripserunt. Quibus annumerandi quoque sunt epicediorum & epitaphiorum scriptores & collectores.

V. Sed & imagines eorum nonnulli exhibuerunt.

VI. Alii promiscue quorumcunque doctorum virorum meminerunt.

VII. Sunt qui peculiariter disciplinarum ac doctrinarum ab iis tractatarum habuerunt rationem.

IIX. Alii priscorum pariter ac recentiorum mentionem faciunt.

IX. Nec desunt qui circa sui vel alterius certi duntaxat ævi claros viros fuerunt occupati.

X. Non pauci suæ vel alterius certæ cujuspiam gentis doctos viros recensuere.

XI. Similiter certi ordinis ac vitæ generis scriptores nonnulli memoraverunt.

XII. Complures demum aliud agentes pro re nata ea tangunt, quæ hujus quod nunc aggredimur sunt negotii.

CAPUT II.

De præcipuis scriptoribus, qui de doctorum virorum ætatibus simpliciter egerunt.

Doctorum virorum ætates potissimum annotaverunt Chronologi nonnulli. In quibus primo loco merito nominatur Eusebius Cæsariensis, cujus *Chronica* Latine vertit S Hieronymus, post in utraque lingua splendide edidit doctissimisque notis illustravit infimi ævi Chronologorum facile princeps Josephus Justus Scaliger.

Inter recentiores primus nunc occurrit Gilbertus Genebrardus, Theologus Parisiensis, & quidem in temporibus Christi natalem antegressis. Quod in temporibus à nato Christo diligenter continuavit Arnoldus Pontacus; cujus compendium eo quoque nomine inprimis laudem meretur, quod concilia & Pontificum Romanorum schismata diligenter annotaverit. Est utriusque epitome, titulo *Chronographiæ in duos libros distinctæ*, junctim edita Lovanii anno superioris sæculi septuagesimo. Nam acerrimum utriusque in dissidentes à Pontificiis sacris dogmatibus odium neminem debet morari.

Non minus idem fecerunt nonnulli, qui tempora resque iis gestas in tabulas, manifesto sane legentium commodo, digesserunt. Id quod observatum est in *Chronicis Canonibus*

Eusebii. E recentioribus magnam laudem eo nomine promeritus est in laborioso suo *Theatro historico* Christophorus Helvicus. Nec minus insigni utilitate sua sese commendant clarissimi Christophori Schraderi nostri *Tabulæ Chronologicæ*, tertium jam biennio abhinc vulgatæ. Præclaræ itidem sunt *Tabulæ Chronologicæ* prorsus anonymæ, sex plagulis constantes, Petavii supputationem potissimum sequentes, à nato Christo ad annum hujus sæculi trigesimum deductæ, inquibus seorsim quoque tum patres & doctores tum scriptores prophani indicantur. Ejusce generis est & *Breviarium Christianæ Chronologiæ* partibus duabus exhibitum, quarum prior sacra, posterior profana complectitur, Viennæ Austriæ anno quadragesimo tertio sed itidem sine collectoris nomine vulgatum, variorum memorabilium diligenti annotatione præcipue quoq; commendabile: quamquam complures omnis generis eruditione clarissimi viri è superiori præsertim & hoc nostro sæculo illic desiderentur. Plane quoque huc referri debet, tametsi ad unum duntaxat doctorum genus spectat, *Chronicon* prius *Astronomorum aut Polyhistorum, qui Astronomica vel Cosmographica propius attigerunt*; quod *Almagesto* suo *novo* præmisit Joan. Baptista Ricciolus. Sunt & alii, qui de doctis viris secundum ætates egerunt: sed quod ad certa solum eorum genera pertineant, suo loco potius memorabuntur.

Uberius aliquanto magnaque diligentia celebrium virorum memoriam persecutus est Abrahamus Bucholzerus in *Indice Chronologico*. Qui dein primum à Godfrido filio, post ab altero filio patri cognomine, Abrahami Sculteti opera potissimum adjuto, deinceps ab aliis continuatus novisque accessionibus fuit auctus, ita ut ante triginta hosce & amplius annos jam quintum editus fuerit. Observavit autem pater meus Godfridus Voglerus, Godfridum in plurimis

rimis ita non indulsisse affectibus, sicut in tertia editione fuit factum: utut illam alteram editionem acerbe perstringat in *dedicatione* frater ejus Abrahamus. Posteriores etiam editiones haud æque limatum judicium in multis referunt. Laudem porro quoque meretur Sethus Calvisius in *Opere Chronologico*. Qui tamen pauciores doctos viros ac scriptores quam Bucholzerus annotavit: in illis autem quæ ad historiam tam civilem quam ecclesiasticam pertinent prolixior est, eoque nomine Bucholzerum superat. Habentur præterea Joannis Gualteri (est autem Janus Gruterus) *dies natales & emortuales virorum literis armisque insignium*, collecti & exhibiti *tomo II chronici chronicorum*: nisi quod in recentioribus duntaxat is occupetur. Huc itidem referri debet *Chronologia* Joannis Henrici Alstedii. Sed & doctrina scriptisque celebrium virorum peculiarem rationem habuit in *Rationario temporum* Dionysius Petavius. Idem fecit in *Epitome Historiæ Universæ* Christophorus Heidmannus, vir optime de præclaris studiis meritus nec minus alii universalis Historiæ Scriptores. Inprimis etiam commendandus est commentarius chronologicus *de universæ eruditionis à nato Servatore propagatione ejusdemque scriptoribus τῦ πάνυ* Conringii nostri, ante complures annos auditoribus traditus: multorum commoda juvaturus, si lucem videret, nisi, quod, quæ ad medicos pertinent, & auctiora quidem jam tum legantur *Introductione in Artem Medicam*.

Seorsim demum *Philosophorum* (ut appellat) *classicorum & Patrum Bibliothecam Chronologicam* seu nomenclatorem ab origine mundi ad sua usque tempora confecit Joannes Jacobus Frisius, sub finem prioris sæculi Tiguri excusam. Sed de qua infra pluribus agetur.

Ab his igitur similibusque scriptoribus aliorum notitia discenda venit. Non nisi prima tamen ferme rudior-

que tantum. Sed & inter ipsosmet illos accurationis ratione nonnullum intereſt diſcrimen. Ad aliquam multos videlicet, immo tantum non pleroſque, etiam in ſequentium claſſium recenſione memorandos, pertinet, quod primum de uno alteroque ſpeciatim *lib. 1. epiſt. 64.* Tanaquillus Faber ſcribit: *Primum hoc mihi credas velim, Chriſtophorum Helvicum non ſatis locupletis eſſe fidei in hac Chronologiæ parte, quæ virorum ſcriptis illuſtrium ætatem ſignat. Dein hoc quoque habet Helvicus, quod fere plerumque recentiores ſcriptores ſequatur, ut eclogarios, bibliothecarios, &c. Quale aliquid quoque in Calviſio improbarat Scaliger, quemadmodum ex Epiſtolis ejus apparet; quamvis Calviſii opus, ex quo totus eſt Helvicus, mirifice laudaret.* Et poſt generatim de univerſi hujus argumenti optima traditione: *Petenda hæc Chronologiæ pars eſt ab aliis hominibus. Nam qui τὰ καθολικὰ artis illius vulgo tradunt, quamvis alias doctiſſimi, ætatem veterum ſcriptorum quo modo aſſignabunt, niſi ſcriptores ipſos legerint, quod tamen non faciunt?* Hæc Tanaquillus, cujus ſententia omnino probari debet. Nec tamen ſufficit duntaxat ipſorummet, quæ quidem ſuperſunt, ſcripta inſpicere; ſed præterea diligenter notandum, quid apud alios, ſive æquales ſive temporibus eorum propinquiores fuerint, de ſingulis legatur. Interim ad primam, ceu dixi, doctrina clarorum virorum notitiam parandam nulli non, etiam qui in eorum certis ætatibus conſtituendis minus fuerunt curioſi, proſunt.

Tan. pag. 113.

Tan. p. 115.

CAPUT III.

De varii generis catalogis librorum, eorumque præcipuis quibusdam ſcriptoribus.

QUi ad ALTERUM antea conſtitutum ſcriptorum genus pertinent, non unius itidem ſunt rationis. Nam.

I. Non-

I. Nonnulli ſimpliciter duntaxat nomina doctorum indicant, & ſcripta ab eis profecta commemorant.

II. Quidam illud fuſius exſequuntur.

III. Alii ſine diſcrimine quorumvis doctorum id faciunt.

IV. Multi ad certum genus reſpiciunt.

V. Ceteri denique judicium & cenſuram addere ſolent.

AD PRIMAM ſpeciem qui pertinent, multiplicis iterum ſunt differentiæ. Quo *primum* referimus eos, qui *publicas Bibliothecas* deſcripſerunt. Qui rurſus diverſa ratione circa rem iſthanc fuerunt occupati. I. 1.

Alii quippe librorum manuſcriptorum in bibliothecis aſſervatorum catalogos ediderunt. Ita manuſcriptorum Græcorum codicum bibliothecæ Auguſtanæ catalogum bis edidit David Hœſchelius. Similis catalogus itidem Græcorum duntaxat librorum bibliothecæ Bavaricæ Ingolſtadii anno hujus ſæculi ſecundo fuit editus. Patavinarum bibliothecarum manuſcriptorum codicum catalogum anno ſæculi hujus nono & trigeſimo Vtini edidit Jacobus Philippus Thomaſinus. Mediceæ bibliothecæ refertiſſimæ librorum manuſcriptorum & editorum catalogum publicavit vir clariſſimus nec minus Helmſtadii noſtri quam Daniæ eximium decus Henricus Ernſtius Amſtelodami anno hujus Chriſtiani ſæculi ſexto ac quadrageſimo impreſſum. Quem catalogum *affectum tamen magis quam perfectum eſſe*, ac *propterea ab ipſis Florentinis ſecundas curas Wilhelmi Langii prioribus præferri; cui tamen Orientales duntaxat Græcosque recenſere libros, prætermiſſis Latinis & Italicis, placuit*: notavit πολυμαθέστατος Hottingerus in *Bibliothecario*. Hott. p. 17. Et vero catalogum illum auctiorem & emendatiorem pollicitus eſt inter ſcripta ad edendum parata recenſens *Indice librorum* & lucubrationum ſuarum ipſemet Ernſtius. Fortaſſis

tassis etiam huc vel ad integrorum catalogorum classem pertinent *Monumenta Bibliothecæ Ambrosianæ* per Jacobum Philippum Opicellum Mediolani anno hujus sæculi octavo decimo vulgata. Fortassis inquam. Titulus enim ambiguus est: & monumentorum voce non solum libri sed alia quoque denotari atque intelligi possunt.

Alii omnium in universum librorum in bibliothecis exstantium catalogos confecerunt. Viennensis bibliothecæ catalogus universalis prodiit anno hujus sæculi undecimo. Pridem quoque Leidensis bibliothecæ catalogus locupletissimus. Similiter & Ultrajectinæ bibliothecæ catalogus primum anno hujus sæculi octavo, dein nuper anno tertio & sexagesimo denuo fuit editus. Catalogus item universalis bibliothecæ Bodlejanæ Oxonii anno vigesimo, & appendix ad eundem ibidem anno trigesimo quinto est vulgata. Augustanæ porro bibliothecæ catalogus, jussu & autoritate Johannis Antonii Laugingeri & Johannis Udalrici Oesterreicheri, bibliothecæ præfectorum & scholarcharum, studio & opera Eliæ Ehingeri secundum publicatus est anno tertio trigesimo.

Alii demum historiam, quæque ad constitutionem bibliothecarum pertinent tradiderunt. Qui proinde, quod vel ipsos catalogos suis narrationibus inserant, vel saltem ea afferant, quæ ad eos adeoque librorum notitiam faciunt, utique & ipsi in hunc censum jure merito referuntur. Ita Norimbergensis bibliothecæ historiam descripsit, annoque supra quadragesimum tertio edidit Johannes Saubertus pater, vir clarissimus. *De bibliotheca Augusta* Wolfenbyttelensi, Serenissimi quondam vereque AUGUSTI nunc gloriosæ memoriæ Principis nostri stupendo atque incomparabili illo opere, prolixe juxta & accurate, ceu solet, egit ὁ πάνυ Conringius noster. *De augustissima bibliotheca*

theca Cæsarea Vindobonensi commentariorum librum primum ante biennium jam edidit, proximò anno quatuor reliquos insuper libros itidem pollicitus, Petrus Lambecius, vir antiquitatis reique litterariæ peritissimus.

2. Deinde commendandi sunt catalogi *Bibliothecarum privatarum*. Quales in Belgio potissimum magno numero prodierunt, ex quo clarorum ac doctorum virorum omnis generis libris instructissimæ bibliothecæ ab obitu dominorum publice venum exponi cœperunt. Id quod deinceps alibi quoque fuit institutum. Quomodo Cordesianæ bibliothecæ catalogum Gabriel Naudæus anno hujus sæculi post quadragesimum tertio Parisiis edidit. Ibidem biennio post vulgatus est catalogus librorum insignium quam plurimorum Samuelis Petiti. Septennio quoque abhinc illustris etiam venalis bibliothecæ catalogum Hafnia Danorum mittebat. Talis itidem est catalogus bibliothecæ Münchusianæ, Bremæ ante paucos annos divenditæ. Cujus generis catalogi non uni etiam in hac Academia nostra sunt vulgati, post publicarum per auctionem venditionum usum receptum.

3. Sequuntur *tertio* catalogi *Nundinarii*, qui singulis semestribus nundinis in Germania nostra tum Francofurti tum Lipsiæ prodeunt. Optandum vero foret, ut bonorum quorumque librorum, qui venales in ea loca importantur, inscriptiones catalogis istis insererentur: nec ipsosmet libros in iis promissos eruditus orbis sæpenumero frustra juberetur exspectare. Huc autem omnino pertinet etiam Georgii Draudii *Bibliotheca*, utpote quæ collecta est è catalogis istis nundinariis Francofurtensibus ac Lipsiensibus. Prout igitur illi nunc plus nunc minus bonorum librorum suppeditaverunt, etiam ex hac bibliotheca nunc major nunc minor fructus potest capi.

Ideminſtitutum in Gallia imitari cœpit Ludovicus Jacob Cabilonenſis Carmelita, edita Pariſiis anno hujus ſæculi quadrageſimo quinto *Bibliographia Pariſina*, hoc eſt, catalogo omnium librorum Pariſiis annis 1643 & 1644 incluſive excuſorum. Quo eodem anno ibidem vulgatus eſt catalogus variorum & inſignium librorum ex Germania, Italia, Flandria & aliis regionibus allatorum, qui venum proſtiterunt in foro ſancti Germani. Sequenti porro quadrageſimo ſexto anno prodiit ibidem ejusdem Ludovici Jacob tum *Bibliographia Pariſina* hoc eſt, catalogus omnium librorum Pariſiis anno 1645 incluſive excuſorum: tum *Bibliographia Gallica univerſalis*, hoc eſt, catalogus omnium librorum per univerſum regnum Galliæ annis 1643, 1644, & 1645 excuſorum. Id quod deinceps quoque per aliquot annos continuatum fuiſſe accepimus.

4. Huc *quarto* referendi ſunt catalogi, qui à *Typographis* & *Bibliopolis* nonnullis publicati ſunt, illorum videlicet librorum, qui vel ipſorum cura ac typis evulgati ſunt, vel alias apud eos venales reperti fuerunt aut adhuc reperiuntur. Cujus rei præcipuus laudator fuit Conradus Geſnerus, ille τῆς ἐμπειρίας βιβλιακῆς *ſummus artifex ac princeps magiſtrorum* jure merito ab ampliſſimo noſtro Conringio vocatus: tum primum confecto & ſeorſim vulgato catalogo librorum quos Chriſtophorus Froſchhoverus publicavit; tum & quam maxime quidem ſingulos libros *Pandectarum ſive parittionum univerſalium* celeberrimis iſto ævo typographis inſcribendo, & partim omnium, partim præcipuorum librorum ab iis impreſſorum catalogos inſerendo. In qua dedicatione *non ordinem, ſed argumentum ut plurimum ſe reſpexiſſe, in quo quis vel numero vel dignitate excuſorum à ſe librorum excelleret*, ipſemet ſcribit *epiſtola* ad Froſchhoverum, cui primum librum conſecravit. Indicum quoque

Conr. de biblioth. Aug p. 14.

que

que ipſorummet præcipuorum nominatim meminit in iisdem *Pandectis de Grammatica tit. XIII.* Ex catalogis autem iſtis typographicis à Geſnero laudatis, librorum per Joannem Oporinum, (illum qui *ex Latinæ Græcæque linguæ profeſſore temporum injuria factus typographus intra paucos annos aut excudit ipſe plurimos, optimos, & rariſſimos, libros, aut excudi per alios curavit, idque quam caſtigatiſſime*; ut & Lycoſthenes & Simlerus in *epitome bibliothecæ Geſneri* de eo jam tum ſcripſerunt: quique duo ac triginta præla ſuis operis ſimul fatigaſſe perhibetur,) partim excuſorum hactenus, partim in ejusdem officina venalium index Baſileæ poſtremum prodiit anno ſuperioris ſæculi ſupra ſexageſimum ſeptimo: tum procul dubio, quando *typographorum omnium ætate ſua doctiſſimus*, ceu Geſnerus in *bibliotheca* eum vocat, typographiam vendidit. Biennio poſt edita eſt Henrici Stephani epiſtola *de ſuæ typographiæ ſtatu, nominatimque de ſuo Theſauro linguæ Græcæ.* Additus eſt index librorum qui ex officina ejusdem hactenus prodierunt, in fine quoque ſubjuncta appendice. Quales catalogi deinceps & à typographis & bibliopolis tum alibi paſſim per Germaniam tum in Belgio nec minus exteris regionibus vulgati ſunt hodieque vulgantur.

Geſn. l. I. 21. col. 1

Plures ejusmodi omnis hactenus adducti generis catalogos catalogorumque ſcriptores nunc non commémorabimus: tum quod noſtra ſententia prolixiori recenſione minus indigeat, vel paucorum iſtorum laudatione ſatis illuſtris; tum & præcipue quidem, quod ab aliis iisque celeberrimis viris idipſum abunde jam ſit præſtitum. Fecerunt id ſane, ex parte Conringius noſter *de bibliotheca Auguſta*; fuſius & ex profeſſo Hottingerus *bibliothecarii par. I. cap II*; item, conciſe tamen ſolisque nominibus indicatis, Philippus Labbe in *indice bibliothecarum*; quem ex ejus

Conr. p. 8. & ſeqq.

bibliotheca bibliothecarum excerptum libro, cui titulus *ſacra bibliothecarum illuſtrium arcana retecta*, nuper inſeruit inſignique ſupplemento auxit Theophilus Spizelius. Niſi quod in utroque & Labbeano & Spizeliano illo ſyllabo nomine *bibliothecarum* non duntaxat ſignificentur, vel bibliothecarum (voce iſthac in ſenſu maxime uſitato accepta) catalogi vel alias commentarii de bibliothecis earumque conſtitutionibus; ſed etiam omnes libri, quibus ſub titulo illo tum de aliis tum de certæ vel artis & ſcientiæ vel gentis vel profeſſionis ac vitæ generis ſcriptoribus agitur. Hottingerus autem vocis iſtius acceptione magis inſuper dilatata nullos non librorum catalogos iſthoc nomine denotat; dummodo non confuſus quilibet, ſed vel ſecundum ætatem, vel locos communes, vel ordinem alphabeticum diſtinctus ſit: immo elogia quoque & icones doctorum virorum.

Spiz. pag 346. & 351.

Hott. p. 8.

5. Demum *quinto* non incommode huc referri poſſunt *Indices librorum probibitorum*, hoc eſt, quorum lectio à Romanis Pontificibus vi decretorum Tridentinornm interdicta eſt. Tametſi enim de Theologicis potiſſimum libris in illis agitur, plerumque etiam ſola autorum, quorum ſcripta prohibitæ lectionis cenſentur, nomina indicantur: nihilominus tamen alii quoque libri, etiam diſerta illorum facta mentione, ibi adducuntur. Qui & ipſi Indices propterea ſcriptorum atque librorum notitiam non poſſunt non itidem juvare, certe ad argumentum iſtud pertinent: etiam quando nuda duntaxat nomina memorant.

Sunt autem Indices iſti Prohibitorii jam aliquoties, novis ſubinde acceſſionibus aucti, publicati. Primus autoritate Pii IV Pontificis, anno ſuperioris ſæculi ſexageſimo quarto Qui deinde Sixti V juſſu auctus, ſed ab eo, quod *re minime abſoluta ab humanis exceſſerit*, non vulgatus Clemen-

Clementis VIII mandato perfectus atque in lucem editus est anno nonagesimo quinto. Qui subjunctus etiam est Indicibus Expurgatoriis junctim Hannoviæ excusis. Post novus Index librorum prohibitorum ab Urbano VIII anno hujus sæculi vigesimo septimo Romæ publicatus, & eodem anno Coloniæ Agrippinæ recusus fuit. Quem nuperrime anno supra sexagesimum septimo excepit Alexandri VII Index librorum prohibitorum, addito Indice Tridentino, Romæ vulgatus. Similiter eodem anno Index librorum prohibitorum & expurgandorum novissimus, pro Catholicis Hispaniarum regnis, Antonii à Sotomajor, Inquisitoris generalis, Madriti promulgatus. Cujusmodi peculiares Indices alias quoque procul dubio in Hispania sunt emissi. Qualis est Index autorum damnatæ memoriæ seu librorum prohibitorum, Vlyssippone anno hujus sæculi vigesimo quarto impressus.

Jam antea vero, durante adhuc & ita censente concilio Tridentino, tales etiam catalogi confecti sunt. Ejus sane generis est catalogus hæreticorum, editus Venetiis, inde cum annotationibus Athanasii, quisquis ille fuerit, Regiomonti in Borussia recusus, anno superioris sæculi sexto ac quinquagesimo, dedicatusque Principi Nicolao Radzivilio. Triennio post, anno nempe nono & quinquagesimo, mense Januario, Romæ ex officina Antonii Bladi, Cameralis impressoris, prodiit index auctorum & librorum, qui ab officio sanctæ Romanæ & universalis Inquisitionis caveri mandantur, sub censura: mox itidem ad autographum alibi excusus. Quo eodem anno Philippi II Regis Hispaniæ jussu duo indices itidem super librorum prohibitorum censura sunt evulgati.

Præter hosce vero Prohibitorios *Indices Expurgatorii* quoque juxta decretum ejusdem concilii Tridentini con-

ſcripti atque impreſſi ſunt. In quibus peculiariter ſignificatur, quid in multis libris, qui à reformatione Eccleſiæ ſuperiori ſæculo facta prodierunt, vel corrigi vel penitus deleri tollique debeat, anteaquam illorum vel lectio vel venditio ſit concedenda.

Prior Index juſſu & auctoritate Philippi II Regis Hiſpaniæ, atque Albani Ducis, immanis illius tyranni, conſilio, in Belgio concinnatus, Antwerpiæ in officina Chriſtophori Plantini impreſſus fuit anno ſuperioris ſæculi poſt ſeptuageſimum primo: *non quidem evulgandus diſtrabendusque, ſed diſtribuendus ſolis cognitoribus inſtitutis in urbibus & municipiis*; jubenturque *ii ipſi privatim nullisque conſciis apud ſe indicem Expurgatorium habere, eundem neque aliis communicare, neque ejus exemplum ulli dare, ſed tantum id curare diligentisſime, ut loca prædicta inquirant, expungant, reſtituantque*; ceu ſevere cautum fuit *diplomate* Regis Catholici, quod ipſi illi Indici Expurgatorio præmiſſum legitur. Ita liber ille inſtar myſteriorum in cenſorum illorum bibliothecis occultatus diu delituit, donec quindecim annis poſt in aliorum adeoque Franciſci Junii manus perveniret, à quo Heidelbergæ tandem vulgatus publicique juris factus fuit: inde anno poſt milleſimum undeſexcenteſimo Argentorati, procurante Johanne Pappo, cum ſimili quodam libello recuſus. Interea alter etiam *Index librorum expurgatorum*, Gaſparis Quiroga, Archiepiſcopi Toletani & Hiſpaniæ generalis Inquiſitoris, juſſu Madriti anno ejusdem ſæculi octogeſimo quarto editus fuit. Qui quum & ipſe lucem fugeret, tandem in celebri illa Gaditana direptione, quæ duodecennio poſt contigit, in Anglorum manus devenit, unde poſt à Jacobo James ad Philippum Mornæum miſſus, hujus cura Salmuri in Gallia recuſus fuit. Atque ita uterque iſte, & Belgicus & Hiſpanicus, Expurgatorius

Index

Index, usque adeo in arcano habitus, singulari Numinis providentia, è tenebris in apricam lucem protractus fuit: ex eo, exemplaribus deficientibus, una cum Prohibitorio Indice, Hanoviæ anno hujus sæculi undecimo junctim vulgatus. Præterea vero Index Expurgatorius quidam Lugduni quoque anno superioris sæculi octogesimo tertio fuit editus. Sed de quo, an ab iis plane diversus sit, nec ne, certi quid pronunciare mihi nunc non est integrum.

II. FUSIUS & accuratius ab aliis catalogi librorum confecti sunt; qui videlicet interdum tum alia vel ad scriptores ipsos vel libros eorum pertinentia inspergere solent, tum etiam ætatem & vitæ genus indicare. Qui itidem non unius sunt generis. III. Alii quippe quorumvis scriptorum promiscuam designationem instituerunt. Alii vitarum descriptioni catalogos simul vel inserunt vel subjungunt. IV. Alii peculiariter vel suæ gentis vel peculiari ordini addictorum doctorum hominum memoriam & scripta annotaverunt. Id quod etiam ab illis factum, qui disciplinarum rationem potissimum habuerunt. De quibus omnibus postea seorsim agendum erit.

V. Quibus denique addendi sunt & illi, qui ipsimet librorum suorum indices confecerunt. Quod ex antiquis præcipue fecit Galenus. Cujus tum περὶ τῶν ἰδίων βιβλίων *de libris propriis* tum περὶ τάξεως τῶν ἰδίων βιβλίων *de ordine suorum librorum* singuli libri, ex parte tamen mutili, hodieque non sine fructu pariter ac dolore leguntur, quod plurima opera à viro præclarissimo conscripta fuisse inde discamus, quorum tamen ne fragmentum quidem hactenus ad eruditorum manus pervenit.

QUI judicium insuper & censuram de libris tulerint, opido sunt pauci. Ideoque id in plerisque omnibus librorum cujuscunque generis universalibus indicibus, tam iis

quorum

quorum jam facta est mentio, quam qui deinceps in singularum vel disciplinarum vel aliarum specierum consideratione memorabuntur, desideratur. Sed nec cujusvis est solidum judicium instituere. Et vero longe satius est nullum, quam vel imperitum vel iniquum censorem agere. Plurimum tamen interest ad ipsammet veritatem percipiendam, quid boni ab aliquo scriptore exspectandum sit, quidve in illo desideretur, quidque præstiterit, vel minus probe habere cognitum. Est boni videlicet & fidelis magistri, hac quoque in re, quantum quidem licet, discipulis & auditoribus suis recte consulere: præsertim si de gravioris momenti negotio agitur: ne illi vel pravis opinionibus imbuantur, vel bonum & pretiosum tempus illis discendis impendant, quæ didicisse illos olim pœnituerit. Dummodo tamen judicium candidum fuerit, nec ab animo malevolentia & amara felle suffuso proficiscatur. Quinam vero sint, qui hoc in genere commendationem mereantur, quamvis valde pauci sint, ad sequentes classes commodius laudabuntur.

Ut tamen heic quoque distinctim agamus, notandum venit, istius generis censores in duplici potissimum esse differentia. *Alii* quippe circa argumentum, in quo libri occupantur, versantur: *alii* de eo, num liber genuinus sit & cujus nomen præscriptum gerit, vel alias quem, parentem agnoscat, disquirunt.

De *priori* ejusque permagno immo necessario usu jam diximus. Cujus generis sane quoque sunt ipsimet illi Pontificii modo memorati & Prohibitorii & Expurgatorii Indices. Sed quod quidem criticæ genus sicuti plane insolens est, inque sacræ tyrannidis stabiliendæ instrumentum callide excogitatum: ita tanquam penitus abominabile summe detestamur & ab eo abhorremus.

Nec

Nec exigua *posterioris* est utilitas, itaut prius non raro simul implicet. In quo priscorum grammaticorum cura valde laboravit, conscriptis etiam peculiaribus indicibus librorum. Quorum præcipuos commemorat Joannes Wowerius tractatione *de polymathia cap. XVI.* Præter eos autem, ut & ex recentioribus, qui huc operam præcipue contulerint vel aliquid eo pertinens notaverint, tum subsequentes omnes ferme classes tum *Introductio singularis* subinde suggerent.

AD HOSCE vero varii generis catalogorum scriptores *postremum* referri quoque debet Philippi Labbe *Bibliotheca bibliothecarum.* Cujus prima pars relationem præcipue omnium catalogorum adhuc compositorum continet, ubi videri possunt I. autores cujusvis gentis qui scripserunt. II. panegyristæ virorum in quavis professione illustrium. III. illi qui de ordinibus monasticis nonnihil prodiderunt memoriæ. Et quæ sequuntur. VI. illi qui de celebrioribus museis & bibliothecis insignibus scripserunt. VII. præcipui typographi & bibliopolæ Europæi. Prout summa libri capita memorantur *tomo I. ephemeridum eruditorum* è Gallico in Latinum sermonem translatarum. Quod si vero ex *indice bibliothecarum*, quem Spizelius inde excerptum exhibet, ceu jam antea notatum, de toto opere conjectare licet, utique omnia succincte nec nisi nominetenus duntaxat Labbeus est persequutus. Etiam sic tamen liber insignis est, suaque utilitate semetipsum satis commendat.

Eph p. 44. & 45.

Bibliothecæ isti merito jungitur *Historia literaria quadripartita*, sive præcipuorum in Europa impressorum librorum catalogus, in quo nudi non solum tituli traduntur, verum de materiis, quæ in iis continentur, secundum facultates breviter dicetur, additis impressionum impensorumque

rumque locis & annis. Quam nuperrimi catalogi nundinarii Argentorato exſpectare juſſerunt. Quæ proinde qualis ſit, dies docebit.

CAPUT IV.

De nonnullis elogiorum, epitaphiorum ac monumentorum, imaginumque collectoribus & ſcriptoribus.

DE iis qui ad TERTIAM claſſem ſpectant, hoc eſt, qui vitas doctrina clarorum virorum tradiderunt, quod magis tempeſtive in ſequentibus capitibus poſſit agi, iis recenſendis nunc abſtinebimus, quum ex iis quæ deinceps in ſingulorum ſupra conſtitutorum generum peculiari conſideratione notabuntur, facile huc poſſint transferri.

QUARTÆ tamen claſſis ſcriptorum nonnullorum heic mentio facienda eſt. Et ex encomiaſtarum quidem genere potiſſimum ſeſe nunc offerunt Joannis Papirii Maſſonis *elogia* quæ Imperatorum, Regum, Ducum, aliorumque inſignium heroum, ſuperioribus & noſtro ſæculo virtute bellica maxime illuſtrium, vitam complectuntur; nec non & eorum, qui amplisſimarum dignitatum titulis, vel eruditionis laude & publicatis literarum monumentis claruerunt: è muſeo Joannis Baleſdens edita Pariſiis annó hujus ſæculi quadrageſimo quinto. Fortaſſis etiam hujus generis ſunt Petri Labbe *elogia varia*, Gratianopoli anno quarto ſexageſimo vulgata.

Inſcriptiones porro, & præſertim epitaphia, ſunt qui collegerunt. Quo pertinere puto Tobiæ Fendii *monumenta ſepulchralia*, quæ Vratislaviæ prodierunt anno ſuperioris ſæculi poſt ſeptuageſimum quarto. Præterea adidit *Epitaphia antiqua & recentia* Pantaleon Candidus: Sed, quæ ipſemet, niſi fallor, conſcripſit. Seorſim *Baſilienſium monumentorum antigrapha*, ut & *Monumentorum Sileſiæ pericula*,

cula, Simon Grunæus Ligius vulgavit, Lignicii anno hujus ſæculi ſecundo impreſſa: majus inſuper omnino opus, omniumque patriæ (Sileſiæ) epigrapharum, quæ nonnullius ſaltem momenti eſſe putarentur, editionem pollicitus. Operoſius in eo argumento verſatus eſt Franciſcus Swertius, tum *ſelectas orbis Chriſtiani delicias*, hoc eſt, epitaphia, inſcriptiones, &c. ex urbibus, templis, bibliothecis, & aliunde collectas; tum *monumenta ſepulcralia Brabantiæ* edendo. Quo procul dubio referri quoque debent ejusdem *Jocoſeria atque Epitaphia, vetera, nova, Latina, Gallica, Hiſpanica, &c.* Quorum omnium meminit Valerius Andreas. Poſt illos nuper admodum prodiit Philippi Labbe *theſaurus Epitaphiorum veterum ac recentium ſelectorum*, memoratus etiam *tomo II ephemeridum eruditorum*. Eph. p. 321

Aliàs etiam *inſcriptionum veterum*, præſertim Romanarum, collectores atque editores non temere eruditiorem quempiam latent. Primus ex profeſſo id egit Martinus Smetius, cujus *Inſcriptionum antiquarum* farraginem cum auctario poſt edidit Juſtus Lipſius, typis Plantinianis. Inde auſpiciis Marci Velſeri & Joſephi Scaligeri ingens vaſtumque volumen *Inſcriptionum veterum Romanarum* typis Commelianis primo hujus ſæculi anno Heidelbergæ vulgavit Janus Gruterus. Poſt quem in eodem argumento plurimum laboravit, vir varia eruditione non temere cuiquam noſtra ætate ſecundus, Thomas Reineſius, non duntaxat congeſto novo *inſcriptionum veterum* opere, ſed etiam conſcripto in eas *commentario*. Quorum neutrum tamen, dum adhuc in vivis eſſet, in lucem edere potuit. Sed hæ quidem inſcriptiones plane alterius ſunt rationis, & à noſtro negotio alienæ.

In ſuperioribus autem iſtis epigraphis & epitaphiis tametſi multa quoque habentur, quæ nec ipſa huc faciunt,

C 2 nec

nec ad doctos scriptoresque pertinent: tamen haud pauca in iis comparent, quæ ad homines doctrina editisque libris claros vel saltem nomen aliquod consequutos eorumque memoriam omnino spectant.

Huc etiam præterea refero tum Epicedia tum Orationes funebres tum Programmata in exsequiis doctorum hominum in Academiis & gymnasiis nonnullis, perquam laudabili sane instituto, conscribi publiceque proponi solita; utpote in quibus omnibus, præcipue vero hisce, tam vitæ quam laudes defunctorum narrantur. Sed quorum nulla in peculiare aliquod volumen relata leguntur. Id quod etiam commode fieri nequit, quum in magnam nec nisi paucis gratam molem illa non possent non facile excrescere; etiam si maxime delectus eorum, ceu omnino par esset, haberetur. Ideoque satius est, in eorum, qui talia conscripserunt, vel carminum vel orationum libris, aut etiam seorsim singula prout sese offerunt, legere. Non abs re tamen foret, si Programmata quæ dixi, saltem singulis locis ubi prodeunt, in certa volumina redigerentur. Sunt enim publica de doctorum hominum vita & moribus & doctrina testimonia. Quæ proinde hujus notitiæ, cujus comparandæ rationes jam trado, cupido non possum non maximopere commendare. Sed nec illud hactenus factum est, & proinde uniuscujusque cura heic ipsamet sibi prospicere debet. Unius tamen Augusti Buchneri viri clarissimi heic mentio facienda est, cujus *programmata* duobus tomis comprehensa atque ab ipsius obitu edita non pauca habent quæ hujus de quo nunc ago sunt generis. Quomodo etiam biennio ab hinc clarissimi Schraderi nostri *Programmata selectiora* in unum volumen collecta typographeum nostrum dedit. Non hunc autem duntaxat sed multiplicem insuper alium usum Programmata Academica

demica præstant. Sed de quo nunc tanquam loco alieno nihil memorabo: perinde ut de solis publicis publicoque nomine conscriptis ejusmodi Programmatibus jam loquor.

IN IIS quibus QUINTA classis attributa fuit quasi familiam ducunt imagines Boissardianæ. Scilicet Joannes Jacobus Boissardus Vesontinus scripsit *vitas doctorum virorum*, plerorumque quidem recentissimi ævi, quorundam etiam antiquiorum. Et quidem opus illud in quinque partes distributum est, cui additæ sunt imagines ad vivum expressæ à Joanne Theodoro de Bry. Inde postea, vitis à Boissardo conscriptis plane omissis, nata fuit *Bibliotheca chalcographica illustrium virtute atque eruditione in tota Europa clarissimorum virorum.* Singulis imaginibus addita sunt singula disticha; quæ interdum quidem sunt arguta & elegantia, complura vero nullum sapiunt ingenium. Huic bibliothecæ chalcographicæ sextam partem adjunxit Sebastianus Furtius: & postea tres alias partes Clemens Ammonius, quamvis ejus nomen continuationi quartæ sive parti nonæ non sit adscriptum, gener illius de Bry. Qui Ammonius *præfat. secundæ continuationis* pollicetur perfectum opus, in quo *secundum cujusque facultatis seriem omnium ætatum sapientum vitas & imagines* sit exhibiturus. Sicut autem in prioribus Chalcographiæ partibus, sic in omnibus quoque continuationibus adjecta sunt disticha, ejusdem cum illis notæ ac qualitatis. At imagines in universum omnes perquam elegantes sunt, ita ut sculptorum artificium inde inprimis orbi commendetur. Nescio an ejusdem generis etiam sit Gasparis Molze Slaccewaldensis *liber Imaginum illustrium virorum*, additis variis eorum elogiis, quæ è doctorum virorum poëmatibus sunt collecta, cujus in Epit. Biblioth. Gesneri meminit Simlerus, sed ut

 nondum

nondum impressi, ipsumque Gasparem jam tum immatura morte obiisse addens.

Qui præterea tum encomia tum imagines doctorum virorum confecerunt & exhibuerunt, deinceps, ubi peculiarium specierum scriptores sigillatim enumerandi venient, laudabuntur. Quo revera quoque pertinent & nonnulli inscriptionum collectores & programmatum scriptores jam tum modo memorati.

CAPUT V.

Qui promiscue de omnis generis, nulla discriminis alicujus habita ratione, doctis viris egerunt, indicantur.

Sequitur jam SEXTA classis scriptorum, in quam illos contuli, qui promiscue de omnis generis doctis viris, non habita ratione sive disciplinarum sive ætatis sive gentis sive aliarum differentiarum, egerunt. Quo ipso in negotio ut majori cum fructu quis versari possit, distinctiones paullo ante enumeratæ denuo repetendæ veniunt. Nam *primum* huc omnes illi pertinent, quos summatim in generali historia mentionem doctorum virorum fecisse ostendi. *Deinde* huc spectant & illi, qui simpliciter indices librorum confecerunt; quos jam ante ad secundæ classis primam speciem itidem commendavi. Sunt autem in eorum numero præcipue catalogi bibliothecarum tam publicarum quam privatarum, nec minus nundinarii. Tametsi enim hi non nisi de recenter editis scriptis agunt: tamen omnis generis libros & in his subinde antiquorum monumenta vel denuo recusa vel illustrata significant, atque adeo ad antiquos scriptores quodammodo sese simul extendunt. Et vero è re publica esset, ut omnibus novis quisquiliis seu venalibus nugis rejectis, meliora quæque scripta vel superiorum sæculorum, vel quorum alias aut plane non

ne non aut non nisi ægre amplius copia datur, prælo rursus subjicerentur: illorum item editio juvaretur, quibus, quamdiu ista in pretio sunt, neglectis patronoque destitutis lucem videre, magno bonæ eruditionis in majus promovendæ damno, denegatur. Sed & reliqui catalogi quædam huc facientia suggerunt: nunc plura, nunc pauciora, prout à bonorum librorum numero largius parciusve sunt instructi.

Magis ex professo, succincte licet, nonnulli id *tertio* egerunt. Quo referendus est Raphael Volaterranus, qui *commentariorum urbanorum* tomo altero, quem *Anthropologiam* inscripsit, de plurimis, non sola tamen doctrina sed alia quoque ratione, claris viris agit: in antiquiorum historia seriem alphabeti; at *lib. 21*, ubi recentiores enumerat, tempus quo floruerunt observans. Huc item & maxime quidem pertinent Christophori Mylæi *de scribenda universitatis rerum historia* libri quinque. Quorum primus de naturæ, alter de prudentiæ, tertius de principatus, quartus de sapientiæ, quintus de litteraturæ historiis & historicis agit. Ubi veteres pæne omnes, etsi breviter, enumerat: ita modum ostendens componendæ historiæ de re litteraria universa. Quibus inprimis accenseri quoque debet, is cujus desiderium jam *capite primo* excitatum fuit, πολυμαθεστάτου Conringii nostri *de universæ eruditionis à nato Servatore propagatione* commentarius. Meretur heic omnino quoque laudari Michaël Neander. Ille ex cujus Ilfeldina schola velut ex equo Trojano magno numero prodierunt qui non in hisce duntaxat vicinisque locis sed etiam passim alias per Germaniam in erudienda juventute reque publica litteraria propaganda præclaram operam navaverunt; cuique insigne elogium scripsit in *vita Valentini Mylii* æternum Academiæ Juliæ decus

Joannes

Joannes Caſelius. Diſſeruit autem Neander de præcipuis omnis generis omnisque ævi ſcriptoribus, *præfatione in Græcæ linguæ Erotemata*: quam non immerito *bibliothecam* e us *univerſalem* vocat in *Bibliotheca Medica* Schenkius. Nec aliò commodius nunc referendus videtur *catalogus Auctorum Plinianorum*, quem ſeſe affectum habere, & in quo inter cætera convenientiam & diſcrepantiam ipſorum indicum cujusque libri cum cujusque libri contextu oſtendere conſtituiſſe memorat erudititiſſimus Mallinkrotius in paralipomenis de Hiſtoricis Græcis p. 68. Sed qui perfectus ne ſit, an minus, non liquet.

EX ALTERA porro ſpecie ſecundæ claſſis peculiariter quidam nunc veniunt commendandi. Ubi ex antiquioribus huc potiſſimum pertinent Suidæ (alii Sudam, perperam tamen, vocant) *Collectanea* ſive *Lexicon*; utpote in in quibus de varii generis atque ætatis doctis hominibus & quos conſcripſerunt vel ſaltem conſcripſiſſe feruntur libris agitur. Quod opus eo plurium uſibus inſervire poteſt, poſteaquam integrum cum Latina interpretatione ac notis Æmili Porti Genevæ anno hujus ſæculi undevigeſimo prodiit.

Poſt Suidam Conradi Geſneri *Bibliotheca univerſalis* jure meritiſſimo locum ſibi vendicat. Quam ille pro incomparabili omnem bonam eruditionem promovendi ardore, *laboribus maximis*, (*quos longo tempore incredibili cura, peregrinationibus etiam hac de cauſſa ſuſceptis, in lectorum & omnis poſteritatis uſum ſe ſuſtinuiſſe* ipſemet *in præfat.* ſcribit, hos verſus, manifeſta rei veritate approbante, ſubjungens:

Non mihi, ſed ſtudiis communibus iſta paravi.
Sic vos non vobis mellificatis apes.)

quam (inquam) congeſſit, Tiguri apud Froſchoverum anno

anno post sesquimillesimum quadragesimo quinto impressam. Quæ usque adeo præclara est, ut ante eum simile quid non sit tentatum, ne dicam perfectum.

Et vero rei evidentia operisque dignitas tanta est, ut etiamsi vir optimus, quamquam nihil minus commeritus, à curia Romana ejusque defensoribus & ipse, idque sine dubio quam maxime propter hanc Bibliothecam, in autores damnatos relatus fuerit: nihilominus tamen ab ipsismet pontificiis, vi veritatis adactis, non potuerit non in testimonium adduci. Quos inter Consalus Poncius Legionensis *præfat. in Physiologum Epiphanii* non dubitavit ipsis etiam Gesneri argumentis uti: etsi livor, ut nomen ejus exprimeret, prohibuit, *bibliothecæ ultimum scriptorem* duntaxat eum appellando. Dionysius autem Petavius *præfat. in tomum II. operum Epiphanii* Gesneri diserte meminit, *diligentiæ* insuper laudem ei pariter & Consalo tribuens. Præterea Valerius Andreas *præfat. ad lector Bibliothecæ Belgicæ* fassus est, Gesnerum in Bibliotheca illa *omnis ævi, omnisque scientiæ recensere scriptores*: subjungens tamen, eum *plus æquo occupatum & accuratum in numerandis ab Ecclesia damnatis, & suæ sectæ* esse Non poterat videlicet ferri, quod in Gesneriano opere subinde adducantur & recenseantur libri illorum virorum, vel quorum opera Ecclesia pristino nitori restituta fuit, vel qui alias Pontificiorum corruptelas patefecerunt & oppugnaverunt. Sive ita judicaverit ipse Valerius ex proprio erga Romanam curiam affectu, sive à sacris censoribus id fuerit profectum.

Neque quidquam laudis incomparabili operi derogare potest, si quid alicubi circa scriptorum vel nomina vel libros prætervisum fuerit, quod insequentium industria deinceps notavit. Nec injuriam sapit, quod *lib. 1 variar. lection. c. 25* πολυμαθέστατος Reinesius scribit: *festinato & ob materiæ amplitudinem inelaborato operi non adhibitam fuisse limam*,

Rein p. 114.

limam, ut secure quicquid in eo traditur, adhiberi poßit. Quid enim id mirum est? præsertim in tam vasta mole, opere nemini antea tentato, viro insuper alias occupatissimo &, si quis alius unquam, laboriosissimo.

Gesnerianam illam Bibliothecam dein, sed in epitomen contractam, circiter mille & octingentis autoribus auctam anno quinquagesimo primo ejusdem sæculi Basileæ per Joannem Oporinum, Gesnero tamen ignorante, rursus edi curavit Conradus Lycosthenes Rubeaquensis: Christophori Mylæi, illius paullo ante laudati & in suo de scribenda universitatis rerum historia consilio excudendo occupati, efflagitationibus assiduis victus. Quæ *Epitome Bibliothecæ Conradi Gesneri* denuo recognita & plus quam bis mille autorum accessione, partim ex ipsiusmet Gesneri collectaneis desumta, locupletata est per Josiam Simlerum, Tiguri apud Christophorum Froschoverum anno quinquagesimo quinto impressa: additis paucis paralipomenis tum aliis tum Gilberti Cognati.

Quod tamen consilium & institutum quam minime sese Gesnero probaverit, *præfatio ad lectorem Epitomæ Simleri* præmissa docet. Posteaquam enim & Lycosthenis & præsertim Simleri præstitam operam commendavisset, ita pergit: *Hoc autem interest, quod Bibliotheca plerorumque librorum, præsertim veterum, argumenta recenset, & non raro censuras tum nostras tum sæpius aliorum adscribit: ac simul plerunque aliquod styli authorum specimen exhibet: & alia quædam interdum addit non inutilia nec injucunda scitu. Quibus omnibus Epitome caret, sola fere authorum nomina cum suis scriptis brevißime enumerans. Atqui hæc præcipua Bibliothecæ utilitas est, ut cognitis ex ea qui extant scriptoribus, & quid quisque scripserit, quo modo, quatenus, quoque stylo, & hujusmodi, studiosi inde habito delectu, quos voluerint sibi libros*

libros parent. Quæ quidem utilitas æque ex Epitome non contingit. Publicata tamen est ea quoque, ut & typographo satis fieret, & tenuioris fortunæ hominibus, ut quidam judicant. Mihi certe secus videtur. Quamvis enim Epitome minoris væneat quam integrum opus: in hoc tamen per ea quæ dixi adjecta, sæpe admonitus lector, multis fortaßis voluminibus, quæ alioquin emenda aliunde accerseret, abstinebit ac sumptui parcet. Rursus ditiores multa egregia volumina, quorum scilicet argumenta & encomia copiosius descripta fuerint, iis invitati sibi accersere poterunt. Ita fit, ut horum bibliothecæ quibus oblectentur libris augeantur, illorum vero tenuitati consulatur. Hæc ibi Gesnerus, apologiam Bibliothecæ suæ protinus adjungens.

Sicut autem sua quoque isthac opera continuatores illi magnam gratiam, idque merito, à bonis quibusque iniverunt: sic adversarii contra totis viribus id egerunt, ut conatus & labores isti una cum nomine præclarorum virorum ex hominum memoria vel prorsus tollerentur atque abolerentur, vel saltem corrumperentur & mutilarentur. Belgici sane Expurgatores, etsi loci typographique nomen non recte notantes, ita censuerunt: *In Epitome bibliothecæ Gesneri, per Conr. Lycosthenem & Josiam Simlerum, excus. Basileæ, apud Joannem Oporinum, an. 1555. Hæc Epitome quod bene repurgari non poßit, non permittatur in vulgus prodire, sed melius opus de hoc argumento expectetur cito ut speramus edendum.*

Ind. Expurg. p. 134 edit. Hanov.

Nihilominus tamen, diris illis machinationibus non obstantibus, Epitome isthæc una cum Bibliotheca ipsa est eritque in pretio: etsi utraque dudum vulgo haberi nequeat. Estque *Bibliotheca Gesneri* (illa in compendium videlicet redacta) post à Simlero *secundum locupletata* Tiguri rursus edita anno septuagesimo quarto. Demum

Bibliothecæ Gesnerianæ supplementum confecit Antonius Verderius, Lugduni anno octogesimo quinto impressum.

Qui postea circa nullius non generis scriptores & ab eis compositos libros ita universe annotandos fuerint occupati, non occurrunt. Nisi quod circa singularum disciplinarum, gentium item atque ordinum scriptores à multis idem labor deinceps fuerit susceptus: conatu itidem perquam laudando plurimumque aliorum commodis juvandis proficuo. Sed de quibus nondum est sermo. Labbei quoque *Bibliotheca bibliothecarum* jam supra memorata licet & ipsa per varia genera sese diffundat; tamen ejus valde dispar ab hoc tractandi modo est ratio. At plane similem cum laudatis optimis viris *novam bibliothecam universalem* nunc molitur Theophilus Spizelius vir doctissimus, ejus specimine in *sacris bibliothecarum arcanis retectis* nuperrime exhibito.

QUI DE promiscue cujuscunque generis scriptoribus sententiam pronunciaverit, ex antiquioribus habemus neminem, præterquam quod nono à nato Christo sæculo Photius Patriarcha Constantinopolitanus *Bibliothecam* conscripserit, qua de CCLXXX circiter libris à sese lectis accuratissimum examen instituit, simul integra librorum argumenta vel potius compendia recitans. Quod opus primo hujus sæculi anno studio & cum notis Davidis Hœschelii Augustæ Vindelicorum Græce prodiit; mox ab Andrea Schotto, viro de republica litteraria præclare itidem merito, Latine versum uberioribusque scholiis illustratum, Antwerpiæ anno sexto, exinde Lugduni, & anno tertio ac quinquagesimo Rothomagi recusum. E quibus Photianis excerptis multorum quoque scriptorum perditorum vel hactenus certe nondum publicatorum notitiam atque doctrinam licet addiscere.

Qui

Qui cum Photio comparari poſſit, è ſequutis ſæculis nemo habetur præter Geſnerum, qui non diſpari ratione de multorum libris agit *Bibliothecæ univerſalis tomo primo*, qui vulgo ſolus Bibliothecæ ejus nomine denotatur. Quibus plane ſimiles ſunt, nuper admodum novo ſed laudabili inſtituto cœptæ, *le Journal des Scavans* ſive *Ephemerides eruditorum*: tanto plurium uſibus accommodæ, poſteaquam jam tres earum tomi non Gallice tantum ſed Latine quoque leguntur: niſi quod in recentiſſime ſcriptis libris duntaxat occupentur.

Ex altero ſupra conſtituto criticorum genere, qui videlicet in librorum ſcriptoribus vel veris aſſerendis vel falſis detegendis vniverſe verſati fuerint, jam qui laudari poſſit neminem invenio. Qui vero in ea re peculiarem operam poſuerunt, vel ad ſequentes ſpecies vel ſingulos quoſdam ſcriptores ſeorſim ſpectant, ſuo loco memorandi. Non incommode tamen huc referri videtur Caſparis Barthii, viri plurimæ lectionis & induſtriæ, *de Dubiis ſcriptoribus* liber dudum promiſſus. Sed quem inter alia pridem diſparuiſſe, nec poſt beatum obitum conditoris ſui, inquirentibus repertum eſſe, Chriſtianus Daumius narrat *præfat. in Barthii animadverſ. in Papinii Statii opera.*

DEMUM QUI vitas vel alias eo pertinentia promiſcue cujuscunque generis doctrina clarorum virorum deſcripſerint, ex antiquis ferme neminis liber aliquis ſupereſt. Quod tamen non pauci præſtiterunt. Quales ſunt Sotionis & Alexandri & Antiſthenis διαδοχῆς *ſucceſſionis* libri Hermodori περὶ μαθημάτων *de diſciplinis*, Hermippi Βίοι *Vitæ* & περὶ τῶν σοφῶν *de ſapientibus*, Domonis περὶ τῶν φιλοσόφων *de philoſophis*, Phaborini παντοδαπὴ ἱστορία *varia hiſtoria*, Satyri Βίοι *Vitæ*, Amphicratæ περὶ ἐνδόξων ἀνδρῶν *de celebribus viris*, Anaxilidæ περὶ φιλοσόφων *de philoſophis*, aliorum alii libri, à

Diogene Laërtio & aliis in testimonium adducti. De quibus similibusque aliis omnibus nihil est quod addam, posteaquam abunde de iis egerunt, primum Wowerius *de polymathia cap. XII*, dein & illo quidem longe adhuc operosius tam Gerardus Joannes Vossius in gemino *de Historicis* tum *Græcis* tum *Latinis* opere, quam Joannes Jonsius in libris *de scriptoribus historiæ philosophicæ*. De Diogenis autem Laërtii libris deinde quæ notanda sunt observabuntur. Neque vero quod eos qui de philosophis præcipue egerunt heic collocem quisquam mirabitur, qui & qualis ratio eruditionis apud Græcos præsertim idololatriæ adhuc addictos fuerit, & quam late philosophiæ vox olim fuerit accepta, noverit.

Primo igitur loco quæ nunc in usum laudari possint sese offerunt Suidæ *collectanea*, jam antea memorata.

Inde in horum scriptorum numero poni potest, ea cujus dudum supra mentionem feci, Joannis Jacobi Frisii Tigurini *Bibliotheca philosophorum classicorum autorum chronologica*, ab origine mundi usque ad suam ætatem: quibus accessit Patrum, Ecclesiæ Christi doctorum, à temporibus Apostolorum usque ad tempora Scholasticorum, enumeratio: Tiguri anno superioris sæculi nonagesimo & secundo typis Froschoverianis impressa. Item ejusdem *Bibliotheca patrum major*, sive nomenclator Theologicus, ab origine mundi usque ad annum Domini 1592, ibidem vulgata. Sed in qua Bibliotheca classicorum autorum, præterquam quod tota temporum supputatio; qua is ibi utitur, per se vitiosa sit, applicationem insuper autorum multis locis manifeste falsam esse; adhæc tantum abesse, ut spuria, supposititia & ψευδεπίγραφα scripta à veris & genuinis ibi distinguantur, ut citentur & pro veris obtrudantur; demum diversos ejusdem nominis scriptores ubivis fere

per-

perperam confundi: multis ostendit *prolegom. ad lector. in prodrom. hist. liter.* supra jam laudatus clarissimus Lambecius. Qui proinde ea re permotus, ipsemet ad historiam litterariam elaborandam animum appulit: *Prodromi historiæ literariæ libro primo* & secundi quatuor capitibus una cum sciagraphia reliquorum triginta sex librorum Hamburgi decennio abhinc in specimen futuri grandis operis editis: *prolegom. ad lector.* post Prodromum absolutum justam insuper *Historiam literariam* pollicitus. Sed & ipsiusmet Bibliothecæ Chronologicæ classicorum autorum Jo. Jacobi Frisii Tigurini novam editionem, cum accurata emendatione supputationis temporum, aliisque necessariis animadversionibus & locupletissimo indice, inter scripta jam absoluta sed nondum edita promisit *catalogo scriptorum*, quem *Rerum Hamburgensium libro secundo* anno post sexagesimum primo publicato subjunxit, idem Lambecius.

Prol. inf.

Insigniter porro quoque universum hoc argumentum illustravit non semel jam tum supra laudatus Philippus Labbeus, confecta *Bibliotheca Universalis*. Quæ quantopere profutura sit huic doctrinæ, facile æstimare licet è *Claudii Galeni Chronologico elogio*, quod ex illius parte altera excerptum Parisiis anno hujus sæculi sexagesimo vulgavit.

Quibus omnibus demum annumero Joannis Pierii Valeriani *de literatorum infelicitate* libros, à Gesnero tamen & in prima epitome Simlero non indicatos. Ad quos deinceps ante viginti duos annos insignem *appendicem* addidit in Batavis Cornelius Tollius. Nisi quod uterque de solis recentioribus iisque maxime qui (voce stricte accepta) litterati peculiariter audiunt, Pierius etiam præcipue de solis Romanis, Tollius autem unice de Italis & Gallis agat.

De

De elogiorum & imaginum ſcriptoribus collectoribusve quæ huc pertinent, è proxime præcedenti capite ſunt repetenda.

CAPUT VI.

Qui de Theologis & ſacris Chriſtianis ſcriptoribus egerunt recenſentur.

Aggredior jam SEPTIMAM claſſem, iis tributam, qui diſciplinarum ac doctrinarum rationem habuerunt. Qui perquam varii ſunt, pro ſcientiarum & artium diverſitate atque amplitudine.

Ordior autem à Theologis & ſcriptoribus Eccleſiaſticis. Quorum ætates *primum* omnes illi indicaverunt, qui in primi ordinis conſideratione ſunt commendati: Chronologi videlicet, qui quidem præter publicas regnorum & civitatum res alia quoque annotaverunt. Libros *deinde* ab eis compoſitos indicando ſimul Theologicos ſcriptores notos faciunt catalogorum confectores, tum alii tum præcipue Geſnerus cum ſuis epitomatoribus atque continuatoribus.

PECULIARITER autem complures hoc argumentum ex profeſſo tractaverunt. Ubi primum locum illis tribuimus, qui ſtudii Theologici partitione inſtituta, quinam ad unumquodque caput vel dogma ejus pertineant, & in quo illuſtrando vel agitando potiſſimum quave ratione occupati fuerint aut præcipue excelluerint, ſcriptores indicaverunt. Cui notitiæ comparandæ primum inſerviunt duo *catalogi*, quos *libro quarto Bibliothecæ* ſuæ *ſanctæ* Sixtus Senenſis addidit: item decem generales illi *indices*, quos ſuo *de Scriptoribus Eccleſiaſticis* libro ſubjunxit Robertus Bellarminus. Quamvis enim in recentiorum ſcriptorum enumeratione non niſi eorum duntaxat ii

faciant

faciant mentionem, qui Romanis ſacris addicti fuerunt, excluſis ſimpliciter aliis omnibus: nihilominus tamen non poterit non etiam ita ſcriptorum iſthæc recenſio magno aliis eſſe uſui. Niſi plane fallor, huc vel ad ſequentem certe ſcriptorum Eccleſiaſticorum cenſum pertinent quoque Joannis Molani Lovanienſis *Bibliotheca Theologica* & Cornelii Schultingii *Bibliotheca Eccleſiaſtica*, Valerio Andreæ memoratæ.

Longe copioſiſſimum vero in veterum & recentiorum Theologorum libros, de quolibet etiam minutiori themate ſive capite tractandi amplam materiam ſuggerentem, indicem exhibuit laborioſiſſimus Geſnerus in *Partitionibus Theologicis*, quæ Pandectarum Univerſalium ſive ſecundi Bibliothecæ tomi librum ultimum conſtituunt, Tiguri à Froſchovero ſuperioris ſæculi anno undequinquageſimo excuſis. Alii conciſius quidem, perquam utiliter tamen, eandem viam ſtudioſis monſtraverunt. Quod inter alia faciunt Gisberti Voëtii *Exercitia & Bibliotheca ſtudioſi Theologiæ*, præcipue vero ejus *lib. 2, ſect 2*, qua ſeorſim de libris Theologicis agitur. Idem multo fuſius adhuc egit *libro ſecundo Bibliothecæ Theologicæ contractæ* Gerhardus Meierus. Et operoſius inſuper Geſneri civis atque ad ejus diligentiam proxime accedens Hottingerus *Bibliothecarii quadripartiti parte quarta*. Alios ejus generis ſcriptores laudare non opus eſt, poſteaquam Meieri & Hottingeri induſtria jam eos memoravit. Secundum locos communes *Bibliothecam* ſuam & *Theologicam & Philoſophicam* adornavit quoque Paulus Bolduanus, ſed ita ut conatui operæ pretium minime reſpondeat.

Seorſim *de ſacris & catholicis S. ſcripturæ interpretibus* commentariũ confecit, is quem ſupra jam laudavi, Andreas Schottus. Cui tamen quinam Catholicorum nomine denotentur, neminem latet.

Demum huc pertinent, quorum mentio jam tum non ſemel itidem facta fuit, Theophili Spizelii *ſacra bibliothecarum illuſtrium arcana retecta, ſive manuſcriptorum Theologicorum in præcipuis Europæ bibliothecis exſtantium deſignatio:* novis editionibus adornandis præcipue profutura.

ALII promiſcue de ſcriptoribus Eccleſiaſticis egerunt, idque duplici potiſſimum modo: aliis temporum rationem habentibus, aliis duntaxat alphabeticum ordinem ſequentibus. Quos quidem inter tractandi modos quanta ſit differentia, tum alias prudentior quisque facile æſtimaverit, tum in fine univerſæ hujus παιδείας manifeſto oſtendetur.

Primus igitur locus heic non immerito datur Hieronymo, qui Euſebii ductum magna ex parte ſecutus librum reliquit *de ſcriptoribus Eccleſiaſticis* ſeu *viris illuſtribus*, ſæculo à nato Servatore quarto. Hieronymi librum Græce vertit Sophronius, is cujus mentionem facit inter ceteros ipſemet Hieronymus. Nec id ſane infeliciter, judice Eraſmo *præfat. in ſchol.* Qui verſionem eam è regione quoque apponi curavit. Additi ſunt poſtea à ſtudioſo quopiam ex alio catalogo & fortaſſis à Dorotheo reliqui Apoſtoli & tres eorum præcipui diſcipuli, qui tamen nihil ſcripſerunt eoque ab Hieronymo præteriti ſunt. Quæ tamen non minus vertit idem Eraſmus, ne Latina Græcis non reſponderent.

Similem in modum ſæculo quinto Gennadius Maſſilienſis itidem *de viris illuſtribus* librum compoſuit. Quemadmodum ſeptimo ſæculo Iſidorus Hiſpalenſis *de ſcriptoribus Eccleſiaſticis*, & eodem Hildephonſus Toletanus *de viris illuſtribus*. Quorum hujus liber inter Iſidori opera ſolet comparere. Id quod ſine dubio inde factum, quod Iſidori vitam deſcripſerit hic Hildefonſus. Initio porro

ſæculi

ſæculi duodecimi Sigebertus Gemblacenſis duos libros *de viris illuſtribus*, tertio decimo Honorius Auguſtodunenſis *de luminaribus eccleſiæ* ſive *ſcriptoribus eccleſiaſticis* unum, & eodem declinante Henricus Gandavenſis cognomento Gœthalſius *de viris illuſtribus* unum librum ſcripſerunt.

E quibus Hieronymi, Gennadii, Honorii & Sigeberti de ſcriptoribus Eccleſiaſticis libros recenſuit junctimque Coloniæ excudi curavit Suffridus Petrus Leovardienſis Friſius. Omnes autem ſeptem nomenclatores illos titulo *Bibliothecæ Eccleſiaſticæ* cum auctariis & ſcholiis Antwerpiæ vulgavit Aubertus Miræus. Seorſim Iſidori librum notis à ſeſe illuſtratum in opere *Hiſpaniæ Illuſtratæ* Andreas Schottus exhibuit.

Hiſce poſtmodum ſæculo quintodecimo exeunte acceſſit Joannes Trithemius, (ceu vulgo voce contracta nominatur, qui Trittenheimius à patria, vico ad Moſellam prope Auguſtam Trevirorum ſito, proprie nuncupandus eſſet,) inſigni catalogo *ſcriptorum Eccleſiaſticorum* ſive *illuſtrium virorum* confecto. Quem integrum ſuæ *Bibliothecæ* inſeruit toties jam laudatus Geſnerus: poſt alias autem varias editiones una cum reliquis ejus operibus recenſitum publico dedit Marquardus Freherus.

Ex qua enumeratione illud quoque ſimul obſervatur, per *viros illuſtres* aliquam multis ſæculis apud Chriſtianos non niſi illos fuiſſe denotatos, qui Theologica ſtudia tractaverunt, atque ita nomen illud proprie tributum fuiſſe ſcriptoribus Eccleſiaſticis. Niſi quod complures ex illis ipſis tum alia tum Philoſophica quoque ſtudia coluerint. Accedit, quod & per aliquot ſæcula perquam rara fuerit eruditio, & ea unice inter monachos hæſerit atque apud eos quaſi delituerit.

Poſtea ſuperiori ſæculo magnam hoc in genere ope-

ram navavit Sixtus Senensis. Cujus *Bibliothecæ sanctæ liber quartus* potissimum huc pertinet, nisi quod in illis recensendis unice sit occupatus, qui sacram Scripturam scriptis suis quoquo modo illustraverunt. Estque Bibliotheca isthæc Hottingeri judicio *cæteris religionis suæ sociis, ob variam scriptorum copiam, & erectum in multis judicium, anteferenda.* Sub finem vero ejusdem sæculi Antonius Possevinus & *Bibliothecam* & *Apparatum sacrum* scripsit. Quod utrumque opus itidem hujus generis est, inprimis autem Apparatus, quem propterea quoque Pontificii præ aliis commendant Unde Valerius Andreas, Possevinum *in Apparatu sacro utilem magis dedisse operam Ecclesiæ*, quam Gesnerus sua Bibliotheca fecerat, censet. Neque vero Apparatum istum insignem esse librum negamus: quo tamen affectu Gesneri Bibliothecam illi postponant, cuivis liquet. Fatetur tamen idem Valerius, Possevinum, utpote *hominem Italum, hallucinari interdum, & fere circa nomen aut cognomen scriptoris exteri.* Huc etiam sine dubio spectat inter Onuphrii Panvinii libros absolutos, sed in lucem non emissos, memoratum *Chronicon Ecclesiasticum summorum Pontificum, Imperatorum, Patriarcharum, Conciliorum, virorum sanctitate & doctrina illustrium.*

Hott. in Bibloth. p. 11.

Sub initium porro hujus sæculi Robertus Bellarminus librum edidit *de scriptoribus Ecclesiasticis*, qui inter præcipuos hujus argumenti libros non immerito numeratur; bis Coloniæ, tertium Lugduni impressus. Nisi quod & ipse Protestantium scriptorum plane nullam habeat rationem, idque ex omnibus manifesto odio. Libri illius continuationem ab anno 1500 ad annum 1600 confecit Andreas du Saussay Episcopus Tullensis, Tulli Leucorum triennio abhinc excusam. Quibus jungendus est Philippus Labbeus, tum exiguo libello *sanctorum Patrum &*

scripto-

scriptorum Ecclesiasticorum Chronologiæ, tum *tomis duobus dissertationum philologicarum de scriptoribus Ecclesiasticis* publico datis; quibus Bellarmini librum recensuit & auxit, additis etiam vindiciis contra Cocum, Rivetum, & alios. Tametsi vero ejus testimonio non semel utitur doctissimus Hottingerus, tamen alicubi eo laudato addit: *scriptor biliosus, qui plane Ismaelitica temeritate optimis quibusvis, nulla religionis habita ratione, insultat scriptoribus. Quo verò vel successu, vel causæ Pontificiæ compendio, alibi diximus. Est scriptum ejus, quod non diffiteor, ager laboriose quidem cultus; sed in quo spinæ & urticæ ita luxuriant, ut ne quidem, quod bonæ frugis esse videatur, aliunde depromptum, decerpi queat.*

Hott. Biblioth. p. 11.

In eodem argumento versatur Johannis Gerhardi viri celeberrimi *Patrologia*. Promisit quoque *de scriptoribus Ecclesiasticis* commentarium, vir de alio non uno genere bonæ eruditionis præclare meritus, Gerardus Johannes Vossius: sed promisit tantum. Præterea in eodem argumento occupatur *liber primus Bibliothecæ Theologicæ contractæ* Gerhardi Meieri. Nec minus eidem dicata est *Bibliothecarii quadripartiti pars tertia* toties laudati Hottingeri. Nam Frisii *Bibliotheca Patrum* non est quod denuo memoretur. Multæ quoque eruditionis est, ob varias eorum editiones indicatas imprimis commendabilis, Christophori Sandii *de Veteribus scriptoribus Ecclesiasticis* tractatus, præfixus ejusdem *Nucleo Historiæ Ecclesiasticæ*, nuper in publicum emisso.

His accenseri debet Ludovici Bail haud pridem edita *Concionatorum Bibliotheca*, in qua illustrium per omnes ætates & sæcula concionatorum elogia, historiæ, artes & florilegia, nec non plurimæ ex ineditis manuscriptis lectiones antiquæ exhibentur. Neque silentio prætereundus

 hic

hic eſt Matthiæ Flacii Catalogus Teſtium veritatis, utpote in quo de recentioribus quibusdam Theologis nonnulla, minus alias obvia, reperiuntur.

Quibus addi poteſt *catalogus præcipuorum Theologorum qui poſt reformationem vixerunt*, quem ſuæ *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ* ſubjunxit vir doctisſimus Johannes Micrælius: majorem laudem promeritus, ſi nihil affectibus in eo dediſſet.

HIS INSUPER omnino quoque jungendi ſunt illi, qui tum aliorum tum veterum præſertim vel ſaltem eorum nomina præ ſe ferentibus Theologorum ſcriptis ſub cenſuram vocatis, multa ſuppoſititiæ fœturæ convicerunt. Qualia quidem in nullo non etiam alio bonæ eruditionis ſcriptorũ genere habentur: tamen tanto major heic eorum eſt copia, quanto turpius ac periculoſius fraudes illæ plurimis impoſuerunt. Redundant hæc videlicet plerumq; quam maxime in ipſammet doctrinã. Quod in aliis generibus non perinde fit, ubi propter idem nomen vel aliam cauſſam potiſſimum circa veros librorum parentes fuit aberratum.

Quos inter primus locus non immerito fortaſſis tribui poteſt Gelaſio Papæ, qui exeunte ſæculo quinto in concilio Romæ habito decretum ſanxit, à Gratiano in *diſtinct. XV. can. Sancta Romana* relatum, quo complura apocrypha & ab hæreticis conficta ſcripta repudiantur, & ſub anathematis indiſſolubili vinculo in æternum damnantur.

Poſt Romani Pontificis ſacra tyrannis magis magisque invaluit. Donec tandem per Tridentina decreta longe plurimi libri, partim cum ſuis autoribus publice proſcripti, partim clanculum mutilati depravatique ſunt, confectis in eam rem indicibus prohibitoriis atque expurgatoriis. Damnantur autem iis libri non eo nomine, quod bonæ fidei autores mentiantur; ſed quod ab iis ſint conſcripti, qui puriorem doctrinam profeſſi curiæque Ro-

manæ

manæ vitia insectati fuerunt. Qua de caussa quoque paullo ante laudati Pontificii scriptores nullum temere laudant, qui sacris ipsorum non fuerit addictus. Sed istiusmodi censores nequaquam nunc morabimur, quum plane hinc sint alieni, supra quoque jam tum quæ necessaria scitu essent de iis notata.

Quum vero superiori sæculo per singularem Dei optimi maximi gratiam omnis generis melior eruditio & una salutaris doctrinæ Christiánique religiosi cultus puritas, quæ utraque per aliquot retro sæcula altis quasi tenebris consopita fuerat & oppressa, rursus in apricam lucem revocaretur; studiose quoque à doctis viris inquisitum fuit in omnis generis scripta, quæ doctorum Ecclesiasticorum, inprimis autem priscorum Patrum, nomina præ se gerunt. Quod ipsum princeps omnium strenue magnoque cum judicio aggressus est Desiderius Erasmus Roterodamus: omnium istorum à sese recensitis tum integris voluminibus tum singulis libris, prout & ubi res postularet, accuratas censuras præmittendo.

Insignem deinceps operam alii quoque huic rei impenderunt, inprimis autem Angli. E quibus primum id fecit Johannes Juellus in suis adversus Pontificios scriptis libris. Nec minus deinde Johannes Rainoldus, in *Apologia Thesium*, in *Lectionibus*, aliisque libris. Quorum studio post excitatus longe operosius & plane ex professo idem argumentum tractavit Robertus Cocus, conscripta sive potius accurate collecta *Censura quorundam scriptorum*. Integrum namque titulum adscribere non opus est, quum liber & suo merito quidem sit notissimus, bis etiam in hac ipsa Academia nostra recusus. Quibus addendus est Thomæ Jamesii *de corruptione Scripturæ, Conciliorum & Patrum* liber.

Simi-

Similiter è Gallis quoque nonnulli eandem rem præclare persecuti sunt. Primum Andreas Rivetus, confecto *Critico sacro.* Qui usque adeo passim doctis sese probavit, ut editio ejus aliquoties jam sit iterata. Seorsim Epistolarum, quæ sub nomine primorum præsulum Romanorum per aliquot sæcula Occidentalibus Ecclesiis obtrusæ sunt, accuratissimum examen instituit in *Pseudo-Isidoro & Turriano vapulantibus* David Blondellus, vir antiquitatis historiæque Ecclesiasticæ singulariter peritus. Post Johannes Dallæus edidit librum *de Pseudepigraphis Apostolicis:* & dein alium *de scriptis Dionysio Areopagitæ & Ignatio Antiocheno suppositis*, una cum *elencho libri de cardinalibus Christi operibus Cypriano falso & inscite inscripti*, & *censura Ruffinianæ Origenicorum aliquot operum interpretationis.*

Atque hi præcipui sunt in isthoc genere nunc laudandi. Illorum enim qui aliud agentes per occasionem duntaxat argumentum illud attingunt, nec potest nec debet nunc peculiaris mentio fieri.

EX EORUM qui imagines congesserunt ordine memorandam sese offert Πατρολογία sive *descriptio S. Patrum Græcorum & Latinorum, qui in Augustana bibliotheca visuntur*, æri incisa per Raphaëlem Custodem, Augustæ anno hujus sæculi vigesimo quarto vulgata.

DEMUM hanc tractationem claudat *Historica & iconica descriptio præcipuorum Hæresiarcharum*, qui ab Ecclesia catholica & Christiana ut sectarii ac fanatici excommunicati rejectique sunt, in qua eorum dogmata non minus quam vitæ initium & finis breviter perstringuntur, per C. V. S. anno hujus sæculi nono apud Joh. Jansonium edita.

CAPUT

CAPUT VII.

Qui de Iurisconsultis & eo pertinentibus libris egerunt indicantur.

QUod ad eos jam pertinet, qui libris scriptoribusque Juridicis enarrandis operam tribuerunt; *primum* heic iterum in memoriam revocandi sunt illi, qui in universali Chronologia promiscue doctrina clarorum virorum mentionem fecerunt. *Deinde* quinam è Catalogorum scriptoribus huc pertineant, è superioribus itidem repetendum est. Inter illos autem potissimum eminet *Bibliotheca* Gesneri una cum continuatione Simleriana. *Tertio* quadamtenus huc etiam spectant Trittenheimius, Bellarminus, aliique, qui dum de scriptoribus Ecclesiasticis agunt, simul quoque præcipuos commemorant Juris Canonici sive collectores sive interpretes.

IN IIS autem qui ex professo huic rei operam suam dicaverunt, & primum quidem qui ratione argumenti habita, in quo quilibet potissimum fuerit occupatus, catalogos Juridicorum scriptorum confecerunt, primum locum teneat Joannis Fichardi *Index scriptorum à veteribus Jureconsultis editorum, secundum diversas materias.* Quem *partitionum universalium libro XIX.* recenset Conradus Gesnerus. Significat autem index ille, ceu titulus ipsemet loquitur, non nisi priscos Jurisconsultos, quorum fragmenta solum supersunt.

Longe diffusior est *Index omnium librorum in Jure tam Pontificio quam Civili passim editorum*, primum compositus à Joanne Nevizano, deinde auctus per Ludovicum Gomesium, & rursus per Joannem Fichardum ingenti accessione locupletatus. Quem eidem libro *Pandectarum* suarum inseruit, secundo loco relatum, adjectis *corollariis*,

 idem

idem Gesnerus. Eundem postea Joannes Baptista Zilettus, & demum Joannes Wolfgangus Freymonius magna parte auctiorem in lucem dedit, hac inscriptione: *Elenchus omnium auctorum, qui in Jure tam Civili quam Canonico, vel commentando, vel quibuscunque modis explicando, ad nostram usque ætatem claruerunt, nomina & monumenta complectens.*

Ejusce generis est & *Index alter*, vasto operi *Tractatuum Universi Juris*; autoritate Gregorii XIII Pontificis in unum congestorum, præmissus: quamquam ultra scriptores, quorum libri in illo opere continentur, sese non extendens. Neque silentio prætereundus est Felicis Contelorii *Index legalis auctorum materias Juris ex professo tractantium*, è bibliotheca Joannis Baptistæ Coccini collectus, subjunctusque *quinto tomo collectaneorum in Jus Pontificium* Augustini Barbosæ. Sunt & alii nonnulli ejusmodi catalogorum de Juris commentatoribus scriptores; sed quod omnes singulatim nominare nihil attinet.

Non alieni quoque hinc sunt, tametsi cum catalogorum collectoribus nequaquam confundi debent, qui diversas Jurisconsultorum sententias in unum conspectum collatas exhibent: illi præsertim, qui dedita opera id agunt, & complures adducunt. Simul enim eopse multorum scriptorum memoria non potest non commendari. Ut proinde hactenus illi quoque ad librorum Juridicorum cognitionem parandam non parum conducant, etiamsi per se & primario eo non spectent.

PERGIMUS ad eos, qui de Jurisconsultis, sive secundum ætates, sive successiones, sive vitarum descriptiones, sive alios modos, egerunt. Quod ipsum multi fusius persecuti fuerunt, ita ut nonnulli universam legum ferendarum jurisque dicundi rationem apud Romanos olim usitatam simul tradiderint. Quod quidem tametsi ad anti-

tiqui-

tiquitatem illustrandam plurimum facit, aliasque permagni est usus: tamen à nostro instituto plane est diversum.

Ubi inter omnes familiam quasi ducit Pomponii *enchiridion* sive titulus *de origine Juris*, utpote qui magnam partem in priscis Jurisconsultis, etiam qui scriptis claruerunt, laudandis occupatur. De quibus omnibus propterea quoque prolixius disseruerunt, qui commentariis eum illustraverunt. Id quod fecerunt tum alii, tum Marcus Antonius Muretus, Ventura Cæcus, Antonius Garron.

Idem non minus præstitit Georgius Eberlinus itidem in *explicatione tituli de origine juris, cap. 35 & sequentibus*: diligenter annotatis omnibus locis, ubi in Jure Civili Justiniani Imperatoris autoritate digesto vel è priscorum Jurisconsultorum libris excerpta referuntur vel alias eorum mentio habetur. Hic est Eberlinus, qui in perpetuam nominis sui laudem Academiæ Juliæ Bibliothecam suam legavit. Habetur ibidem imago viri ἀχειρ, hac addita circumscriptione:

En Eberlinum tibi, qui dum prætulit auro
Jusque fidemque, & opum noluit esse cliens;
Munera non cepit, quamvis oblata frequenter:
Unde est, effigies quod careat manibus.

Id quod in ejus mentionem incidendo dignum fuit quod commemoraretur.

Inter tituli vero ejus illustratores porro quoque commendandi sunt Christophori Adami Ruperti *libri tres animadversionum ad enchiridion Pomponii de origine juris ejusq; interpretibus*, secunda præsertim cura elaborati. Quarum *liber tertius* huic argumento nostro omnino est dicatus. Quibus omnibus accenseri itidem debet Nicolai Henelii *de veteribus Jureconsultis, è quorum legibus justitiæ Romanæ templum exstructum est*, commentarius, pridem Lipsiæ bis editus.

PRÆTER eos porro partim de veteribus, partim de recentioribus, partim de utrisque Jurisconſultis alii egerunt. E quibus primum huc pertinet Aymari Rivallii *Hiſtoriæ Juris Civilis liber quintus*: ubi de priſcis Jurisconſultis, qui ſub primis Romanis Cæſaribus vixerunt, & ex quorum ſcriptis excerpta hinc inde in Pandectis adducuntur, agit: à Capitone incipiens, & in Sexto Pedio deſinens. Complurium adhuc *veterum Jurisconſultorum Vitas* deſcripſit Bernardinus Rutilius: qui à Papirio majore incipit, & in Æmilio Papiniano deſinit. Conciſius præcipuos Jurisconſultos à Quinto Mutio Scævola ordiendo recenſet Catellianus Cotta in exiguo libello *de Jurisperitis*: ſed qui longius progreditur, quam modo laudati, utpote in Andrea Alciato deſinens. Diffuſior adhuc eſt *Epitome Virorum illuſtrium, qui vel ſcripſerunt, vel Jurisperitiam docuerunt in ſcholis, & quo tempore floruerunt*, juxta ordinem alphabeticum confecta à Marco Mantua. Qui tamen de illis duntaxat agit, qui poſt ejus uſum in Italia reſtitutum vixerunt. Quod etiam fecit jam ante laudatus Johannes Fichardus, conſcripta *Periochæ vitarum recentiorum Jureconſultorum*, ab Irnerio uſque ad Huldrichum Zaſium. Poſt quos omnes fuſe quoque hoc argumentum tractavit Valentinus (Valerius Andreas per errorem Joannem vocat) Forſterus *libro ſecundo & tertio hiſtoriæ Juris Romani*: ita tamen, ut tantum non unice in Italis deſcribendis ſit occupatus, ſub finem aliarum gentium celebriores Jurisperitos nominetenus duntaxat perſtringens. Meruit autem integra illa Forſteri Hiſtoria juxta cum quinque iſtis modo laudatis hujus argumenti ſcriptoribus cooptari in ingens illud opus *Tractatuum Univerſi Juris*, Gregorii XIII autoritate congeſtum. Illud cujus paullo ante jam mentio facta

facta est, & de quo *Aurifod. par. 2, c. 10, §2*, hæc refert Hieremias Drexelius, ille non minus ob insignem moderationem quam variam eruditionem laudandus: *Vir Jureconsultissimus*, ait, *mihi non solum notus, sed jam dudum familiaris, de hoc ipso jurisprudentiæ thesauro sæpicule disserens: Quid rivulos, inquit, sectamur, quid libros congerimus, & bibliothecas implemus? Hic simul omnia possidemus, quæ de Jure dicundo docemus.* Hæc Drexelius. Forsteri tamen Historia tum ab aliis tum inprimis à doctissimo Ruperto notatur *lib. 3 animadvers. in enchirid. Pompon. c. 1.*

Drex. p. 207

Rup. p. 301 & 302.

Vitas insuper præcipuorum Jurisconsultorum antiqui pariter ac recentioris ævi litteris mandavit, aliis etiam ad antiquitatis & variæ eruditionis illustrationem pertinentibus scriptis clarus, Guidus Panzirolus, compositis *libris IV. de claris legum interpretibus.* Qui anno hujus sæculi supra quinquagesimum quinto Venetiis secundum prodierunt, editi ab Octavio Panzirolo, fratris filio: collecti fortassis & in ordinem coacti ab eodem, è diversis patrui ejus argumenti commentariis: quantum sane è *vita Guidi* operi præmissa licet colligere. Nisi quod & ille, paucissimis duntaxat exceptis, solis Italis suis celebrandis omnem operam impenderit: quartus etiam liber ab hoc quidem negotio pæne totus sit alienus.

Habetur etiam prætereà tractatus Baldi Perusini *de commemorationibus famosissimorum doctorum in utroque jure.* Item Joannis Baptistæ Caccialupi *de illustribus Jurisconsultis* libellus. De recentioribus Jureconsultis, illis videlicet qui post ejus usum restitutum celebres fuerunt, egit etiam, strictim tamen, Raphaël Volaterranus *lib. XXI. Anthropologiæ.* Porro Bernardinus Gasnerus scripsit *nomenclaturam doctorum in utroque jure passim per compendia literarum citatorum, ordine literarum.* Joannes autem Lorichius

Raph. f. h. fin.

confecit *catalogum Jurisconſultorum veterum, quotquot aut vita aut ſcriptis celebres ſunt, elegis deſcriptum.* Cui additi ſunt *recentiores Jureconſulti, ſingulis diſtichis comprehenſi,* per Matthæum Gribaldum. Quibus omnibus accenſeri quoque debent Joannis Bertrandi Βιονόμικον ſive *de Juriſperitis* libri duo, Toloſæ anno hujus ſæculi ſupra vigeſimum ſecundo impreſſi. Sunt & alii nonnulli non minus præterea huc pertinentes; ſed quorum in ſequentium claſſium ſive generum tractatione, convenienti cujusque loco, ratio habebitur.

DENIQUE quorundam *illuſtrium Jureconſultorum Imagines, quæ inveniri potuerunt, ad vivam effigiem expreſſæ*, ex muſeo Marci Mantuæ Benavidii Patavini Jureconſulti clariſſimi Venetiis prodierunt ſuperioris ſæculi anno ſeptuageſimo, ejusdem cujus Epitome virorum illuſtrium paullo ante fuit adducta.

CAPUT IIX.

Medicorum ſcriptorum notitia è quibus petenda ſit memorantur.

MEdicos ſcriptores ac libros itidem diverſis modis ſunt qui annotaverunt ac deſcripſerunt. Nam qui generatim ſive in *Chronologia* ſive in univerſalibus variisque *Catalogis* inter alios doctrina claros viros Medicorum quoque meminerunt, eorum non opus eſt nova repetitione ac laudatione. Satius igitur fuerit protinus recenſere, qui in iſtis celebrandis dedita opera ſtudium ſuum collocaverunt.

INTER eos itaque qui Medicorum ſcriptorum indices confecerunt primus ſeſe offert Otto Brunfelſius, conſcripto *catalogo illuſtrium Medicorum*, ſive *de primis Medicinæ ſcriptoribus* libro. Deinde in eodem argumento laboravit

boravit Robertus Constantinus, edito *nomenclatore insignium scriptorum, quorum libri extant vel manuscripti, vel impressi, indiceque totius Bibliothecæ atque Pandectarum Gesneri.* Quem quidem Nomenclatorem miror à Schenckio in *bibliotheca* fuisse omissum, quum tamen *præfat. ad lector.* manifesto eum indigitet. Perinde ut Vanderlindius Gesneri Bibliothecam non nominavit, Epitome tamen ejus à Simlero confecta memorata. Post quem Paschalis Gallus idem tractavit, scripta *Bibliotheca Medica*, sive *catalogo illorum, qui ex professo Artem Medicam in hunc usque annum* (superioris sæculi nonagesimum) *scriptis illustrarunt: nempe quid scripserint, ubi, qua forma, quove tempore scripta, excusa, aut mss. habeantur.* Eidem notitiæ parandæ multum quoque inservit Antonii Possevini *lib.* 14 *Biblioth. selectæ cap.* 7 *&* 28. Operosius adhuc porro id agressus est Joannes Schenckius, sed ab ipsius obitu perfecit Joannes Georgius filius, itidem vulgata *Bibliotheca Medica.*

Post quos omnes Joannes Antonides Vander Linden duos libros *de scriptis Medicis* congessit, septimo abhinc sive sæculi hujus sexagesimo secundo anno tertium publicatos. Quorum quartam editionem à discipulo ejus quodam jam insuper adornari accepimus. E quibus *primus liber* ad istam scriptorum Medicorum cognitionem, cujus parandæ rationem jam monstro, spectat. Quoniam vero omnium recentissime juxta ac diffusissime isthunc laborem suscepit Vanderlindius, eapropter etiam præ aliis ad usum commendandus est. In quo proinde ut majori cum fructu quis versari possit; quæ in eo opere mihi deprehensa sunt παρερράματα, visum fuit monere.

Scilicet *primum* alicubi observatur inter diversos scriptores, ejusdem tamen nominis, haud fuisse distinctum. Cujus illustre exemplum contigit in Casparo (ipse vocat Gasparem)

Gasparem) Hofmanno Professore Altdorffino celeberrimo, quem plane confundit cum ὁμωνύμῳ hoc est altero Casparo Hofmanno, Principis Electoris Brandenburgici Archiatro, qui superioris sæculi anno octogesimo quarto obiit, quum iste hujus sæculi anno quadragesimo octavo: cui tamen illa scripta tribuit, quæ sunt alterius. Geminus quidam error observatur etiam in Marco Antonio Severino & Marco Aurelio Severino circa librum de Chocolata Inda. Ita uni Joanni Sculteto adscribit, quæ sunt diversorum ὁμωνύμων. Contra *deinde* ex uno scriptore nonnusquam duos facit. Exemplo est Claudius de la Courvee, à quo distinguitur Joannes Claudius de la Courvee: quum paradoxa tamen utrique tributa non nisi unica sint unicumque agnoscant parentem. Idem sine dubio factum in Benedicto Matamoro & altero cui nullum prænomen adscriptum est Matamoro. Cujusce generis est & repetitio binorum, quos eosdem utrobique memorat, Silvestrorum & Sylvestrorum. *Tertio* nec in eo quoque satis sibi lectorique cavit, quod libros à scriptoribus aliquando promissos eodem censu cum publicatis habeat: expresse simul indicatis loci typographique nominibus, anno item editionis & forma librorum: quum tamen ipsimet illi ingeniorum conceptus numquam pervenerint ad formationem, nedum in lucem prodierint. Factum id sane, dum Hermanni Conringii nostri τȣ πάνυ scripta recensendo de Vita & Morte, de Origine formarum, de Vitiis nutritionis libros memorat. Sed & alias *quarto* majorem accurationem nonnusquam haud immerito desideres. Ita catalogum Bibliothecæ Mediceæ ab Henrico Ernstio vulgatum refert ad Bibliothecarum Medicarum scriptores, non duntaxat *lib.1, pag. 237.* sed etiam *lib.2, p.642, col.2.* Nec enim errorem excusaveris, utroque loco collato. In Conringii

porro

porro scriptis Erasti opera Chirurgica nominat, quæ sunt Fieni. Eidem Conringio tribuit librum de Anima; qui est Caspari Hofmanni viri clarissimi, amplissimo Conringio dicatus. *Quinto* porro Schenckius nonnulla annotavit, quæ Vanderlindius silentio prætermisit. Quod observatur in Euace, Marbodeo, Petro Barabo, Musando, Petro de Musantina, Nicolao de Lima, Roberto Constantino, Michaële Neandro, Bartholomæo Viotto, Antonio Nigro, Guilhelmo Turnero, Joanne Schenckio, compluribus aliis. Quorum partim plane nullam facit mentionem: partim illa non tangit, quæ Schenckius narrat, cognitione tamen apprime quoque digna. Quod fortassis inde factum, quod nullorum librorum meminisse voluerit, nisi de quorum editione vel sibi, vel qui operam in nominibus colligendis contulerunt amicis, certo constaret, aut quos editos esse saltem illi putarent. Nullorum quoque, præterquam qui vel Græce vel Latine leguntur, habuit rationem: quum Schenckius reliquorum quoque nomina non minus annotaverit, ipsorum librorum licet enumeratione peculiaribus indicibus reservata. Præter hæc autem *sexto* partim propter ὁμωνυμίαν partim nescio quî contigit, ut unus idemque liber diversis scriptoribus simul fuerit tributus. Quomodo de Chocolata Inda commentarius duobus Severinis adscribitur, inter quos tamen integrum sæculum circiter intercessit. Eadem ratione Trichiasis & in Joannem Schröderum & in Joannem Scultetum conscriptores refertur. *Septimo* demum vera nomina propria scriptorum nonnusquam leguntur corrupta. Ita Theodorus Zwingerus vocatur Suingerus, Eccardus Euardus, Schefferus Scheflerus. Sed hoc fortassis in mendas, vel pennæ vel typothetæ aberrantis, commune illud librorum vitium, referri debet.

DOCTRINÆ jam rationem habendo qui de Medicis ſcriptoribus commentarios confecerunt, rurſus haud unius ſunt generis. Alii generalius ſecundum ſummas Artis partes id fecerunt: alii conciſius, illos quoque qui in minutiſſimis particulis ſive lemmatibus illuſtrandis aliquid præſtiterunt, ſimul & dedita opera indicantes: alii demum in una alterave duntaxat parte fuerunt occupati.

Princeps omnium id molitus publicoque pollicitus fuit tum alias tum *præfatiuncula ad lectorem* & *epiſtola dedicator, partitionum Theologicarum* laborioſiſſimus atque cujuscunque generis bonæ doctrinæ in majus promovendæ ſtudioſiſſimus Geſnerus, *Pandectarum ſive partitionum univerſalium*, quæ *Bibliothecæ* ſecundum tomum conſtituunt, *libro vigeſimo* illi rei deſtinato. Sed quam ſpem omnem & aliæ plurimæ occupationes & immaturus optimi viri deceſſus interceperunt. Poſt ex parte quid hujus generis congeſſit Paſchalis Gallus, in *Bibliotheca Medicâ*, ſimul exhibito catalogo illorum, qui ſpeciatim & ex profeſſo tum alia tum in præcipuorum quorundam Medicorum libros tum de nonnullis Medicinæ argumentis ſcripſerunt. Quem mox excepit Iſrael Spachius, edito *nomenclatore eorum, qui Artem Medicam ſuis ſcriptis illuſtrarunt, ſecundum locos communes ipſius medicinæ.* Joannes autem Schenckius idem argumentum magno conatu atque ad exemplum Geſneri fuit aggreſſus, *Pandectarum & partitionum medicinalium* grande opus inque octo libros diſtinctum conſcribendo. Quod tamen quum ipſi abſolvere non licuerit, Joannes Georgius filius ſe publicaturum promiſit. Qui & ſingulorum librorum ſummas in *Bibliotheca Medica* exhibuit, ipſiusmet autem operis *Pandectarum* nihil edidit præter *librum quartum* ſive potius ejus rudimentum, quo de Semeiotica ejusque ſcriptoribus agitur.

Idem

Idem tamen paullo ante ex eodem *Pandectarum* opere excerptum vulgavit quoque *pinacem auctorum qui gynæcia scriptis illustrarunt*, additum Joannis Guinterii *gynæciorum commentario*. Porro heic memorari debet Matthiæ Moroni *Directorium Medico-practicum*, bis Lugduni, tertium Francofurti ad Mœnum impressum: pathologico & therapeutico studio potissimum conducibile. Huc etiam referenda venit Petri à Castro *Bibliotheca Medici eruditi*. Singulari illi notitiæ comparandæ dicavit quoque *librum secundum de scriptis Medicis* Joannes Antonides Vander Linden. Præcipui demum, qui in unaquaque Artis parte illustranda aliquid præstiterunt, scriptores laudantur in χαρισμάτι Conringii nostri *Introductione in Artem Medicam*, *cap. IV & sequentibus*. Quæ doctrina tanto magis omnibus debet esse commendata, quanto plus discentium commoda juvare possunt plerorumque simul addita elogia, habita non minus quoque ratione temporum.

Seorsim tum eorum qui reliquis Europæis linguis sua tradiderunt, tum Chemicorum, Mulomedicinæ, aliorumque scriptorum proprios indices pollicitus est idem Joannes Georgius Schenckius & *præfat. ad lector.* & in *Bibliotheca* ipsa. Sed quorum omnium nullus prodiit. Postea *Bibliothecam Chimicam* collegit Petrus Borellus. Simul tamen omnibus illis annumeratis, qui de lapidibus & metallicis quocunque modo, etiam non chemice, scripserunt. Inprimis etiam laudari heic debet Renati Moreau viri doctissimi Διάλεξις *de missione sanginis in pleuritide*, qua præcipuorum Medicorum omnis ævi, Græcorum, Arabum, Barbarorum, Latinorum, nonduntaxat sententiæ de ea referuntur, sed simul omnium juxta temporum quibus floruere seriem exacta enumeratio instituitur: propter ea quoque Vanderlindio frequenter in testimonium adducta.

PORRO de Medicis secundum ætates egit Wolfgangus Justus in *Chronologia omnium illustrium Medicorum.* Quam subinde laudat Vanderlindius, Schenckio tamen ignoratam fuisse miror. De recentioribus seorsim quædam notavit Raphaël Volaterranus *lib. XXI. Antropologiæ.* De præcipuis autem Medicinæ scriptoribus, jam inde à prima ejus origine ad superius usque Christianum sæculum, accurate disseritur in Conringii nostri *Introduct. cap. III.*

Raph. sub. fin.

VITAS insuper insignium Medicorum nonnulli descripserunt. Quod superiori sæculo primus aggressus est Symphorianus Campegius, *de claris Medicinæ scriptoribus, veteribus ac recentioribus*, edito libro. Quem mox excepit Remaclus Fuchsius, *illustrium Medicorum vitis*, addito Symphoriani quorundam neotericorum Medicorum catalogo, vulgatis. Casparis porro Peuceri viri longe doctissimi *vitas illustrium Medicorum*, sed absque ejus nomine, prodiisse, sibi licet usque dum non visas, scribit in *vita* Melchior Adamus. Ejusdem operis meminit quoque Schenckius in *Bibliotheca*. sed itidem ut sibi non visi. In eodem argumento porro laboravit etiam Petrus Castellanus, editis *Vitis illustrium Medicorum, qui toto orbe ad hæc usque tempora floruerunt.* In quibus tamen multorum præstantium, superioris præsertim sæculi, Medicorum vitas haud immerito desideres. Sunt autem omnes omnino, de quibus in eo opere agitur; CLXXX, quorum indicem exhibet Vanderlindius. Non multo post Joannes Neander evulgavit suum *Syntagma, in quo* præter alia *cum Medicinæ natalitia tum restauratores & propagatores cum historiis eorum vitis ac scriptis depinguntur.* Sed *quem aliorum fere semper scripta, nullo judicio, nullaque ratione habita temporum, expilare, absurdaque sæpissime, atque sibi ex adverso pugnantia,*

Mel. in vit. Medic. pag. 390.

in medium adducere atque pronunciare; item aliorum πάρεργα *tacito nomine non tam exscribere quam corrumpere*: notat in *Galeni chronologico elogio* Philippus Labbeus. Omnium fusissime hanc rem tractavit Joannes Henricus Meibomius vir clarissimus, conscripto magno opere *de vitis Medicorum*, quod orbis eruditus avide exspectat. Similiter *priscorum Medicorum Vitas* pollicitus est Ægidius Menagius, is itidem variæ eruditionis nomine hodie inter primos celebris. Sed & πολυμαθέστατον Reinesium inter alia *Historiæ* quoque *Medicorum* excudendæ typographum quæsivisse discimus ex ejus *epistolis ad Hofmannum & Rupertum*. p. 579.

Lab. p. 46. & 13.

PORRO *Epitaphia & Epicedia illustrium Medicorum* ex bibliotheca paterna in lucem retulit Joannes Georgius Schenckius. *Icones* autem *seu vivas imagines Medicorum & Philosophorum, veterum & recentium*, collectas edidit Joannes Sambucus. Schenckius etiam vulgavit *Iconum illustrium Medicorum centuriam*. Qui uterque liber imaginum & Sambucianus & Schenckianus propterea quoque sæpe laudatur in *Bibliotheca Medica* Schenckii. Imagines etiam quædam additæ sunt Spachii *Nomenclatori* Argentinensis editionis, Vanderlindio referente.

De reliquis scriptoribus, qui huc insuper pertinerent, nunc non faciam mentionem, suo loco illis reservatis.

CAPUT IX.

Qui de Philosophis eorumque scriptis generatim commentati sunt significantur.

PErgendum jam est ad illos, qui de Philosophis eorumque scriptis commentarios confecerunt. Ubi principio rursus in memoriam revocandi sunt, quos ad primam & secundam classem jam commendavi, quosque proinde non opus est heic denuo laudare.

PROPRIE autem hoc etiam in argumento fuerunt occupati non uni. Quos inter è priscis potissimum locum heic inveniunt tum Diogenis Laërtii *Vitæ* tum Suidæ *collectanea*, utpote in quibus plerorumque antiquorum Philosophorum non nomina duntaxat ac vitæ sed scripta quoque diligenter enumerari solent. Quorum tanto majorem copiam insuper suppeditat, quanto recentior est quantoque plures post accesserunt Philosophiæ addicti, *Bibliotheca* Gesneri, quique suis augmentis eam locupletaverunt. Inprimis autem hoc in genere operam suam orbi commendare annisus est Joannes Jacobus Frisius, edita *Bibliotheca Philosophorum classicorum auctorum chronologica, ab origine mundi usque ad suam ætatem*, supra jam memorata. Sexennio post, anno videlicet superioris sæculi duodecentesimo, Israel etiam Spachius paullo ante laudatus eandem cognitionem adjuvit, *nomenclatore scriptorum Philosophorum & Philologicorum* Argentinæ vulgato.

pag. 16. & 27.

Nec minus huc pertinet *Index* geminus, alter *auctorum, qui suis laboribus ac lucubrationibus Aristotelis libros ac Philosophiam conati sunt illustrare*; alter *quo declaratur, quid sit à quoque ex interpretibus in singulas Aristotelicæ Philosophiæ partes scriptum*: collectus à Paschali Gallo è *Bibliotheca Gesneri*, ac subjunctus editioni *operum Aristotelis Casaubonianæ alteri*. Similiter ante aliquot annos *syllabum Interpretum Platonis atque Aristotelis* edidit Philippus Labbeus, sæpius jam itidem laudatus. Tametsi enim indices hi ad Aristotelis vel Platonis libros ac doctrinam peculiariter duntaxat spectant; tamen ob amplitudinem suam heic omnino locari merentur, præsertim quum utriusque Philosophia præcipue eminuerit; Aristotelica vero etiam per complura sæcula passim sola obtinuerit, ejusque ductum pleræque omnes sapientum scholæ observaverint.

SE-

SEQVUNTUR jam illi, qui vitas Philoſophorum deſcripſerunt. Qui rurſus in duplici ſunt differentia. Alii quippe non niſi unius cujusdam, alii complurium vitæ curſum litteris mandaverunt. E quibus illi nunc non ſunt attendendi, ad ſingulorum ſpecialem conſiderationem ſpectantes. his huc unice pertinentibus.

In iis igitur omnibus, quorum quidem commentarii ex priſco ævo ſuperſtites adhuc habentur, præcipuus eſt Diogenes Laërtius. Cujus *de vita placitis & apohpthegmatibus eorum qui in philoſophia claruerunt* libri nemini non noti ſunt: à diverſis etiam Latine translati, illuſtrati, editi. Et editiones quidem ac verſiones ſingulas non opus eſt heic enumerare, poſteaquam id fecit doctiſſimus Menagius ſub initium *obſervationum* ſuarum in illud opus. Inter omnes autem hactenus potiſſimum in manibus fuit Henrici Stephani altera quæque inde repetita eſt editio: donec non adeo pridem, anno videlicet ſexageſimo quarto, Londinenſis prodiret. Qua ſimul junctim exhibentur plerorumque, qui dedita opera ſive emendando ſive illuſtrando lucem libris illis attulerunt, partim antehac partim tunc primum vulgatæ commentationes. Henrici videlicet Stephani, Iſaaci Caſauboni, Thomæ Aldobrandini, Merici Caſauboni, *annotationes* & *notæ*: additis uberrimis Ægidii Menagii *obſervationibus*. Ita ut quod in ipſo Diogene docti deſiderant, præclarorum illorum virorum diligentia & accuratione ſit reſtitutum. Præter quos *analyſin & ſelecta publicarum prælectionum* in libros illos Diogenis, cum *accuratiſſimo indice omnium ſcriptorum, qui in eo opere citantur,* promiſit etiam *catalogo ſcriptorum* ſuorum jam abſolutorum, quem *rerum Hamburgenſium libro ſecundo* ſubnexuit, Petrus Lambecius.

Menag. pag. 2. c. 1. D.

Proximus Diogeni eſt Philoſtratus, qui *vitas ſophiſtarum*

rum ad sua usque tempora duobus libris descripsit, hodie quamquam rarioribus inventu. Post quem Eunapius *vitas Philosophorum & Sophistarum* uno libro fuit complexus. Qui Græce primum prodiit è bibliotheca Joannis Sambuci, Latine dein versus ab Hadriano Junio, & demum adjunctus Diogenis operi, anno hujus sæculi sextodecimo Coloniæ Allobrogum recuso. Cui eidem Diogenis operi insertus etiam est liber sive (ut Suidas vocat) ὀνοματολόγος aut tabula *eruditione clarorum virorum*, Hesychii Milesii, cognomine sive potius epitheto dicti Illustris, non Illustrii. Quod similibus exemplis adductis erudite probat Jonsius *lib. 3. de scriptor. histor. Philos. c. 19*, & ante eum Barthius *lib. 27 adversatior. commentar. c. 19*, quamquam Illustrium & antea & deinceps fortassis ex consuetudine nihilominus eum appellans; & ante utrumque observavit Meursius, ea propter etiam utrique laudatus. Quem librum Græce primum itidem è bibliotheca Sambuci Plantiniana officina Antwerpiæ dedit; Latine vero interpretatus est etiam Hadrianus Junius; notis demum illustraverunt idem Junius, Henricus Stephanus, Joannes Meursius. Quamvis in se spectatus non sit adeo magni momenti liber. Porro in Suidæ quoque *collectaneis* plurima habentur de vitis tum aliorum doctorum virorum tum Philosophorum. Quæque non tam existimaverim ex XI illis lexicographis, è quibus opus illud esse congestum in ejus frontispicio legitur, quam ex aliis historicis esse excerpta. Id quod Gesnero quoque in *Bibliotheca* fuit visum, ne nunc alios memorem.

Ionf p. 307. Bart. col. 1307.

Reliquorum hujus argumenti priscorum scriptorum, quorum ingens est numerus, quorumque non nisi nomina vel fragmenta quædam hinc inde leguntur, quorum item paucos aliquot exempli duntaxat gratia jam supra nominavi, ut nunc itidem rationem habeam, non est necessum, quod

pag. 15 & 16.

quod id maxime præstiterit Vossius in gemino *de Historicis* opere, & post eum Joannes Jonsius libris *de scriptoribus historiæ Philosophicæ* unice huic argumento dicatis, ante decennium Francofurti publicatus: uterque jam dudum eo nomine quoque commendatus. ibid.

Similiter nec alios, qui recentioribus adeoque superiori ac nostro hoc sæculo in eodem genere illustrando laboraverunt, scriptores memorabo, quum id jam tum fecerit idem Jonsius *lib. 3 cap. 20*: simul tamen annumeratis tum illis, qui vel unius duntaxat Philosophi aut sectæ historiam descripserunt; tum qui de aliis etiam historicis, item rhetoribus ac poëtis egerunt. Est autem opus illud ea quoque de caussa merito carum, quod statim ab ejus editione absoluta, veluti supremo monumento relicto, immatura mors Jonsium occupaverit: magna cum reipublicæ litterariæ jactura, & omnis ulterioris fructus, qui sat uber à præclaro isthoc ingenio proficisci potuisset, spe penitus intercepta.

Qui præterea supersunt, infimi præsertim ævi Philosophorum historiam tradentes, in classium sequentium recensione exhibebuntur.

CAPUT X.

Qui speciatim vel singularum vel quarundam artium & scientiarum ratione habita idem egerunt, enumerantur.

NOn duntaxat autem istis modis universe quæ ad Philosophos eorumque notitiam parandam pertinent litteris sunt mandata: sed à nonnullis quoque in singulas vel aliquas scientias seorsim eadem opera fuit impensa. Qui rursus duûm sunt generum. Alii videlicet doctrinas ipsas, non solum juxta præcipua & summa sed minutiora quoque capita, observando id egerunt: aliis generatim tantum,

 quo

quo & ad quam ſcientiam quisque pertineret, annotantibus & advertentibus.

Prius primus & ſolus præſtitit, ille univerſæ hujus ἐμπειρίας princeps magiſter Geſnerus, ſingulis diſciplinis ſingulos *Pandectarum ſive Partitionum univerſalium* libros tribuendo: idque pro more ſuo tanta diligentia, ut illos etiam qui de minutiſſimis cujusque capitis partibus ſcripſerunt indicaverit. Perinde ut in aliis quoque ſcientiis ab ipſo factum eſt, eo nomine jam tum ſupra laudatus. pag. 29. Cui propter amplitudinem ſuam addi poteſt *alter Index commentatorum in Ariſtotelis opera* Paſchalis Galli, paullo ante memoratus.

IN poſteriori genere plures laboraverunt. Et ſeorſim quidem de LOGICIS antiquis & in Ariſtotelis opera commentatoribus egit ſæpius jam laudatus Gerardus Joannes Voſſius libro *de Logices natura & conſtitutione.*

De PHYSICIS & optimis præſertim naturalis ſcientiæ autoribus, quodque potiſſimum operæ pretium quique fecerint vel minus, accurate diſputavit πολυμαθέστατος Conringius noſter *Introductionis in Naturalem philoſophiam capite II.* Speciatim de illis ſcriptoribus, qui peculiariter ea tractaverunt, quæ vel ad naturalem ſcientiam vel medicinam ſpectantia in ſacris ſcripturis leguntur, ipſemet egi *programmate ad ſacræ phyſicæ & medicinæ ſtudioſos*: complures additurus, ubi altera ejus editio una cum ipſomet ejus argumenti opere prodibit.

De ETHICIS ac præcipuis doctrinæ moralis cultoribus fuſe ac facunde diſſeruit in *Bibliographia Morali* Henricus Julius Scheurlius, vir clariſſimus: ita ut liber is ad eam ſcriptorum claſſem referendus ſit, qui elogia doctorum virorum confecerunt. Eosdem, prout diverſis ſectis addicti ac propterea diverſas opiniones amplexi fuerunt,

runt, in unam summam collectos exhibet clarissimus quondam collega meus Samuel Rachelius *Introduct. in philosophiam moralem Aristotelis cap. VI.* perinde ut præcipuos in Ethicorum Aristotelis ad Nicomachum libros commentatores *cap. XIV.* Neque vero, quod postremos hosce Aristotelicos commentatores in universali hac παιδεία commendem, quispiam fortassis amplius mirabitur, perpensis illis, quæ præcedenti capite in hanc rem jam tum sunt notata. Oeconomicos Scriptores diligenter enumerat Gesnerus, *partitionum universalium libro XVII.* peculiariter iis dicato. Cujus manuductione nunc lector esto contentus: quamquam non pauci post ejus ævum in eodem argumento occupati accesserint.

pag. 48 in fine.

Porro POLITICORUM doctorum optimam accuratissimamque cognitionem debemus viro πολιτικωτάτῳ Hermanno Conringio nostro. Quos inter primum laudari meretur Christophori Coleri *de studio politico* elegans epistola. Quem in eo genere deinceps excepit Gabriel Naudæus vir πολυμαθέστατος, conscripta *Bibliographia Politica.* Quæ utraque præclaris studiis istis juvandis accommodatior jam est, posteaquam eas una cum Gasparis Scioppii *Pædia Politices* multum emendatiores edidit cura Conringii. Ipsemet autem vir amplissimus quæ hujus sunt argumenti non uno loco tractavit. Et quidem de Politicis antiquis, comparatione inter ipsos instituta, præclare disseruit *epist. dedicat. in Aristotelis Politicorum novam editionem.* Sicut de omnibus iis, qui opus illud Latine sive verterunt sive illustraverunt, *cap. IX Introduct. in Politica Aristotelis.* Porro de Politicæ scientiæ optimis per omnem ætatem scriptoribus *cap. XV. Propoliticorum.* De omnibus demum, qui vel ex professo Politica tradiderunt vel alias ad civilem philosophiam parandam faciunt, quorum

quidem ſcripta Latine leguntur, *lib. de Civili prudentia cap. XIV.*

Poſt quæ omnia nuper admodum *Judicia de noviſſimis prudentiæ civilis ſcriptoribus* ſub nomine Sarckmaſii vulgata ſunt, novo & ſatyrico modo pronunciata. Quæ ut ſcriptoris ſui nonnullam & ingenii & Latine ſcribendi facultatem oſtendunt: ita ſimul manifeſto produnt, eum è clariſſimorum virorum inſultatione gloriam captare; in cenſura vero, qua tamen nimiopere ſibi placet, ipſummet animadverſionem quam maxime commereri. Nam & licentia audacter ſibi ſumta mores atque actiones eorum, quos in ſatyra iſthac traducit, pro libidine ac quaſi arcanarum animi deliberationum conſcius eſſet notat; quod tamen ad rem ipſam nihil pertinet: & apolline uſus eſt corrupto: & præter alios errores hiſtorica, moralia, Judicia, cum politicis ſcriptis confundit.

Nec minus in MATHEMATICIS celebrandis operam nonnulli impenderunt. Ubi ex antiquis primus nunc laudandum ſeſe offert Theophraſtus Ereſius, quem *Hiſtoricorum Geometricorum, de Muſicis, Aſtrologicæ hiſtoriæ, Arithmeticarum hiſtoriarum*, libros aliquot ſcripſiſſe catalogus à Diogene Laërtio confectus docet: libris ipſis dudum deperditis. Similiter æqualis ejus Eudemus Rhodius *Aſtrologicas* & *Geometricas hiſtorias* compoſuit, ſed quæ temporum injuria itidem interciderunt, niſi quod earum memoria cum exiguis quibusdam fragmentis in aliorum monumentis ſuperſint, quorum loca notaverunt Voſſius *l.* 3 *de hiſtor. Græc.* & Jonſius *l.* 1 *de ſcriptor. hiſtor. philoſ. c.* 15.

Voſſ. pag. 365 edit. alt. Jonſ. p. 79 & 80.

Reliquorum qui quondam idem tractaverunt non eſt quod peculiaris mentio fiat, quum ex illis eorum notitia facile poſſit peti.

Inter infimi ævi adeoque ſuperioris ſæculi ſcriptores

An-

Andreas Stiborius edidit libellum *de autoribus mathematices*. Post nostro sæculo Josephus Blancanus scripsit *Mathematicorum chronologiam*, sed quem non raro erroris arguit Gerardus Joannes Vossius & Joannes Baptista Ricciolus. Qui ipsemet Ricciolus *Almagesto* suo *novo* præmisit *chronicon duplex, astronomorum vel astrologorum, cosmographorum aut polybistorum, qui astronomica vel cosmographica proprius attigerunt.* Cujus prior pars, ordine temporum constructa, plane succincte scriptores illos enumerat, jam sub initium hujus tractationis commendata. Posterior autem, ordine alphabetico & ampliori eruditione digesta, vitam singulorum & quid quisque præstiterit tradit. Nisi quod atro carbone in ea notentur, qui curiæ Romanæ studia laboresque suos non probaverunt. Id quod tum passim alias tum quam maxime videre est, ubi *Josephus Scaliger, Michaël Mæstlinus, Tycho Brabe* memorantur. Non duntaxat autem chronico isthoc utroque bene meritus est de scriptorum istorum cognitione Ricciolus: sed insuper quoque in ipsomet Almagesti opere omnibusque ejus voluminibus permagnam à bonarum doctrinarum amantibus inivit gratiam, singulis capitibus plerorumque omnium scriptorum, qui rem de qua disputaturus est tractaverunt, quamcunque item sententiam foverint atque defenderint, prolixos summeque utiles indices numquam non præmittendo. Ita ut longe plurimorum scriptorum, non ad Astronomiam duntaxat & Cosmographiam sed Naturalem quoque philosophiam spectantium, insignis notitia possit inde acquiri. De Mathematicis demum omnis ævi celebrioribus quibusque, & seorsim quidem juxta singula eorum genera, diligentissime egit Gerardus Vossius, vir aliis etiam multis nominibus præclarissime de re publica litteraria meritus, libris *de universæ Mathesios*

pag. 4.

natura & constitutione, ac subjuncta *Chronologia Mathematicorum*.

Speciatim de Chronologis antiquis differit Wowerius *l. de polymathia cap. XII*, & de præcipuis Vossius *l. de philologia c. XII*, sicut de omnibus tum in gemino opere *de Historicis* tum modo laudato *de Mathesi*.

Similiter Geographos sive historiæ locorum scriptores antiquos laudat idem Wowerius *cap. XIII*, Vossius autem strictim quidem *l. de philol. cap. XI.* de omnibus autem diffuse in alteris illis operibus agit. Quemadmodum particulatim onomasticorum Geographicorum scriptores recenset Abrahamus Ortelius *epist. ad lector. Thesaurum* sive lexicon suum *Geographicum.*

Scilicet utriusque hujus postremi ordinis scriptores ita sese habent, ut partim ad mathematicos partim ad historicos peculiariter dictos pertineant: & nunc quidem magis ad illos, nunc ad istos, pro diversa operum suorum tractatione. Ideoque nemini mirum videri debet, si ad diversa genera referuntur, quorum ipsamet natura facit eos utriusque generis participes.

CAPUT XI.

In Historicorum cognitionem qui manuducunt nominantur.

HIs igitur non incommode jam subjungere possumus, qui Historicorum peculiariter ita dictorum ætates, vitas, quæque præterea ad eos pertinent, litterarum monumentis mandaverunt. Ubi *primo* statim loco sese offerunt, qui chronologi vulgo appellari solent; sive strictim sive fuse illud ipsum egerint; tantummodo Historicorum mentionem fecerint. Hi videlicet soli ex eorum classe huc spectant, Nam alias tempora definire & ordinare, ad chro-

chronologi officium cumprimis pertinet. Id quod tamen citra annotationem doctorum virorum omnino fieri poteſt: quamvis ſine temporum certa ratione ac digeſtione, ut alias omnis hiſtoria, ita quoque doctrina illuſtrium virorum ætates non poſſint certo conſtitui. Quotquot igitur ex chronologorum illorum ſive (ſi ita malis appellare) univerſalis hiſtoriæ ſcriptorum ordine huc pertinent, illi hactenus ad hiſtoricorum quoque annotatores ſunt referendi. Quorum præcipuos quum principio ſtatim hujus inſtitutionis indicaverim, non opus eſt nunc rurſus iis immorari. *Deinde* qui ſine temporum ratione habita, univerſales tamen ſcriptorum indices confecerunt, illos huc itidem pertinere, ſimiliter è ſuperioribus eſt manifeſtum. *Porro* ad hanc eandem claſſem non minus etiam pertinent, qui promiſcue, nulla diſcriminis cujuſpiam habita ratione, doctorum virorum memoriæ conſervandæ ſtuduerunt, quosque in ſextam claſſem relatos *quinto capite* recenſui.

PRÆTER hos omnes autem de ipſiſmet Hiſtoricis cujuſcunque generis, qui ſive rerumpublicarum ſive regum ac principum ſive doctorum virorum res geſtas ac vitas ſive alios caſus & eventa deſcripſerunt, ſpeciatim nonnulli libros confecerunt, quorum commendationi proinde quoque hic locus proprie nunc eſt dicatus. Talis igitur eſt Theodori Zvingeri *de Hiſtoria* libellus, additus poſtea Chriſtophori Mylæi *libris V. de ſcribenda univerſitatis rerum hiſtoria*, quo plerique hiſtorici in varias claſſes diviſi indicantur. Multo fuſius id egit vir multis nominibus præclare meritus David Chytræus *ſerie Hiſtoricorum*, quæ continetur in prolixa illa diſſertatione *de lectione hiſtoriarum recte inſtituenda*, quam præmiſit *chronologiæ hiſtoriæ Herodoti & Thucydidis*, quæque integra diſſertatio à pagina 1 ad

Chytr. à pag. 29 uſq; ad pag. 115 edit. anno 1579.

1 ad 225 deinceps adjuncta est iisdem Mylæi libris, seorsim quoque edita cum *Ratione docendi disciplinas*. Præcipuos etiam Historicos, veteres præsertim, breviter commendat Justus Lipsius *centur. 1 miscellan. epistola LXI*, qua de historiarum variis speciebus ac lectione disserit, ob utilitatem suam seorsim quoque impressa. Quod non minus etiam præstitit *l. de philologia c. 14, §. 15*, Vossius. Idem porro fecit, gentium quarum res eorum quisque descripsit rationem maxime habendo, Michael Routartius *Oculi historiæ cap. VII, IX & sequentibus*. Talis etiam est Johannis Micrælii *catalogus historicorum, unde constat, quinam de quo scripserint*: subjunctus ejusdem *syntagmati historiarum mundi*, tertia editione ad annum Christi 1654 continuato. Nec adeo pridem catalogi nundinarii memoraverunt Christophori Hendreichii *mercurium historicum*, monstrantem autores, qui lingua Hebræa, Græca, Latina, Teutonica, Slavonica, aliis, omnigenam historiarum materiem tractarunt.

PORRO commendandi sunt *Historici, Chronologi, & Geographi celebres*, collecti tribusque partibus exhibiti studio Martini Zeilleri. Quæ collectanea præter nomina simul quid quisque scripserit singillatim indicant. Addita sunt insuper sæpe de scriptoribus elogia & judicia, quamquam ex aliis & præsertim Vossio depromta.

NEC DESUNT qui peculiariter ἐπίκρισιν de nonnullis Historicis instituerunt. Quo refero *breve judicium de Historiis antiquis, Latinis & Græcis*, Onuphrii Panvinii, quod in *indice operum* ejus inter libros absolutos sed in lucem non emissos nominatur. Fortassis autem legendum *Historicis*. Nescio an hujus etiam vel alterius generis sit Benjamini Prioli *Judicium de scriptoribus Græcis & Latinis*, inter alia brevi edenda promissum indiculo, qui *ab excessu*

Ludo-

Ludovici XIII de rebus Gallicis historiarum libris est subjunctus. Aliorum, quorum censuræ de historicis dudum vulgatæ sunt, mox mentio fiet.

OMNIUM vero non operosissime duntaxat sed etiam accuratissime universum hoc argumentum pertractavit ob magna in publicam rem litterariam merita sæpius jam laudatus Gerardus Joannes Vossius, primum *de Historicis Græcis quatuor*, & dein *de Historicis Latinis tres libros* summa diligentia atque labore conscribendo: altera præsertim editione plurimis additamentis magis locupletatos. Quorum priori isthoc opere motus eximium illud Germanicæ nobilitatis decus Bernardus à Mallinckrot ***paralipomenon de Historicis Græcis centurias quinque*** congessit, una cum ejusdem ***de summo bono*** dissertatione Coloniæ Agrippinæ publicatas. Excusat autem, quod aliquot auctores in istis centuriis suis nomen suum profiteantur, quos in posteriori editione G.J. Vossii reperiri notitiam suam effugerat. Commemoratque præterea, sese jam tum ante biennium ad prælum paratas habuisse *annotationes ad Historicos Græcos à Gerardo Joanne Vossio recensitos.* Sed quæ hactenus, quod sciam, non sunt editæ.

Mall. p 57.

In fine paralipom.

SEORSIM circa Romanarum rerum scriptores quidam fuerunt occupati. Quo pertinet Petri Angelii Bargæi, *quo ordine scriptorum historiæ Romanæ monimenta legenda sint*, libellus. Cui plane suppar est Caroli Sigonii *Ordo Historiæ Romanæ, ut à quoque scriptore per temporum seriem petenda est.* Diffusius adhuc utroque & accuratius est, quamquam ad Germanicarum gentium historiam præcipue spectans, Marquardi Freheri *directorium in omnes fere chronologos, annalium scriptores & historicos, potissimum Romani Germanicique Imperii.*

Idem Sigonius porro scripsit *Judicium de Historicis, qui*

res Romanas scripserunt, ab Urbe condita, ad Caroli M. Imperatoris tempora. Cui post accesserunt Balthasaris Bonifacii *excerpta de XL Romanæ historiæ scriptorum vitis.* Quibus accensendus est Martini Hankii *de Romanarum rerum scriptoribus* liber nuperrime vulgatus, in quo eorum vitæ, scripta, horum editiones, aliorumque de iis judicia breviter exhibentur.

Eorundem historicorum libris vel emendandis, vel alias illustrandis, vel in aliam linguam transferendis, vel edendis, non pauci itidem operam tribuerunt. Et multi quidem hujus duntaxat illiusve, nonnulli vero complurium simul. Quorum illi potius ubi de singulis quibus studium impenderunt agitur commemorandi sunt. Ex his autem jam laudari debent *scholia seu dilucidationes in Latinos plerosque historiæ Romanæ scriptores* Marcelli Donati, viri *de Medica historia mirabili* libris alias clarissimi, pridem ab eo promissæ, sed hujus sæculi anno quinquagesimo sexto demum Veronæ impressæ. Seorsim in *Historiæ Augustæ* (qui vocantur) scriptoribus emendandis post Joannem Baptistam Egnatium plurimum laboraverunt Isaacus Casaubonus & Claudius Salmasius viri summi.

SPECIATIM præterea heic quoque mentio facienda est Mythologicorum scriptorum. Tametsi enim vulgo sub reliquis historicis fabulosæ quoque historiæ scriptores contineri solent: tamen accuratius rem perpendenti facile apparet, iis peculiarem locum potius deberi: præsertim quum perquam dispar eorum sit ratio, nec omnes id argumentum eodem modo tractaverint. Est autem isthæc opera jam tum à me suscepta, præcipuis eorum scriptorum commemoratis, *lib. de origine fabularum gentilium cap. III & IV.*

PRIUSQUAM ab Historicis eorumque memoratoribus

bus discedam, adhuc aliquid addi debet de iis qui illustrium familiarum Genealogiarum descriptores seorsim (alias enim sub historicis comprehendi solent) indicaverunt. Etiam hæc notitia quippe juxta cum Chronologia & Geographia ad historias rectius intelligendas quam maxime requiritur, estque alias quoque non minus insignis nec unius utilitatis. Qua de caussa quoque jam olim tum ex Græcis tum Latinis nonnulli huic argumento peculiarem operam impenderunt, à Gerardo Joanne Vossio *lib. de Philologia cap. XIII.* commemorati. Post superiori nostroque hoc sæculo idem à multis doctis viris magno studio atque diligentia est actum. Quorum alii priscarum dudumque exstinctarum, alii hodienum florentium, alii Europæarum, alii externarum, familiarum origines atque propagationes in ordinem digestas in tabulis exhibuerunt. Id quod primus ferme præclare præstitit Reinerus Reineccius, insigne quondam Academiæ hujus Juliæ decus, tum alias tum peculiariter in *Historia Julia*: ob præstantiam juxta cum Ubbone Emmio, viro itidem clarissimo, qui in opere *chronologico* idem fecit, aliisque quibusdam à Vossio diserte commendatus. Jam ante vero *Genealogiam insignium Europæ Imperatorum, Regum, Principum, à Gothis deductam*, Regiomonti in Borussia anno superioris sæculi post sexagesimum tertio vulgavit Heilrichus Zeellius Agrippinas, Alberti senioris Borussorum Ducis Bibliothecarius. Paullo post Reineccium Hieronymus Henninges edidit vastum opus *Theatri Genealogici*. Similiter circa idem tempus suas *Genealogias* Elias Reusnerus. Inde in hac Academia *tabulas Genealogicas* confecit Rudolphus Diepholdius, vir doctissimus, ab Henrico Sannemanno post editas. In eodem argumento multum quoque laboravit, complurium familiarum prosapia illustrata, Leonhardus

Wurſbainius, itidem *tabulis Genealogicis* publicatis. Porro decennio abhinc prodierunt *tabulæ progonologicæ* Philippi Jacobi Speneri, quibus plurimorum Regum, Principum, Comitum, Dominórum, progenitores XXXII exhibentur. Nec minus laudari debet ſtudium, quod raro inter ſui ordinis homines exemplo ad hanc rem adhibuit in *Germania Topo-Chrono-Stemmato-graphica* Gabriel Bucelinus. Editæ quoque ſunt Tybingæ inſignes *Tabulæ Genealogicæ Principum Imperii*, ſed absque nomine collectoris. Ibidem tertium vulgatæ ſunt Nicolai Rittershuſii viri clariſſimi *Genealogiæ Imperatorum, Regum, Ducum, Comitum, præcipuorumque aliorum procerum orbis Chriſtiani*, ab anno M CCCC uſque ad annum M DC LXIV deductæ addito poſt quadriennium aliarum tabularum auctario. Quæ tanto magis commendari merentur, quanto multis aliis, accuratiores ſunt, quantoque plurium Principalium & illuſtrium familiarum, quæ hodieque ſuperſtites ſunt ac florent, progeniem proponunt.

Mitto nunc alios adducere, qui vel itidem dedita opera id egerunt vel alias per occaſionem ſcriptis ſuis ejusmodi generis recenſiones inſeruerunt. Sicuti nec illud nunc opus eſt ſingulatim oſtendere, quodnam operæ pretium quilibet eorum quos nominavi fecerit: quodque alii externas, alii patrias perſecuti ſint: quod item alii priſcas ſolum, alii recentiores: quod porro alii paucarum vel minus illuſtrium, alii plurium clariſſimarumque familiarum rationem habuerint: quod etiam alii integras, alii partem duntaxat earum tradiderint: quod inſuper in ipſamet enarratione non eundem modum omnes obſervaverint, ſed alii adſcendendo, alii deſcendendo proceſſerint: quod denique alii à fabuloſis uſque vel ſaltem penitus incertis, alii à veris demum & de quibus certo conſtat originibus

nibus eas deduxerint, Scilicet quo majoris utilitatis ſunt quæcunque genealogiæ, eo pluris quoque merito fiunt: & quæ fide dignis è monumentis ſunt depromtæ, ſolæ quoque veram laudem merentur. Nihil enim attinet, per fabulas iis celebritatem venari, quorum majorumque res præclare geſtæ per regiones, per regna, perque orbem terrarum nomen ac genus eorum commendant. Sufficit nunc in eorum, quos Voſſius laudavit, complementum præcipuos indicaviſſe.

PER Hiſtoricos autem quinam intelligantur, neminem latet. Obtinuit videlicet vulgari loquendi uſu, Hiſtoriæ nomine peculiariter non niſi rerum geſtarum narrationem denotare. Ut proinde ad civiles & morales duntaxat res Hiſtorici potiſſimum pertineant. At naturalium, medicarum, quæque ad alias artes atque ſcientias ſpectant hiſtoriarum ſive obſervationum ſcriptores, ſub hiſce non continentur, ſuo propterea loco quærendi.

CAPUT XII.

Qui de Oratoribus commentati ſunt memorantur.

AB iis quibus Hiſtoricorum notitiam debemus pergo jam ad eos, qui de Oratoribus, eosque utriusque generis ſive docuerint ſive fecerint eam artem ſimul comprehendendo, egerunt. Ubi ſtatim *primum* illud & ante omnia monendum venit, de iis admodum pauca reperiri ſeorſim annotata; ſed plurima huc ſpectantia hinc inde exſtare tum in univerſalibus indicibus, tum in ſcriptorum vitis, tum etiam in eorum commentariis, qui ſive ſuæ gentis ſive certi alicujus ordinis ſcriptores memoraverunt: non pauca quoque apud eos reperiri, qui reliquarum diſciplinarum ad eosque pertinentium ſcriptorum peculiarem rationem

habuerunt. *Deinde* probe quoque notandum eſt, Artis Oratoriæ alium olim fuiſſe uſum atque hodie eſt; ceu mox clarius patebit. Accedit *tertio*, quod poſt introductam religionem Chriſtianam duplex ſit Oratorum genus ortum. Quorum alii circa illa fuerunt verſati quæ ad res ſæculares, ceu vulgo, ſive ad externas, ceu priſci Chriſtiani ſcriptores appellant, ſpectant: alii vero ſacra argumenta tractaverunt. E quibus hi ad Eccleſiaſticos ſcriptores pertinent, quorumque proinde paſſim fit mentio in omnibus iis commentariis, quos ſupra in Theologorum notitia commendavi. Alterius vero iſtius generis Oratores in omnibus ferme reliquorum ſcriptorum catalogis memorantur: ita tamen, ut poſt litterarum ſtudium in Occidente reſtitutum ad ſcriptores Philologicos & Hiſtoricos illud ipſum præcipue ſolitum ſit referri; ceu palam eſt ſcriptores, qui idem hoc quod nunc agito argumentum jam à fine ſæculi quinti decimi quomodocunque tractaverunt, inſpicienti.

Quandoquidem vero in republica Athenienſi atque Romana quam maxime Ars Oratoria exercita fuit, ita ut alias reſpublicas non liceat invenire, in quibus æque illa valuerit; præterea quoniam Oratores in illis duabus rebuſpublicis celeberrimis illud genus quam maxime uſurpaverunt, quod in aliis itidem vix licet obſervare, quod videlicet magnam partem orationes eorum in publicis etiam judiciis locum obtinuerint, & inſuper ad populum perſvadendum eas illi habuerint: ea propter etiam gentis utriusque tanquam præ aliis quondam cultiſſimæ, (ſacram atque ab ipſomet Deo optimo maximo inſtitutam Iſraëlitarum rem publicam ſemper excipio,) celebres oratores poſteris per litterarum monumenta ſunt commendati. Et quidem præcipuorum Græcorum, potiſſimum vero Romanorum Oratorum elogia deſcripſit Marcus Tullius in *Bruto*;

Bruto; quo Græcos hoc in genere præstantissimos primum laudat tanquam illos, quos Romani sui primum fuerint imitati, de quibus post prolixius disserit. Ita vero liber ille est compositus, ut partim ad elogiorum scriptores partim ad criticos pertineat. Conscripsit in eum *commentarium* Sebastianus Corradus, ante centum & plures annos Florentiæ excusum. Huc etiam referri debet, qvamvis longe strictius id egerit, sive Taciti sive Quintiliani sive alterius cujusdam *dialogus de claris Oratoribus*. Eodem porro magnam partem pertinent *Vitæ paralielæ* Plutarchi. Qui seorsim *decem* clarissimorum Atheniensium *Oratorum vitas* descripsit, itidem hodieque superstites. Suntautem illi ipsi, in quorum orationes *Lexicon* confecit Harpocration, à Philippo Jacobo Maussaco eleganter editum & illustratum. De Dionysio Halicarnassensi, Quintiliano, aliisque, qui de dictione tum oratorum tum aliorum censuram instituerunt, altero abhinc capite agetur.

De Rhetoribus, prout illi ab Oratoribus distinguuntur, perpauca seorsim habentur. Nisi quod è prisco ævo exstet Svetonii Tranquilli *de claris Rhetoribus* perexiguus libellus, quo de eorum fortuna docendique diversa ratione ut & quorundam qui Romæ celebres fuerunt vitis egit. Unice igitur heic commendatus est toties jam laudatus Gerardus Joannes Vossius, qui ut plerasque alias ita hanc quoque præclaræ eruditionis partem dilucidavit, conscripto libro *de Rhetoricæ natura & constitutione, deque antiquis Rhetoribus, Sophistis & Oratoribus*.

HISCE commode demum subjunguntur eorum laudatores, qui conscribendarum Epistolarum artificium tradiderunt. Quorum catalogum primus contexuit ille librorum promus condus Conradus Gesnerus *lib. I. Pandectarum* quo *de Grammatica* agit, *tit. XVIII.* Quibus plerosque

Gesn fol. 32. col. 3 & 4.

rosque recentiores addidit Christophorus Heidmannus, vir optimus & de hac Academia liberalibusque studiis bene meritus, *prolegomenis annotationum in Lipsii Epistolicam institutionem.*

CAPUT XIII.

E quibus Poëtarum notitia discenda sit laudantur.

Illos excipit ordo Poëtarum, quibus memorandis & celebrandis præter universales scriptores peculiariter etiam nonnulli studium suum impertiverunt. Et ad simplicem quidem ac nudam cognitionem Poëtarum veterum Latinorum celebriorum omnium parandam prodesse potest *catalogus* præmissus *Prosodiæ* Smetii, adnotato simul plerisque tempore quo floruerunt.

PRÆCIPUE vero ad vitas Poëtarum tam Græcorum quam Latinorum describendas multi laborem impenderunt. Quorum princeps est polyhistor ille doctissimusque Romanorum Marcus Terentius Varro, composito opere *de Poëtis*, Latinis videlicet. Sed quod cum plurimis aliis ejusdem scriptis dudum intercidit, nonnisi quibusdam iisque perpaucis fragmentis hodie superstitibus. Superiori sæculo idem fecit Petrus Crinitus, conscriptis *libris V. de Poëtis Latinis.* Ita tamen, ut nugarum & mendaciorum ab accurate rem æstimantibus arguatur. Quo nomine eum reum agit Josephus Scaliger in *Manilii vita*, prout illa quidem priori *commentarii* ejus *in Manilii libros* editioni præmissa legitur. Nam in *prolegomenis* posterioris editionis id est mutatum. Post Crinitum fusius & accuratius id ipsum egit Lilius Gregorius Gyraldus in *dialogis de historia Poëtarum tam Græcorum quam Latinorum*, antiquorum pariter & recentiorum. Quamquam & ipse commisso-

rum

rum errorum tum ab aliis accusatur tum ab eodem Scaligero *ibidem* utriusque editionis.

Porro Gasparem Cælium retulisse in compendium Poëtarum vitas, à Georgio Vasaro pluribus voluminibus comprehensas, legitur in Jani Nicii *Pinacotheca I, imag. CXXVII.* Sed iste quidem locus manifesto mendosus est, necessarioque pro voce *poëtarum* legendum *pictorum.* Nam & Vasarius non poëta sed architectus ac pictor excellens fuit, & Cælium itidem pictorem non unum è multis sed inter multos propemodum singularem fuisse narrat Nicius, & ibi statim subjungitur, Cælium pictoribus à Georgio enumeratis multos in suo compendio addidisse. Ipsummet tamen Cælium poëmate illustrium poëtarum vitas complexum Nicius refert.

Nic. pag. 231.

Nic. pag. eād.

Nostra memoria idem præstitit Joan. Petrus Lotichius, vulgata *Bibliotheca Poëtica* quadripartita, à conatu omnino laudanda, quæque ad notitiam Poëtarum comparandam plurimum conducit. Majori omnibus aliis accuratione deinceps id aggressus est Gerardus Joan. Vossius, sed aliis studiis occupatus & morte præreptus opus imperfectum reliquit. Prodierunt tamen ab ejus obitu *de veterum Poëtarum temporibus libri duo*, etiam sic summe utiles. Seorsim demum *Græcorum Poëtarum vitarum epitomen*, Gallice tamen, edidit Tanaquillus Faber, dilaudatam *tomo I ephemeridum eruditorum.*

Ephem. p. 16.

DE Latinis porro Poëtis tum recentioribus tum priscis in certas ætates distributis prolixum juxta & accuratissimum judicium tulit Julius Cæsar Scaliger toto *libro VI Poëtices*, quem *Hypercriticum* inscripsit.

ADDI denique debent Poëtis Metricæ artis scriptores, quos laudatos inveniet lector à Vossio *lib. de Philologia cap. 9, § 7 & 8.*

CAPUT XIV.

Qui de scriptoribus eloquentiæ vel imitationis ratione habita, Grammaticis item Criticisque commentati sunt, narrantur.

PRoxime subjungendi nunc veniunt, qui tam de Græcis quam Latinis scriptoribus, quatenus utrique ad eloquentiam comparandam adeoque dictionis & sermonis imitationem faciunt, sententias pronuntiaverunt.

In quibus, quod ad Græcos spectat, unice commendandus est Dionysius Halicarnassensis, qui de præcipuis Poëtis, Historicis, Philosophis, Oratoribus illud ipsum partim concise partim diffuse persequutus est in *Criticis*. Quo pertinent tum ἐξέτασις τῶν ἀρχαίων sive *elogia de priscis scriptoribus*, tum περὶ τῶν Ἀττικῶν ῥητόρων ὑπομνηματισμοὶ πρὸς Ἀμμαῖον *commentarii ad Ammæum de Atticis oratoribus*. Inprimis autem de Oratoribus istis Græcis prolixam & accuratissimam censuram instituit, quæ partim exstat, partim pro deperditâ habetur. Ubi tum de aliis, tum præcipue de Demosthene ac Thucydide fusissime differit, omnem eorum loquendi rationem diligenter examinans. Nam Thucydidem quoque oratoribus annumerat, quod historiæ plurimas easque artificiosas orationes admiscuerit. In iisdem Criticis est *Epistola ad Pompejum* de Platonis dictione & quatuor Historicorum Græcorum imitatione.

Circa utrosque, tam Græcos quam Latinos, inprimis autem Romanos, eosque potissimum oratores, idem non minus operose egit Marcus Tullius. Huc enim itidem præcipue pertinet paullo ante laudatus *Brutus*, nec minus ejusdem *Orator*, ut & libri *de Oratore*. Idem fecit, concisius quidem, ad plures tamen utriusque linguæ scriptores, Poëtas, Oratores, Historicos, Philosophos, sermone sese ex-

extendente, Fabius Quintilianus *lib. 10. oratoriar. institution. c. 1.* nisi quod Græcorum elogia magnam partem è Dionysio tacite sint translata. Similiter huc referri debent Scaligeri *Poëtices V* & *VI* sive *Criticus* & *Hypercriticus libri*, quamquam ad solos Poëtas eosque Latinos spectent.

Optimos præterea, quorumque verba & loquendi ratio imitatione maxime sint digna, Latinos scriptores in aciem ordinemque digessit Basilius Zanchus in *verborum Latinorum epitome*. Quam tabulam inde desumtam proposuit Gesnerus *Pandectar. lib. I, tit. XIV.* Porro de Latinis præcipuis, quod quidem ad eloquentiam facit, scriptoribus in aliquot ætates divisis egit Andreas Schottus *Tullianar. quæstion. lib. 1, cap. 13, 14, 15, 16*: Zanchi simul ordine summopere probato. De quibus ætatibus Schottum Joannemque Niessium sequutus ubertim quoque disseruit Scheurlius noster *Statuæ Mercurii parte 2, sect. 1, cap. 1.* Simili ratione solos Poëtas Latinos in ætates distributos sub censuram vocat Scaliger *Poetic. lib. VI*, ceu jam notatum.

Gesn. fol. 31, col. 1.

De plerisque omnibus insuper Latinis scriptoribus juxta ætates, simul quinam in eorum scripta sive recensendo sive commentando & illustrando operam contulerint indicatis, præclare disseruit Barthius *lib. 50 adversarior. cap. 9.* Quam ejus commentationem *Apparatui* suo *Philologiæ* inseruit etiam Johan. Michaël Dilherrus. Eodem modo de præstantissimis, non nisi paucis tamen, scriptobus una cum singulorum prolixis elogiis egit Scheurlius modo laudatæ *Statuæ parte II, sect. II.*

Barth. col. 2355 & seq.

ILLOS excipiunt Grammaticorum laudatores. Perinde vero nunc est, sive ex hodierno sive prisco usu vox isthæc accipiatur, ita videlicet ut sub iis Grammatistæ quoque comprehendantur, quum jam apud veteres quoque modo strictius modo latius ea fuerit usurpata.

Ubi primum statim sese offert Gesnerus, qui nomina Grammaticorum quidque singuli in eo genere scripserint more suo diligenter annotavit aliquoties jam adducto ac deinceps adducendo *libro I, Pandectarum*: & Latinorum quidem *tit. II, III, IV*; Græcorum autem *tit. XX. par. 3.*

Gesn. fol. 6 & seq. item fol. 36.

Ab aliis insuper quæ ad vitam eorum, & maxime quidem Latinorum, spectant, litteris sunt mandata. Quo pertinet Svetonii Tranquilli *de illustribus Grammaticis* liber. Plenius de iis & quidem secundum omnes Grammaticæ species egit Gerardus Joan. Vossius *lib. I, Aristarchi* sive *de Arte Grammatica cap. 5, & 6, & 7.* Quibus addenda sunt quæ *lib. de Philologia cap. 4, §. 11. cap. 5, §. 12 & seq. cap. 7, §. quinque priorib.* de iisdem notata leguntur. Recentiores aliquot Grammaticos commendavit etiam Raphaël Volaterranus *lib. XXI commentarior. urbanor.*

Raph. pag. 489 & 490

Seorsim Lexicographos dictionariorumque collectores ut & etymologiorum simiIiumque librorum scriptores, qui Latinæ Græcæ aliarumque diversarum linguarum vocabula interpretati sunt, indicavit idem Gesnerus *eod. libro, tit. IIX, IX, XIX, & XX parte 5.* Quibus addendus est Nicolai Erythræi *Mithridates*, ingens liber, in quem sexaginta & amplius linguarum immo omnium gentium & nationum vocabula sese colligere memorat *Indice in Virgilium* tum alias tum voce *Philomela* & *Xanthus*: sed qui in publicam lucem numquam fuit editus. De Joachimi Camerarii, Henrici Stephani, hujusque in Græcis epitomatoris Joannis Scapulæ, Hadriani Junii, Joannis Frisii, Basilii Fabri, aliorumque post Gesneri illam ætatem hoc in genere vulgatis laboribus non opus est quidquam referre, quum eruditiorum neminem temere eorum notitia lateat, suaq; singulos utilitas abunde comendet. Præterea

terea de etymologiorum, glossariorum, lexicorum differentiis & conscriptoribus, Græcis præsertim, prolixe disputat Philippus Jacobus Maussacus *dissertatione critica*, subjuncta *lexico Harpocrationis*.

Mauss. à pag. 336 ad pag. 376.

Alii priscorum Latinorum Grammaticorum libros junctim vulgando de iis eorumque notitia non minus plurimum meruerunt. Tales sunt *Auctores Latinæ linguæ in unum redacti corpus*, adjectis *notis* Dionysii Gothofredi JCti celeberrimi, anno hujus sæculi post vigesimum secundo Genevæ postremum editi. Præter quos alii *Grammaticæ Latinæ auctores antiqui*, numero XXXIII, uno volumine itidem comprehensi, opera & studio Heliæ Putschii, Hanoviæ typis Wechelianis anno ejusdem sæculi quinto sunt evulgati.

SUPERSUNT qui Criticis celebrandis operam adhibuerunt. Quos propterea omnibus aliis postpono, quod veri ac genuini Critici munus ad nullas non disciplinas & artes sese extendat, adeoque non sit uni vel alteri duntaxat generi dicatum.

Bonum vero foret, ut multi, qui non infimi in iis censeri volunt vel sunt, nec tanta vehementia rem agerent, nec in litteris jugulandis unice laborarent, eoque nescio quam non gloriam aucupentur, quo ipso tamen non raro pro luce tenebræ potius scriptoribus offunduntur lectorque dubius redditur; sed reliquis ad officium suum pertinentibus non minus gnaviter incumberent. Quodnam autem negotium Criticæ Criticoque proprie sit datum, post alios clarissime docet Vossius, paucis quidem *lib. de Philologia c. 7. §. 9, & c. 9, §. 3*; fuse vero *lib. I, de arte Grammatica cap 6.* Breviter Maussacus: Κριτικὴ *maxime circa tria versatur, circa obscure dictorum explicationem, bonorum & sanorum judicium, & verorum germanorumque*

Mauss. pag 377.

ab adulterinis distinctionem: de singulis protinus ubertim differens.

Tametsi vero ista est veræ Criticæ amplitudo, & istud ejus officium: tamen recentiores, quique post præclararum doctrinarum studia resuscitata vixerunt hodieque vivunt, peculiariter ab ejus usurpatione denominati, in Historicorum, Oratorum, Poëtarum, similibusque ad litteras & humanitatem referri solitis monumentis, iisque emendandis, potissimum κρίσιν exercuerunt exercentque. Quales vel omnem vel magnam vel aliquam partem sunt *Adversariorum*, *Antiquarum lectionum*, *Castigationum*, *Collectaneorum*, *Commentariorum*, *Conjectaneorum*, *Curarum*, *Divinationum*, *Electorum*, *Emendationum*, *Epistolarum*, *Epistolicarum quæstionum*, *Explanationum*, *Interpretationum*, *Miscellaneorum*, *Notarum*, *Novarum lectionum*, *Observationum*, *Quæstionum*, *Scholiorum*, *Semestrium*. *Spicilegiorum*, *Suspicionum*, *Variarum lectionum*, *Variarum observationum*, aliorumque similia nomina gerentium librorum scriptores.

Speciatim porro præcipuos Criticos commendavit Gaspar Scioppius eleganti dissertatione *de Criticis & Philologis veteribus & recentioribus*, præmissa *de Arte Critica commentariolo.* Est autem dissertatio isthæc pridem ab eo conscripta in inclyta Norimbergensium Academia Altdorffina. Unde singularis illa immo divina laus Scaligerorum in ea legitur, quos postea tamen in *Scaligero Hypobolimæo* vehementissime fuit insectatus. Similiter de celebrioribus Criticis egit quoque Vossius in magno opere *de Arte Grammatica loco laudato*.

Ipsorum denique recentiorum plerorumque omnium Criticorum huc facientes libros congestos nomine *Lampadis* sive *Thesauri Critici* tomis sex evulgavit ipsemet in eo genere

genere maxime excellens Janus Gruterus. Quibus septimus tomus post additus est à Joh. Philippo Pareo, sed in ignomiam Gruteri, & eruditis minus probatus.

ISTI sunt scriptores, qui ad introductionem in aliorum notitiam, adeoque ipsarummet omnis generis bonarum disciplinarum & artium scientiam comparandam, commendatum nunc oblati fuerunt. E quibus eos, qui posterioribus capitibus enumerati sunt, ad Philologiam referri solere, notum est. Et eam quidem vel Græcam vel Latinam. Cui dicatus etiam est Vossii pluries laudatus *de Philologia* liber. Alias enim circa alias quoque linguas aliarumque gentium historias quæ occupetur Philologia non minus datur: utut vix ulla cum Græca & Latina ejusdem perinde sit amplitudinis. Quomodo Italica, Gallicana, Germanica, aliisque gentibus vernacula lingua jam ab aliquo tempore laudabiliter excolitur. Inprimis autem Hebraicæ aliarumque Orientalium linguarum Philologia. Cujus generis omnino futura fuit *Bibliotheca Philologica*, quam *Bibliothecarii par. I, cap. II,* pollicitus est Hottingerus; cujus lamentabili casu tum alia tum illa præsertim studia immensam jacturam fecerunt. Qualem Philologiæ Sacræ partitionem instituit idem *ibid. c. V.*

Hott. p. 24

Hott. pag. 86 & 87. sed est 88, & 89.

CAPUT XV.

Populares & illitteratas artes quinam descripserint artificesque celebraverint.

CONcludamus demum universam hanc amplissimam classem illorum scriptorum commemoratione, qui vel artes, tum quas populares Vossius, tum quas illitteratas Gesnerus, neuter incommode, vocat, vel de iis earumque seu inventoribus seu præstantioribus magistris quidquam scriptis mandaverunt. Ordior autem à popularibus, quas

quas quatuor Vossius indigitat: Grammatisticen, Musicen, Gymnasticen, Graphicen seu Pictoriam.

ET quidem de GRAMMATISTICÆ scriptoribus nihil invenio annotatum. Etiam frustra quis eam scripto tradere vel conatus fuerit, quum optime facilimeque, perinde ut complures aliæ, manuductione & usu atque imitatione doceatur pariter atque discatur. Sunt quidem haud pauci libelli ad Grammatisticen pertinentes typis exscripti; sed qui non nisi figuras & imagines repræsentant, prout videlicet juxta varia genera scriptionum litteræ ipsæ aliter atq; aliter formentur. Longe quippe aliud est artis præcepta tradere, & aliud exhibere artis opera sive specimina.

Neutiquam tamen heic omittendi sunt, qui de litterarum inventoribus scripserunt. Id quod fecit Gyraldus *dialogo I, de hist. Poëtarum*, similiter Hermannus Hugo libro *de prima scribendi origine & universæ rei litterariæ antiquitate*, ut & Vossius *lib. I, Artis Grammaticæ*, quo lectores ipsemet amandat *lib. de quatuor artib. popularib. c.2, §. 8.*

De Grammatistis autem ipsis antiquis quibusdam nonnulla leguntur in eorum scriptis, qui de Grammaticis egerunt, paullo ante jam memorati.

MUSICÆ (quam propter antiquitatem merito reliquis præponimus) scriptorum, sive theorice sive practice (ut cum Gesnero loquar) id fecerint, celebriorumque Musicorum catalogum recenset Gesnerus *lib. VII, Pandectarum tit. 3 & 6.* Fusius autem de ejusdem scriptoribus disserit Vossius *lib. de scientiis mathemat. c. 20 & 22.* Quemadmodum qui de reliquis omnibus rebus ad Musicen quomodocunque pertinentibus egerunt scriptores multos indicat idem Gesnerus *eod. libro*. de rebus vero ipsis eleganter etiam disputat Vossius tum *lib. eod. c. 19 & 21*, tum *lib. de artibus popularibus*. Debet autem iis addi Athanasii

Kircheri

Kircheri *Musurgia universalis* sive *Ars magna consoni & dißoni*, grande opus.

Ipsos autem *Musicos antiquos Græcos* hodienum superstites junctim edidit Marcus Meibomius.

GYMNASTICÆ porro scriptores Vossius memorat *lib. de quat. artib. popularib. cap. 3. §. 101 & 102.* Quibus jungenda sunt quæ de iis habentur in amplissimi Conringii nostri *Introduct. in Artem Medicam cap. 13. § 12.*

JAM scriptorum ad GRAPHICEN seu Pictoriam pictoresque pertinentium indicem quendam confecit Gesnerus *lib. 13. Pandectar. tit. 10.* Præcipuos itidem pictores & ejus artis scriptores recenset Vossius *lib. de artib. popularib. c. 5. §. 34 & seq.* Nonnulla quoque de pictoribus & sculptoribus habentur apud Raphaëlem Volaterranum *lib. XXI commentarior. urbanor.* Scriptoribus autem istis addi debet *de pictura & certa colorum compositione* liber, quem inter alios sese affectum habere *præfat. annotation. in Vitruvium de Architectura* narrat Guilielmus Philander: sed an perfecerit edideritque, incertum est. Item *Graphice* seu *de arte pingendi* liber, quem Joannes Schefferus, insigne illud non minus Argentorati sui quam Upsaliæ decus, nuperrime in lucem emisit.

Raph. pag. 39 & seq.

Porro *vitas Pictorum veterum & recentium*, descripsit Carolus Vermanderus. Idem ante fecisse Georgium Vasarium, & post ejus tum epitomatorem tum continuatorem Gasparem Cælium, proximo capite ex Jani Nicii *Pinacotheca* jam est notatum. Præterea Felibieni *discursus de vitis & operibus præstantiorum pictorum, veterum & modernorum*, Gallice tamen conscripti, memorantur *tomo II, ephemeridum eruditorum.* Celebriores etiam, non nisi paucos tamen solosque Hollandos, pictores laudat Hadrianus Junius *Batavia cap. XVI.*

Ephem. p. 470 & seq.

Jun p. 238 & seq. edit. Plantin.

Sed & recentiorum artificum quidam, imaginibus insuper eorum æri incisis, orbi sunt commendati. Quales sunt *effigies Pictorum aliquot celebriorum, præcipue Germaniæ inferioris*, quæ Hagæ — Comitis junctim prodierunt.

EX illitteratis artibus silentio quoque prætereunda non est Architectura sive potius MECHANICE. Ad quam pertinentes scriptores multos nominat idem Gesnerus *lib eod. tit. 1, & 2.* copiose vero de iis agit Vossius *lib. de scient. mathematic. cap. 48, & 49.*

Ubi rursus mentio quoque facienda est paullo ante adducti Georgii Vasarii, utpote qui non duntaxat ipsemet excellens in ea arte fuit, sed etiam ad scriptores ejus generis spectat, *vitas Architectorum* describendo, laudatas Henrico Wottono *præfat. in Elementa Architecturæ,* à Johanne de Laët cum Vitruvii aliorumque similis argumenti libris edita.

QUA occasione sese offert Petri Borelli *de vero Telescopii inventore & usu* liber. Tametsi enim alio spectat; tamen quod ab earum artium ordine, de quarum scriptoribus nunc agitur, ejus argumentum non sit alienum, memoriæque caussa, non incommode heic potest nominari.

IISDEM artibus accenset etiam Gesnerus CHEMIAM, ejusque aliquot scriptores recitat. Nec id sane injuria. Sed quod illi ad artis Pharmaceuticæ adeoque Medicos scriptores referri soleant, de iis nunc nihil attinet quidquam addere.

NEC diversa ratio est RUSTICÆ rei scriptorum, ut quos Vanderlindius itidem inter Medicos recenset, quamquam Gesnerus proprium titulum eis dedit.

IN quibus omnibus demum TYPOGRAPHIA cum suis cultoribus & magistris summo jure locum sibi

ven-

vendicat, eumque dignitatis utilitatisque ratione minime postremum. Cujus inventum primamque originem Batavis suis & peculiariter quidem Harlemo asseruit Hadrianus Junius *Batavia cap. XVII.* De ejusdem inventione egit etiam Guido Pancirollus libro *de novis repertis*, & in suis ad eum *notis* Henricus Salmuthus. Fusius id argumentum persecutus est Bernardus à Mallinckrot libro *de origine & progressu artis Typographicæ.* Quem mox excepit Marci Zuerii Boxhornii dissertatio *de Typographicæ artis inventione & inventoribus.*

Jun. à pag. 253 ad pag. 258 ejusd. edit.

CAPUT XVI.

Quinam certi duntaxat ævi doctrina clarorum virorum memoriam litteris mandaverint.

ORdinem sub initium hujus tractationis constitutum observanti sese nunc offert OCTAVA classis, illis data, qui priscorum pariter ac recentium rationem habuerunt. Non autem opus est peculiarem heic instituere recensionem, quum vix quisquam ex enumeratis sit, paucos si excipias, quin huc pertineat. Qui proinde si cum deinceps laudandis conjunguntur, classis isthæc erit absoluta. Huc videlicet promiscue omnes pertinent, sive juxta ætates, sive seriem litterarum, sive scientias & artes, sive gentium ac linguarum discrimina, sive ordines & vitæ instituta, sive alio modo, de scriptoribus egerint; tantummodo non ad certum quoddam ævum sese adstrinxerint.

NONAM proinde classem tenent, qui sive sui sive alterius, non nisi certi tamen ac definiti duntaxat cujusdam ævi, scriptores annotaverunt atque commendaverunt.

Ubi qui proximo & hoc sæculo superior sit nullum nunc memoria repetere possum. Primus itaque sit David Chytræus, in cujus *Saxonia* multorum doctorum virorum,

tamen quam maxime Germanorum, memoria, præcipue vero tempus emortuale, nec id ſine elogio, annotatum reperitur: ita tamen, ut Chriſtiani ſæculi ſexti decimi finibus omnia includantur. Neque nulla hujus generis habentur in Joh. Sleidani *de ſtatu religionis & reipublicæ commentariis*, ut & Pauli Eberi *Kalendario Hiſtorico*. Item in Joachimi Camerarii *de Philippi Melanchtonis vita narratione*, nec id unquam ferè ſine prolixo encomio.

Idem operoſius factum eſt, additis numquam non quibusdam elogiis, à Jacobo Auguſto Thuano in *Hiſtoria ſui temporis*: niſi quod anguſtiori annorum ſpatio ea circumſcribatur. In qua non minus externorum quam popularium ſuorum habuit rationem, qui quidem eruditionis nomine præcipue fuerunt celebres. Quorum omnium notitiam procul dubio partim ab amicis accepit partim ex aliis ſcriptis hauſit. Quosnam vero ſcriptores in externis hiſtoriis potiſſimum ſit ſequutus, oſtendunt indices ſingulis libris præmiſſi, tum in ea, quæ partim Aurelianenſis, partim Genevenſis inſcribitur, tum in Francofurtenſi editione illa, quæ maxima forma vulgata eſt.

Huc itidem pertinent, dudum quidem ante conſcripta, ſed pauciorum laudes continentia, Pauli Jovii *Elogia virorum literis illuſtrium, quotquot vel ſua vel avorum memoria claruerunt*: additis ſimul nonnullis eorum imaginibus. Alias etiam ſeorſim *Muſæi Joviani Imagines* induſtria Theobaldi Mulleri Baſileæ vulgatæ ſunt; ſed hinc alienæ, ad *elogia virorum bellica virtute illuſtrium* ſpectantes: pauciſſimorum duntaxat magnorum regum ac principum, qui eruditionis eruditorumque ſingulares patroni fuerunt, imaginibus exceptis.

Porro Federici Borromæi Cardinalis opera laudans Janus Nicius *pinacoth. I, imag. CXLVII*, memorat *de ſacris ſuorum*

Nic. pag. 267.

ſuorum temporum oratoribus unum. Sed quod hiſtoricine an alterius ſit argumenti, pronuntiare nunc mihi non eſt integrum.

Certi quoque duntaxat temporis ſcriptores deſcribuntur in *Vitis Germanorum* Melchioris Adami, ſimiliter in *Pinacotheca* Jani Nicii, ut & in *Muſeo* Johannis Imperialis, nec non aliorum libris. Sed de quibus deinceps commodius erit agendum. Sufficit interim eorum mentionem heic factam fuiſſe.

CAPUT XVII.
Hebraicorum ſcriptorum cognitio à quibus diſcenda ſit.

PErgimus igitur ad DECIMAM claſſem & eos enumerandos, qui ſive ſuæ ſive alterius certæ gentis ſcriptores notos reddiderunt. Sub quorum iſtis etiam comprehenduntur, qui licet ejusdem originis non ſint, tamen incolatu gentiles eorum facti ſunt. Sed & iisdem ut accenſeantur, ſolius quoque linguæ uſus aliquando facit. Quomodo ad Latinos ſcriptores vulgo nec injuria referuntur, qui ſermone iſto doctrinam ſuam tradiderunt, etiamſi alias ab iis fuerint remotiſſimi. Nunc igitur horum omnium ratio ſimul habebitur, tametſi in complurium cenſu tum genus tum habitatio potiſſimum attenduntur.

Primus autem locus jure merito datur HEBRÆIS ſcriptoribus, idque in debitum honorem non duntaxat antiquisſimis ſcriptoribus ſacris Veteris Teſtamenti, ſed etiam ipſimet DEO optimo maximo. Veteris inquam. Nam Novi libros præter Matthæi hiſtoriam non niſi Græca lingua conſcriptos eſſe conſtat. Quin ipſummet Servatorem eadem plerumque fuiſſe uſum, perquam veriſimiliter affirmatur. Nec tamen ipſos illos ſacros priſci

fœderis ſcriptores heic enumerabo, nec quæ ad eos pertinent vel verbo tangam, multo minus eorum qui de iis egerunt quenquam adducam, quod ad Eccleſiaſticorum ſcriptorum ordinem ſpectent in eoque primas obtineant; quæ vero præterea de iis notanda ſunt, *Introductioni ſingulari* commodius reſerventur. Iis igitur ſolum nominandis nunc opera dabitur, è quibus aliorum qui ea lingua ſcripſerunt cognitio comparari poteſt.

In quibus ante alios rurſus laudandus venit Geſnerus, qui neque heic induſtriam vel ſaltem voluntatem ſuam præclara ſtudia juvandi deſiderari fuit paſſus, *libri I Pandectarum titulo XXI* iis recenſendis dicato. Deinde ſeſe offert Johannis Molderi *Catalogus præcipuorum Judaicæ gentis doctorum*, additus ejusdem *Malleo obſtinationis Judaicæ*, qui anno milleſimo ſexcenteſimo fuit editus. Poſtea *Chronologiam ſuccinctam præcipuorum ſanctioris linguæ doctorum*, juxta ſeriem ætatis inſtitutam, ab initio mundi ad ſuum uſque tempus confecit Theodorus Ebertus, Profeſſor Academiæ Francofurtenſis ad Oderam, anno hujus ſæculi vigeſimo vulgatam. Ubi tamen antiquiſſimos etiam ſanctos ſcriptores Hebræos adducit, & ex ſuperiori noſtroque ſæculo omnes Chriſtianos, qui Hebraicæ linguæ ſtudium promoverunt & illuſtraverunt, in quibus præter unum & alterum vix quisquam habetur, qui genere Judæus fuerit.

Plus adhuc heic laboravit Johannes Buxtorffius, tum in *Thalmudi recenſione*, cum ejusdem librorum & capitum indice alphabetico, tum in *Bibliotheca Rabbinica*: utraque juxta ſeriem alphabeticam librorum, non autem ipſorummet Rabbinorum, conſcripta, & adjuncta ejusdem libro *de Abbreviaturis Hebraicis*. Præterea *catalogos librorum Hebræorum* compoſuerunt Legerus & Menaſſe Ben Iſraël,

Iſraël, Johanni Henrico Hottingero laudatos. Qui poſt illos omnes idem argumentum operoſe tractavit *Promptuarii* ſeu *Bibliotbecæ Orientalis c. I*, juxta diſciplinas ac locos communes, ceu loquuntur, variis Rabbinis eorumque libris adductis.

Hiſce vero ſcriptoribus omnino quoque annumerandus eſt Jacobi Gaffarelli *Index codicum Cabaliſticorum manuſcriptorum, quibus Johannes Picus Comes Mirandulanus uſus eſt*, Pariſiis anno hujus ſæculi primo & quinquageſimo editus. Nec minus huc referenda Pauli Colomeſii Ruppellenſis *Gallia Orientalis*, ſeu *Vitæ Gallorum qui linguas orientales excoluerunt*. Sed quem in ea *elogia potius colligere quam vitarum ſpecialia recenſere videri*, cenſent collocutores Gallicani *tomo II ephemeridum eruditorum*. Quamquam non ad hos duntaxat ſed proxime ſequentes etiam ſcriptores illa tractatio pertineat.

Ephem. Pag. 376.

Hebraicis demum ſcriptoribus CHALDAICI quoque annumerantur, de quibus proinde ſigillatim non eſt agendum.

CAPUT XIIX.

Arabicorum aliorumque Aſiaticorum & Africanorum ſcriptorum memoriam qui tradiderint.

PORRO ad ARABICORUM ſcriptorum cognitionem comparandam primum faciunt peculiares catalogi, quales præcipue exhibentur in *Orationibus* Thomæ Erpenii, Georgii Paſoris, aliorumque diſſertationibus ac libris, in quibus ſelectiores iſti ſcriptores enumerantur. Seorſim *manuſcriptorum librorum Arabicorum CCLXI Bibliotheca Laurentiana* in Eſcuriali Regis Catholici *catalogum* ſuperiori ſæculo conſcripſit Licentiatus Caſtillius, quem in *Appendice* ſuæ *Bibliotbecæ Orientalis* refert Hottingerus,

tingerus, aliis ejus generis indicibus ſimul additis, qui ſunt; *Catalogus librorum manuſcriptorum, quos Joſephus Scaliger bibliothecæ Leidenſi legavit*; item *bibliothecæ Erpenianæ*; & *blibliotheca Johannis Baptiſtæ Raymundi.* Ejusdem præterea *Bibliothecæ Laurentianæ catalogum* à Johanne Ravio confectum idem Hottingerus *eodem libro* adducit. Præ omnibus aliis autem Arabicos ſcriptores quam diligentiſſime enumeravit toties laudatus Hottingerus *Promtuarii* ſive *Bibliothecæ Orientalis cap II,* utpote quod potiſſimam iſtius libri partem conſtituit, juxta diſciplinas ac locos communes itidem iis recenſitis.

Hott. pag 216.

ALII præterea peculiariter etiam ejus gentis doctorum virorum vitas deſcripſerunt, Philoſophorum præcipue ac Medicorum. Quorum omnium præcipuus eſſe dicitur Ben-Caſen, quem Hottingerus *libr eod.* alias Abi Obſcibea, alias Abu Elaighbas Ahmed Ben-Caſem nominat. Qui ſcriptor ab aliis itidem laudatur; ſed hactenus nondum, quod ſciam, editus. Deinde inter libros ex oriente à Jacobo Golio advectos memoratur etiam volumen Aben Aſelhi *de doctorum virorum vitis ſub Arabico Imperio.* Sed nec illud hactenus lucem vidit. Sunt & alii anonymi, qui idem argumentum litteris perſequuti fuerunt. Sed itidem in bibliothecis latentes, quorumque nihil præter nomen vulgo hactenus eſt cognitum.

Hott. p, 72. & 212.

Duo tamen iſtius generis ſcripta cum erudito orbe communicata ſunt. Alterum eſt Gregorii Abul Pharajii Malatienſis *Compendium dynaſtiarum*, è diverſis hiſtoricis & chronologicis monumentis collectum. Cujus partem quandam cum Latina verſione ac doctiſſimis annotationibus, titulo *Speciminis hiſtoriæ Arabum ſive Gregorii Abul Faragii de origine & moribus Arabum narrationis*, Oxoniæ anno hujus ſæculi quinquageſimo; & poſt anno ſexageſimo ibidem

ibidem integrum itidem cum Latina interpretatione ac notis, nomine *Historiæ compendiosæ dynastiarum*, edidit Edoardus Pocockius. In quo multa de doctis viris habentur. Alter est Johannis Leonis Africani, (ejus qui ad Christianam religionem conversus à Pontifice Leone X nomen accepit, cujusque *Historiam Africanam* docte ac diligenter scriptam habemus,) *de viris quibusdam illustribus apud Arabes* liber, ex ea lingua in maternam ab eo traductus. Quem ex Medicea bibliotheca descriptum *Bibliothecarii par. III. cap. III* inseruit Hottingerus. Multa quoque huc pertinentia suggerit *Authorum nomenclatura*, quam *notis in Specimen* subjunxit Pocockius, nec minus ejusdem *notæ in Historiam.*

Hott. pag. 246.

Neque vero mirum cuipiam videri debet, quod Arabicorum scriptorum in plerisque generibus artium ac scientiarum tanta sit copia, quum per aliquot sæcula Philosophiæ ac Medicinæ studia, posteaquam apud Christianos interciderunt, apud Arabes aliasque eorum lingua usas gentes solas floruerint, & ab iisdem demum ad Christianos iterum reducta sint. Id quod præclare ostendit χαρίεστατος Conringius noster *dissert. I. de Antiquitatibus Academicis.*

SYROS porro scriptores enumerat idem Hottingerus *eod. libro cap III*, sicut SAMARITANOS *cap. IV*, ÆGYPTIACOS sive COPTICOS *cap. V*, & ÆTHIOPICOS *cap. VI.* Sed qui omnes oppido pauci sunt, ut de iis non multum possit afferri.

CAPUT XIX.

Græcorum Latinorumque scriptorum cognitio unde accipienda.

AB Asiaticis & Africanis scriptoribus converto me ad Europæos, ubi longe plurimi sese offerunt memorandi, perinde

perinde ut Europa cum univerſo reliquo terrarum orbe, licet omnium ſit minima pars, præſtantia tamen ingeniorum atque doctrinæ certat, eoque ſuperior eſt. In quibus tamen haud pauci ſimul habentur, qui extra Europam tum nati ſunt tum vixerunt.

Et primum quidem agendum eſſet de GRÆCIS ſcriptoribus, utpote quibus ſcientiæ & omnis bona eruditio, tanquam parentibus, (quorum lingua quoque ſalutarem de æterna felicitate doctrinam conſignatam habemus) debentur acceptæ. Sed qui Græcos ſcriptores omnes, vel ſaltem potiſſimos, uno indice ſive libro complexus ſit, nemo temere dabitur. Ideoque enumeratio eorum conficienda erit tum ex catalogorum, tum chronologiarum, tum vitarum, tum aliis aliorum generum ſcriptoribus.

Poteſt tamen huc quadamtenus referri, quod Athenienſis, Pariſienſis, Bononienſis, Patavinæ Academiarum celebres doctos viros breviter recenſet Theodorus Zwingerus *in Methodo Apodemica.* Plus adhuc ſpriptorum Græcorum, maxime vero gentilium, notitiam juvare poſſunt indices quidam. Qualis eſt *Index ſcriptorum à Polluce laudatorum*, quem *Onomaſtico* ejus ſubjunxit Wolfgangus Seberus. Item Joannis Pricæi *Index alphabeticus ſcriptorum qui in Heſychii Græco vocabulario laudantur*, additus *Apuleſi Metamorphoſeos libris* ejusque in eos *notis*, item nuperæ Heſychiani dictionarii editione. Qualis etiam eſt *πίναξ* geminus *Bibliothecæ* Photii ab Hœſchelio collectus.

Neque ſilentio prætereundæ *Icones Græcorum ſapientium*, Joanni Cottunio Equiti dedicatæ, Pataviique publicatæ.

COMMODE igitur tranſeo ad LATINOS, utpote qui quaſi coloniis ex Græcia inſtitutis, artes ac ſcientias

in

in Italiam aliasque occidentalis orbis provincias intulerunt. Ubi tamen itidem neminem reperio, qui ab antiquo ævo usque omnes Latinos doctos & præcipue scriptores eosque solos annotaverit. Ideoque illorum quoque scriptorum cognitio non aliter atque modo dictum potest comparari. Contexenda videlicet eorum series erit ex omnis generis ad hoc argumentum spectantibus indicibus ac libris. Nisi quod recentiorum doctorum Italorum laudatores quosdam habeamus. Id quod præcipue factum ab iis, quibus Jurisconsultorum notitia debetur, supra nominatis. Quorum nonnulli tamen veterum quoque vel simul vel solorum rationem habuerunt. Reliqui vero mox indicabuntur.

CAPUT XX.

Italicos scriptores qui celebraverint.

Nunc igitur singulatim veniunt commendandi, qui de solis ITALIS proximorum sæculorum doctrina illustribus egerunt; quamquam plerique omnes vel superiori sæculo vel nuper demum adeoque nostra ætate hoc argumentum tractaverint.

In quibus primo loco memorandus est Paulus Jovius, cujus *Elogia virorum litteris illustrium* jam quinto abhinc capite sunt adducta. Celebre nomen deinceps invenit Jacobus Philippus Thomasinus *illustrium virorum Elogiis*, in quibus simul doctorum virorum vitæ una cum imaginibus ær. expressis exhibentur. Quorum altera pars anno hujus sæculi trigesimo, altera quadragesimo quarto Patavii prodiit. Circa idem tempus editum est Venetiis Johannis Imperialis *Musæum Historicum & Physicum*. In cujus priori parte virorum illustrium imagines cum vitis & elogiis itidem traduntur. Similiter eodem tempore Co-

loniæ Agrippinæ curante Bartholdo Nihusio vulgata est Johannis Victorii Roscii sed sub Jani Nicii Erythræi nomine *Pinacotheca imaginum illustrium doctrinæ vel ingenii laude virorum, qui auctore superstite diem suum obierunt*, tripartita. Qua tamen nulla vultus cujusdam effigies, sed eorum quos describit, etiam multorum ad doctorum ordinem neutiquam pertinentium, mores animique sive virtutes sive vitia, eaque nonnullorum plane eximia, proponuntur. De quo aliisque Nicii scriptis notandum quoque judicium πολυμαθεστάτου Thomæ Reinesii volumine *Epistolarum ad Hofmannum & Rupertum epist. LXVI.*

Reines. pag. 587.

ALII præterea certarum regionum vel urbium vel aliorum quorundam Italiæ locorum doctrina scriptisque claros viros posteritati commendaverunt.

Ita BONONIENSIUM Jurisconsultorum historiam tradidit Nicolaus Alidosius in opere inscripto *Li Dottori Bolognesi di legge Canonica è Civile*, quos aliquoties in testimonium adducit eorum Collegium in *Relatione de Irnerio*, sententiam rogatum à Nihusio in controversia cum venerabilis memoriæ Georgio Calixto nostro, super Juris Civilis Justinianei restitutione in occidente.

Petri Diaconi Casinensis sive (ut alii scribunt) Cassinensis, ejus videlicet qui Leonis Marsicani dicti Ostiensis *chronicon* continuavit, scriptorum indicem è Possevini *Apparatu* recitans Vossius in opere *de Historicis Latinis* nominat etiam librum *de viris illustribus monasterii CASSINENSIS.* Ejus autem testimonio utitur, verba quædam inde referens, Baronius in *Annalibus anno 1088. num. IV.* Quem tamen haud pridem ex Bibliotheca Barberina Joh. Bapt. Marum luci exposuisse cum *notis*, Hottingeri indicio didici.

Voss. pag. 409 edit. alt.

Porro *FLORENTINORUM Elogia* scripsit Michaël

Poccianrius. Quemadmodum *clarorum LIGURUM Elogia* ad Johannem Andream Auriam Ubertus Folieta, Romæ anno superioris sæculi septuagesimo quarto edita. Seorsim *de Collegii MEDIOLANENSIUM Medicorum origine, antiquitate, necessitate, dignitate*, librum Johannes Baptista Silvaticus. Similiter Marcum Antonium Bonciarium suscepisse delatam provinciam scribendi *de viris illustribus, qui per annos quadringentos PERUSIÆ armorum vel litterarum gloria floruerunt*, ex ejus *epistolis* refert Nicius *pinacoth. I imag. LIII.* Nic. p. 97.

ROMANOS etiam sed non nisi brevissimi temporis aliquot scriptores indicant Leonis Allatii *Apes Urbanæ*, (ab insignibus Urbani VIII. Pontificis ita dictæ,) sive catalogus virorum illustrium, qui ab anno 1630. usque ad annum 1632. Romæ vixerunt & typis aliquid evulgarunt.

Postremo VERONENSIBUS quoque laudandis nonnulli diligentiam studiumque impenderunt. Primum Andreas Chioceus *de Collegii Veronensis illustribus Medicis & Philosophis, qui vel scribendo vel publice profitendo collegium, patriam, & bonas literas illustrarunt*, libro, anno hujus sæculi vigesimo tertio vulgato. Ad cujus exemplum deinceps anno quinquagesimo tertio publicata sunt *Collegii Veronensis Judicum Advocatorum Elogia*, à Julio à Puteo conscripta. In quo posteriori opere plures insuper præter modo dictum Chioccum *elogiorum* tum aliorum tum & præcipue quidem JCtorum, Bernardus videlicet Bruscus, Franciscus Polla, Franciscus Pona, Franciscus Cerutti, Polycarpus Palermus, item Franciscus Paulus Morigia *vitarum natalium illustrium*, ut & Franciscus Sansovinus *familiarum illustrium*, aliique scriptores laudantur.

CAPUT XXI.

Hispanicos & Gallicos scriptores qui memoraverint.

PORro de HISPANICIS scriptoribus egit in commentario *de doctis Hispaniæ viris atque ejusdem Academiis* Alfonsus Garcias Matamorus, exhibito in opere *Hispaniæ illustratæ*. Similiter Valerii Andreæ Taxandri catalogus *clarorum Hispaniæ scriptorum* prodiit Moguntiæ anno hujus sæculi septimo. Habentur præterea *Elogia & nomenclator clarorum Hispaniæ scriptorum, qui Latine disciplinas omnes illustrarunt*, inserta *Hispaniæ Bibliothecæ*, ab Andrea Schotto digestæ & adornatæ. Cujus ejusdem opera junctim quoque vulgati sunt varii rerum Hispanicarum scriptores, *Hispaniæ illustratæ* nomine, modo laudatæ.

GALLORUM *doctrina illustrium Elogia*, auctore Scævola Sanmarthano, prodierunt Augustoriti Pictonum anno hujus sæculi secundo. Præterea *de scriptoribus Gallicis* libros composuerunt Antonius du Verdier & Franciscus dominus de la Croix du Maine. De Thuani *Historia* & Colomesii *Gallia Orientali* jam ante dictum est. Quibus annumerari possunt, quamquam ad universalium catalogorum ordinem potius spectent, Philippi Labbei *Nova Bibliotheca* libri duo, Parisiis anno quinquagesimo septimo editi, quibus varia manuscripta in bibliothecis Gallicanis latitantia indicantur.

Sunt insuper etiam nonnulli, qui magis speciatim certorum quorundam Galliæ locorum doctos viros scriptis suis immortalitati tradere voluerunt. Scilicet *de claris scriptoribus CABILONENSIBUS* tres libros Ludovicus Jacob, celebris ille Carmelitanæ familiæ monachus, Parisiis anno quinquagesimo secundo publico dedit. LE-

RINÆ quoque insulæ doctos viros peculiariter laudavit in *chronologia scriptorum* ejus Vincentius Baralis Salernus. Seorsim item *de illustribus Medicis* PARISIENSIBUS librum dudum pollicitus est Renatus Moræus; cujus præstantiam tanquam è speciminibus inde excerptis licet æstimare è vita Jacobi Sylvii, ejus *operibus* junctim editis, & vita Guilielmi Ballonii, *consiliis* ejus præmissa.

CAPUT XXII.

Quibus Anglicorum scriptorum notitia debeatur accepta.

TRanseamus ad ANGLICOS scriptores, de quibus non minus diversi commentati sunt. Quos inter primum ipsemet Beda, quem *venerabilis* titulo vulgo cognominare solent, hoc in genere aliquid scripsisse commemoratur; sed fama valde incerta, ceu fatetur Johannes Pitseus *par. I. relation. historicar. de reb. Angl.* Post Bedam *catalogum* eorum scriptorum circa annum Domini cIↄ XL. composuisse fertur Bostonus monachus Benedictinus Buriensis, sed qui similiter Pitseo nunquam fuit visus. Porro idem fecisse Roussum Warwicensem scribit Gvilielmus Bishopus *præfat. in Pitsei relationes*. Alium deinde monachum & quidem Carthusianum *catalogum doctorum Angliæ* itidem incepisse sed non absolvisse refert Pitseus, & ipsum juxta cum Bostoni catalogo pro deperdito habens. Post quos Johannes Lelandus junior superiori sæculo *de illustribus Britanniæ scriptoribus* libros quatuor composuit.

Pits. p. 52.

Pits. pag. ead.

Lelandi recensionem postmodum continuavit Johannes Balæus, in catalogis *Anglicorum scriptorum*, à Lycosthene & Simlero *Epitomæ Bibliothecæ Gesneri* dein insertis. Sed qui, quod Pontificiorum religione deserta Reformatos sectatus fuerit, acerrime ab adversariis est impetitus. Et

Pitseus

Pitf. p. 10. 52.53 & seq. Pitſeus quidem *morionem* eum vocat, *apoſtatam monachum*, *in ſcriptis ſpurcum & ſcurrilem, qui hoc argumentum tractavit dicam? an fœdavit?* item Baleum *Lelandi catalogum ſuis fæcibus infeciſſe* ſcribit: mox ſubjungens per aliquot paginas acerbiſſimam in hominem invectivam. Fuiſſe videlicet eum *hæreticum, & ſacerdotem (ſalva lectoris reverentia) maritatum*: eſſe *fœdiſſimum ſcurram, Lelandi catalogum non tam prolixe auxiſſe, quam prodigioſe depravaviſſe, omnia mendaciis & calumniis repleviſſe, & opus Lelandi politiſſimum pollutiſſimo ſtylo turpiter conſpurcaviſſe.* Quibus ſimilia plurima per integram eam (ceu vocat) *notam* in popularem ſuum jacit Pitſeus. Ut facile tamen appareat, quo ſpiritu dictante iſthæc effuſa fuerint. Similibus contumeliis eum inſequitur *Relationum* editor Biſhopus in *præfatione*, librum inſuper Balæi *peſtilentiſſimum* nominans. Valerius etiam Andreas *præfat. ad lector. in Bibliothecam Belgicam* propter eaſdem cauſſas Balæum vocat *hominem impium & infamem apoſtatam.* Infamia vero iſthæc in quonam conſiſtat, ex iſtis Pitſei dictis palam eſt. Fuit enim monachus Carmelitani ordinis Balæus, at poſtea reformatam religionem amplexus uxorem duxit. Quod autem vehementius in Pontificium dominatum invehatur Balæus, tanto minus forte quiſpiam mirabitur, quanto gravius præ aliis regnis ſacram tyrannidem Anglia fuit experta. Ideoque acerbiora dicta ipſemet excuſat *præfat. ad lector. in Acta Romanorum Pontificum.*

Tametſi vero Baleus adeo inviſus fuerit Pontificiis, tamen ipſimet catalogum ejus de Anglicis ſcriptoribus coguntur commendare. Valerius ſane Andreas poſt allata in eum convitia mox ſubdit, eum *nominari tamen loco iſto vel ideo potuiſſe, ut quis è ſordibus gemmas legat.* Procul dubio id neutiquam facturus, ſi alius, qui idem argumentum tracta-

tractavisset, ipsi fuisset cognitus: quamvis id jam tum præstitisset toties memoratus Pitsius. Cujus etiam *opus quod videretur necessarium, libro Balæi pestilentissimo è manibus Catholicorum excutiendo, in lucem ut prodiret*, sese curavisse scribit Bishopus.

Johannes videlicet Pits Anglus, sed qui maximam partem ætatis extra patriam vixit, & tandem Liverduni in Lotharingia obiit, *de illustribus Angliæ scriptoribus* novum opus suscepit, idque suomet judicio omnium absolutissimum & accuratissimum, exhibitum *tomo primo relation. historicar. de rebus Anglicis*, sed post ejus obitum demum anno hujus sæculi nono decimo à populari Bishopo Parisiis editum. Ut omnino mirum sit, ejus notitiam Valerium Andream fugisse. Estque sane diffusum, nec absque multa diligentia congestum: sed plenum affectibus, & ex quo exclusi sunt, qui eadem cum eo sacra non sunt sectati, quorum proinde notitia aliunde peti debet. Dicit se Lelandum maxime secutum. Attamen etiam notandum, quod in *Græcæ linguæ historia* Gvilielmus Burtonus scribit: *Neque nos fictis & speciosis titulis ac nominibus quicquam gloriabimur. Missum itaque facimus Johannem Grammaticum quem cognomento Philoponum dicunt, doctissimum Aristotelis interpretem, neque enim alius ille est, quem Anglo-Oxoniensem facit, & magnatum filios Græcis literis instituendos suscepisse, narrat Johannes Pitseus, plagiarius impudens, qui post Balæum, quem fœdè suppilavit, Anglicorum scriptorum catalogum satis prolixum consarcinavit: deceptus, sed satis volenter tamen illud, ut res ipsa docet, ab iis, qui bibliothecæ Bodlejanæ libros, atque eos qui sunt Collegii Novi, in catalogum composuerunt.*

Vid. Pits. relation. p. 817. & 818. Pit. p. 51.

Burt. p. 51

Jam ante tamen *de quibusdam illustribus Angliæ viris* librum unum conscripsit etiam Georgius Lilius. Gerhardus

N quidem

quidem Meierus *libr. 2. biblioth. Theolog. contr. c. 15. §. 3.* Guilhelmum vocat. Sed fuit Guilhelmi filius, quod Pitsius tradit.

SEORSIM porro de Regiæ prosapiæ & utriusque quidem sexus doctis, quique isthoc nomine tum olim tum nuper adhuc fuere celebres], præclare disserit Gerhardus Johan. Vossius in *dedicatione* operis *de Arte Grammatica* ad Carolum, tum Walliæ Principem, hodie magnæ Britanniæ Regem.

Neque silentio prætereunda *Bibliotheca Anglorum contracta*, qua præcipui ejus gentis Theologi, qui quidem intra viginti annorum spatium scripserunt, recensentur ab Hottingero *Bibliothecarii par. I. cap. III.*

Quæ omnia postremo claudat *Heroologia Anglica*, id est, clarissimorum & doctissimorum aliquod Anglorum, qui floruerunt ab anno Christi 1500. usque ad annum 1624. vivæ effigies, vitæ ac elogia, duobus tomis, autore H. H. Anglo-Britanno, exhibita.

CAPUT XXIII.

Germanici scriptores à quibus annotati commendatique sint.

PErgendum nunc est ad GERMANOS nostros, eruditione & scriptis claros sive saltem nomen aliquod indeptos, de quibus itidem non unus commentarius confectus est. Primus id fecit Johannes Trittenheimius *de luminaribus Germaniæ* libro. Similiter *de illustribus Germaniæ viris* catalogum scripsit Hieronymus Zieglerus.

Operosius dein id argumentum tractavit, vitas simul describendo, Henricus Pantaleon in *Prosopographia heroum atque illustrium virorum totius Germaniæ*, Basileæ anno superioris sæculi sexagesimo quinto vulgata. Quam

Melchior

Melchior Adamus & alii subinde laudant, Valerius Andreas autem in *biblioth. Belg.* vocat *vagas incertasque farragines*. Val. p. 164.
Aliquanto post, anno primo & octogesimo, Cornelius Looseus Goudanus, (sed qui se Callidium Chrysopolitanum, cognomen videlicet suum Latino & natalis urbis nomen Græco vocabulo exprimens, appellavit,) *illustrium Germaniæ utriusque scriptorum*, quamvis plerumque inferioris, catalogum Moguntiæ edidit: *sed*, judice Valerio Andrea, *minus callide, aut calide nimis in plerisque*: quod nempe *nimis calide in novorum Episcopatuum erectionem incurrat, &, dum scriptores promittit, solas fere Urbes, scriptorum sedes natales, depingat.*

Exin anno ejusdem sæculi nonagesimo Argentorati prodierunt Nicolai Reusneri *Icones virorum literis illustrium, quorum fide & doctrina religionis & bonarum litterarum studia in Germania sunt restituta.*

Præcipue vero etiam atque etiam commendandæ sunt *Vitæ Germanorum*, quas magno studio magnaque diligentia ex variis scriptis, quæ numquam non indicat, congessit Melchior Adamus Silesius. Quamquam non omnes quo constituerat ordine prodierint. Primum videlicet *Philosophorum*, dein *Theologorum*, tum *Jurisconsultorum*, demum *Medicorum Vitæ* vulgatæ sunt. Nec earum laudi quidquam derogat, quod in isthoc opere nonnulli, commendatione utique non minus quam multi alii apprime digni, desiderentur: quum sine dubio ipsi non fuerint cogniti, vel de vitis eorum nihil certi quod referret constiterit. Non nisi definiti tamen temporis illam esse historiam, jam supra notatum; utpote quæ à superiori sæculo incipiat, nec ultra hujus annum vigesimum protendatur. Theologorum quoque non aliorum vitæ narrantur, præterquam qui Protestantibus fuerunt addicti.

Quorum vitis additæ ſunt etiam *Decades duæ, vitas Theologorum exterorum principum continentes.*

Invenio præterea inter eos, qui Germanorum doctorum vitas deſcripſerunt, nominari quoque Jacobum Verheyden. Sed qui num promiſcue Germanorum, an potius (quod ſuſpicor) duntaxat inferioris Germaniæ, doctorum memoriam litteris mandaverit, nunc non dixerim, quod heic lectorem deſtituat Valerius Andreas, ad cujus gentiles is omnino propius pertinere videtur. Scribit ille quidem in *Bibliotheca*, Guilielmi Verheyden vitam dediſſe Jacobum fratrem; & in *Indice*, quo *ſcriptorum Belgicorum cognomina* recenſentur, illi præmiſſo, Guilielmus & Jodocus Verheyden nominantur. Sed in *Bibliotheca* vel *Appendice* nec Jacobus nec Jodocus ſuo loco comparent.

CAPUT XXIV.

Qui ſeorſim Belgicis ſcriptoribus celebrandis ſtudium dicaverint.

PEculiariter autem in ſolis BELGICIS ſcriptoribus erudito orbi commendandis nonnulli fuerunt occupati, & quidem quam diligentiſſime: perinde ut Belgæ gentis ſuæ gloriæ præ aliis apprime ſunt ſtudioſi. Accedit, quod ad philologiam excolendam complures eorum naturali inſtinctu præcipue ducantur, ejus autem de univerſæ eruditionis origine atque propagatione adeoque doctoribus & ſcriptoribus hiſtoria, eximia quædam ſit portio.

Quod argumentum ſimpliciori modo tractavit Pancratius Caſtricomius, *nomenclatare ſcriptorum Latinorum Hollandiæ, Zelandiæ, & Ultrajecti* vulgato: ſed quo nomina duntaxat dedit. Jam dudum ante Johannes Bunderius monachus Dominicanus collegit *Indicem codicum manuſcriptorum per Belgium vicinasque provincias.* Cujus Indicis

Indicis *excerpta* Valerio Andreæ ſuppeditavit Aubertus Miræus. Nam Index ipſe periit: ſubtractus videlicet fortaſſis mala fide à quodam, qui vel publici boni invidia ſtimularetur vel ſuam gloriam inde quæreret. Tradit autem porro Valerius Andreas, Indicem illum collectum fuiſſe ex ſchedis ſcriptisque Guilielmi Carnificii, itidem Dominicani, qui Belgicas fere omnes & illuſtriores Germaniæ, Galliæ, Angliæ Bibliothecas ſedulo excuſſerat. Similem præterea catalogum manuſcriptorum librorum per Belgium exſtare Lovanii, & alterum Duaci, idem Valerius refert. Memoratur etiam Antonii Sanderi, mox rurſus adducendi, *Bibliotheca Belgica*, ſed hactenus itidem non niſi manu ſcripta. Accuratius elegantiusque deinceps eam rem tractavit modo memoratus Aubertus Miræus, ſcribendo *Elogia illuſtrium Belgii ſcriptorum*, ſemel iterumque edita.

Vid. Val. in præfat. ad lector. & Bibl. p. 420 & 471.

Poſt omnium operoſiſſime id argumentum perſecutus eſt toties jam laudatus Valerius Andreas, autore quidem & ſuaſore Andrea Schotto, confecta *Bibliotheca Belgica.* Quæ primum anno hujus ſæculi vigeſimo tertio, viginti vero annis poſt altera vice multumque auctior rurſus eſt vulgata. Qua alphabeti quidem ſeriem ſecutus ſcriptores enumerat, plerumque tamen ſimul additis quæ non duntaxat ad ætates ſed etiam vitas eorum pertinent. Niſi quod Tridentinis decretis ſit accommodata. Unde factum, ut multi hæreſios eoque quod damnati ſint nomine vel prorſus omiſſi vel notati fuerint. Hinc ipſemet quoque Joſephus Scaliger è Bibliotheca illa exſulat, cujus tamen ejusque ſcriptorum tum alias tum in Andrea Schotto, Daniele Heinſio, Hieronymo Commelino, Johanne Stadio diſerta fit mentio. Nec obſtat, quod gente vel natalibus is aliique, quorum nomina ibi merito deſiderantur,

Belgæ non fuerint, quum in Bibliotheca multi Belgis accenſeantur, qui ſolo incolatu tales facti ſunt. Eadem de cauſſa in Caroli Magni glorioſiſſimi Imperatoris ſcriptorum recenſione ſilentio prætereuntur libri *de imaginibus*, ſub ejus nomine vulgati. Similiter quorundam catalogi non integri afferuntur. Quod manifeſtum eſt in Hugonis Grotii ſcriptorum enumeratione. Sugillantur autem Andreas Gerhardus Hyperius, Anna Maria à Schurman, Daniel Heinſius, Deſiderius Eraſmus, Dominicus Baudius, Emmanuel Meteranus, Georgius Caſſander, Guilielmus Merula in Paulo Merula, Gybertus Longolius, Hugo Grotius, Johannes Druſius, Johannes Sleidanus, Johannes Sturmius, Obertus Giphanius, Petrus Bertius, alii.

Quinquennio poſt primam editionem iſtius Bibliothecæ vulgavit quoque Franciſcus Sweertius *Athenas Belgicas*, ſive nomenclatorem inferioris Germaniæ ſcriptorum, majorem partem ex iſta transſcriptum, ipſomet quidem Valerio tradente.

Poſtremo, niſi fallor, huc inſuper pertinent *Monumenta illuſtrium virorum æri inciſa & Elogia*, conſcripta & edita à Marco Zuerio Boxhornio.

PORRO ſpeciatim *catalogum ſcriptorum ARTESIÆ* congeſſit Ferreolus Locrius. At *de ſcriptoribus FLANDRIÆ* libros tres compoſuit Antonius Sanderus, item ſeorſim *de GANDAVENSIBUS & BRUGENSIBUS eruditionis fama claris* peculiarem librum. Similiter *de ſcriptoribus FRISIÆ decadas XVI.* Suffridus Petrus, ſed ob fictitios ſcriptores in iis commemoratos minus laudatas. Præterea *Friſiam* ſeu *de viris rebusque Friſiæ illuſtribus* libros conſcripſit Martinus Hamconius. HANNONES denique celebravit Philippus Braſſeur tum *Sidera illuſtrium Hannoniæ ſcriptorum* tum *Bibliothecam Hannoniæ* edendo.

SEOR-

SEORSIM præterea quarundam Academiarum doctores nonnulli commendaverunt. Quomodo *de initiis ac progressu collegii Trilinguis BUSLIDIANI*, quod Lovanii est, *deque vitâ & scriptis Professorum ejusdem collegii* libellum edidit princeps hujus generis scriptorum (qui de Belgis videlicet egerunt) Valerius Andreas. Celebriorum LEIDENSIS Academiæ Professorum vitæ & imagines ære expressæ exhibentur in Johannis Meursii *Athenis Batavis*. Ad quod exemplum deinceps anno quinquagesimo secundo hujus sæculi prodierunt *Effigies & vitæ Professorum Academiæ GRONINGÆ & Omlandiæ*.

CAPUT XXV.

Qui speciatim insuper aliorum Germaniæ locorum, Danicis item Polonicisque scriptoribus inclytis reddendis operam tribuerint.

DE aliarum quoque regionum Germaniæ viris doctis & præsertim scriptoribus quædam annotata sunt, quamquam minori diligentia minorique numero, atque à proxime recensitis id est factum.

Ubi litterarum seriem sequenti primi offeruntur MISNENSES, de quibus eruditione scriptisque celebribus egit Petrus Albinus in *Chronico Misnensi*. Quemadmodum de POMERANICIS aliisque Septentrionalibus Johannes Micrælius jam supra non semel laudatus in *Annalibus & Historia Pomeranica*.

Porro SILESIORUM doctrina præcipue clarorum virorum succinctum catalogum sive nomenclatorem præmisit *Catalogo stirpium & fossilium Silesiæ* Casparus Schwenkfeldius. At fuse de iisdem popularibus suis egit Nicolaus Henelius ab Hennenfeld libro, cui titulus est: *Silesia togata, sive eorum, qui literatæ militiæ arte & fama in Silesia claruernnt,*

ruerunt, *eulogia & memoria*. Quibus addendus Simon Grunæus, *monumentorum Silesiæ* collector, supra jam memoratus.

Pag. 16.

Etiam suorum TIGURINORUM catalogum pollicitus est Hottingerus in *Bibliothecario*. De nonnullis denique WESTPHALIÆ doctis viris Davidis Chytræi, Johannis Caselii, Hermanni Hamelmanni, aliorumque narrationes habentur, *Opusculorum variorum de Westphalia* titulo junctim heic editæ. Quibus accessisset ejusdem H. Hamelmanni *de claris viris Westphaliæ* peculiaris commentarius, nisi collectorem, juvenem patriæ historiæ apprime studiosum, mors intercepisset.

Hott. pag. 10.

SUNT etiam, qui peculiariter Academiarum quarundam earumque doctorum famæ studuerunt. Quo quadamtenus pertinent *BASILIENSIA monumenta* Grunæi, dudum jam nominata. Seorsim præcipuos Theologos HEIDELBERGENSIS Academiæ qui ante reformationem vixerunt, breviter enumerat *notis in orationem Secularem de Collegio Sapientiæ* Hottingerus, quibus alia quoque ad Studia præsertim & controversias Theologicas illorum temporum pertinentia scituque digna narrantur. Peculiarem vero *de Theologiæ Professoribus Academiæ INGOLSTADIENSIS* librum scripsit Valentinus Rotmarus.

Huc porro pertinet *Centuria insignium scriptorum, qui in LIPSIENSI, WITTENBERGENSI, FRANCOFORDIANA ad Oderam Academiis à fundatione ipsarum usque ad annum 1515. floruerunt*, à Joachimo Johanne Madero heic edita. Omnino autem persuadeor, collectorem ejus vel non fuisse unum, vel certe diversis temporibus catalogum conscripsisse, nec illa quæ semel annotaverat relegisse, aut quæ post contigerunt addidisse. Manifesto id

id elucet in Martino Mellerſtadio, qui omnino eſt Martinus Pollichius Mellerſtadius, primus Academiæ Wittenbergenſis Rector, quique diem obiit anno ſuperioris ſæculi decimo tertio. Cujus centuriator ita meminit, quod claruerit adhuc dum illa ſcriberet anno quinti decimi ſæculi duodecenteſimo: quum tamen de multis aliis ſcribat, eos adhuc claruiſſe anno ſuperioris ſæculi decimo quarto, quando Mellerſtadius jam in vivis eſſe deſierat. Ideoque de reliquis ejus rebus & laudibus poſt annum nonageſimum octavum nihil quicquam annotavit centuriator.

Catalogum Profeſſorum MARPURGENSIUM, epigrammatibus in eos conſcriptis, confecit Petrus Nigidius ſenior, à Melchiore Adamo aliquoties in teſtimonium adductum. Nec pridem catalogum clariſſimorum Profeſſorum MARPURGENSIUM & GISSENSIUM in *propylæo Athenæi Haßiaci* dedit Joannes Juſtus Piſtorius.

Celebriores demum Academiæ ROSTOCHIENSIS Profeſſores, qui ad annum ſuperioris ſæculi nonageſimum ſextum vixerunt, laudat Petrus Lindebergius *l. 5. chronici Roſtochienſis c. 11.*

HOSCE deinceps imitatus *de ſcriptis DANORUM* ſuorum librum compoſuit Albertus Bartholinus, auctum poſt & pronuper editum à fratre Thoma, viro χαριεστάτῳ celeberrimoque. Seorſim vero Profeſſorum HAFNIENSIUM vitas cum indicibus ſcriptorum à ſingulis editorum collegit & edidit in *Regia Academia Haunienſi, in Regibus, conſervatoribus, rectoribus, profeſſoribus ſuis repreſentata*; Eraſmus Pauli filius Vindingius, ſub idem tempus vulgata.

POSTREMO ne POLONI nullum hoc in genere haberent laudatorem, curavit Simon Starovolſcius, *illuſtrium Polonicorum ſcriptorum hecacontade* publico data.

Hi ſunt, quorum nomina & ſcripta hac in claſſe nunc

oblata fuerunt. Quod si insuper alii vel de his ipsis vel aliarum gentium & locorum doctrina scriptisque claris viris sunt commentati aut post hac commentaturi, facile suo loco eorum mentio inseri addique poterit.

CAPUT XXVI.

Qui de doctis viris & scriptoribus secundum vitæ genera, inprimis ordines monasticos, item inter sanctos relatis egerint.

PErventum jam est ad UNDECIMAM classem, quæ constituta fuit, quod sint qui in doctorum virorum commemoratione seorsim vitæ generis habuerunt rationem.

Huc igitur quadamtenus pertinent septimam classem obtinentes scriptores. Non nisi quadamtenus tamen. Nullius enim artis ac scientiæ peritia tractatioque protinus vel constituit vel mutat vitæ genus: quum sæpenumero longe aliud colentes nemini temere secundi sint eorum, immo aliquando excellant iis, qui ex professo in his illisve scientiis occupantur, peculiariter inde quoque denominati.

Commodissimum locum tamen heic invenit Bernardi Mallinckrotii *de Archicancellariis Imperii* liber, utpote quo multa continentur à nostro hoc argumento minime aliena.

INPRIMIS autem huc referendi sunt, qui claros viros ordinum, & illorum quidem ordinum, qui ad familias & sodalitia Monachorum pertinent, celebraverunt. Ideoque soli Pontificii nunc enumerabuntur. Nec tamen de omnium ordinum reliogosorum doctis & illustribus viris agam, quum tantus illorum (ordinum dico) sit numerus, ut vulgo non omnes perinde sint noti: præsertim quod subinde vel novi accesserint, vel priores jamque recepti in alias sectas divisi fuerint. Præterea quoque non omnes ordines

ordines æque doctis viris gaudent: immo non pauci sunt, in quibus vix à doctrina commendatum quempiam liceat invenire. Similiter nunc non attendam, an ordo fuerit primarius aliquis, an ex alio ortus: sed prout eos alphabeti series suppeditaverit, ita recensebuntur.

De iis igitur primus nunc memorandus egit Raphaël Volaterranus *lib. XXI.* & seorsim quidem de Augustinianis, Benedictinis, Dominicanis, Franciscanis, Eremitis. Tametsi enim is aliter atque hujus instituti ratio fert in ea re versatus est, tamen ex parte illius quoque opera huc pertinet. Ab aliis autem mox nominandis idem deinceps fusius alioque modo fuit præstitum.

Raph. sub. init.

Primordium fiat ab ipsismet PONTIFICIBUS. Quos heic locari facit Ludovici Jacob Burgundi Carmelitæ *Bibliotheca Pontificia*, duobus libris distincta. In primo agitur ex professo de omnibus Romanis Pontificibus à S. Petro usque ad Urbanum VIII. ac de Pseudo pontificibus, qui scriptis claruerunt. In secundo vero de omnibus auctoribus, qui cum in generali tum in particulari eorum vitas & laudes, nec non præcellentiam auctoritatemve posteritati consecrarunt. Cui adjungitur catalogus Hæreticorum, qui adversus Romanos Pontifices aliquid ediderunt. Lugduni anno quadragesimo tertio impressa.

At CARDINALES hoc nomine celebravit Antonius Sanderus, *Elogia Cardinalium sanctitate doctrina & armis illustrium* conscribendo.

De AUGUSTINIANIS & quidem CANONICIS REGULARIBUS S. Augustini illustribus egit Johannes de Nigra valle, item Philippus Novariensis, nec non ante Petrus Impens in *Chronico*, Valerio Andreæ memorato, sed tum nondum edito.

De scriptoribus autem ordinis EREMITARUM S. Augustini

gustini egit Thomas Gratianus, Præfectus provincialis ejus Ordinis per Belgium, in *Anastasi Augustiniana*, sive libro *de scriptoribus ord. Eremit. S. Augustini*: & ad ejus forte exemplum Johannes Rivius, Prior Provincialis ejusdem ordinis per Belgium, itidem in *Anastasi Augustiniana*. Idem fecit Josephus Pamphilus, item Philippus Elsius. Sine dubio quoque id egit nobilissimum ejus ordinis decus Onuphrius Panvinius, tum in *Chronico ordinis Eremitarum* publici juris facto, tum in *Historia ejusdem ordinis*, affecta quidem sed non absoluta. Præter quos etiam Cornelius Curtius scripsit *Elogia virorum illustrium ord. Eremit. S. Augustini*, cum imaginibus edita

Seorsim *de illustribus viris Ordinis BENEDICTINI* scripsit Joannes de Turre cremata. Item quatuor libros Joannes Trittenheimius. De iisdem egit quoque Arnoldus Wionus Duacensis libris quibus titulum fecit, *Lignum vitæ, ornamentum & decus Ecclesiæ*. Idem porro fecit Franciscus Ivanes, item Aubertus Miræus in *Chronico Benedictino*. Quibus addi debet Caroli Stengelii *Corona lucida ex illustribus vita doctrina sanctitate monachis ord. S. Benedicti descripta & in æs incisa*.

De CARMELITIS egit Arnoldus Bostius Gandavensis libro *de illustribus viris ordinis sui*. Præterea Petrus Lucius Bruxellensis in *Bibliotheca Carmelitana*. De iisdem porro commentatus est Johannes de Cartagena. Quibus accessit Parisiis nuper impressa Ludovici Jacob *Bibliotheca Carmelitana*, seu de scriptoribus ordinis Carmelitarum ab anno 1141. usque ad nostra tempora liber.

Porro de *illustribus viris CARTUSIENSIUM* librum scripsit idem Arnoldus Bostius. Eosdem celebravit Petrus Dorlandus Diestensis in *Corona de viris Cartusiani ordinis illustribus*, sive *Chronico Cartusiano*; quod cum *notis* Theodori

dori Petreji fuit editum. De iisdem egit idem Petrejus Campensis conscripta *Bibliotheca Cartusiana*. Præterea de Carthusianis celebribus libros scripserunt Petrus Blomevenna, Franciscus de Puteo, Petrus Sutor.

De CISTERTIENSIBUS egit Aubertus Miræus in *Chronico Cistertiensi*, item Carolus de Visch in *Bibliotheca scriptorum ordinis Cistertiensis.*

Ordinis CLUNIACENSIS viros celebres laudat *Bibliotheca Cluniacensis*, pridem Parisiis edita, sed cujus scriptoris nomen nunc ignoro.

Jam DOMINICANOS sive PRÆDICATORUM ordinis claros viros commendavit libris *de viris illustribus sui ordinis* Leander Albertus Bononiensis, ille alias *descriptione Italiæ* celebris. De iisdem egit peculiari opera Ambrosius Goræus. Quod porro etiam fecit Antonius Senensis. Idem præstitit Petrus Malpæus Bruxellensis in *Athenæo Dominicano*. Idem demum fecit Joannes Garzonius, Alfonsus Fernandez Placentinus, Johannes Albertus, Johannes Mariolta.

Similiter FRANCISCANOS seu ordinis MINORUM scriptores memoravit Henricus Willotius, ordinis sui minister Provincialis & Commissarius generalis per Belgium, edito opere quod inscripsit *Athenas orthodoxorum sodalitii Franciscani*. De iisdem porro peculiariter egit Franciscus Gonzaga, item Petrus Rudolphus, & Lucas Waddingus.

Ordinis HIERONYMIANI historiam dedit Josephus de Seguenza.

In JESVITIS celebrandis primum occupatus fuit Petrus Ribadeneira, *catalogo scriptorum societatis Jesu* publicato. Quem deinde novo apparatu librorum ad annum recuperatæ salutis 1642. editorum magna cura atque diligentia continuavit & auxit in *Bibliotheca scriptorum societatis Jesu* Philippus Alegambe Bruxellensis. De

De Celebribus viris ordinis PRÆMONSTRATENSIS egit Aubertus Miræus in *Chronico ordinis Præmonstratensis*, & in *Bibliotheca ordinis Præmonstratensis* Joannes le Paige.

Postremo *de illustribus viris ordinis SERVORUM* peculiariter egit Jacobus de Plebe.

HAC occasione appendicis loco memorabo nonnullos, qui de doctis viris in sanctorum numerum relatis scripserunt.

Ita Franciscus Lanovius *de sanctis Franciæ Cancellariis* librum edidit. Joannes Roberti *sanctorum quinquaginta Jurisperitorum Elogia*, contra populare commentum de solo Ivone, Valerio indicante. Porro *diarium de Medicis sanctis* Joannes Molanus, *Nomenclatorem sanctorum professione Medicorum* Abrahamus Bzovius, *de Medicis sanctis eorumque vitis* Bartholomæus Moserus in *Quadriga Medicinæ triumphantis*. Similiter *vitas aliquot ordinis Eremitarum S. Augustini beatorum* scripsit Cornelius Curtius, quemadmodum *de sanctis Belgii ex ordine Prædicatorum* librum Hyacinthus Choquetius. Quibus annumerandus Antonii Sanderi *de claris sanctitate & eruditione Antoniis* commentarius.

Mitto nunc alios, præsertim qui generatim de Sanctis egerunt. In quo argumento præcipue laboravit Heribertus Rosweydus *Fastos Sanctorum*, ejusque continuator Joannes Bollandus *Vitas Sanctorum* conscribendo. Cujus vel præcedentis generis fortassis etiam est Gvilielmi Gazæi *Bibliotheca sacra Belgica* Gallice vulgata. Hos inquam mitto, quod eos huc proprie non pertinere vel solæ librorum inscriptiones manifesto ostendant.

CAPUT

CAPUT XXVII.

Claras & præsertim doctas Fœminas qui scripto laudaverint.

HUjus classis scriptoribus haud incommode quoque accensentur, qui Fœminas, & eruditionis quidem præcipue nomine, peculiariter celebraverunt.

Quarum laudes illustravit ex antiquitate primum sese nunc oggerens Plutarchus libro hodieque superstite *de mulierum virtutibus*, sive cui potius titulus est *Mulierum virtutes*. In quo multa præclara facinora ab illo sexu patrata leguntur. Sed ille quidem plane alterius generis est, neque cum nostro instituto quicquam habet commune, in iis totus quippe occupatus, quæ ad fortia gesta fœminarum pertinent.

Ad nostram vero considerationem spectant, quæ Clemens Alexandrinus *lib. IV: Stromat.* de mulieribus Philosophis annotavit, quamquam de opido paucis illic agitur. Habentur etiam *Epistolæ* quædam nonnullarum fœminarum, Pythagoricæ præsertim philosophiæ deditarum, aliquoties & à diversis editæ. Illustrissimæ præterea πυθαγορίδες nominantur tum in *vita Pythagoræ* apud Diogenem Laërtium tum Jamblichi *lib. de vita Pythagoræ cap. 36.* Quamvis enim paucæ duntaxat ex ipsis illis Pythagoræ sectatricibus aliquid scripserint, non immerito tamen reliquæ quoque eruditionis nomine memorantur. Fusius hoc argumentum tractavit Charon Carthaginensis, ut qui præter quatuor libros, quibus βίους ἐνδόξων ἀνδρῶν *vitas illustrium virorum*, totidem quoque libris similiter *vitas mulierum* descripsit. Sed utrumq; illud opus intercidit, ejusq; memoria Suidæ debetur conservata.

Clem. p. 522. Parif. edit.

Quarto decimo sæculo exeunte Joannes Bocatius Florentinus *de illustribus viris* librum unum & *de claris mulieribus* itidem librum unum scripsit. In quo posteriori Gesnerus

rus in *Bibliotheca* refert describi LXXXI. mulieres, recentiores tamen paucas, plurimas autem quæ apud veteres gentiles aut virtutibus aut vitiis insignes fuerunt. In quo insuper & Poëticæ quædam de mulieribus fabulæ explicentur. Sed quum istud quidem ejus libri sit argumentum, utiq; nihil quicquam ad nos eum spectare, sponte liquet.

Sub finem porro proxime sequentis quinti decimi sæculi Jacobus Philippus Bergomensis monachus Eremita scripsit *de claris Mulieribus Christianis*, uti quidem Bellarminus in libro *de Scriptoribus Ecclesiasticis* annotavit. Nam Trittenheimius in libro *de illustribus viris* libri istius non meminit, quum ipsemet ille adhuc superesset. Fortassis itaq; isthoc tempore liber ille vel nondum fuit scriptus vel nondum innotuit. Sed nec Gesnerus in *Bibliotheca* ejus mentionem fecit, sine dubio quod nec ipsi fuerit notus. Simlerus autem in *Epitome Bibliothecæ Gesneri* memorat ejus librum *de præclaris & electis Mulieribus* Quantum vero vel è solo titulo, sive quem Bellarminus sive quem Simlerus indicat, conjectari licet, & ille liber est alienus ab hoc nostro instituto. Vel enim de mulieribus Christianis pietatis nomine præcipue commendatis, vel etiam quæ martyrium propter Christum sustinuerunt, is agit. Quomodo *de vitis sanctarum Mulierum* librum scripsit Joachimus Perionius, item *vitas sanctarum Virginum quæ in sæculo vixerunt* Heribertus Rosweydus, nec minus *sanctarum Virginum vitas* Paulus Æmilius Sanctorius. Memoratur etiam Alexander Vanden Bosche sive Sylvanus *collectionem Fœminarum virtute illustrium* Gallice tamen scripsisse. Sed quæ quidem cujusnam generis proprie sit, non temere quis inde divinaverit.

At huc omnino pertinet prolixus doctarum fœminarum catalogus, quem *glossa in XI. legem connubialem num.30.* recenset Andreas Tiraquellus, is qui singulis annis singulos

libros

libros & liberos reipublicæ dediſſe à Thuano perhibetur. Similiter plane ad noſtrum inſtitutum deditaque opera id argumentum egregie tractavit Marcus Zuerius Boxhornius edita *Bibliotheca eruditione ac ſcriptis illuſtrium Fœminarum.* Alias etiam doctarum fœminarum ſparſim meminerunt non unius generis in hac παιδεία memorati ſcriptores. Quod ipſum diligenter quoque fecit Gerardus Joannnes Voſſius in quadruplici opere *de Græcis Latiniſque* tum *Hiſtoricis* tum *Poëtis.* Quibus inſuper complures alias & potiſſimum quidem iis libris indictas addit *lib. de Philologia cap. 2. §. 3.*

Præcipue vero muſicæ & poëticæ nomine jam ab antiquisſima memoria celebratæ ſunt quædam fœminæ. Cujus perquam illuſtria exempla leguntur etiam in ſacra hiſtoria de Mirjam poſt exitum populi Iſraëlitici ex Ægypto & mari obrutum Pharaonem cum univerſo ſuo exercitu, de Debora, de fœminis ex civitatibus Iſraëliticis obviam prodeuntibus Sauli poſt occiſum à Davide Goliathum.

Nec Græcis tales fœminæ, quas more ſuo magnis laudibus efferrent, defuerunt. Quam rem inſigniter dilucidat Euſtathius παρεκβολαῖς εἰς τὴν Β ῥαψῳδ. τῆς Ιλιάδ. in *digreſſionibus* (ita namque Græcam illam vocem interpretari mihi viſum) *ad lib. II. Iliadis.* Quum enim σκόλιον quoddam de Admeto Athenis cantari ſolitum recitaſſet, ſubjungit: Ὅτι δὲ καὶ γυναῖκες ἦσαν οὐ μόνον ἄλλως σοφαὶ, ἀλλὰ καὶ μελοποιοὶ, οὐ μόνον ἐκ τῆς ῥηθείσης Πραξίλλης δῆλον, ἀλλὰ καὶ Σαπφοῦς καὶ Κορίννης καὶ Ἠρίννης. Ἦν δὲ ποιήτρια κρουμάτων καὶ χαριξένη. *Quod autem & mulieres fuerint non duntaxat alias ſapientes, ſed etiam cantilenas fecerint, non ſolum ex dicta Praxilla manifeſtum, ſed & Sappho & Corinna & Erinna. Erat vero poëtria pulſationum & hilarans hoſpites.*

Euſt. pag. 247. edit. Froben.

CAPUT XXVIII.

Qui quæ ad ſcriptores pertinent per occaſionem tangunt in certas ſpecies diſtribuuntur.

SUpereſt jam DUODECIMA adeoque ultima claſſis eorum, qui quæ ad univerſum hoc negotium de ſcriptoribus omnis generis pertinent, alio adhuc modo ſunt perſecuti. Quod ſi vero ſingulos illos deberem recenſere, tempus me deſtitueret, quum non temere fortaſſis aliquis dabitur liber, qui quidem eruditionis gratia ſit ſcriptus, quin aliquid huc pertinens aliquando tangat. Ne tamen heic plane omnia videantur eſſe confuſa, certa quædam genera eorum poſſunt conſtitui, ad quæ hujus rei ſive univerſæ ſive ſaltem unius alteriusve ſtudioſum in legendo ex uſu fuerit attendere.

Commode videlicet in tres ſpecies hæc claſſis poteſt diſpeſci. Vel enim quippiam affertur de iis, quæ ad ætatem ac vitam alicujus ſcriptoris & doctoris pertinent: vel doctrinam ab eis traditam attingunt: vel ad voces loquendique rationem ſpectant.

Intelligo vero, ceu jam ſupra monui, nunc non niſi illos, qui quaſi prætereundo & aliud agentes talia notaverunt. Nam qui talia de induſtria tractant, etiamſi citra ordinem & prout ſeſe forte fortuna offerunt id fiat, ad eos, qui vel univerſum hoc negotium vel hoc illudve ſcriptorum genus vel hunc illumve ſcriptorem illuſtrare propoſitum habent, referri debent.

Ad *primum* jam genus modo conſtitutum refero omnes, qui ad ſcriptorum ſive nomen, ſive patriam, ſive ætatem, ſive vitam, ſive valetudinem, ſive mores, ſive geſta, ſive dignitates & vitæ genus, ſive ſcripta, ſive alia eodem pertinentia, attingunt: ſive id ſtrictim fiat, ſive prolixius.

Ad *ſecundum* genus qui pertineant, ex ſeſe patet. Omnes videli-

videlicet sub hoc genere comprehenduntur, qui non duntaxat in aliorum placita inquirunt eaque examinant, sed etiam qui genuinas sententias eorum indagant & ostendunt, quique opiniones atque doctrinam hujus illiusve cum alterius dogmatibus conferunt.

Quandoquidem autem vera certaq; mens, antiquorum præcipue scriptorum, sæpe non recte potest indagari, multo minus aperte proponi, nisi in subsidium vocata Critica; propterea quoq; non leviter illa instructum esse oportet, qui aliorum genuinis sententiis exponendis animum appellit. Et vero talem Criticum agere ut non est cujusvis, ita quam maxime præclarum. Scilicet ubi aliorum librorum adminicula non suppetunt, nec tamen sensus commodus & proprius potest erui; nullum aliud superest remedium, nisi ex sagaci conjectura petendum. Ad quam penitus inepti sunt ab ἀγχινοίᾳ, Aristoteli tantopere commendata, destituti. Qua proinde quum omnes non valeant, non mirum etiam est, nonnullorum divinationes & explicationes aliquando vanas vel alienas esse. Huc autem non minus pertinet etiam attendere, anne vox quædam mutanda sit, an facta vocum vel periodorum transpositio, an etiam præterea lacuna quædam vitio longi ævi contracta delitescat. Et vero hoc quam maxime videre est in illis, qui Aristotelis opera tractaverunt. Quod enim de mendis vix quisquam vel cogitavisse videatur, factum est, ut multi miris modis sese maceraverint, tantummodo ut sensum deficientem possent explere: quum tamen longe aliis morbis ea laborent. Idquod in *Politicorum* ejus opere citra exemplum luculenter ostendit amplissimus Conringius noster.

Ad *tertium* genus spectare jam dixi, qui voces aut phrases scriptorum per occasionem oblatas emendaverunt. Sive id factum propter eorum verum sensum eruendum, sive in-

 de exem-

de exempla petantur, five alia de cauſſa in eorum mentionem forte inciderint.

Facile vero hinc patet, (id quod jam ſupra diſerte monui,) veram Criticam circa nullam non cujuscunque bonæ eruditionis partem nullumque non ſcriptorum genus occupari, utut ex vulgari hodierno uſu philologicis duntaxat ſtudiis ea ſoleat accenſeri.

pag. 69. & 70.

CAPUT XXIX.

Epicriſi facta nonullis ſub initium conſtitutis hujus argumenti ſcriptorum generibus ſuum pretium tribuitur.

TAnta igitur copia tantaque varietas eſt ad univerſum hoc argumentum quoquo modo pertinentium ſcriptorum. Quod quidem, ſi ſingulæ ſpecies in ſeſe ſpectantur, infinitæ eſt amplitudinis, & ad quod perpetuo fieri poſſit immo faciunda ſit nova acceſſio: perinde ut artibus ac ſcientiis numquam non aliquid poteſt addi. Quandoquidem tamen eorum certi quidam ſunt gradus, juxta diverſos modos quos in ejus tractatione quilibet obſervaverunt, ſecundum quos etiam in certas quasdam claſſes ſunt diſtributi: reſtat quoq; ut jam definiatur, quodnam pretium ſingulis generibus graduum iſtorum ratione competat. Tametſi enim nullis non ſua laus debetur, tamen æqualis cunctis nequit impertiri, nec citra vel ultra meritum aliis juſto plus aliis minus dando nulli ſuum tribuatur. Id quod ad fructum, quem omnis hæc tractatio intendit, eo certius percipiendum apprime conducit.

Et quidem nemo non videt, maximam laudem iis deberi, qui Vitas virorum eruditione illuſtrium accurate deſcripſerunt. Reliquorum ratio eſt diſpar, prout videlicet majori minorive diligentia in hoc negotio ſunt verſati. Omnium

mnium vero infimi fuerint, qui præter nomina ſcriptorum vel alias doctorum virorum vix quicquam annotaverunt; niſi temporis, quo unusquisque vixit, ſimul habuerint rationem.

Præterea de iis, qui vel ſola nomina doctorum virorum memoraverunt, vel ætates eorum annotaverunt, vel nudos catalogos librorum congeſſerunt, notandum; inde nequaquam diſci, quinam ſcriptorum operæ precium præſtiterint, vel minus: quique laude digni ſint, quorumque doctrina & induſtria commendationem vere mereantur; vel à quibus nihil parumve boni & egregii ſit profectum, quique ſine juſta cauſſa turbas dederint, aut nova dogmata excogitaverint. Hoc ipſum autem noviſſe, permultum ſane intereſt in eorum ſcriptis verſaturo. Quod ſi enim *primum* quis ob initio ſtatim in pejores magiſtros inciderit, ſæpe perquam difficile eſt, opiniones principio imbibitas rurſus miſſas facere. Quæ infelicitas *deinde* plurimum augetur, ſi vivi magiſtri deſint, rectiora edocti aut alias pervidentes atque monſtrantes. Item *tertio*, ſi quis ipſemet ea ingenii felicitate non ſit prædituſ, ut juſtum κρίνειν agere, ac verum à falſo, ſanasque ſententias ab erroneis poſſit diſcernere. Id quod *quarto* difficilius inſuper eſt, ſi aliorum ſcriptorum, qui tamen omnino, conſuli debebant copia nequit haberi. Quæ omnia *quinto* multo magis adhuc impedita redduntur, ſi ſcientiæ & argumenti, quod quis aut jam verſat aut aggreditur, magna fuerit amplitudo vel difficultas, & complures jam idem tractaverint, idque grandibus voluminibus; vel etiam ita, ut probationum ab illis allatarum examen haud exiguum temporis ſpatium laboremque & attentionem requirat; vel ſi ſpecioſe ſua tradiderint, veritatemque fuco quaſi facto incruſtaverint.

Scilicet plurimam lucem affert, inprimis illi, qui vel

omnia pro dignitate non poteſt expendere, vel cui facultas & otium ad id non ſufficit, videre tamen quaſi uno intuitu exhibitos, ſi non omnes, ſaltem præcipuos, qui hoc illudve argumentum jam tractaverunt. Id quod majorem certioremque adhuc habet utilitatem, ſi cujus vel omnes vel potiores ſint pretii ſimul fuerit indicatum. Ita quippe quid quisque præſtiterit, quomodoque ſe gesserit, ſummatim nullo negotio cognoſci, adeoque ſcriptorum delectus inſtitui poteſt. Et vero nonnunquam uno alterove verbo juſta ſententia, ut de aliis omnibus rebus, ita de ſcriptoribus quoque, commode poteſt ferri: tantummodo ab intelligenti, & earum rerum probe gnaro, nullisque affectibus præpedito homine judicium proficiſcatur. Quod omne, ſecundum præſertim tertiumque, neceſſarium requiſitum quum in compluribus etiam alias ingenio valentibus deſideretur, non mirum quoque eſt, non ſiniſtra duntaxat ſæpius judicia de iis ferri, qui de meliori nota commendandi erant, ſed haud raro quoque plane contraria: prout videlicet vel uterque vel alteruter defectus cenſorem occupaverit. Præcipue vero nunquam recte aliorum labores æſtimabit, quem in adverſum animi impetus trahit. Unde ſane fit, ut dum ſcriptor quispiam nunc laudatur ab his, nunc ab illis culpatur, legentium animi miris modis diſtrahantur; quibus accedant, penitus dubii: præſertim ſi ipſimet momenta rei perſpicere, atque de cenſorum vel ſcientia inſcitiave vel voluntate judicium facere nequeunt.

Porro qui juxta litterarum ſeriem ſcriptores enumerant, longe inferiores ſunt iis, qui temporis rationem habuerunt. Scilicet ex alphabetica illa tradendi ratione, niſi ſimul adſcriptæ fuerint ætates, nequaquam diſci poteſt, an quis ante complura ſæcula an nuper demum vixerit: atque ita ſæpenumero fieri poteſt, ut quis, alias præſertim minus

eruditus,

eruditus, antiquum pro recentiori, & è contrario laudet, præcipue si quædam vel nominis vel argumenti vel inscriptionis fuerit affinitas.

Sicut autem alias ingenio liberali valde indignum est ignorare, quid ante se sit gestum: sic etiam in omnibus artibus ac scientiis perquam turpe, doctrinas priscas à recentioribus non posse discernere. Quod si vero quis exactam temporum habuerit rationem, & simul attenderit, quid à celebriori quoque docto viro sit præstitum, quid uberius excultum, quid impugnatum, quid assertum; eo ipso universam fortunam & statum uniuscujusque disciplinæ simul habebit perspectum. Quod ipsum quam præclarum sit quantique commodi, tum prudentior quisque facile æstimaverit, tum optime noverunt experti. Quantum videlicet clara lux ab obscura vel ipsis tenebris, tantum differt accurata cognitio à rudi & plane confusa. Qualis magnam partem est notitia cujuscunque scientiæ, cujus origo & progressus, incrementa item & decrementa, omnesque adeo mutationes ignorantur.

Quod ipsum tamen quando commendo, de iis duntaxat sermonem facio, quibus accuratior doctrina cordi est. Nam qui studia sua præcipitant, tantum addidicisse contenti, quantum ad panem quærendum suumque quem intendunt finem sufficit, mihi non assentientur, nec de iis quidquam ero solicitus. Ut enim vulgaria & eximia ingenia plurimum differunt: ita qui ad accuratam doctrinam contendunt, non eandem viam decurrunt cum iis, qui statim ad finem vix facto principio properant. Valde dispar ratio est eorum, qui studiorum suorum tractationem inviti contrahere coguntur. Ut enim eorum conatui necessitas modum ponit, ita numquam iis deest animus ulterius proficiendi.

Postre-

Poſtremo ſicut qui juxta temporum ſeriem doctrina claros viros annotaverunt iſthoc nomine præferendi ſunt alphabeticum duntaxat ordinem ſecutis: ſic ſcriptores catalogorum utriusque iſtis rurſus anteponendi, quod hi libros à ſingulis ſcriptos indicent, quorum nihil quidquam ex alteris illis poteſt addiſci. Parum vero prodeſt noviſſe, quando quilibet vixerit, quodque vitæ genus coluerit, niſi præterea conſtet, quid quantumque præſtiterit, quæ item ingenii ſui monumenta reliquerit.

Nullum igitur eſt dubium, quin ad plenam illuſtrium doctrina virorum notitiam requiratur, ut tum ætates, tum vitas, tum doctrinas, tum libros ab iis ſcriptos, tum illud denique, quidnam operæ precium præſtiterint vel minus, quis habeat perſpectum. Dico: ad plenam notitiam iſthæc omnia exigi. Nam initio & maxime quidem ſufficit libros eorum, præcipue ſi commendati quorumque ductum atque doctrinam quis ſequatur digni fuerint, habere cognitos. Hoc quippe ad cujuscunque generis bonam eruditionem acquirendam inprimis neceſſarium eſt, quum reliqua potius ad ejusdem partim elegantiam partim perfectionem faciant.

HEN-

HENRICI MEIBOMII ADDITAMENTA & in illa

PRÆFATIO.

Cum VOGLERIANI hujus libelli, elegantis & valde utilis, exemplaria intra hos viginti annos essent distracta, novaque editio valde desideraretur, & Typographus noster, eam moliturus, me aliquoties de augmento aliquo interpellaret, partim â concatenatis laboribus meis excusationem petii, partim non adeo necessarium illud esse, ostendere annisus fui. Neque enim notitiam cujuscunque generis bonorum Scriptorum VOGLERUS dare, sed Introductionem tantum universalem in hujusmodi notitiam voluit, quæ omnibus numeris absoluta esse nequit. Quin etiam ipse VOGLERUS non omnes se, qui hoc argumentum illustrarunt, nominatim laudare voluisse scribit; ut inutilis & supervacaneæ diligentiæ accusari possim, si quæ ipse noluerit addi, ego post ejus mortem adjiciam. Præterea ab eo tempore,

pore, quo hic libellus prodiit, Notitia illa Scriptorum gustus magis publici esse cœpit, variique ad eam pertinentes libri editi sunt, celeberrimusque *Morhofius*, eruditi orbis & amicitiæ nostræ decus, libri primi Polyhistoris sui litterarii omnibus pene capitibus argumentum illud doctissimè persecutus est; nec minus eruditus *Bailletus*, Lamonianæ Bibliothecæ Præfectus, in illis Tomis Judiciorum de Viris Doctis, qui hactenus prodierunt, plurima huc facientia ex aliis collegit, & de suo non pauca adjecit: & curiosissimus *Antonius Taisserius*, Catalogum Auctorum, qui librorum catalogos, indices, bibliothecas, virorum litteratorum elogia, vitasque consignarunt, ordine alphabetico digestum cum plurimis indicibus ante quinquennium edidit, opere *Labbæi* Bibliotheca Bibliothecarum longe ampliore, &, quod imprimis laudandum, minus in optimos eruditissimosque viros iniquo. Ut tantò magis nunc supersedere opera illa posse videar & quilibet ex his adjicere quædam in suos usus sibi possit.

Vicit tamen amici typographi continuata flagitatio, & fuerunt etiam aliæ augmentandi Opusculi rationes: cumque non nisi Additamenta quædam poscerentur, ea extemporaneâ operâ, inter varia impedimenta, subcisivis horis adjeci; qualem quidem illam haberi, nec majoris æstimari, omninò velim.

Quod

Quod ſi voti res eſſet, optarem, ut in hunc usque diem vivere, & additamenta dare licuiſſet ipſi VOGLERO Græcè Latinèque doctiſſimo, & anteceſſorum ſuorum in Profeſſione Medica hujus illuſtris Academiæ Juliæ, *Henningi Arniſæi, Johannis Wolfii, Gotfridi Vogleri, Johannis Henrici Meibomii, Hermanni Conringii*, χαριεστάτων ἰατρῶν exemplo, omnis ἐγκυκλοπαιδείας peritiſſimo viro, & omnis bonæ eruditionis, ut intelligenti, ita propagatori ſtudioſisſimo. Sed ille quidem anno hujus ſeculi LXXVII, ætatis quinquageſimo quinto, laborioſam vitam placida morte clauſit, memoriam vero eruditionis non vulgaris, cùm ſcriptis quibusdam Medicis & Phyſicis, tùm hoc ipſo libello, doctis reliquit. Simulac autem ille publici juris factus, cum plauſu intelligentium exceptus, ut ex litteris de eo ſcriptis conſtat, & in varias eruditi orbis oras transmiſſus eſt, & Vir doctisſimus, & litterariæ hiſtoriæ omnis peritiſſimus, modo etiam à me laudatus, *Tauſerius* in ſuo catalogo, quamvis illum inter Auctores ipſos commemorare oblitus ſit, tamen eum legit, & alicubi citat, & alibi ipſiſſimis VOGLERI verbis, ut p. 7. ubi de *Bucholzeris*, & p. 54. ubi de *Heidmanno*, & p. 266. ubi de *Lindenbergio* agit, utitur.

Non igitur ſine utilitate publica hunc libellum recudi, firmiter perſvaſus ſum, nec male me mereri

de VOGLERO arbitror, quem à prima juventute variæ eruditionis nomine æſtimavi, & pluribus deinde annis collegam amiciſſimum habui.

Videor verò etiam operæ pretium facturus, ſi, qvamvis VOGLERUS jam tum non pauca ſit præfatus, nonnulla de elegantia, uſu & neceſſitate hujus ſtudii præmittam, illius imprimis, quod in hiſtoria vitæ cujuscunque Scriptoris cognoſcenda occupatur. Equidem, uti in univerſum pueri cenſendi ſunt, qvi, qvid ante ſe natos factum ſit, neſciunt: ita viro docto indignum eſt, neſcire, per qvem ea ſtudia, quibus ſe addixit, vel exculta antehac ſint, vel nunc excolantur, & qvinam ſint illi, qvi id faciant, vel qvomodo faciant; hac præſertim eruditi orbis facie, qva non libri amplius manu ſcribuntur tantum, & vel in Principum vel Monaſteriorum bibliothecas teconduntur, aut inter paucos vendunrur, ut olim, ſed ſcripta in mille dein exemplaria typorum beneficio diffunduntur. In ruborem certè nos dant priſci illi, qui tam ſollicitè in Bibliothecarum receſſibus latitantia ſcripta annotarunt, ſupinamq; negligentiam multis noſtrorum jure exprobrant. Neque enim noſtro ſeculo ita blandiri debemus, ut, in tanta qvamvis luce, tot patentibus publicis bibliothecis, tot extantibus in qvalibet urbe bibliopoliis, commerciis litterariis ubique liberis, diſſimi-

dissimulemus, reperiri nihilominus quosdam ita supinè negligentes, & omnis litterariæ historiæ non imperitos tantum, sed fastidiosos contemptores & superciliosos damnatores, ut ante aliqvot te secula vivere & inter barbaros versari, si cum illis res tibi sit, credas. *Ammianus Marcellinus*, dum historiæ suæ lib. XXX. c. IV. gravem illam, & prudentem & lectu dignissimam digressionem de Advocatis & Caussidicis sub Valente & Valentiniano facit, *eorum nonnullos* tam rudes reperiri scribit, *ut nunquam se codices habuisse meminerint, &, si in circulo doctorum auctoris veteris inciderit nomen, piscis aut edulii peregrinum vocabulum esse arbitrentur.* Sed nec fortassis nostro seculo in illo hominum genere ita difficile fuerit reperire nonnullos, quibus superioris seculi JCti, *Cujacii*, *Budæi*, *Tiraquelli*, *Donelli*, aliorumque nomina, juxta cum libris incognita sint. Certè in Medicorum ordine reperias, qui præter unum aut alterum Auctorem, ad quem, in ætatis & judicii imbecillitate, tanquam ad scopulum, adhæserunt, vix aliquem norint, de priscis certè neminem, &, si forte de *Hippocrate* & *Galeno* & *Avicenna* audiverint, an Græcè tamen an Arabicè, an Latinè scripserint, & quis illorum, multo minus quid, & quo tempore, & quibus in locis, nesciant, *Celsum* vero, *Aëtium*, *Paullum Æginetam*, *Alexandrum Trallianum*, *Cælium Aurelianum* si nominari perceperint,

 rint,

rint, aves ex India allatas ignotis nominibus recensitas, existiment. Neque pudet erroris eos sui, sed hoc compendiosè eruditi seculi nostri privilegium esse putant, ultra illud non sapere, nihilque priscæ eruditionis scire. Verùm melius est, ab illa scabie abstinere ungues, & suo judicio relinquere, qui in hujus ætatis, qua tam parabilis est bona eruditio, perpetuum opprobrium nati videntur. Cum tamen quidam solemnem illam cantilenam (quamvis omnium indoctorum & barbarorum ea sit) occinant, non facere hæc πρὸς τὰ ἄλφιτα, ostendam nunc, Notitiam Scriptorum, illam scilicet primariam, quæ circa ætatem, patriam, vitæ genus, mores, peritiam, famam, omnem deniq; vitam versatur, quæque ingenuinitatem librorum inquirit, ita esse comparatam, ut sine ea cum fructu evolvi Scriptores nequeant, nullusque eâ, sive Theologus, sive JCtus, sive Medicus, sive Philosophus, qui quidem nominum illorum justum ambitum implere velit, carere queat. Quamvis enim in veritatis inquisitione spectandum potius sit, quid dicatur, quam quis dicat, & præjudicatam Doctorum auctoritatem vim veritati fecisse, nimis multis exemplis abunde constet: licet etiam interdum liber, de cujus autore non constat, vel Anonymus, vel Pseudonymus, docere nos idoneus sit, recteque moneat *Salvianus Massiliensis* præf. in libr. contr. avarit. *profectum magis quæri lectionis* debere, *quàm nomen Aucto-*

ris,

ris, & si profectus est in lectione, & habet, quisquis ille est, quod potest instruere lecturos, superfluam esse sollicitudinem *de vocabulo, quod juvare non possit curiosos.* Interim tamen fidem scriptorum elevari, si sine nomine sint (nisi de illorum præstantia, etsi nomen ipsum ignotum, pleraque cognita sint, ut in multis usu venit) certissimum est, unde *Svetonius* in vita Caligulæ c. 6. versiculorum quos adducit, fidem elevari scribit *eò facilius, quod sine auctore sint.* Et vero in omni omnino disciplina, artibus & scientiis, testimonio humano sæpissimè niti cogimur, cujus tamen auctoritas esse non potest, nisi illius, qui testimonium dat, cognita nobis sit aptitudo. Ipse igitur testis, ut in judicio, considerandus est, an in eo aliquid desideretur, an omni exceptione major sit, & quid in eo desideretur. Certe non minus in disciplinis veritatem, quam in judiciis, quærimus, ideoque nec hîc sine accuratiori scrutinio admittendus testis est, & quantùm fieri potest examinandus: non levi aliàs errore, & quidem in pluribus disciplinis vulgari, ut nubes testium adducatur, quorum singuli examinati, nihil vel propter ævum quo vixerunt, vel aliarum conditionum defectu, probare idonei sunt. Id quod circa Historicos à plerisque notari solet; circa omnem vero rem, quæ à testimonio humano pendet, in qvacunque disciplina non minus accuratè observari debet. Scilicet, in universum duo de Auctore aliquo prænosci debent,

ut

ut primò ea, quæ tradit, ſcire potuerit & ſciverit, deinde ut ea voluerit rectè tradere, uti ſcivit. Multa igitur hic requiruntur, ut ſcilicet, quomodo Autor ad illam cognitionem acquirendam ſeſe habuerit, an ἀυτόπτης fuerit, an ex aliis acceperit, quibus mediis uſus, qua diligentia, an deceptioni facile obnoxius, ſciamus; deinde, quibus moribus præditus, an ingenuus, candidus, probus & veritatis ſtudioſus, an vero venalem mentem calamumq; habeat, an affectibus obnoxius fuerit, an ſcribere ipſi omnia libere licuerit, an cenſuræ ſubjectus, & quæ hujus generis longe plurima ſunt; non rectius, quàm exemplis bonorum & malorum omnis ævi Scriptorum declaranda, ſi id nunc agerem. Mihi vero ſufficit, ex his liquere, quod ad Auctorem approbandum vel reprobandum vitæ ejus accuratior cognitio, neceſſaria ſit, & proinde hæc de qua agimus, Notitia uſum inſignem habeat. Neque enim objici poteſt, ex illa ipſa notitia naſci præjudicia circa auctores, quæ non merentibus contemptum vel applauſum concilient, qualia ab ætate, patria, titulis & conditione vitæ ſæpe oriri, egregiè oſtendit antea laudatus *Bailletus* tomo I. librorum ſuorum: hæc enim ipſa præjudicia abolentur, ſi recte inquiſitio in vitam Auctoris fiat.

Fuerit vero fortaſſis operæ pretium hæc ſigillatim in plerisque diſciplinis oſtendere. Neque enim in ipſa Theologia, cum ſacris libris rerum divinarum

ſapientia comprehenſa ſit, progredi rectè licet ſine ſacrorum illorum Scriptorum, quos habemus, notitia, ut ſciamus, eos, qui nobis revelata tradiderunt, eſſe tales, quibus tuto credere poſſimus, qui ſciverint, quæ tradiderunt, nec decipere nos voluerint. Quam in rem, præter varios priſci recentisq; ævi Theologos, imprimis legere licet duos eruditiſſimos viros, *Hugonem Grotium* in lib. de veritate relig. Chriſt. & *Petrum Danielem Huetium* in demonſtrat. Evangelica. Et cum ad Theologiam tota Eccleſiæ hiſtoria pertineat, ut illius veritas pateat, Scriptorum notitia, non minus ac in omni alia hiſtoria, neceſſaria eſt. Ne de conſenſu priſcæ Eccleſiæ nunc dicam, quam cum ex quibusvis, ſententiæ ſuæ faventibus, Scriptoribus corradant nonnulli, ex paucis vero genuinis deducant alii, facile apparet, quam hîc neceſſarium ſit ſolidum de Auctoris, qui in teſtimoniũ adducitur, aptitudine, judicium. Unde eſt, quod multi præclari Theologi in hac notitia occupati, libris eam tradiderunt, & ſuos Auctores genuinos contra ſecus ſentientes defenderunt.

Apud Juriſconſultos Juris hiſtoria ſcribentium auctoritate nititur, ideoque parem cum aliis hiſtoriis rationem habet; quanta igitur hujus eſt utilitas, tanta etiam hujus notitiæ ſuo modo eſt. Præterea, conſuetudines & ſtatuta locorum noſſe, & quid in his illisve judiciis judicatum ſit, uti præclariſſimum eſt, ita referentium auctoritate nititur, de quibus proinde co-

R gnitum

gnitum esse debet, an scire ea, quæ tradunt, potuerint, & an fallere noluerint; manifesto Notitiæ hujus necessitatis argumento. Quam etiam ostendunt tot quotidie errores non ridiculi tantum, sed noxii quoque, dum scilicet in Germaniæ nostræ foris ad probandum, id quod in praxi obtinet, promiscuè adducuntur Hispani, Galli, Itali, quod sine dubio non fieret, si de patria Auctorum, & quibus in locis vixissent, constitisset. Cumque nonnulli multum se lucrari causæ suæ in foro existiment, si consensum Doctorum pro ea adduxerint, scire utique debent, quales illi sint, & an usu rerum & peritia juris valuerint, eaque auctoritate præditi, ut inter probatos Doctores jure suo referri mereantur: nisi forte sine omni judicio turbam aliquam congerere velint, (quod aliquibus solemne) sine ullo examine, ut causam, patrocinio egentem

Defendat numerus, junctæq; umbone phalanges.

Tam multa igitur etiam de JCtis, & Juris Interpretibus tradita, vitasque eorum luculente expositas habemus, ut ex VOGLERIANO hoc libello patet.

Medica vero Ars, (ut & Philosophia Naturalis, de qua mox dicendum) cum principia ejus per experientiam constitui debeant, nullo modo carere hac Notitia Autorum potest. Alia enim experientia propriá est, alia aliena, & propria quidem certior, altera tamen nonminus necessaria, imo priore longè

magis

magis diffusa, illiusque confirmatrix est. Quamvis enim nonnullos esse sciam, qui propriam ubique experientiam crepent, & non ad veterum tantum sed recentiorum quoque scripta nauseent, suisque non alienis niti opibus velint, tamen, quàm se hîc confidentia illorum & jactabunda superbia turpiter det, cuilibet serio rem expendenti statim manifestum fit. Primò enim, quod non omnia nos ipsi sensibus nostris circa morborum historiam & eventus, medicamentorumque operationem habere possimus, sed ea vel ab ipsis ægris vel ab astantibus accipere, illorumque fide in observata nostra referre cogamur, certissimum est: deinde in tanta rerum Medicarum varietate, vita brevi, arte vero longa, non est possibile, ut unus aliquis plurima, ne dum omnia observet, & male ageretur cum Tyronibus, qui artem facere inciperent, pejus cum ægris, qui illis salutem suam crederent, si nihil nisi propria experientia discere liceret. Sunt deinde Epidemicorum & Endemiorum morborum maximæ varietates, & inter morbos multi rari, symptomata quorundam & eventus rarissimi, *rerumq; novatrix ex aliis alias reparat natura figuras*: quibus observandis operam dare non in cujusvis arbitrio est, ideoque, si quis nihil credere aliis velit, hanc suæ diffidentiæ & præsumptionis incurrit pænam, ut plurima circa morbos scitu necessaria ignorare, & sub lentis maxillis mandere cogatur.

Quod si tamen rectè, ex illorum hominum moribus & scriptis conjecturam feci, non planè alienam experientiam negligunt, quin libros aliorū furtim sublegunt, sermones vero ejusmodi arrogantes ea tantum de causa habent, ut aliorum observata, quæ suis non favent præjudiciis, rejicere, ea vero tantum, quæ ad stabiliendas novas suas opiniones faciunt, tanquam à se observata proponere, majori auctoritate possint. Quare nec Auctorem ullum temere allegant, ne ex aliis sapere videantur, nec credere iis, quæ scripta sunt, volunt, sed omnia proprio quasi Marte experiri. Nesciunt autem, quàm in seipsos sint injurii. Si enim nullis scribentibus fides habenda, cur sua scripta nullo privilegio extra hujus diffidentiæ aleam apud coævos posterosq; locata, publicant? Non autem hæc disputo, ut Medicos sub aliena umbra latere, nunquam auctores, semper interpretes, velim: nec, ut pro veris omnia haberi postulem, quæ à sese observata esse, Medici in scriptis suis testantur, cum non minus noxium sit, omnia aliis credere, quàm nihil omnino: hoc tantum ostendere volui, maximè necessariam esse in Medica Arte Notitiam Scriptorum, cum nulli facilius credatur, quàm Medicum se profitenti, plurimi verò sint *λόγῳ*, non *ἔργῳ ἰατροὶ*, & *qui sibi semitam non sapiunt, alteri monstrent viam.* Nostro imprimis seculo, quo sacram artem invadunt agyrtæ, mimi, ciniflones, Judæi, quorum nonnulli, postquam plebem, & incau-

incautiores alios jactabundis vocibus aliquamdiu deceperunt, editis quoque libris fallere, & quæ nunquam viderunt, observaruntque, tanquam probè sibi comperta tradere pergunt. Utque inter illos, sub quorum nomine libri Anatomici extant, nonnullos reperire licet, qui vix unum alterumvè cadaver, idque etiam perfunctorie secuerunt, observationes tamen ab aliis acceptas, si thesi suæ serviant, tanquam suas publicant: ita frequentius, & majori in salutem hominum damno, curandorum morborum doctrinam nonnulli tradunt, & tam magnificè de suis in arte Medica operibus loqvuntur, ac si, cum illo apud Comicum, *crus fractum obligarint Æsculapio, Apollini vero brachium*, cum tamen nihil minus eos, quàm artem fecisse, nullumq; ejus usum habuisse, constet. Quis non igitur in illa fraudum obviarum frequentia, de Auctore, quem sequi, cuique fidere, in curando corpore humano velit, informari prius cupiat? Neque vero pauca illa sunt, quæ scire de eo par est. An scilicet in dignotione morborum satis accuratus sit, & morbos recte distinguat, nec cum illo imperito chirurgo centum se cancros medicamentis suis curasse asseveret, quævis sordida & inæqualia ulcera ratus esse cancrosa? An illorum, de quibus commentatur, morborum usum aliquem insignem habuerit, aut habere non potuerit, ut si de scorbuto aut plica polonica Italus commentetur? An deniq; Auctor

libri ſit fide dignus, moribus & probitate eminens, qui procul ambitione, ſincerè & absque dolo ſcribere, & nihil reticere ad rem faciens, voluerit? Sanè veteres ita diligentes in dignoſcendis *Hippocratis* & *Galeni* libris γνησίοις à ſpuriis videmus fuiſſe, ut ad parem curioſitatem ſuperioris ſeculi, & noſtri Medicos nonnullos Criticosque excitarint: laudabili ſanè ſtudio, ſi non tam, ut de ſententiis illorum & opinionibus, quàm de obſervationibus ad artem pertinentibus tam celebrium & accuratorum virorum certi eſſent, id egerunt. Unde nec ἀνωνύμοις credere tuto poſſumus: nec illis, qui remedia, ab aliis quoquo modo, nec integrè, accepta orbi obtrudunt, cum de fide Auctorum non conſtet, quæ in re tanti momenti certa inprimis eſſe debet. Quod ſi jam acquirere quis ſibi Medicorum Autorum notitiam velit, non ſanè illa anguſtis, ſed latiſſimis terminis propter multitudinem eorum definita eſt. Quamvis enim fortaſſis aliud non paucis hujus ſeculi placeat, ut uno alterove contenti auctore reliquorũ ſecuri ſint, & priſcorum ſuperiorisve ævi omnium Medicorum, quoniam ſcilicet ratiocinationes eorum cum ſuis cogitatis vel hypotheſibus non conveniunt, etiam obſervationes ſuperciliosè contemnant; tamen ego ſemper credidi, debere Medicum noſſe, quæcunq; ab omni ævo, in cultiſſimis terrarum locis, à præſtantibus Medicis circa morborum hiſtoriam, morem,

motum,

motum, solutionem, curationem, medicamentorum & auxiliorum Medicorum virtutes & utilitatem, noxamque, cum in universum, tum in certis morbis observata, & longo usu deprehensa sunt; hos enim demum esse excellentes Medicos & *πεπαιδευμένυς*, ut Arist. in Politicis appellat, illa qui norint, & in usum transtulerint, & hoc præ aliis decere eos, qui in Academiis publico munere funguntur, aliosq; docere debent. Illa enim experientia, quamvis non propria sed aliena, si auctoritate nitatur Medicorum omnis ævi, omniumque gentium, falli nescia est, cum, ut omnes omnino, iique viri diligentes, à tot seculis & tot inter nationes in rebus ipsis sensibus non ita difficulter observabilibus decipi potuerint, *ἕν ἐστι τῶν ἀδυνάτων*. Unde etiam sequitur, longè rectius eos facere, majoremq; famæ suæ & conscientiæ rationem habere, qui in morbis medicamenta longo usu probata adhibent, quàm qui ad quævis usitata nauseantes, illud potius amant, & ad illud advolant, quod *χθὲς ἢ πρώην* natum, & *ξενοπρεπὲς*, ut cum *Hippocrate* loquar, & paucis adhuc iisq; incertis & insufficientibus experimentis cognitum est, eoq; statim in corpore humano uti non verentur, quasi in eo formando ac reformando, non secus ac circa calceum aut vestem sutori sartorique, ludere Medico liceat. Sanè, sicut indicium veræ historiæ est, si de rebus iisdem omnes eadem & dicant, & scribant, *εἰ περὶ τῶν αὐτῶν ἅπαν-*

τες

τες πάντα καὶ λέγουσι καὶ γράφουσι, ut eſt apud *Ioſephum* lib. 1. contr. Appion. ita de obſervationibus Medicis circa auxiliorum & medicamentorum uſum ſeſe res habet, ut tum demum certæ credantur, ſi omnium quaſi conſenſus eas approbaverit, & tum non minus fidere iis poſſis, quàm ſi tuis ſenſibus diligenter eas feceris, non ſecus, ac Cretam Siciliam aut Sardiniam inſulas eſſe admittimus, etiamſi nunquam ad eas navigaverimus, quoniam inter omnes, qui proprio intuitu conſpexerunt, ita eſſe convenit, ut *Galenus* l. de ſubfigur. Empiric. loquitur. Quæ tamen à me non dicuntur, ac ſi nullum novis circa auxilia Medica & medicamentorum in morbis uſum obſervationibus locum eſſe, aut iis tantum fidere, quæ antehac deprehenſa ſunt, velim: cumprimis enim Medicus ſui loci, ſuique temporis debet habere rationem, & quid corpora noſtra patiantur aut non, quibuſque remediis noſtri morbi curentur, indagare; ſed temeritatem tantum quorundam & καινοσπουδίαν reprehendere & caſtigare volui, quibus nova quævis ſine ſufficienti uſu, dummodo nova ſint, placent. Aliàs enim hæc ipſa Auctorum notitia vel eo nomine commendanda eſt, ut patria cujuscunque & quibus in locis quis vixerit, cognitis, rectius judicare poſſimus, an de his illisve morbis Endemiis idoneus teſtis ſit, & an in auxiliorum Medicorum, quæ laudat, uſu propter climatis diverſitatem tuto fidere illi queamus. Sed

vereor,

vereor, debitò longius in hac, quam Medicis notitia Auctorum præstat, utilitate me detinuisse judicer.

In Philosophia vero non minorem usum præstat. Nam de Physicis quidem observationibus, ut & illis, quæ circa cælestia corpora eorumque motus fiunt, & Geographicis, eadem plane est ratio, estque hic aliena experientia non minus quam propria, imò alicubi magis, necessaria, & proinde etiam Auctorum, per quos experientiam illam habemus, notitia summè utilis, & necessaria. In Politicis, quin ad civilem prudentiam comparandam Historia necessaria sit, nullum dubium est, ostenderuntque id dudum viri præstantissimi: Erit igitur non minus necessarium, Notitiam habere illorum scriptorum, qui civiles nobis historias tradiderunt, & reipublicæ cujuslibet statum. Sicut autem jam tum de Ecclesiastica Historia, & deinde de Medica & Naturali, ita in universum nunc de omni historia dicendum est, cum auctoritate scribentium nitatur, non posse nos illi fidem habere, nisi Auctorum notitia præcedat, eaque, quantum licet, accurata. Jam tum verò supra dixi, ad Historici fidem pertinere, ut & potuerit scire ea, quæ scribit, & voluerit rectè & candide tradere posteris. Paucis multa *Seneca* dicit, dum Natur. quæst. l. 7. c. 16. ita loquitur: *Quidam creduli, quidam negligentes sunt, quibusdam mendacium obrepit, quibusdam placet, illi non evitant, hi appetunt.* An igitur

Hiſtoricus, ea quæ ſcribit, ipſe viderit, an ab aliis audiverit, iisque fide dignis, & qui ipſi rebus geſtis interfuerint (ut ad patrem ſuum Apronianum, qui Ciliciæ præfuerit, quique res omnes certo cognorit ſibique ſingula recenſuerit, *Dio* lib. 69. rectè provocat) an juſta uſus diligentia, an neceſſaria ſubſidia habuerit, an vero ab ævo ſuo remota, inque longinquis regionibus acta, & dubia tantum fama percepta, narraverit? An veri ſtudioſus, nihil gratiæ, nihil affectibus dederit, an, ut ſuperioribus placeret, ſcripſerit, & φιλιππίζειν, quod de oraculo Delphico Demoſthenes quondam dixit, conſueverit: an eo tempore ſcripſerit, quo *nullum* amplius *mendacio pretium*, ut Tacitus loquitur, an de hoſtibus, an de amicis ſuis referat, an ordinis ſui ſit ſtudioſus, ideoque in eum juſto æquior, an in alios odio feratur, quod in illis advertere eſt, qui inter imperii & ſacerdotii diviſiones, inter religionum diſſidia, ab hac vel illa parte ſcripſerunt? An denique libri, ita ut ſcripti, editi ſint, non mutilati, non acceſſionibus quibusdam aucti, non depravati; quod multis Hiſtoricis factum conſtat? Hæc, inquam, & plurima alia, præ noſſe juvat, antequam plenum Hiſtorico aſſenſum des, ideoque Auctorum, qui hiſtorias ſcripſerunt, notitia valde utilis & neceſſaria eſt, omnibusque modis acquirenda. Plurimum enim hic difficultatis ſubeſſe, & facillimè aliquem decipi poſſe, largior: cum præſertim

ſertim plerique, non ſecus ac oratores, in procemio fidem ſibi conciliare ſoleant, veritatis amorem, diligentiam in ea inquirenda, ſubſidiorumque copiam, quamvis omnia illa aut pleraque abſint, jactantes. Interim tamen conſtans συγχρόνων de Hiſtorici alicujus fide conſenſus, eo tempore, quo ſciri omnia, verène ſcripta an falsò, potuerunt, maximi apud omnes cordatos momenti eſt. Cujus quidem illuſtre exemplum *Thuanus* eſſe poteſt, φιλαληθεία ejus publicæ famæ judicio ſtatim approbata, & longè magis confirmata, quando eum in iis, quæ de Proteſtantium in Gallia rebus refert, nonnulli accuſare cæperunt. Quid enim majorem inveniat fidem, quàm quod pro innocentia ab eo narratur, qui aliam religionem profitetur? quid verò magis ejus ingenuum animum, & extra affectuum lubricum poſitum, addo infucatam, quæ mentiri neſcit, pietatem, invicto teſtimonio aſſerere poſſit, quàm quod in ipſa Gallia de exoſis vulgò hominibus & à ſe diſſidentibus vera potius ſcribere, quàm cum aliis Aularum, Regiæ Pontificiæque, ſententiis ſeſe ſubmittere & hiſtoriam ad illorum nutus formare voluerit? *Cum ſint præmia falſi nulla, ratam teſtis debet habere fidem.* Ubi in Epiſt. ad Brutum *Cicero* Glyconem excuſat, de nece Panſæ, id urget, quod ex ea calamitatem acceperit, ſitque homo tam modeſtus & frugi, ut ne utilitas quidem videatur impulſurum fuiſſe ad facinus; ita de *Thuano* quoque dici

poteſt, eum ex relata veritate non niſi damnum, hoc eſt, odium adverſæ partis habuiſſe, & fuiſſe virum adeo veritatis ſtudioſum, ut ne quidem, ſi lucrum propoſitum fuiſſet, latum ab ea unguem diſceſſiſſet, ideoque ſuſpectum falſi in relatione de Proteſtantibus haberi non poſſe, quique eum propter illam damnant, non niſi recti æquique amorem in eo damnare, quod quidem vituperium ſumma profecto laus eſt. Cum quo quidem *Thuano* ſi quosdam noſtri ſeculi Hiſtoricos, etiam in ipſo Galliæ regno, conferas, longè diſſimilimos fatearis, neceſſe eſt, ita ubique adulatio principis, obſequium aulæ, odium, malevolentia calamum venalem regunt, nec verentur ea toti orbi tanquam vera obtrudere, quæ quilibet ex plebe, in publico ſcilicet, aliquot millibus conſciis, geſta, refellere poſſit. Nomina eorum producere, cum mentiendi charactere notiſſimi ſint, opus non arbitror, ſpero tamen, uti apud hodie viventes fidem decoxerunt, ita illorum famam apud poſteros quoque laboraturam, annotaturosque hoc præſentes, ut ad venturos notitia perveniat. Quo vero difficilius eſt homini nato affectus exuere, & *quò rarius* aliquis veritatem prodit, *ubi ad conſilia, ad jura provinciarum, ad bellorum cauſas, ad privatam Principum vitam & multò maxime ad cauſam religionis ventum*, ut prudenter loquitur *M. Velſerus* apud *Bocclerum* ad Tacit. Hiſtor. l. 1. eò magis patet neceſſitas, inquirendi

in

in patriam, munia, religionem Hiſtorici. Patet etiam, cur adeo ſolliciti ſint nonnulli viri præclari, de Anonymis & Pſeudonymis Hiſtoricis detegendis, ut ſimul, quanta ſit fides eorum, pateat. Ne id quidem prætereundum arbitror, in illis locis, in quibus ſine cenſura liber non prodit, veritatis amantes deterreri à ſcribendo, qui autem prodeunt libri, non paucis ſæpe in locis eſſe mutilatos & ad placitum ſuperiorum compoſitos: procul illa felicitate, qua ſentire, quæ velis, & quæ ſentias, dicere & ſcribere liceat. De Heliogabalo, quod ſcribit *Lampridius*, rarum eſt, *eum coegiſſe ſcriptores nonnullos, nefanda imo potius non ferenda ejus dicta de luxuria diſputare in ejus vita*: hodie enim potius coguntur laudanda ſolùm ſcribere: neque ut olim *veteris populi Romani proſpera & adverſa*, dicente Tacito, *claris ſcriptoribus memorantur*, ſed ſola proſpera; ut panegyricas potius orationes, quam Hiſtorias legere te putes. Annon igitur, quâ quis in ſcribendo uti potuerit libertate, ſcire plurimum intereſt? Certe poſthumi quoque libri, &, ut appellantur, ἀνέκδοτοι, ea de cauſsâ æſtimantur, quod in iis procul metu, majori παῤῥησίᾳ, verum exponatur. Sed nimis latus eſt campus, in quo verſor: nec paucis exponi poteſt, cur in hiſtoria, Auctorum, qui eam condiderunt, notitia neceſſaria ſit, tam clarum tamen id eſt, quàm ſolem meridie lucere.

Adderem aliquid de aliis Scriptoribus cujuscunque generis, qui Græci Latinique sermonis causa, sive Philosophiam tradant, sive ad Oratores & Poetas pertineant, leguntur, & illorum notitiam, quoad ætatem scilicet, patriam, & non pauca alia, quæ ad vitam pertinent, necessariam quoque esse ostenderem, nisi Criticorum opera circa eam occupatissima, dudum id persvasisset. Et verò postquam in certas quasi ætates eos qui Latine scripserunt curiositas distinxit (quod in Græcis etiam locum aliquo modo habet) plurimæ quoque varietates in diversis populis, eadem lingua utentibus, animadversæ sunt, facile patet, & ætatem & patriam scribentium debere esse cognitas: id quod proinde in illis, de quibus certi nihil constat, conjecturis à similitudine styli & aliunde ductis, assequi nituntur.

Quamvis igitur, ut jam concludam, Notitia Auctorum maximi suo merito æstimanda sit, & in omnibus disciplinis insignem habeat usum, imò valdè necessaria sit, ut per singulas eundo, clarè ostendi: negari tamen non potest, eos, qui tantum certarum quarundam regionum, provinciarum, civitatum, Academiarum, Pontificum, Cardinalium, Ordinum monasticorum Scriptores enarrarunt, non solam utilitatem illam publicam spectasse, sed gloriam quoque gentis suæ, suique ordinis: optimè nihilominus de

hoc

hoc ſtudio meritos, dum in illis occupati, quorum majorem & accuratiorem notitiam dare ob communem patriam ordinemqve potuerunt; dummodo non etiam privatus erga ſuos affectus à veritate tranſverſum eòs egerit, à qvo vitio religioſorum ordinum viros quosdam non fuiſſe immunes, dudum viri clariſſimi *Naudæus* & *Lanojus* annotarunt. Qvi de doctis & propter libros editos celebribus Mulieribus egerunt, qviqve de Auctoribus inter ſanctos relatis, alias quoq; conſilii ſui rationes habuerunt. Laudanda tamen omnino in prioribus illis eſt induſtria, & Patriæ amor, vel ordinis ſui, qvi, uti alii viros belli gloria meritisque in rempubl. illuſtres ad patriæ ſuæ gloriam memorarunt, ita ipſi eorum memoriam, qvi de Eccleſiis & Scholis, ipſaque adeo Republica, ſcriptis ſuis optimè meriti fuerunt, intercidere pati noluerunt, & ad imitandum poſteris propoſuerunt. Ideoque etiam, qvi hoc ipſum egerint, memorare in hoc libello non neglexit VOGLERVS.

Huic autem, ut jam qvædam addam, ex promiſſo teneor: neqve tamen omnes & ſingulos, vel ex *Labbæo* vel *Taiſſerio*, ordine alphabetico ab illis memoratos, eorumqve editiones, his claſſibus, à VOGLERO conſtitutis, apponam (qvod qvilibet nullo negotio facere, indicibus præſertim diligentium illorum virorum adjutus, poterit) ſed qvosdam tantum, in

in Bibliotheca mea extantes, vel à me lectos & visos, ita adducam, ut simul, quid in hoc argumento præstiterint, explicare non negligam. Spero autem, hanc qvoqve operam meam non displicituram illis, qvibus studium ipsum placet. Placebit autem plurimis, si utilitatem, qvam supra exposui, expenderint: aut, si non omnia, qvæ Notitiam Scriptorum absolvunt, parem habere usum judicabunt, inter ea tamen studia locum illis relinqvent, qvæ ob elegantiam & jucunditatem præstantibus ingeniis sese approbant, & in nostri seculi decus magis magisqve indies adolescunt, utenturqve iis, ut somno & qvietibus cæteris, tùm, cum gravibus seriisqve satisfecerint, nec contemnent eos, qvi tempus, qvod alii ludis, commessationibusqve transigunt, similibus studiorum amænitatibus consumunt, feriaqve sua illis distinguunt. Id qvod non tam mei (cujus minimæ hîc partes sunt) qvam VOGLERI & hujus libelli causa præfari volui.

AD.

ADDITAMENTA.

P. 1. *primum diligenter*. Non ſine cauſa monetur, Notitiæ hujus ſtudioſum, curioſum eſſe, & omnia quæ vel legit, vel audit de Scriptoribus, annotare debere. Id verò etiam addendum eſt, commercia litteraria cum doctiſſimis in orbe Europæo, qui vel ipſi libros ſcribunt, vel illorum non incurioſi ſunt (addo etiam, cum Bibliopolis & Typographis non ineruditis) inſtituenda illi eſſe, qui & librorum, qui jam publicati ſunt, & qui editioni parantur, aut adfecti adhuc in ſcriniis eruditorum latent, notitiam habere velit. Quo commercio multa, quæ ad vitam Auctoris, ad ſubſidia, quæ habuit, & ad γνησίυς Pſeudonymorum & Anonymorum patres, & judicia viventium de libris editis pertinent, diſcet, alias incognita, cum liberius in familiaribus epiſtolis & ad amicos omnia referantur, & fuci & larvæ, quibus publicum decipitur, detegantur. Cujus quidem notitiæ per litteras eruditas quâ acquirendæ, quâ propagandæ, nemo, quod præfiſcini dixerim, tota Europa ſtudioſior eſt Illuſtri MAGLIABECHIO, qui cùm in florentisſima Italiæ urbe ſedem habeat, nihil eorum ignorat, quæ in toto orbe inter eruditos, & ab illis, vel ſub extremo borea, aguntur. Dum enim ſumma humanitate aliis ſe impertit, quid non viciſſim ab iis, quibus ejus aliquis ſenſus eſt, expectet? Et quis non cum illo ſua libenter communicet, à quo ſibi largisſimo cum fænore paria reddi ſciat? Ex illis igitur quoque eru-

ditorum epiſtolis, quæ vel ab ipſis viventibus, vel poſt mortem plerumque ab aliis editæ, non parum lucis, quamvis ab aliis magis, ab aliis minus, accipit hiſtoria litteraria. Ut mirer *Voglerum*, hujus ex Epiſtolis percipiendi fructus non meminiſſe, cum ſit plane inſignis. Equidem, non diſputo nunc, an de auctoribus, quorum epiſtolas publicant, benè ſemper mereantur editores, cum aliud ſit amicis ſcribere, aliud orbi erudito, & in epiſtola aliquando ſuam habeat gratiam, quod in publico lectum valdè diſpliceat. Neque eos defendo, qui nimis libera de Auctoribus judicia, & affectuum plena, imo injurioſas voculas ex hujusmodi epiſtolis non tollunt prius, quam eas edant, cum non minus peccet, qui aliorum male dicta publicat, quam qui primus ea pronunciat, imò plus peccet, cum prior in amici ſinum tantum ea effuderit, hic ad omnes, etiam poſt mortem lite quaſi renovata, pervenire faciat. Et hinc eſt, cur de editione litterarum *Joſ. Scaligeri ab Heinſio procurata*, propter ſocerum ſuum *Franciſcum Junium* conqueratur *Voſſius*. In nonnullis quidem epiſtolis omiſſa cernas doctorum virorum nomina, aut eos circum locutione quadam deſignatos, ex illis tamen, quæ relicta ſunt, non difficile eſt colligere, quis tangatur. Neque vero multum intereſt, nomine quis, an ſignis noſcatur? Trojani belli ſcriptor an Homerus vocetur? Salmaſius appelletur, an ita depingatur, ut à *Nic. Heinſio* in Epiſt. ad *Mareſium*, quæ n. 3. eſt? Imò non defuerunt, qui clavem talibus epiſtolis adjicerent, ne quis lateret. Interim de publico & hiſtoria litteraria non male meritos harum epiſtolorũ editores, licet interdum plus ſtudii quam judicii adhibuerint, negari nequit. Ut igitur quosdam, qui tales epiſtolas ſcripſerunt, hic recenſeam, non videtur nullum operæ pretium futurum.

rum. Equidem tam tum CL. *Morhofius* Polyhiſtoris ſui litterarii c.24. multum Epiſtolas ad hiſtoriam litterariam conferre, ſcripſit, eleganti de plurimis Epiſtolographis inſtituta diſſertatione: multa tamen, ſui propoſiti tenax, à noſtro inſtituto planè diverſa conſiderat, & ſtylum quoque illorum & dictionem examinat. Ego vero tantum, qua parte Hiſtoriam Litterariam plurimi illuſtrant, eos ſpectabo, nec alios memorabo. In veterum quidem *Ciceronis*, *Plinii*, aliorumque, non multa hujus argumenti occurrunt, quæ tamen hic de avunculo ſuo *Plinio* majore pluribus narrat, huc pertinent, & videas eum alibi quoque de doctiſſimis ævi ſui ſcriptoribus judicare, quamvis plurimorum ſcripta ipſa perierint. Sic & in *Symmachi*, *Sidonii*, aliorumque epiſtolis alicubi, ſed rarius, huc quod faciat, occurrit. *Nicolai dè Clemangis*, qui ſeculi XV initio floruit, Epiſtolæ, cum ejus operibus editæ, quamvis alia multa egregie nos doceant, de illius tamen ævi ſcriptoribus, pauca: Lectu nihilominus digniſſima eſt Epiſtola 4. & 5. qua contra *Franciſcum Petrarcham*, qui extra Italiam oratores & poëtas non reperiri ſcripſerat, diſputat, Galloſque ſuos defendit. In *Petrarchæ* Epiſtolis etiam quod juvet, occurrit. At *Franciſci Philelphi*, qui ſeculo XV floruit, Epiſtolæ ſtatum litterarum, qualis illo ſeculo, refloreſcentibus in Italia ſtudiis, fuit, pluribus exponunt, licetque in iis non pauca reperire, de eruditis Conſtantinopoli profugis, deque codicibus Græcis inde allatis. *Ambroſii Abbatis Generalis Camaldulenſis* Epiſtolæ, hactenus ineditæ, ſervantur in Bibliotheca Illuſtris *Antonii Magliabecbi*, & ab illius humanitate ſperant publicam lucem, quæ ſine dubio etiam plurimum argumento noſtro conferent, cum Latinè, Græcè & Hebraicè (quod illo ſeculo XV rarum)

 doctis-

doctiſſimus fuerit, & ex eleganti ejus Hodœporico nuper pnblicato jam tum non pauca diſcere liceat de ſtudiis & doctis viris ejus temporis, librisque in bibliothecis monaſteriorum latitantibus. Imprimis vero de ſuperioris & hujus ſeculi Doctorum virorum Epiſtolis agendum mihi, quoniam illæ hoc argumentum maxime illuſtrant, & non parvo numero lucem publicam jam viderunt. Latent tamen longè plurimæ, & partim apud hæredes imperitos tanquam Sibyllæ folia circumvolitant, pereuntque, partim in eruditorum ſcriniis ſervantur, quas ſæpius citatus CL. *Morbofius* c. 25. memorat, & propter varios uſus commendat: ceu dudum Bibliothecarii ſui c. VI. prolixè Epiſtolarum Archiva laudavit *Hottingerus*, qui maximum illarum numerum, Theologici imprimis argumenti, ſe poſſidere gloriatur. Quales etiam cùm Theologorum, tùm quorumvis doctorum eruditas litteras, numeroſo apparatu collegerat, vir optimus & longè doctiſſimus, nuper non ſine damno publicæ rei denatus, *Theophilus Spitzelius*. Plurimæ etiam tales in *Conringiana* bibliotheca ſuperſunt, cum viri illius maxima in litterato orbe fama eruditorum animos & amicitiam, per litteras fovendam, ipſi conciliaret: neque paucæ in meis ſcriniis ſunt, doctiſſimorum Europæ virorum, qui ſuperiori & noſtro ſeculo vixerunt. Verùm, cum ad has non omnibus detur aditus, de iis potiſſimum, quæ jam publicatæ & promiſcui uſus ſunt, imprimis dicendum eſt. Non tamen illæ omnes ad eandem claſſem pertinent, nec pari modo noſtram litterariam notitiam juvant. Quædam enim Philoſophicæ ſunt, aut Mathematicæ, ut *Marſilii Ficini, Kepleri, Tychonis Brahæi, Carteſii*: aut Politicæ, ut *Forſtneri*, & *Grotii* plures: aut Medicæ, ut *Manardi*, *Langii*,

Langii, *Horstii*, *Fabricii*, pluriumque aliorum, in quibus rarius ea, quæ ad Auctores pertinent, memorantur, nisi inter Medicas *Joh. Cratonis* & *Th. Bartholini*, quæque ad eos scriptæ & simul editæ sunt, excipias in quibus de vitis doctorum, de operibus eorum quædam & judicia quoque invenias. Quædam porro officiosæ tantum sunt, & magno quidem sermonis cultu scriptæ, & eatenus vel instruere vel delectare idoneæ, aliàs huic, de quo loquimur, argumento inutiles, nisi quatenus genium suorum Auctorum, probitatem, pietatem, aut contra, adulandi artes, superbiam, & contemptorem animum, intempestivum religionis zelum, miseriam quoque sæpe, & qua pressi fuerunt, paupertatem, & hinc venalem calamum prodant: quod multorum exemplis ostendi posset, nisi jam tum satis omnia nota essent. Parum igitur nos juvant *P. Bembi*, *P. Manutii*, *Longolii*, *Rubenii*, *Puteani*, *Crucii* & similium, elegantes licet epistolæ: Plus vero *Politiani*, *Jul.Cæs. Scaligeri*, *Gen. Sepulvedæ*, *Mureti*, *Lipsii*, *Woverii*, *Baudii*, *Rycquii*, *Barlæi*, *Boxbornii*, *Naudæi*, *Salmasii*, *Vossii*: plurimum *Erasmi*, *Josephi Scaligeri*, *Casauboni*, *Grotii*: quò enim diffusior illorum eruditio, quoque major in orbe litterato auctoritas, & frequentior cum doctissimis amicitia, tanto plura ex illis discere, & judiciis illorum securius fidere licet. Quibus merito addimus *Caselii* nostri epistolas ad eruditos scriptas, quamvis plurimæ nondum lucem viderint, quædam etiam seorsim excusæ rarius nunc compareant, qualis est longa illa & præclarissima ad *Henningum Arnisæum* a. 1610 scripta, qua in Arte Medica præstantes viros & studiis sapientiæ claros, quorum amicitia usus, debitis cum præconiis enarrat. Pertinent huc illæ, quæ à *Reinesio* & ad illum scriptæ, à præclaris viris magno

cum fructu publico editæ, quia variam eruditionem & scriptorum quoque notitiam egregiè illustrant. In *Jacobi Bongarsii* & *Georg. Mich. Lingelsheimii* Argentorati ante triginta annos junctim editis epistolis, reperiuntur etiam de scriptoribus quædam, sed in *Lingelsbemianis* plura. *Velseri*, *Schicbardi*, *Berneggeri* hoc quoque nomine, quamvis & aliis multis, merentur legi, inprimis *commercii Epistolaris Berneggeri* fasciculi, ante viginti annos Argentorati editi. In *Rolandi Maresii* epistolis non pauca occurrunt judicia de viris doctis, quæ in ipso judicium, acre & rectum fuisse ostendunt. *Gesneri* ingenium tamen vastamque eruditionem & judicii gravitatem cum incredibili industria & laboris patientia conjunctam non videtur suo pretio æstimasse, quamvis novissime dictarum gloriam ipsi non invideat. *Adamus Siberus* & *Augustus Buchnerus* in suis Epistolis plurima de doctis sui quisque seculi & eorum scriptis habent. *Octavii Ferrarii* pauciores sunt, non pauca tamen in iis invenias pro nostro scopo, ut & in prolusione XIII. quæ inscribitur, *litteratorum funus*. In *Jani Nicii Erythræi* epistolis de doctorum virorum, vita, obitu, & scriptis quædam recensentur. In *Claudii Sarravii* Latinis, & *Balsacii* Gallicis non sine jucunditate legas delicata de doctorum operibus judicia, & libera quoque. *Richteri* epistolas non parum juvare historiam litterariam, multaque bonæ frugis in iis contineri, rectè contra *Guidonem Patinum* asseruit Cl. *Morbofius*. Ipsius vero hujus *Patini* Gallicè scriptæ, nuper editæ, nostrum argumentum imprimis illustrant. Censura forte libera, & dictio mordax minus placet illis, quibus præstantissimi viri ingenium & mores incogniti. Eadem ille libertate, qua in sermone utebatur, ad amicos quoque scribebat, salibusque

busque & jocis, non quæſitis nec affectatis, ut illos, ita epiſtolas condiebat. Quod ſi inveniuntur quædam judicia præcipitata, alia certè tanto majorem laudem merentur. Ut igitur Latinarum quoque Epiſtolarum editio maturetur (quam non paucis ad me ſcriptis augere potero) è re publica fuerit: erat enim Hiſtoriæ Litterariæ, præſertim in Galliarum regno, peritiſſimus, divinæ memoriæ, & commercii cum doctis, beneficio. *Laur. Pignorium* memorare neglexi, cujus exſtat Symbolic. Epiſtol. liber, in quibus non pauca ad noſtram notitiam facientia, ut Epiſt. III. de antiquitatis ſtudii primis auctoribus, & XVI pro tranſalpinorum in litteris gloria contra Pythæum, & XXIII. quæ de Vincentio Pinello agit aliæque plures. Voluit vero illas dare auctiores, imò librum alterum ſimilium Epiſtolarum perveniſſe poſt mortem *Pignorii* ad Illuſtrisſimum Dominicum Molinum, ab ejusq; hæredibus ſervari, eruditorum Patavinornm ſermonibus intellexi. Exſtant præterea non unius, ſed plurium Epiſtolæ collectæ, & vel ad unum aliquem vel ad plures ſcriptæ. Quod ſuperiori ſeculo *Aldus Manutius & Michael Brutus* fecerunt, ex quibus multa de rebus litterariis diiſcere licet. *Melchior* quoque *Goldaſtus*, vir, ſi quisquam, publici boni ſtudioſisſimus anno ſeculi hujus decimo evulgavit Centuriam unam Epiſtolarum Philologicarum, ex quibus non parvam hujus notitiæ meſſem facere licet. At, ſive ejusdem viventis adhuc opera, ſive alterius, collectæ prodierunt nuper ex Cl. *Thulemarii* bibliotheca, clarorum & doctorum virorum ad *Goldaſtum* epiſtolæ, ex quibus longè plura hujus argumenti diſcere licet. Sunt enim à viris doctrina excellentibus Frehero, Schoppio, Rittershuſio, Stuckio, Lingelsheimio, Waſero, aliisque ſcriptæ, ſitque in nulla non mentio

mentio libri aut editi, aut ad editionem parati, memoranturque ſubſidia, quæ in elucubrandis operibus Auctoribus fuerunt ſubminiſtrata, de aliquibus etiam judicatur, & errores annotantur. Ut proinde utilitas libri (quem etiam ordo temporum probè obſervatus commendat) deſiderare faciat auctiorem eorum numerum ab anno undecimo ad vitæ ejus ultimum productum, ſed quem deſiderare tamen magis, quam ſperare liceat. Si tamen rectè memini, in Bibliotheca publica Bremenſi Tomum aliquem Epiſtolarum ad ipſum datarum me vidiſſe ante hos triginta annos memini, & habeo non paucas ejus ad Avum meum ſcriptas. In hac Academia, magnum quoddam ejus lumen, *Reinerus Reineccius*, priſcæ novæque hiſtoriæ peritiſſimus, edidit ad ſe ſcriptas Epiſtolas Cll. Virorum, *Gipbanii*, *Camerarii*, *Peuceri*, *Monavii*, *Caſelii*, *Sambuci*, *Duditii*, aliorumque, præter multas Illuſtrium & nobilium, easque inſcripſit hiſtoricas, ex quibus cum aliam notitiam, tùm operum ejus hiſtoricorum, & unde MStos codices nactus fuerit, diſcere licet. Seculi hujus anno XVI. illuſtrium & clarorum virorum Epiſtolæ ſelectiores ſuperiori ſeculo vel à Belgis vel ad Belgas ſcriptæ ex Bibliotheca Myliana prodierunt, cura *Danielis Heinſii*, cujus altera præfatio in talium Epiſtolarum laudem egregia eſt. Continentur autem in his Theologica, Politica, & omnem hiſtoriam litterariam ſpectantia non pauca, & de doctis eorumque libris judicia, merenturque in hanc rem inprimis legi *Bonaventuræ Vulcanii* & ad eum epiſtolæ. Ante annos viginti & tres *Simon Abbes Gabbema* Friſius Epiſtolas etiam illuſtrium & clarorum virorum à ſe collectas, & quidem ſecunda editione auctiores edidit, Harlingæ, in quibus multa noſtri argumenti,

in Epistolis Casauboni, Scaligeri, Canteri, ut & de editione Operum Ciceronis per Janum Guilielmum Lubecensem, civem meum, singularia legere licet. Habemus etiam quasdam Collectiones Epistolarum Italicè scriptarum, à nostro argumento non alienas. Inter *Bonifacii Vannuccii*, Protonotarii Apostolici, litteras Miscellaneas, etsi plurimæ politici sint argumenti, invenias tamen, quæ de *Casa*, *Boccacio, Jovio, Baronio, Lipsio, Ursino, Majoragio* singularia doceant. In *Josephi Baptistæ* epistolis etiam quædam alibi non occurrentia legas de Italorum scriptis, & extat p. 352. de patria Ennii disputatio. Inter eas, quas nuper *Antonius Bulesonius* typographus Lusitanus collegit & edidit, *Casæ, Mercurialis, Velseri* merentur legi, nec non *Galilæi* comparatio *Ariosti* & *Torquati Tassi*. Magnam quoque notitiam doctorum virorum, & plurium quidem, & studiorum quoque, historiam exhibent nobis Epistolæ eorum, qui per cultiores orbis partes peregrinati, ea, quæ observarunt, aut statim ad amicos retulerunt, aut deinde publicarunt. Quamvis magna inter eos disparitas, inque judicando vel acumen vel obtusitas deprehendantur, aliter quoque juvenes scribant, & exteriora solum narrent, aliter viri & senes, inque interiora se penetrent, Scilicet, ut alibi, ita hic quoque delectus habendus est. *Job. Clenardi* epistolæ, *Clusii* ope, auctiores editæ, lectu mihi semper dignissimæ cum multis aliis de causis visæ sunt, tum quod in illis Hispaniæ Lusitaniæque studia, qualia tum fuerunt, exposita, virosque doctos memoratos legam. *Samuel Sorberius*, variæ eruditionis vir, nostro hoc seculo institutis per Belgium & Angliam peregrinationibus, sub forma deinde epistolarum, quæ ad Statum litterarum & eruditos viros pertinentia observavit, accurate annotare & publi-

 care

care non neglexit. Et altera quidem ejus epiſtola *De l' Eſtat des ſciences en Hollande à Monſieur de Bautru.* a.1660. ſcripta, uti multa egregia de Medicis & Mathematicis Philologisque Belgicis habet, ita ab omnibus benè excepta eſt: altera vero de Anglis, non minus curioſa, ob liberius de cultisſima & ob ſcientiarum promotionem nobilisſima gente judicium, approbationem omnium non tulit, & à *Thoma Spratio*, oppoſita apologetica epiſtola, alioq; Anonymo, refutata eſt. Utraq; Gallica lingua à *Sorbierio* ſcripta, prior relationibus, litteris & diſcurſibus ejus n. V inſerta eſt, poſterior ſeorſim edita rarius haberi poteſt. Idem quoque in aliis Litteris & Diſcurſibus eodem anno editis Epiſt. 64. quædam ad Virorum Doctorum hiſtoriam pertinentia ad Guidonem Patinum ſcribit. Cujus filius celeberrimus *Carolus Patinus* in itineribus ſuis, antequam fixam Patavii ſedem acciperet, litteras etiam nonnullas ſcripſit, uberes doctrina eleganti, & relationibus de Viris doctis, & antiquitatum imprimis & rei nummariæ curioſis. Quintus jam agitur annus, ex quo lucem Hagæ Comitum vidit *Voyage de Suiſſes en douze lettres écrites par les Srſ. Reboulet & Labrune*, ſed prima tantum pars, in qua multa habentur egregia de viris doctis, etiam ſi aliorum ſcitu dignarum rerum major inſit copia. Neſcio, an ad has Epiſtolas referre debeam *Johannis Mabillo-ni* & *Michaelis Germani* Muſeum Italicum, in cujus prima parte Itinera Italica litteraria deſcribuntur, cum plurima de eruditis & libris relatione? Et ſic quoque celeberrimi *Burneti* relatio itineris ſui ad noſtram notitiam pertineret. In Epiſtolis, quas Cl. *Thomas Bartholinus* parens publicavit, varia occurrunt de doctis, & eorum libris, relationes, non de medicis tantum, ſed quavis eruditione

tione claris. Et pertinent huc quoque *Benedicti Hopferi* Professoris Tubingensis Epistolæ, de viris eruditis, quos in Anglia, Gallia & Batavia salutavit, cum Maresianis à Cl. Rechenbergio editæ. Optandum vero esset, ut plures tales publicè exstarent.

P. 5. *Dionysius Petavius.* Rarius ille ipsos annos natales aut emortuales doctorum virorum, sed tantùm seculum, quo vixerunt, notat. *Philippus Labbæus* in chronologia sua Gallice scripta accuratius paullo eorum dies emortuales annotat, verum, ut semper plenus est affectuum & amari zeli, ita parcius memorat à Romanis sacris alienos, nec Bezam sine convitio, nec Salmasium sine ignominiosa comparatione dimittere potuit.

P. 7. *Henricus Ernstius.* Parum gratiæ vel à Florentinis vel à publico retulit, vir aliàs doctissimus, editione illius catalogi, quem ex pagellis cuilibet pluteo affixis, sine ulla codicum inspectione, eum confecisse observavi. At an. 40 seculi hujus Cl. *Lucas Holstenius*, cum Florentiæ aliquamdiu hæreret, quorundam librorum MStorum, magis rariorum, catalogum confecit, magna diligentia, & multâ eruditione, judicio simul de iis dato, an rari, an alibi extent, an editi jam sint: & duodecimo anno post Catalogum non MStorum tantum, sed Impressorum quoq; singulari cum cura confecit *Wilhelmus Langius* Danus; quibus duobus, favore Amicorum Florentinorum, usum me memini, cum ante hos pene triginta annos bibliothecâ illa, merito suo summè æstimandâ, frui benevolè concessum esset.

P. 8. *Alii omnium.* Possem multa de Bibliothecarum historia & catalogis ex propria annotatione & observatione adjicere, cum tamen illa magnam partem ab aliis occu-

pata videam, ne tam mea, quàm aliorum, huc attulisse videar, ad *Labbæum*, *Taisserium*, & *Morbosium* nostrum c. 17. Polyh. lectores remitto, qui simul de Scriptoribus illis judicat, & de MStis quoque codicibus cap. 7. agit.

Ibid. Alii denum historiam. Non injuria huc retuleris *Christophori Heidmanni* orationem de Bibliotheca Julia, hoc est, illa bibliotheca, quam Seren^mus^ Dux Br. & Lyneb. huic suæ Academiæ ante septuaginta circiter annos donavit, & ex aula in scholam migrare jussit, quæque hodieque à nobis studiosè, multò tamen aliorum donis auctior, in gloriam donatoris & publicam utilitatem asservatur. Quamvis enim numero MStorum, & multo magis editorum librorum, plerisque etiam medii ordinis, cedat, tamen habet inter MStos suos codices non paucos raros, imò rarissimos: nam & vetutissimum gentis nostræ Historicum, Arnulpho συγχρονον, Paderbornensem, qui Annales Caroli M. versu scripsit, ex nostro codice primus edidit *Reinneccius*, nec aliud quod sciam, toto orbe extat, Reinneccianumque exemplar secuti sunt Galli: *Leonis III. Epistolas* ad Carolum M. ipsi Romæ incognitas, genuinas tamen, ex nostris antiquissimis membranis primus edidit *Hermannus Conringius*: ne de *Reginonis de disciplina Ecclesiastica* opere, & *Gervasii Tilberiensis* fragmento, aliisque hinc descriptis quidem, sed alibi quoque extantibus, quicquam dicam: aut *Alberti Stadensis* MStum *Chronicon* memorem, quod à Reinero Reineccio ex Ranzoviana Bibliotheca primò publicatum, hic MStum cum auctario habemus.

P. 9. *Catalogi bibliothecarum privatarum.* Tantus earum hodie numerus editur, ut recenseri omnes nec debeant, nec possint. Eminent tamen præ ceteris *Adriani Pa-*

wii,

wii, Nic. Heinsii. Wilb. Goesii, Jac. Oiselii, in Belgio, ut venderentur, publicati, non copia tantum uberiores aliis, sed accurata quoque editionum annotatione meliores. Quibus merito addenda *Danielis Lipstorpii* Bibliotheca, Lubecæ ante aliquot annos non uno catalogo publicata & vendita: item *Catalogo general de la Libreria del Sennor Don Diego le Arce y Reinoso Obispo Inquisidor General en todos los Reinos*, in quo multi Auctores Hispani, & Hispanica lingua scripti, JCti & Historici imprimis, quorum alias vix ulla notitia, accuratè annotatis editionibus, memorantur. Editus est Catalogus Madriti 1666. Omnibus vero his sine dubio palmam præripit *Bibliothecæ Thuaneæ Catalogus*, plurimis & selectis libris abundans. Magnum habuit dominum, virum nunquam satis laudandum, *Jacobum Augustum Thuanum*, perque celebres illos fratres *Puteanos* factus, & magna diligentia secundum scientias & artes à Cl. *Ismaele Bullialdo* digestus, tandem à *Josepho Quesnel* publicatus est. Habet vero non hoc tantum singulare, quod secundum argumenta librorum egregiè & cum judicio dispositus est, sed etiam secundum seriem temporum Græci Latinique Theologi, Romanarum item, Germanicarum & Gallicarum rerum scriptores collocati sunt. Neque tamen vitari errores in majori opere potuere. Non pauci enim à me notati sunt, & id observatum, Autores diversos, qui simul editi, imò, qui forte tantum uno codice simul compacti, tanquam unius Autoris & eodem tempore impressos recenseri, evidenti signo, non satis inspectos esse ipsos libros. P. 150. *Henrico Meibomio*, avo meo, tribuitur liber de ortu & occasu monasteriorum, qui tamen debetur *Henrico Petrejo* celebri JCto, cujus nomen avus meus apposuit, quando eum cum Chronico suo Riddageshusano

 hufano

husano edidit. Pag. seqv. Murensis Monasterii in Helvetia origines cum Aurea Bulla Andronici Imperatoris editas notat, cum semel tantum illæ & quidem Spirembergii seorsim, nunquam cum Andronicianа bulla, quam Avus meus Helmæstadii publicavit, editæ sint. Fortassis igitur eodem codice compactæ fuerunt. At quid hoc est, quod p. 309. inter historias particulares provinciarum & urbium regni Neapolitani collocatur *Justi Pertuchii chronicon Portense* de veteri & nova porta? quod quidem Lipsiæ sec. hujus an. 20. editum de illo monasterio virginum agit, quod à Brunone Comite terræ Plisseusis a. ... fundatum, & post varias mutationes in celebrem juvenum scholam conversum, tantum à Neapoli, *quantum Hypanis Veneto distat ab Eridano*? An in manibus fuerunt *Camilli Peregrini* due discorsi d' un antico significato de nome Porta & dell' antico suo sito di Capua. & proinde *Pertuchio* non minus, quàm huic, inter Scriptores Neapolitanos locum dederunt? Sed nolo ego errorum occasionem detegere, nec tamen etiam plures à me notatos adducere. Manet enim huic catalogo suus præ aliis & honos, & pretium.

P. 11. *Biennio post.* De *Stephanis* multa dici possent, nisi *Almelo vius*; & de aliis Typographis, eorumque catalogis, nisi omnia occupasset *Bailletus* in libello: *jugement des Principaux Imprimeurs.* Pertinet vero huc quoque *Elenchus librorum sive typis, sive impensis S. Congregationis de Fide propaganda impressorum*, qui modo in ea Typographia reperiuntur, editus per *Joh. Dominicum Venisium* a. 1639.

P. 12. *Indices librorum probibitorum.* Cum multa de illis, singularibus quoque libellis, exposita sint, nihil addam. Hoc tamen silere non possum, uti ex illis *Indicibus*

notitia

notitia scriptorum aliquo modo augeri potest, ita ipsam prohibitionem librorum notitiam eorum plurimum impedire apud eos, quibus prohibentur. Et sanè hoc intendere quoque eos inter alia, ut memoriam eorum, quos hæreticos credunt, aboleant, famamque & gloriam cum libris tollant, notum est, & nimis candidè fatetur *C. Schioppius in Scaligero hypobolimæo. p. 294.* Quod sanè non minus intolerabile est, quàm, quod illis, quos hæreticos judicant, doctrinam quoque abjudicant, & in suis scriptis, Theologi præsertim, citare eos non audent. Quid enim absurdius, quàm quod *Jul. Cæs. Bulengerus* Doctor Sorbonicus & in Academia Pisana Professor, de *Josepho Scaligero*, à quo *nil nisi magnum & incomparabile prodisse* antea scripserat, hæc lib. XII. historiar. sui temporis subjungit: *si pie de fide Catholica sensisset, nullum à Varrone & Julio Cæsare felicius aut omnium literarum capacius ingenium fuisse pronunciarem?* Si enim literarum capacitas à fide, quam habet, dependet, quid fiet gentilibus, quid Varroni & Julio Cæsari, quibus æquiparare illum alias vellet? Bonum vero factum, quod prudentiores nostro seculo plerique sunt, & succus ille loliginis paucos intra ordines hæret, eruditionemq; non certis nationibus, non ordinibus, non ùnius Ecclesiæ limitibus concludi sciunt. Commercia igitur librorum libera quoque esse, & pervenire scriptores ad omnes debent, qui omnibus scripti sunt.

P. 15. *Ipsimet librorum indices.* Taxat quidem hoc, tanquam vanum, *Bailletus*, quod Auctores ipsi librorum suorum indices confecerint: verùm, vellem ego, omnes, qui plurimis libris scribendis occupati fuerunt, id fecissent, magno inde in Notitiam Litterariam redundaturo emolumento. Nam & ita melius genuini ab adulterinis distin-

gui

gui possent, interclusa imposturis via: & illi narrare etiam, quæ affecta habeant, & qua occasione unumquod scripserint, & quibus adjuti subsidiis, Auctores ipsi possent. Ita *Hieronymus*, postquam illustres Ecclesiæ viros, eorumque scripta, enumeravit, suorum quoq;, quæ in illum usq; annum scripserat, indicem subjungit: cujus exemplo *Sigebertus Gemblacensis* idem egregie fecit. Nec desunt nostri ævi exempla. *Thomas Campanella* in syntagmate ad Naudæum non tantum omnium librorum suorum numerum patefecit, sed & tempora & occasiones scribendi, quæ in adolescentia & fervore studiorum, quæ in juventute, quæ in ætate virili, in carcere, in senectute scripserit, laudabili exemplo, exposuit, quamvis, qui illum secutus sit, vix inveniam. Indices tamen nudos operum, signatis editionis annis & locis, affectorum quoque, ediderunt plures, *Erycius Puteanus, Fortunius Licetus, Thomas Bartholinus, Petrus Lambecius, Johannes Launojus*, aliique.

P. 17. *Philippi Labbe Bibliotheca Bibliothecarum.* Non vidit illam *Voglerus*, non malè tamen judicavit, ex excerptis quibusdam, recenseri tantum in ea succinctè & nominetenus Scriptores, nec quidquam de modo, quo rem tractaverint, addi. Utilis tamen valde labor est, quamvis observaverim multos scriptores ab illo adduci, qui ad illud argumentum non pertinent, quique aliis potius nominibus & meritis, quam litteris & scriptis, illustrium, vitas tradiderint. Multos quoque libros illum non legisse, sed titulo deceptum, huc retulisse, ex non paucis locis apparet, uti, cum *Davidis Frölichii* viatorium his accenset. Neque vero erubescit, more suo in optimos quosque, imprimis in religionis capitibus à se dissidentes, odium suum effundere. Ut tanto magis laudandus sit, jam supra laudatus,

Anto-

Antonius Taisſerius,quod librum hunc ſublatis illis injuriis, inſigniter augere, &, ut ipſe computat, *mille ſeptingentos auctores* addere, *vitasque & orationes funebres mille ducentorum illuſtrium virorum* recenſere voluerit, notata etiam *plurimorum patria & profesſione* à *Labbeo* omiſſis. Liber certe hoc ſtudium amantibus carisſimus eſſe debet: quamvis alicubi, *Labbeum* ſecutus, ipſe errores corrigere neglexerit, ſuosque fecerit.

P.18. *Inſcriptiones porro.* Pertinet huc liber, cui titulus, *Variorum in Europa itinerum deliciæ*, quem tertia parte auctiorem edidit ſeculi hujus anno ſexto *Nathan Chytræus*, quo per totam pene Europam collecta monumenta publicat, & unde ea acceperit, exponit. Quamvis autem ibi plurimæ habeantur inſcriptiones templorum, palatiorum, tribunalium, armamentariorum, pontium, quæ huc non pertinent, tamen multæ etiam ſunt ſepulcrorum inſcriptiones & epitaphia, inque iis doctorum & litteris illuſtrium virorum. Inſcriptiones Witebergenſes edidit aliquoties CL. *Andreas Sennertus*, nec minus collectæ ſunt *Lipſienſes* & *Jenenſes*, quæ propter variorum doctorum ibi ſepultorum notitiam evolvi debent. Imprimis autem, ſi non alia, emortuales tamen dies vel anni ex illis, majori certitudine, haberi poſſunt. Ubi tamen conſiderandum eſt, an Inſcriptiones, illo ſtatim tempore, quo mortui & ſepulti ſunt, factæ ſint, an aliquo tempore poſt, & quidem diu ſatis, faciliore tum errore. Unde Criſpus in vita Sannazarii contra lapidis ſepulcralis poſt annos aliquot poſiti fidem, biennio ſerius eum mortuum asſerit. Vide *Additioni di Lionardo Nicodemo alla Bibliotheca Neapolitana* p.33.

P. 19. *Inscriptionum veterum.* Has à *nostro negotio planè alienas* scribit *Voglerus*; notandum tamen, si quis notitiam suam litterariam ad omnes prisci ævi doctos extendat, posse etiam aliqua ex illis disci, quamvis de scriptis eorum nihil. Nam & in illis memorantur Oratores, Rhetores, Grammatici, & Medici non pauci. Et nuper admodum ex Smyrnæo marmore *Marci Artorii*, Augusti Cæsaris Medici, memoriam renovavit post tot annos, & amplo commentario marmor ipsum, ex ruinis disjectæ terræ motu urbis superstes, & à se coëmptum, illustravit celeberrimus *Car. Patinus.* Prodiit vero jam diu exspectatum Cl. *Reinesii* Inscriptionum opus, cujus meminit, & in eas commentarius, magno cum bono publico, nihilque nunc magis optandum est, quàm ut eæ quoque, quas magno labore & summo judicio Illustris *Marquardus Gudius*, erudito orbi nimis cito ereptus, congesserat, ex ejus MStis in Daniam delatis edantur: nam & in quibusdam illarum è marmoribus recte describendis me ipsum juvisse lætus recordor, cum ante hos pene triginta annos antiquum Latium simul lustraremus.

P. 20. *Epicedia & Orationes.* Juvant sanè illæ hanc notitiam plurimum, ideoque earum indices tam studiose confecit *Taisterius*, illarumque beneficio *Melchior Adamus, Theophil. Spitzelius, Henningus Witte*, aliique, doctorum vitas conscripserunt. Id tamen dolendum, cum orationes in laudes defunctorum recitentur, programmata quoque eorum honori publicentur, non nisi laudabilia quæque vitæ ex illis haberi posse, vitia vero eruditorum, (quæ ad historiam non minus pertinent) aliunde discenda esse. Parum enim abest, quin cum *Livio* l. VIII. c. 40. *vitiatam memoriam funebribus laudibus* credam

dam. Interim de illorum ſtudiis, libris editis, edendisque multa plerumque nos docent: quamvis non omnes ejusdem ſint commatis, & quædam jejunæ ſatis & ſteriles, aliæ ſucci plenæ,& bonarum rerum fæcundæ,negotio noſtro magis inſerviant. *Caſeliana* Epicedia doctis viris conſecrata imprimis hîc laudari merentur. Magni Theologi noſtri *Martini Chemnitii* vitam ita enarravit *Joh. Gaſmerus*, ut egregiam ſimul de ejus laboribus, & libris in Eccleſiæ commodum ſcriptis, narrationem contexat. *Balthaſaris Venatoris* Panegyricus *Jano Grutero* dictus tam egregiè illius vitam explicat, ut in exemplum proponi poſſit, tam multa in eo ſunt præclaræ notitiæ.

Ibid. *Programmata.* De illis dicam aliqua ad cap. XXV. ubi de Doctoribus Academicis.

P. 21. *Imagines.* Eo pervenit curioſitas hominum, ut non ſcripta ſaltem doctorum, hoc eſt, mentis & ingenii ſimulacra, ſed faciei quoque lineamenta, hoc eſt, imagines cognoſcere cupiamus. Quæ, ut hodie multorum libris eleganter præfiguntur, ita & olim *cum imaginibus ſuis deſcripta ſacrorum opera ingeniorum* ex *Seneca* diſcimus, habemusque ab antiquisſimis temporibus doctorum imagines ex marmoribus, gemmis, nomiſmatibus, addo etiam, libris antiquis expreſſas. *Fulvio Urſino* magna hic laus debetur, cujus extant Illuſtrium imagines à *Theodoro Gallæo* delineatæ, & in æs inciſæ, numero plures, quibus tamen deeſſe aliquas *Seguinus* obſervavit, alteram vero partem locupletiorem ex nummis erui adhuc poſſe & ad publicam elegantiam exponi, notavit Illuſtris *Spanhemius.* Commentario Italicè ſcripto eas illuſtrare ipſe *Fulvius Urſinus*, Latino *Caſp. Schioppius* aggreſſus eſt, ex quibus duobus natus deinde eſt, qvem habemus,

 Joh.

Joh. Fabri, Bambergensis Medici, insignis commentarius. Bene etiam meritus de publico est *Leonardus Augustinus*, dum in suo opere gemmarum & sculpturarum antiquarum depictarum, tam multas illustrium imagines publicavit, quod ante sexennium ex Italico vertit in Latinum sermonem Cl. *Jacobus Gronovius*. Quamvis enim inter Illustres illos viros pauci litteris & scriptis clari ad nostrum argumentum pertineant, sunt tamen utique nonnulli celeberrimi & Philosophi & Oratores, & Medici & JCti apud *Fulvium*, & Cicero, Seneca, Virgilius, Homerus, aliique apud *Leonardum*. Pertinentque huc etiam *Græciæ Sapientes* Patavii, nescio cujus opera, ære expressi, & Johanni Cottunio dicati. Inter Pontifices Romanos plurimi scriptis celebres fuere, ut ex *Lud. Jacobi* Bibliotheca Pontificia patet: horum vero Imagines, curante primum supra dicto *Fulvio Ursino*, dein *Joh. Baptista de Cavalleriis*, ex sepulturis, picturis & musivis antiquis, numismatibusque collectæ, & eleganter æri incisæ sunt; reliquorum vero à Martino V per *Claudium Molinettum* ex nummis expressæ, & publicatæ sunt. Postquam vero cum Typographia, vel ante eam, Ars cælandi in ligno vel ære frequentari cæpit, longè quoque frequentius doctorum virorum imagines sculptæ sunt, extantque seorsim longè plurimæ, & conjunctæ quoque multæ, ante *Boissardum*, editæ sunt. Ejusdem enim, quem supra memoravimus, *Theodori Gallæi* opera Effigies 51 doctorum, qui bene de studiis litterarum meruerunt, cum singulorum elogiis, superiore seculo finiente; nostri vero duodecimo, effigies triginta novem virorum litteris illustrium per *Dominicum Custodem* Augustæ Vindelicorum ære expressæ sunt. Ante quos *Henricus Pantaleon* Prosopographiam virorum illu-

strium

ſtrium, figuris ligno inciſis, Baſileæ ediderat, & *Paullus Jovius* & *Nicolaus Reuſnerus* Imagines virorum litteris illuſtrium, qui multa ex *Jovio* habet. Verùm, cum & illi modò memorati, & præterea *Job. Imperialis* in Muſæo ſuo, & *Jac. Phil. Tomaſinus* in Elogiis, & *Joh. Meurſius* in Athenis Batavis, & *Janus Nicius* in Pinacotheca, & *Theoph. Spitzelius* & *Carolus Patinus* in Lyceo Patavino, aliique, & nuper *Freberus*, non nudas tantum imagines, ſed etiam elogia & vitas adjecerint, alius dein amplior de iis agendi locus occurret. Illas tamen etiam, quæ ſeorſim magno hodie numero haberi poſſunt, Doctorum imagines, in uſum notitiæ litterariæ, colligere proderit, cum plerumque aliquid de officio & ætate circa effigiem notatum ſit, aut de obitu quoque, ſi poſt eum publicatæ. Id tamen dolendum, multas valde ineleganter eſſe expreſſas, non paucas etiam nihil minus referre, quam eorum, quorum traduntur eſſe, imagines, ut *Pantaleonis*. Nec tamen idcirco rejiciendæ omnes ſunt. Nam & jam olim de Homeri imagine conqueſtus eſt *Plinius*, nullam reperiri veram & naturalem, multas autem eſſe fictas ad ornamenta bibliothecarum, additque: *etiam mentiri clarorum imagines erat aliquis virtutis amor.* In univerſum autem nulla imago veritatis aſſequi poteſt decus, ideoque contenti eſſe cogimur, ſi aliqua ſimilitudo intercedat. Qvoniam vero dixi, quod nummis olim expreſſi quoque fuerint vultus litteris clarorum virorum, & hodieque nonnulli ex eruditis in iis compareant, ut *Actius Sincerus Sannazarius*, *Picus Mirandulanus*, *Hugo Grotius*, *Renatus Carteſius*, *Gvido Patinus*, aliique, hos aſſervare diligenter debemus.

P. 29. *Ephemerides eruditorum.* Quàm laudabile inſtitutum illud ſit, quantumque notitiæ librorum acqui-

rendæ conferat, quod ab annis non ita multis, singulari quasi fato, per cultiores Europæ partes omnes, eruditis placuit, nec paucis à me exponi poteſt, nec multis debet, quoniam libellorum illorum citisſima diſtractio ſatis loquitur, quàm grati omnibus, quamque utiles ſint. Laudat *Voglerus* merito illas paucas Ephemerides Gallicas, à *Nitſchio* verſas, quàs legit, longè magis id facturus, ſi ad noſtra usque tempora vixiſſet, & Acta quoque eruditorum, quæ in Germaniæ noſtræ gloriam, Lipſiæ ab eruditisſimis viris tanta diligentia & accuratione ſingulis menſibus adornantur, & Latina quidem lingua, ut in totum orbem redundent commoda, publicantur, legere licuiſſet. Disſeruit autem de illis copioſe *Bailletus*, nec non *Morhofius*. c. XVI. Ex eo autem tempore celebrari quoque cæperunt *Parmenſes* & *Amſtelodamenſes*. Qui *Parmenſium* auctores ſunt, multam eruditionem, variamque, & ſolidum judicium ſatis oſtendunt, & non tantum Medicas, Phyſicas, Mathematicasque obſervationes elegantisſimas producunt (quod ad noſtrum tamen inſtitutum nihil facit) aut antiquitates quasdam noviter repertas publicant, ſed etiam libros ad ſe allatos diligenter recenſent, & judicium aliquando interponunt, & de virorum eruditorum, ſi obierint, vita & libris quædam adjiciunt. A. 86. operam ſuam inchoarunt, & ſingulis annis libellum aliquem ſub nomine *Giornale de' Letterati* publicarunt. Optandum proinde, ut viri præſtantisſimi, quorum merita notiora ſunt, quàm nomina, in iſto publicum juvandi ſtudio non defatigentur. *Amſtelodamenſes*, quamvis illorum nomina etiam magnam partem lateant, inſignem gratiam Bibliotheca ſua univerſali Hiſtorica inierunt apud eruditos, dum & accuratè & plenè de libris referunt. Inchoarunt itidem

operas

operas suas a. 86. & summa industria usi huc usque continuarunt, non per menses, sed annos suas relationes publicando, nec multos adeò libros sed accuratissimè, enarrando. Cumque post tot Ephemeridum Scriptores, huic rei manum admoverent, viam tenere mediam, periculo vacuam, publicis tamen usibus maximè accommodam, voluerunt, & nec laudare quenquam nec reprehendere, sed sententias tantum auctorum nudè & simpliciter referre, ut ipsi Historicæ Bibliothecæ nomini satisfieret. Nescio tamen, an Tom. X. A. 88. huic proposito satis inhæserit, qui se autorem nominat, *Johannes Clericus*, Vir Cl. dum Tomos Rerum Germanicarum à me editos recenset. Equidem, quod non contentus præfationes evolvere, tam multos scriptores legerit, & publicè recensuerit, magnas ipsi gratias debeo. Optarem tamen, alteri reliquisset laborem hunc, & suum potius tempus in Theologicis libris & Ecclesiasticæ historiæ scriptoribus enarrandis consumpsisset. Neq; enim satis percepisse videtur, cur Monachorum, cætera licet ineptorum, & superstitiosorũ & barbarorum, de iis tamen, quæ in suis monasteriis & vicinis terris & vel Episcopatibus, circa mutationes dominiorum, fundationes urbium vel cænobiorum, mortes & nativitates, & matrimonia, Principum illustriumque virorum, contigerunt, testium idoneorum, Annales, malè licet consuti, nulla habita vel styli vel ineptiarum quarundam ratione, integri & nulla parte mutilati, à doctissimis viris intra unius & alterius seculi decursum, magno cùm applausu & patriæ historiæ utilitate, editi sint & publicati. Habent quidem semper pro captu lectorum libelli sua fata, & de iis quisque pro suo judicat arbitrio: &, ut in eodem prato bos herbam, ciconia lacertam, avicula insectum

quærit

quærit, ita in edito novo libro unus hæc, alter alia vestigat, & ut scopo suo inservientia vel deprehendit vel non invenit, aut favore prosequitur, aut fastidio & contemptu ulciscitur auctorem. Qui tamen censendis & enarrandis libris operam impendere vult, pransus paratus accedere debet, & παιδεία prius aliqua illius studii, ad quod scriptor pertinet, instructus esse, ut propositum scribentis aut editoris rectè considerare queat. Doleo enim, *Clericum* alicubi non nisi ludicra aut inepta, aut de Episcoporum aut Abbatum imperitia quædam, prolixa narratione persequi, ea vero, quæ ad Saxoniæ antiquitates, Episcoporũ Principumq; succesiones, cænobiorum aut urbium fundationes, illustrium genealogias, alibi non occurrentia in illis chronicis notantur, sicco pede præterire; quasi propter priora illa editio vel primò facta, vel denuo procurata, & non alia ratio fuerit, cur placuerint eruditis, & statim distractis exemplaribus, secundæ tertiæve editiones iterandæ fuerint. Id vero maximè miror, quosdam autores eo nomine vilipendi, quod particularia & singularia quædam habent, & quod non nisi bella vicinorum nobilium erectionesq; monasteriorum narrent; cum ea propter imprimis illi libri ex situ & tenebris eruantur, ut patriarum antiquitatum & historiarum nihil ignoretur, & gravissimæ sæpe controversiæ, post tot secula enatæ, lucem inde accipiant. Fateor, multa hîc referri, quæ ad omnium gentium palatum non sint, sed solos Saxones instruere & delectare idonea. Verùm cum in suis rebus curiosi sint, fuerintque Itali, Galli, Angli, & superiores Germani, cur non pari diligentia in rebus nostris utamur Saxones? Quid vero hoc est, quod de *Levoldi Nordhovii* Chronico Comitum Marcæ judicat, non nisi Comitum cum vicinis bella in iis memorari,

ri, & eventus particulares, qui neminem tangant, præsertim ex quo illa Domus exſtincta ſit. Exſtincta igitur Comitum illorum domo ceſſarunt omnes de terris quoque illis quæſtiones? Ego vero illo ipſo tempore, quo altera editio *Northovii* erat ſub prælo, paginas adhuc madentes celebri JCto Clivenſi mittere coactus fui, ut in graviſſima cauſa, & in ſummo tribunali Imperii ventilata, quædam ex eo excerperet, & produceret. Et hoc eſt illud *Chronicon Northovii*, de quo *Bœclerus*, idoneus judex, ſcribit, *in eo multa pereximia de rebus Germanicis haberi.* Verum abundare ſinamus ſuo ſenſu *Clericum*, non inventurum temerè ſuffragatorem, cum hodie in docto orbe tot ſint hiſtoriarum patriarum amantes, qui norint, quomodo ea ſacra conſtent, & quanti uſus ſit, ipſos illos Annaliſtas & Chronicarios integros edi. Verba tamen, quibus relationem ſuam concludit, concoquere nequeo, & merentur tantò magis examen aliquod, quo plures viri egregii iisdem petuntur. Judicat nimirum, rectius feciſſe Avum meum, ſi libros ſuos eo modo ſcripſiſſet, quo Reformatio Hiſtoriæ Anglicanæ à *Burnetto* compoſita eſt, rejectis ſcilicet ad finem libri iis documentis, quibus hiſtoria probatur. Res certè, quam ego indifferentem ſemper credidi, & in cujusvis arbitrio poſitam. Si enim lectores ſpectes, eſt fortasſis inter illos tenuis aliquis ingenii, infirmæque memoriæ, & confuſi judicii, & multa ſimul mente verſare non aſſuetus, qui ad calcem iſta rejecta velit: alii vero obtigit mens ſui ſemper ſimilis, & pluribus ſimul perpendendis idonea, & memoria firma, & judicium ſolidum, qui ſuo ſtatim loco poſita documenta velit, ut quaſi in arena ipſa examinare queat. Quid hîc faciendum? Imbecillıne & nauſeabundo ſtomacho, an ſano & in-

 tegro,

tegro, se accommodabit coquus? Tardone ingenio, & obliviosæ memoriæ, an vero prompto & expedito, se attemperabit Scriptor? Equidem, vel misereri hujus, vel gratificari illi, prout lubet, poterit. At vero magnum hîc latet mysterium, quod revelat *Clericus*. Ductus ille misericordia hominum male informatorum, moneri eos vellet, ut postmodum eam methodum negligant, & in suis scriptis *le bon sens & la nettete* sequantur potius, quam talem litteraturæ affectationem. Minus scilicet affectat litteraturam, qui testimonia Scriptorum & documenta in calcem libri rejicit, quàm qui in ipso cursu sermonis suo loco tempestivè eadem adducit; id quod hactenus ignoratum fuit. Infelices igitur illustres animas, *Herwartos, Freberos, Gewoldos, Goldastos, Chifletios, Conringios, Bœcleros*, qui ante mortui sunt, quàm illud novum doctrinæ arcanum discere potuerunt! Nullo igitur posthac loco erunt illorum libri, nihil in illis boni sensus, nulla elegantia, sed meræ affectationes: imo non amplius Reverendissimi Episcopi & Principis FERDINANDI Monumenta Paderbornensia eruditus orbis venerabitur, quia ad calcem libri, more Burnettiano, insignia illa, quibus utitur, documenta rejecta non sunt. Pudet plura addere: nec tamen, quæ ita durè sine ulla causa scripta sunt, sine sensu à me dimitti debuerunt. Nec fortasſis tamen ex nostris CLL. Viri, *Obrechtus, Schurtzfleischius, Sagittarius*, aut, Belgas inter, doctissimus *Anton. Matthæus*, moniti alia sequentur, & nova methodo posthac utentur; nec Avus meus, si viveret, errorem illum coram tribunali *Clerici* deprecaretur. Ego vero illum, ut resipiat, & viris non indoctis propter tales minutias negotium amplius non facessat, tantum remitto ad Præfationem in Regii Navarræ Gymnasii Parisiensis historiam, magni

magni illius *Job. Launoji*; imò, quia liber rarus apud nos eſt, quamvis ego quoq; metuam, ne cenſuram incurram, ipſa ejus verba, non in calcem libri rejiciam, ſed hîc integra apponam: *Ego*, inquit, *in orationis contextu refero verba ipſa, quibus ab Regina collegium fundatur & inſtituitur, & quibus à Pontifice collegium fundatum confirmatur, diverſa Regum diplomata, Senatus conſulta, & alia, quæ cum ad generalem, tum privatam collegii rationem, adminiſtrationem & celebritatem pertinent. Teſtimonia quoque inſero, quibus, quicquid eſt in elogiis fidei, ſuſtentatur. In Hiſtoria non tam quærendus eſt nitor ſermonis, quàm pondus auctoritatis. Carmen quidem & oratio ſummam, ut placeant, requirunt eloquentiam, non hiſtoria, quæ quoquo modo ſcripta delectat, ut ait Plinius Junior. Qui eundem verborum tenorem ſervare, filum idem orationis retinere, atque ita Lectorum gratiam accupari volunt, ſcriptorum teſtimonia vel apponunt ad margines, vel ad calcem operis ſui transferunt. Illorum factum & ſcribendi modum non redarguo, abſit; ſed non exequor: & cur non exequar, hæ me rationes impediunt. Dum ad margines apponuntur Auctorum teſtimonia, tunc adverſus librum fit quoque alius liber. Deinde, ſi quis rei, quam legit, probationem videre cupit, ei verſandæ ſemper erunt paginæ, revolvenda folia: quod laboris genus moleſtiam & negotium facesſit. Tum hæc ſcribendi methodus annis abhinc centum inducta eſt, nec adeo recondita, vel tantum habet myſterii, ut non potuiſſet in antiquorum mentem facile venire. Ad imitandum mihi propoſui Euſebium Cæſarienſem Epiſcopum, cujus Hiſtoria ex variis Auctorum, qui antea ſcripſerant, fragmentis magna ex parte conficitur, & quò plura & majora ſunt fragmenta, eo pluris & majoris æſtimatur hiſtoria. Si agendo, quemadmo-*

admodum agere constitui, decipior, his rationibus deceptus sum. Quicquid in causa, Eusebius ab hoc errore me defendet. Obstabit antiquitas, ne me novitas incessat.

P. *Ibid. Ex altero.* Huc pertinent illi, qui de *Pseudonymis* & *Anonymis* libris egerunt, iisque suos veros patres reddere conati sunt, vel reddiderunt. Inter quos primum locum meretur *Vinc. Placcius* Hamburgensis, propter ingenium & judicium, summumque laborem, quem inter adversæ valetudinis maxima incommoda non fugit, laudandus, altera libri sui præstantissimi editione, superaturus seipsum. Laudandæ tamen etiam sunt *Joh. Deckheri* Imperialis Cameræ Judicii Spirensis Advocati & Procuratoris de illis egregiæ conjecturæ, tertia imprimis editione auctiores, *Vindingii* etiam, & *Bælii* Epistolis. Nec minus huc faciunt *Johannes Petrus Jacobus Villanius*, & ipse personatus, qui Centuriam & semicenturiam ejusmodi scriptorum sub tit. *Visiera alzata* seu, larva detracta, edidit. Ad Pseudonymos vero pertinent quoque Plagiarii, qui suum alienis libris præfigunt nomen, de quibus primus Cl. *Thomasius* egit, dein alii quoque, & nuper *Joh. Albertus Faber.* Exspectamus autem post hos, eruditissimi *Bailleti* de omnibus illis librum.

P. *Ibid. Demum qui vitas.* Occurrunt hic nobis multi βιογράφοι, qui tamen non uno & eodem modo id præstiterunt. Qui omnium eruditorum vitas, veterum recentiorumque tradiderunt, non reperio: nec labor esset unius hominis, nec unius operis argumentum. Alii igitur secundum nationes, & in illis vicissim secundum professiones, & vitæ genera, vitas doctorum conscripserunt, de quibus peculiaribus capitibus deinde agendum. Alii vero unius

tan-

tantum aut alterius vitam ſibi exponendam ſumſerunt: Alii denique ſuam ipſi vitam deſcribere, vel memoriæ cauſa, vel in liberorum ſuorum, vel publicam utilitatem, ſuſceperunt. Inter eos qui unius alteriusve vitam expoſuerunt eminent, de Melanchtonis *Camerarius*, de Patris Julii *Joſephus Scaliger*, de Vincentii Pinelli *Gualdus*, de Peyreſchii *Gaſſendus*, qui quorundam etiam celebrium Mathematicorum Tychonis Brahæi, aliorumque vitas expoſuit, de Petri Puteani *Rigaltius*. De hoc vitas ſcribendi modo agit *Rolandus Mareſius* l. 2. Epiſt. 5. & iterum Epiſt. 25. ubi Germanos, in ea materia, ut in aliis, ferè περιέργους eſſe notat: quosdam enim eorum, de quibus ſcribunt, parentes referre, diem & aliquando horam, qua nati ſint, & talia, quæ in Regibus ſolùm & viris maxime illuſtribus requirantur: adducenda vero tantum eſſe, quæ ad rem faciant, de conditione fortunæ, de ſcriptis, & aliis rebus maximè notabilibus. Verùm, an parentes inquam omitti debeant, valde dubito; diem quoque natalem, ut emortualem, annotare omnino par eſſe arbitror: ad reliqua moderanda ſuum cuique propoſitum, & vitæ actæ varietas, conſilium dabunt. Neque tamen ſoli Germani ita in his περίεργοι ſunt, ſed ex aliis quoque gentibus numerare non paucos licet. Qui vero Vitas proprias ſcripſerunt, itidem nonulli extant, merenturque inprimis legi *Hieronymus Cardanus*, & *Jac. Auguſtus Thuanus*. Sanè, qui fiducia id morum potius quam arrogantia faciunt, in laude quoque dignis rebus, quas de ſe narrant, inveniunt fidem: in indifferentibus vero quis ſuſpectus habere eos velit, cum & ſcire omnia optimè potuerint, in mendacio verò pretium nullum? Imo ad vituperium pertinentia nonnulli de ſe ipſis narrare veriti non ſunt, uti qui-

dem *Dithmarus Mersburgensis* Chronico suo sub finem libr. IV. vita corporis & animi sui ita detegit, ut mirari satis nequeas. Superatur tamen à *Cardano*, qui ad stoliditatem usque id facit. Interim tamen, quæ ab Auctoribus superstitibus eduntur vitæ descriptiones, suspectæ magis sunt illis, quæ post mortem inveniuntur, non publico destinatæ, sed in liberorum tantum usus consignatæ. Qualis est *Henningi Arnisæi*, insignis quondam apud nos Medici & Philosophi, ab ipso egregie, & satis prolixè concinnata, hactenus tamen non edita.

P. 33. *Seorsim.* Ante triginta annos *Johannes Kolmbergerus* in Statua Mercuriali Theologica, hoc in loco typis exscripta, enumeravit Scriptores, qui in libros sacros vel omnes vel quosdam commentati sunt: qui liber a conatu laudandus. At magis ad nostrum argumentum facit *Gvil. Crowæi Elenchus Scriptorum in S. Scripturam*, quo exhibetur eorum gens, patria, religio, librorum tituli, volumina, editiones variæ, Londini a. 1672 publicatus. Et quodammodo huc quoque pertinet *Dorschæi* vastum & insigne opus, sub titulo: *Biblia Numerata.* Commentatores omnes in Epistolas Petri videri possunt apud *Lud. Jacobi* Biblioth. Pontific. l. 1. p. 150.

P. 36. *Robertus Bellarminus.* Post *Bellarminum*, ejusque commentatorem *Labbeum*, prodiit ante quinque annos *Supplementum de Scriptoribus vel Scriptis Ecclesiasticis à Bellarmino omissis*, per *Casimirum Oudinum*, Presbyterum veteris instituti Ordinis Præmonstratensis. Jam tum tale quid tentaverat ipse *Labbæus*, & promiserat, post ejus vero mortem id suscepit & perfecit *Oudinus*, qui tamen non repetiit illos, qui *Bellarmino* & *Labbeo* jam dicti, nisi de noviter repertis eorum scriptis aliquid afferendum, sed illis intactos tantum proposuit, & quidem ad an. usque 1460, ubi

ubi in immenſum ſe diffuderunt Scriptores Eccleſiaſtici. Eſt autem elegans hic liber, & imprimis in Autore laudandum, quod primò magna diligentia etiam latentes adhuc & nondum editos ſcriptores adjecerit, deinde, quod juxta temporum rationem accurrate eos collocarit, & denique à convitiis, Chriſtiano homine indignis, *Labbeo* autem familiaribus, in diſſentientes abſtinuerit: adjectis inſuper egregiis indicibus. Maximè autem hîc laudari meretur *Guilelmus Cave* S. Theol. Profeſſor & Canonicus Windeſorienſis, qui poſt *Tabulas Eccleſiaſticas* & *Chartophylacem Eccleſiaſticum*, utilia in hanc rem, ſed compendioſa ſcripta, nuper *Scriptorum Eccleſiaſticorum* Hiſtoriam Litterariam à Chriſto nato usque ad ſec. XIV. amplo volumine ſcripſit, cui appendix de iisdem ſcriptoribus ab. 1300. usque ad an. 1517. per *Henricum Whartonum* adjecta. Oſtendit autem *Caveus*, præter ſummam diligentiam, judicii ſui vim plurimis in locis, &, quod imprimis ad noſtrum inſtitutum facit, non exemplo *Oudini*, recenſuit tantum ſcriptores, ſed illorum quoque vitas expoſuit, & aliorum, ſuaque de illis judicia, & de editionibus quoque, protulit. Nuperrimè etiam *Ellies de Pin*, Theologus Pariſienſis, novam Bibliothecam Scriptorum Eccleſiaſticorum magno opere evulgavit; verùm, quia Gallicè ſcripta eſt, non ita omnium inſervire uſibus poteſt.

P. 37. *Patrologia.* De Patribus, qui vocantur, multi ſuperiore & noſtro hoc ſeculo ſcripſerunt, & non tantum ſcripta eorum, vel editiones, recenſuerunt, ſed de Scriptorum genuinitate ſimul diſputarunt: quorum ultimorum in hoc capite ſub finem meminit *Voglerus*. Quoniam vero eodem opere utrumque non pauci præſtiterunt, ego hîc de nonnullis eorum, qui utrumque fecerunt, diſſeram. Qui Bibliothecas Theologicas ediderunt, & ſtudii

Theo-

Theologici recte instituendi methodum scripserunt, in libris quoque recensendis occupati sunt, & de iis judicant, ideoque legi merentur, ut *Gisbertus Voetius*, *Ludovicus Crocius*, *Joh. Hottingerus*, *Gerhardus Mejerus*. Maximè autem, & hîc in antecessum, laudari meretur viri optimi & doctisſimi *Joh. Andreæ Bosii Schediasma* de comparanda notitia Scriptorum Ecclesiasticorum, in quo fusè & eleganter de omnibus his scriptoribus tractat, & nervose judicat, pluresque *Voglero* intactos adducit: quem non vacat, nec lubet describere. Nec minus juvabit legere *Severini Waltheri Sluteri Propylæum Historiæ Christianæ*, ab eo scriptum, cum in Academia Rostochiensi Historiam Ecclesiasticam profiteretur. Inter eos, qui priorum seculorum Ecclesiæ Doctores enarrarunt, eminent *Joh. Hennichius* in Historica sua Ecclesiastica & Civili, in singulis seculis capite tertio id acturus, quod in primis egregiè cæpit, si vitam ulterius producere licuisset: *Augustus Varenius* in Rationario Theologico de scriptoribus Ecclesiasticis, cujus tamen prima tantum duo secula prodierunt, & nescio, an reliqua exspectare post mortem clarissimi viri liceat. *Joh. Christophorus Meblfurerus* Onoldo-Francus ante annos viginti & unum Coronam centum patrum & doctorum Ecclesiæ scripsit, in quo ostendit eorum natales, educationem, res gestas, scripta tam genuina quàm supposititia: magna diligentia, & recentiorum testimoniis insigni copia adductis. Desinit in Bernhardo Claraevallensi. Ulterius progressus in *Abaco Patrum*, scilicet ad Lutheri usque tempora, vir doctisſimus *Joh. Gotfrid Olearius*, amicus noster, & in supplementum Patrologiæ *Joh. Gerhardi* ordine alphabetico scriptores, eorumque optimas editiones, enumeravit. Elegans liber, quam-

quamvis alicubi forte quædam præviderit, & *Labbeum* sequendo in similes cum eo errores inciderit, ut notatur in *Additionibus ad Biblioth. Neapolitanam* p. 29. 40. & 93. quis enim in tanta varietate cavere sibi satis possit? Alii deinde post renatum Evangelium cum bonis litteris clarorum Ecclesiæ Doctorum labores & scripta memorare non neglexerunt. Quo & *Hermanni Hamelmanni* historia renati in Saxonia Evangelii pertinet, nec pauca in eam rem in *Chytræi Saxonia* leguntur. Exstant quoque *Theodori Bezæ icones*, id est, veræ imagines virorum doctrina simul & pietate illustrium, quorum præcipuè ministerio bonæ litteræ & vera religio instauratæ, additis eorundem vitæ & operum descriptionibus. Quibus jungenda *Friderici Spanhemii Geneva restituta*, seu oratio secularis in memoriam religionis apud Genevenses restitutæ cum iconibus Virorum illustrium, quorum opera præcipuè Deus collapsam religionem restituit. *Theophilus Spitzelius* in Templo honoris reserato L. Theologorum illustrium hujus ævi imagines exhibuit, deque illorum studiis, scriptisque, quâ editis, quâ ineditis diligenter egit. Nec minorem industriæ laudem merentur CL. *Henningi Wittenii* Memoriæ Theologorum nostri seculi. At majori conatu amicus noster, *Joh. Fridericus Hekelius*, Historiam universalem Theologorum Evangelicorum molitur, cujus sciagraphiam edidit ante annos 14, promittens præter vitas illorum, omnium quoque librorum ab ipsis hoc & superiore seculo scriptorum catalogum: cui proinde vitam & otium sufficiens apprecor. Verum ad illam Recentiorum Theologorum, eorumque scriptorum historiam plurimum conferunt Epistolæ, de quarum usu in universum disserui in principio horum Ad-

ditamentorum, nunc vero quædam seorsim de Theologicis Epistolis adjiciam. Eminent autem inter eas *Erasmi Roterodami*, *Philippi Melanchtonis*, *Ludovici Vivis*, *Thomæ Mori*, junctim in Anglia editæ, & non tantum litterarum restaurationem, sed & veræ doctrinæ docent, & per quos & quorum opera scriptisque id factum sit. Pertinent etiam eodem *Jac. Sadoleti*, *Sepulvedæ*, *Lat. Latinii* Epistolæ. Nec parum ad notitiam hanc conferunt *Camerarii*, *Chytræi*, *Grynæi*, *Cassandri*, *Huberti Langueti*, *Bongarsii*, & quas Lugduni ab Heinsio editas à Belgis & ad Belgas scriptas supra memoravi. Et legi quoque merentur *Cardinalis Ossati* litteræ tomis duobus Gallicè editæ, in cujus lib. 7. de *M. Velseri & Schioppii* contra *Bongarsium* molitionibus egregia habentur, defendente ejus innocentiam cardinale. Nuper etiam magno bono publico à CL. *Joh. Fechtio* editæ sunt *Marbachiorum* Epistolæ, & accuratis Tabulis Chronologicis illustratæ. Quantum autem ad Historiam Reformationis tales Epistolæ conferant, patet ex Illustris *Seckendorffii* Lutheranismi historia, ad cujus veritatem contra Varillasium asserendam editis ineditisque frequenter utitur. Illæ etiam, quæ altera jam vice, & ante hos 7 annos Amstelodami auctiores editæ sunt, præstantium & eruditorum virorum Epistolæ Ecclesiasticæ & Theologicæ, multum nos in hoc studio juvant, & multorum librorum notitiam suppeditant, si præsertim cum illis conferantur *Hugonis Grotii* & *Gerb. Johannis Vossii*, & *Barlæi* Epistolæ, & *Utenbogardi* Historia Ecclesiastica, Belgicè scripta. Nuper etiam incidi in *Petri Morini* Parisiensis, Vaticani olim Scholastici & Secretarii, & Vaticanæ Typographiæ præpositi Epistolas, cum opusculis ejus editas, Parisiis. 1675, quæ notitiam nostram illustra-

luſtrare idoneæ ſunt, dum de operibus Typis Vaticanis expreſſis, conciliis imprimis, agunt.

P. 40. *Hæreſiarcharum.* Addi hîc meretur eruditiſſima diſſertatio de Hæreſiarchis ævi Apoſtolici & Apoſtolico proximi *Thomæ Ittigii*, quam ſuperiori ſeculo evulgavit.

P. 43. *Antonius Garron.* Omiſit hîc *Voglerus* celebris JCti *Franciſci Hotomanni* deſcriptionem eorum JCtorum, qui à Pomponio memorantur: Quæ cum aliàs edita eſt, tum inter ea opuſcula apparet, quæ à Franciſco Modio recognita & Francofurti apud Joh. Wechelum a. 1687. in fol. edita, Barnabæ Briſſonii Lexico Juridico adjecta ſunt. Et pertinet huc Vita *Lucii Titii*, apud JCtos celeberrimi viri, quam ex Pandectarum libris edidit *Papirius Maſſonus*, in Regia & Senatu Pariſienſi advocatus: idem ille, qui vitas *Jacobi Cujacii*, *Caroli Molinæi* & *Renati Choppini*, nec non *Petri Pythæi* elogium ſcripſit. Ab hoc Maſſono & aliis editas JCtorum, Gallorum potisſimum, vitas recudi, ſed cum egregio augmento & ſcriptorum indicibus, fecit *Frid. Job. Leicherus.* Superiori etiam anno, poſt tot alios, *Guilhelmi* Grotii de JCtis, quorum in Pandectis extant nomina, libellus prodiit, quo aliorum errores emendantur.

P. 47, *Joh. Antonides Vander Linden.* Quamvis liber ille aliquoties recuſus & auctus ſit, tamen emendare & adaugere decreverat Cl. *Georg. Hieron. Welſchius*: & merito, nam plurimis adhuc abundat erroribus; ne de defectibus dicam, tot quotidie novis libris prodeuntibus, unde completus nunquam eſſe poteſt. Et vero quis nobis dabit catalogum illorum ſcriptorum Medicorum, quæ lingua Germanica, Gallica, Italica, Anglica, Belgica prodierunt & quotidie produnt longè plurima? Juxta materias & argumenta librorum index etiam aliquis adjectus eſt, qui

aliquatulum juvare curiosum potest. At longè præstantior *M. Lipenii* labor est, & cum fructu insigni conjunctus, ut carere jam *Spachii Nomenclatore* possimus.

P. 51, *Conringii Introductione.* Quæ sanè in illo genere, ceu ipse erat ingenio, judicio, & lectione infinita maximus, plane eximia est, & propter insignem usum subito distracta, ut alteram procurare editionem gener ejus, vir itidem doctissimus, *Guntherus Christophorus Schelhammerus*, amicus, & collega quondam noster, coactus fuerit, quæ multis additamentis, & judiciis de recentiorum Medicorum scriptis, egregiè adornata, accessionibus insuper similis argumenti librorum, à præstantissimis Medicis, *Bartholino, Castello, Rhodio*, aliisq; editorum, locupletata usibus publicis tanto aptior est: quamvis, quæ hodie juvenum multorum est socordia, aut ex pessimis præjudiciis nata superbia, vix cupiant scire, quomodo Ars à prima origine, per tot secula & à tam multis nationibus exculta, ad nos illo habitu, quo hodie conspicitur, pervenerit. Quod tamen id maximè necessarium sit, & in Arte Medica Experientia aliena carere non possimus, ideoque Auctorum, à quibus illa haurienda, notitia maturę paranda sit, supra in præfatione ad Additamenta hæc pluribus ostendi. Quibus nunc addo unius, sed viri gravis & doctissimi, licet non Medici, testimonium, *Ludovici Vivis*, qui lib. V. de trad. discipl. *Jam*, inquit, *artes ipsæ ne constare quidem possunt, si historiam sustuleris. Hippocrates, Galenus, & alii Medici, quàm sæpe historicos agunt: dum experimenta narrant. Ipsa adeo Medicina ex historia collecta est, sicut Plinius ex M. Varrone perhibet. Quot morborum genera, quomodo & ubi orta, aucta, compressa, sedata, memoria vetus prodit: sine quorum notitia manca est medicina, & potissima sui parte orba: quam ex tot undiq; experimentis necesse est colligi, ceu aquas pluvias stillatim.*

P. *Ibid.*

P. *Ibid.* *Seorſim.* Botanicam Bibliothecam *Job. Antonius Bumaldus*, hoc eſt, *Ovidius Montalbanus*, an. 57. hujus ſeculi Bononiæ edidit, inſigni diligentia Græcos, Latinos veteres, Arabes, & Recentiores enumerans, editionibus quoque annotatis, nullo tamen vel temporum vel alphabeti in eorum collocatione habita ratione.

P. 51, *Job. Henricus Meibomius.* Quid obſtiterit, quo minus ejusdem Opus de Vitis Medicorum, ad me unicum hæredem delatum, publicæ luci expoſitum ſtatim ſit, prolixè expoſui in Epiſtola, ante hos viginti duos annos ad maximum Medicum & Polyhiſtorem *Georg. Hieronymum Velſchium* ſcripta, quâ ipſum ſollicitavi de ſupplemento circa ſcriptores Arabes, (cum nec Parens meus in illis rectè ſeſe explicare, nec ego deficientia, partim propter defectũ ſcriptorum partim propter imperitiam linguæ ſupplere poſſem) cui humaniſſimè prolixa Epiſtola reſpondit, quã ſtatim in lectoris gratiam publicaſſem, niſi multa Arabica inſerta, à Viro hujus linguæ peritiſſimo, me id facere in hoc loco, propter Arabicorum typorum defectum, prohibuiſſent. Interim tamen *Hiſtoriam Medicorum Orientalium* eum elaboraſſe, ex *Memoria Velſchiana* ab eruditiſſimo viro, digniſſimo Welſchianorum MStorum poſſeſſore, *Luca Schrokio* Fil. publicata, diſco, quamvis imperfectum opus ſit, ſubſidiis fruſtra conquiſitis. Illuſtris quidem *Lambecius* humaniſſimis litteris ex Codicibus MStis Bibliothecæ Cæſareæ plurima ſubſidia mihi promiſerat. Verum, & ille Reip. litterariæ, quam à primis annis ad obitum usque præſtantibus ſcriptis juverat, nunc ereptus, & incomparabilis *Welſchius* tot operibus affectis, Notitiam quoque literariam plurimum illuſtraturis, omnium eruditorum & meo imprimis inſigni cum dolore, immortuus eſt. Quoniam igitur vitæ

ſumma brevis ſpem nos vetat inchoare longam, malo equidem aliqua ſui parte imperfectum edere Parentis opus, quàm eruditorum diutius ſpem fruſtrari: Simulac igitur ab aliis laboribus otii nonnihil fuerit, huic operi & revidendo & augendo, & publicando me accingam.

P.54. *Nec minus huc pertinet.* Liber quoque, quem *Meurſius* edidit de Theophraſti ſcriptis, omnino eſt hujus loci: item *Leonis Allatii* Dialogus, quem Socratis, Antiſthenis & aliorum Socraticorum Epiſtolis an. 1637 Pariſiis editis, adjecit.

P. 61. De *Mathematicis.* De iis, qui obſervationes Aſtronomicas ediderunt, à prima origine ad noſtra usque tempora, agit *P. Gaſſendus* in præfatione librorum, quibus Tychonis Brahei aliorumque Mathematicorum vitam exponit.

P. 63. *Multo fuſius id egit.* Qui methodos legendi hiſtorias ſcripſerunt, de Hiſtoricis etiam ipſis egerunt, & de illis judicarunt, ideoque tantum non omnes huc pertinent, *Petrus Angelus Bargæus*, *Job. Bodinus*, *Reinerus Reineccius*, aliique. Et plurimum quoque laudis merentur *Degorei Whear* Relectiones hyemales, de ratione & methodo legendi utrasque hiſtorias, civiles & Eccleſiaſticas, qui judicia quoque de illis habet; nullibi tamen vel plura adfert, vel lectu magis digna, quàm ubi de Hiſtoria Britannica ſect. 27. agit.

P. 64. *Job. Micrælii.* Sacros ille & civiles, & omnium nationum Hiſtoricos, etiam Indorum & Americanorum, enumerat, etiam particularium regionum & urbium ſcriptores, quod tamen copioſius de Germanis facit. At nuper inſigni labore & egregio ordine *Michael Hertzius* Notitiam Scriptorum rerum Germanicarum quatuor

quatuor partibus ita plenè dedit, ut illi qui desunt, quique quotidie prodeunt, sine magna molestia addi possint. Ego quoque in *Introductione in Historiam Inferioris Saxoniæ* de Scriptoribus rerum Saxonicarum tam editis, quam ineditis, prolixè egi, addito de iis judicio, cum id ad utilitatem studiosæ juventutis pertinere semper arbitratus sim. Quo etiam pertinent ea, quæ in libello Germanico de Germanicis & Europæis Historicis commentatur CL. *Dan. Hartnaccius.*

P. Eadem. *Nec desunt.* Merentur legi, quæ de Historicis notat *Ludovicus Vives* libro V. de tradendis disciplinis. *Augustinus* quoq; *Mascardus* in longe præstantissimis quinque libris de Arte Historica, Italicè scriptis, dum Historicorum officium virtutes & vitia describit, simul eorum exempla adducit, & egregie de iis judicat. Dignus liber, qui in linguam Latinam translatus ab omnibus legatur. *Nob. Vicquefortius* in lib II. de Legatis, parva, sed eleganti, digressione de Historicis quibusdam priscis & recentibus judicat.

P. Eadem. *Breve judicium.* Pertinet huc *Jugement sur les anciens & principaux Historiens Grecs & Latins, dont il nous reste quelques ouvrages* par MS. *de la Mothe le Vayer*: Et *Bibliographia Historico Politico Philologica: item Bibliotheca Politica contracta, hoc est, recensus & judicia de Scriptoribus Politicis, imprimis autem historicis.* Editæ simul Germanopoli 1677. Quamvis enim de Scriptoribus in omni ferè parte eruditionis in primo libro agatur, tamen de Historicis optima ibi habentur judicia, & sunt *Bœcleriana.* Non accepit quidem hic liber à magno illo viro ultimam manum (uti nec posthuma de Scriptoribus Græcis & Latinis commentatio, tribus annis ante edita)

&

& ex discursibus ejus à nonnemine congestus, est: tamen propter multa judicia, quæ acumen & gravitatem *Bœcleri* sapiunt, meritò æstimandus est.

P. 65. *Vossii.* Quamvis maximi ab omnibus doctis fieri debeant incomparabilis viri in nobili argumento labores, tamen negari nequit, multos errores in illis superesse, qui nunc quidem facilius adverti possunt, ex quo non pauci Scriptores & Scriptorum Catalogi editi sunt, quorum nulla Vossio notitia. Rectè igitur *Sandius* egit, quod ea, quæ ipse in Historicorum Latinorum opere annotavit, modestè exposuit, publicique juris fecit. Et sunt præterea à me non pauca observata. Neq; enim in tali argumento aliter se res habet, estque ut errori, sic emendationi apud posteros, quotidie locus.

P. 66. *Eorundem.* Paragraphus ille huc non pertinet: neque enim agitur de iis, qui in Historicos commentati sunt, sed, si qui sint, qui Commentatorum in Historicos indicem dederint. *Marcelli* vero *Donati Scholia*, quæ anno demum quinquagesimo sexto hujus seculi edita putat, diu ante publicam lucem viderunt, & jam extant in Face Critica Gruteri.

P. *Ibidem. Mythologicorum.* Uti de his inter Historicos hîc agere placuit *Voglero*, sic fortassis de Fabulis Romanensibus, ut vocantur, hoc loco dici etiam aliquid poterit: de quibus & origine illius instituti Gallice primum commentatus est parvo, sed eleganti libello, celeberrimus *Huetus*, qui deinde in Latinam linguam translatus est: cui jungi meretur nobilissimæ fœminæ *Praschiæ* illorum examen, ante 7. annos Ratisbonæ editum.

P. *Ibid. Priusquam.* Ad Historicos pertinent quoque, qui Nummos, quâ antiquos, quâ recentes, in usum

Historiæ

Historiæ collegerunt, ediderunt, eorumque icones & inscriptiones explicarunt. Qui igitur illorum scriptorum catalogos confecerunt, hoc quoque loco memorandi fuerint. Et vero talis Index additus est *Dialogis Ant. Augustini* ab Andrea Schotto versis: Cum autem quotidie numerus crescat, plures collegit *Philippus Labbeus*, & in *Bibbliotheca* sua *Nummaria* publicavit, quorum prior de antiquorum numismatum Scriptoribus & Interpretibus agit, posterior de monetis, ponderibus & mensuris: qui libellus non tantum cum *Labbei* Bibliotheca Bibliothecarum, & cum *Taisserio* editus est, sed etiam cum *Seldeniano* de nummis libello. Multa quoque de iis habet in libro de Nummophylacio Luederiano, quod Hamburgi extat, *Rudolphus Capelle*. Non parum vero interest, eo in genere optimos quosque nosse, & fide dignos, qui genuinis & antiquis nummis usi, non falsos supposuerint, aut ex ingenio effinxerint, nec incuriose depinxerint aut descripserint. Ideoque etiam *Anton. Augustinus* Antiquitatum in Nummis Veterum dialogo XI. de illis, qui tum exstabant, judicat, sed paucis: at pluribus Cl. & rei nummariæ peritissimus vir, *Carolus Patinus, in Introductione in Historiam Numismatum*, Gallicè primum & dein Latinè edita, cum scripta eorum recenset, tum de iis judicat: qui etiam cap. seq. Cimeliarchia Nummaria, cum Principum, tùm privatorum quoque, per totam Europam enumerat, optimo consilio. Uti enim propter libros Bibliothecæ, in quibus reconduntur, ab eruditis cognoscendæ sunt: ita propter nummos Cimeliothecæ: quos etiam sub finem *Occonis* aucti de Impp. Romanorum Numismatibus Illustrissimus *Franciscus Mediobarba Biragus* ordine alphabetico enumerat, agitque de illis etiam *Bodelotius*, in libro de utilitate peregrinationum.

P.71. *Taciti sive Quintiliani.* Ad cujus exemplum suum Dialogum de Claris Fori Burgundici Oratoribus composuisse videtur *Carolus Ferretus.*

Ibid. *Hisce.* Pertinent hucquoq; qui eos enumerarunt, qui de Symbolis & Emblematisegerunt, sive ipsi ea invenerint, sive ab aliis inventa collegerint, sive de iis judicium tulerint: id quod pari diligentia & elegantia præstitit *Claudius Franciscus Menetrerius* libro *la Philosophie des images,* quorum primò Tomum unum, & sequente anno secundum evulgavit. Quibus anumeranda Nobilissimi JCti & Polyhistoris *Joh. Christ. Wagenseilii* elegans exercitatio, inter sex varii argumenti prima, quem honoris & amicitiæ causa hic nomino.

P.72. *Præcipue.* Qui de arte Poetica & Poëtis quocunque modo scripserunt, ita latè persecutus est Tomo IV Operis sui sæpius citati *Bailletus*, ut vix verbum addere audeam: cum & de Græcis & Latinis & Recentioribus agat. In quibus ultimis tamen, si Gallos excipias, parcior est, copiosius autem de illis egerunt *OlausBorrichius dissertationibus* de Poetis, & *Dan. Morbosius* libro de Germanorum lingua & Poësi, uterque insignis poëta & varia eruditione conspicuus. Quibus addi meretur celeberrimi *Thom. Bartholini* Patris de Medicis Poetis libellus. De Anglorum vero celebribus Poëtis, qui à Wilhelmo Conquæstore usque ad Jacobum secundum, inclaruerunt, ante annos quatuor scripsit *Gvilielmus Winstanleus*, & patria, & omnibus ad vitam eorum pertinentibus expositis, sed lingua patria, unde ad pauciorum notitiam pervenit.

P.73. *Addi denique.* Et his quoque *Chr. Wasii* senarius, sive de legibus & licentia veterum Poetarum, Oxonii ante annos octodecim editus, addi meretur.

P.78.

P. 78. *Optimos præterea.* Anno hujus seculi decimo sexto vir in his litteris eximius *Gaspar Scbioppius* edidit Consultationes de Scholarum & Studiorum ratione, in qua multa huc facientia, Autores vero linguæ Latinæ secundum ætates collocatæ, optimæ eorum editiones annotatæ, & Grammatici & Critici veteres & recentiores memorati sunt. Quibus addi debet *Bartbii* de ætatibus linguæ Latinæ judicium, & quæ alia habentur in Thesauro Philologico *Dilberri*, quasque novissimè antea laudatus *Ol. Borrichius* de iis publico dedit, Cogitationes. Bene etiam faciunt, qui Scriptoribus veteribus, quos edunt, dissertationem de editionibus prioribus præmittunt, & quidem antiquissimis seu primis, quæ in Bibliothecis tantum latent, & de MStis quoque: hæc enim ad nostram notitiam plurimum faciunt.

P. 76. *Lexicographos.* De Græcis Lexicis præter *Maussacum*, elegans quoque extat Schediasma doctissimi in his quoq; litteris viri *Joh. Henr. Bœcleri*, merenturque legi, quæ de iisdem, quibus ad Glossarium suum conficiendum usus, disseruit *Carolus du Fresne*: ubi tamen plurimos alios, non lexicographos, ineditos inprimis, recenset. Nuper vero etiam elegantem dissertationem de Lexicis Græcis, quæ extant, edidit *Joh. Albertus Faber*. Et est in manibus quoq; *Olai Borrichii* de Lexicis libellus. Qui de Interpretibus ex una lingua in aliam scripserunt, huc etiam pertinent. Id vero eleganter, omnibus pene omnium nationum claris & doctis interpretibus ad examen vocatis, præstitit doctissimus *Huetius*: post quem legi meretur *Bailletus* Tom. II.

P. 78. *Criticæ amplitudo.* Qui adversaria, antiquas & varias lectiones, castigationes, suspiciones, ediderunt hactenus, in veteris ferè tantum ævi Scriptores Græcos & Latinos crisin suam exercuerunt: putavi autem semper,

illam crisin ad recentiores quoque, seu medii ævi scriptores, extendi debere, & id maximè ex usu quoque publico fore, non, quod in illis barbaris vocum & styli ratio habenda sit, sed rerum; vocum vero tantum, quatenus ab his res ipsæ dependent. Extant à Caroli M. ævo tot rerum Germanicarum, Francicarum, Anglicarum scriptores, qui ex MStis, vel non optimis, vel minus accuratè multis in locis descripti integrum sensum non exhibent, corruptis imprimis & mutilatis, locorum, hominumque nominibus, annorum item numeris. Extant cum illis Historicis edita quàm plurimorum Regum Principumque de rebus maximi momenti Diplomata, quæ non rectè descripta aut mutila intelligi nequeunt. Cur in his non sese exercent Critici? Cur non ex aliis MStis, passim adhuc extantibus, aut ex similibus aliorum Scriptorum locis, aut ex ingenio fit emendatio? Cur non his verisimilium, suspicionum, conjectaneorum libri implentur? Equidem, qui Historicos illos ediderunt, interdum variantes lectiones ex MStis adjecerunt, aut ex ingenio emendationem apposuerunt; quoniam tamen hujusmodi libros, uti classicos Auctores veteres, recudi iterum iterumq; publici usus non est, in tales observationum singulares libros, quicquid ad hanc rem pertinens notatur, congeri optimum. Et fateor mihi à multis annis in Historicis Germanicis, partim cum MStis collatis, partim aliorum Historicorum ope examinatis, longè plurimas esse natas observationes, etiam in Diplomatibus, quæ integros implere libros possent; quorum etiam, cum publico utiles judicem, aliis laboribus minus occupatus, nonnullas aliquando edam.

P. 79. *Germanica aliisque gentibus vernacula lingua.* De iis, qui Germanicam linguam scriptis suis illustrarunt,

&

& ad ejus notitiam aliquid contulerunt, prolixe egit, insignis JCtus & Philologus noſtrâs, *Schottelius*, in magno opere de patria lingua, cui addendus *Morhofius* libro citato.

P. 82. *Typographia*, Jam tum ſupra ad cap. III. de Typographis dictum eſt. Pertinet vero huc *Johannis de la Caille* Typographiæ hiſtoria, & Typographorum, ubi de illius origine, & horum primariis operibus diligenter agitur.

P. 84. *Jac. Aug. Thuanus.* Elogia illa in unum collecta à *Stockenio* partem *Thuani Enucleati* faciunt; ſeorſim vero, Gallicè cum ſupplemento, à *Cl. Taisſerio* edita ſunt. In Gallorum elogiis accuratiſſimus eſt, in aliis nonnunquam fallitur, ſecutus aliorum fidem, relationes, & judicia, ſæpe præjudiciorum plena. Et in multis quidem *Scaligerum* ſecutus memoratur, qui non ſemper æquus alienorum operum æſtimator fuit. Unde graviter non tam de *Thuano*, quàm de *Scaligero*, queritur *Joh. Gerb. Voſſius*, cum in Epiſtolis ad Grotium, tum in præfatione librorum de Hiſtoricis Latinis, quod adeo iniquè de *Franciſco Junio*, ſocero ſuo, judicarit *Thuanus*, inductus à *Scaligero*: quamvis ſuſpicetur quoq;, à Genevenſibus fucum factum fuiſſe lectori, vel Italis potius, quorum in manibus liber, priusquam ederetur. Variant enim non parum editiones *Thuani*, ut diligentiſſimè peculiari libello oſtendit Gedani Cl. *Joh. Petrus Titius*: & legi in hanc rem merentur *Lingelshemii* & *Bochſtadii* ad Goldaſtum Epiſtolæ, cum is novam editionem Thuani, ſuppletam alicubi & correctam, moliretur: *Bochſtadius* vero errores quosdam ejus in virorum doctorum hiſtoria notat; quod & facit modo memoratus *Titius*.

P. 86. *Bibliotheca Rabbinica.* *Julius Otto Conradus* ex Judæo Christianus, & in celebri Altorfina Academia Prof. P. anno 1605. librum edidit, sub titulo: *Occultorum detectio*, cujus parte quarta recensentur Rabbini, eorumque scripta & Talmudis autores. At pleniorem eorum historiam dedit *Julius Bartoloccius de Seleno* in Bibliotheca magna Rabbinica, de qua in Actis Erudit. Lipsf. ad anni 1686. mens. decembrem agitur.

P. 88. *Ben Casen.* De quo *Seldenus præfat. in Eutychium Alexandrinum*, mortem ejus referens ad annum 1220: qui etiam p. 156. notar. ad Eutychii origines, de studiis Arabum multa habet, & quod Græcos scriptores in suam linguam transtulerint, exque illis Arabicis versionibus primæ Latinæ factæ sint.

P. *Ibid.* *Pauli Eberi Calendario Historico.* Ita *M. Widlerus* collegit Calendarium Ecclesiasticum Reformatum, in quo consignavit dies & annos S. Martyrum nostro seculo, qui Ecclesias suo sanguine rigarunt, obitus etiam doctorum virorum, qui scriptis, & viva voce eas plantarunt, de quo in Epistola ad Goldastum. An autem lucem viderit, nescio. Pertinent huc etiam Cl: *Wittenii* Diarium Biographicum, novo industriæ genere confectum.

P. 92. *Alii.* Qui in illustri Academia Patavina floruerunt Doctores, non pauci enumerantur in Gymnasio Patavino *Antonii Riccoboni*: scripta vero illorum plurima, quæ lucem nondum viderunt, diligentissimè recenset *Phil. Thomasinus* lib. de Bibliothecis MStis Patavinis: nuperorum vero, anno 1682. Patavii publicè docentium, icones & vitas conscripsit & edidit, tot aliis in remp. litterariam meritis illustris, *Car. Patinus*, parte priore, quæ de Theologis, Philosophis, & Medicis agit, præmissa

Ibid.

P. *Ibid. Bononienſium.* Jam tum ſupra memini *Ovidii Montalbani* Bibliothecæ Botanicæ; Is vero ipſe diligentiſſimus Vir, etiam ſub nomine *Joh. Antonii Bumaldi*, edidit anno 1641. *Minervalia Civium Bononienſium Anademata* ſeu *Bibliothecam Bononienſem*, in qua promiſcue omnes Theologos, JCtos, Medicos & Philoſophos Bononienſes, eorumque ſcripta recenſet, & ſub finem catalogum antiquiorum pictorum & ſculptorum Bononienſium addit.

P. *Ibid. Petri Diaconi.* Liber ille parvus quidem, ſed elegans eſt, editus Lutetiæ 1666: Qui vero eum cum *Placidi Diaconi* auctario edidit *Joh. Baptiſta Marus* Romanus egregias etiam notas adjecit, & plurimorum MStorum in illis notitiam dedit.

P. *Ibid. Florentinorum.* Pertinet huc quoque *Benedicti Accolti* Florentini Dialogus de præſtantia virorum ſui ævi, ex Biliotheca illuſtris Magliabecci nuper editus, quamvis non ſcriptis tantum, ſed alio quoque nomine, illuſtres referat. Exſpectamus autem brevi *Johannis Cinelli*, editis *Bibliothecæ Volantis* partibus aliquot, & Hieronymi vita, jam tum de Hiſtoria Litteraria meritiſſimi, de *Scriptoribus Florentinis*, hoc eſt, iis qui in omnibus terris, ſub Magni Ducis Hettruiæ imperio, floruerunt, opus, publicè promiſſum.

P. 93. *Ligurum.* Quem unum de illis recenſet, *Ubertus Folieta*, librum ſuum in aliquot partes quaſi diviſit, & primò Divos & Principes, quos inter Chriſtophorum Columbum etiam refert: deinde viros militari virtute illuſtres: denique pacis artibus & literarum commendatione inſignes recenſet, ex quibus ultimis aliquot tantum ad noſtrum inſtitutum faciunt.

P. *Ibid.*

Ibid. Romanos. Bibliothecam Romanam ſeu Romanorum ſcriptorum Centurias V ante novem annos edidit *Proſper Mandoſius*, Nobilis Romanus, Ordinis S. Stephani eques, nulla vel temporis, vel alphabetici ordinis habita ratione; in qua tam multæ ſunt egregiæ de doctorum editis & ineditis libris notitiæ, ut reliquarum, quas nobiliſſimus Auctor promiſit, centuriarum deſiderio tanto magis teneatur eruditus orbis. De Claris Brixienſibus ante annos ſex ſcripſit *Leonardus Cozandus*, & parte prima tacentorum ac viginti vitas, ſcriptaque expoſuit: de quo Actorum eruditorum Lipſienſes collectores ad Anni 1686 menſem Auguſtum agunt, aliosque hujus generis ſcriptores obiter recenſent. Bibliotheca Neapolitana *Nicolai Toppi*, quâ eorum, qui in regno Neapolitano ſcriptis inclaruerunt, opera edita, & inedita, & judicia de iis referuntur, huc imprimis pertinet: præſertim, ex quo illa tam curioſis obſervationibus ab Illuſtri primum *Antonio Magliabecho*, dein à *Leonardo Nicodemo* editore ante octo annos aucta & illuſtrata eſt, imo plurimis in locis correcta.

Ibid. Franciſcus Polla. An elogia ejus edita ſint, neſcio: egregia autem eſſe, ex iis, quæ in Fracaſtorio & Montano producit *Andreas Chioccus*, libro de Veronenſibus Medicis, judicare licet. Habuit vero etiam doctorum illorum virorum imagines in Muſeo ſuo.

P. 94. *Alphonſus Garcias.* Ejusdem de Viris doctis Hiſpaniæ enarratio Apologetica Compluti anno 1513. impreſſa extat.

Ibid. Gallorum. Claudii Eſpencæi de libris Francicis ſermones citari vidi, librum ipſum non vidi. *Stephanus Paſchaſius* l. 3. diſquiſ. Franc. c. 21. & 23. illuſtriores ſingularum Pariſienſis Academiæ Facultatum Magiſtros

ſtros enumerat. Ante annos novem Vir eruditiſſimus & φιλαληθέστατος *Joh. Launojus* edidit *Academiam Pariſienſem illuſtratam*, cujus omnes partes lectu digniſſimæ ſunt, & ad Hiſtoriam literariam faciunt, tertia autem imprimis, quâ Scriptores CXXXIV, eorumque vitæ & operum indices exhibentur, tribus libris, quorum primus de iis, qui Primum Collegii ſeculum, alter de iis, qui ſecundum; tertius, qui tertium, & hujus excurrentis initium illuſtrarunt, agit, qui etiam de Scholis celebribus ſeu à Carolo M. ſeu poſt eundem Carolum per Occidentem inſtauratis librum edidit. anno 1682. *Gabriel* quoque *Naudæus* in libello de *antiquitate Scholæ Medicæ Pariſienſis* p'ures Medicos eorumque ſcripta refert. Pertinet verò huc non minus *Relation de l'Hiſtoire de l'Academie Francoiſe par M. P.* in qua Viri nonnulli eruditi ejus Academiæ, & eorum ſcripta referuntur.

P. 95. *Anglicos.* Extant *Florum Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ gentis Anglorum libri VII.* autore *Richardo Smithæo*, Epiſcopo Chalcedonenſe, editi Pariſiis 1654. quibus non tantum præmittuntur Proteſtantium elogia de Catholicis & Proteſtantibus Scriptoribus, qui res Anglicanas tradiderunt, quorumque teſtimonio collector utitur, ſed etiam ſub ſingulis Anglorum Regibus, de iis, qui doctrina claruerunt, & ſcriptis, diſſeritur. Citatur autem ibi p. 13. *Weverus*, qui librum ediderit, de Monumentis funebribus in Anglia, in quo ſint hiſtoricæ obſervationes, & breves notæ, collectæ ex approbatis auctoribus, infallibus regiſtris, calendariis, chartis, rotulis, & antiquis MStis & collectionibus judicioſorum Antiquariorum: qui liber huc omnino pertinere videtur; uti & *Antiquitates*

Britannicæ Ecclesiæ, in quibus de Septuaginta Cartuariensibus Episcopis, inter quos plurimi scriptis quoque clari, agitur, & quæ de Oxoniensi Academia eruditissimè nuper commentatus est *Antonius Woodius*.

P. 104. *Westphalici.* De illustribus Viris & Scriptoribus Westphalis commentarium molitur Perillustris Dominus *Christianus, Baro de Plettenberg*, maximè reverendis dignitatibus conspicuus, & paterno maternoque genere ex prima nobilitate Westphalica oriundus.

P. *Ibid. Academiarum.* Caspar Bartholinus anno 1609. orationem habuit de ortu, progressu & incrementis *Academiæ Regiæ Hafniensis*, cui additus Catalogus Professorum ab A. 1539. *Catalogum Professorum Gryphiswaldensium* à tempore Evangelicæ reformationis, totidem distychis, quot Professores, comprehensum, sub nomine Prosopographiæ Metricæ publicavit *Joh. Heunius* : *Jenensium Adrianus Bayerus*, qui malè *Mejerus* à *Taisserio* vocatur: de cujus illustris Academiæ luminibus, maximè in Jurisprudentia, orationem anno 1590. habuit *Nicolaus Reusnerus*. Prodiit etiam ante octo annos, cura Cl. Viri, *Magni Danielis Omeisii*, liber sub titulo *Gloria Academiæ Altdorfinæ*, in quo de illustribus ejus Doctoribus accurate disseritur, notæque elegantes adduntur. Imprimis vero in secularibus Academiarum orationibus præcipuos illorum doctores recenseri deprehendimus. Id quod accuratè factum est ab *Argentoratensibus*, ubi Chronologicus Index, studio *Sebizii*, additus est concioni seculari *Smidii*. Wittebergæ anno 1612. orationem secularem habuit *Joh. Zangerus* JCtus, in quâ non nulla de ejusdem Academiæ Doctoribus præclaris. Academia Rostochiensis, cum anno

1629.

1629. suum Jubilæum celebraret, programmata & orationes eo facientes edi fecit. Id quod etiam ante quindecim annos in nostra hac Academia Julia factum. Cujus tamen celeberrimos Professores omnes, eorumq; vitas, recensere occæpit, juxta quatuor, ut loquimur, Facultates, Venerandus collega noster *Gebhardus Theodorus Mejerus*, expositis jam publico Theologis & JCtis; cui proinde ad absolvendum opus, in nostræ Juliæ gloriam, vitam longiorem & valetudinem integram apprecamur. Nuper demum celeberrimus Philologus *Joh. Georgius Grævius* oratione seculari in Ultrajectina Academia habita, plures ejus eruditos recensuit & laudavit.

P. 107. *Pontificibus.* Ludocici Jacobi labor suum habet usum, dum non tantum scripta Pontificum enarrat, sed etiam in singulis Pontificibus eos, qui vitas eorum descripserunt: illis verò, qui a pontificia doctrina alieni sunt, ridiculo zelo, & usque ad ineptias molestus est, uti dum *Corberium* per calumniam *Cerberum* vocat: & hæreticorum morem esse scribit, falsis citationibus libros implere. Ipse tamen, licet plurimis in locis, nullibi tamen gravius errat, quam ubi de Scriptoribus Protestantibus agit.

P. 109. *Jesuitis.* Qui inter illos literati, magnis elogiis ornatos recenset *Clarus Bonarscius*, id est, *Carolus Scribanius*, in Amphitheatro honoris l. 2. c. 13. In *Historia* etiam *Societatis Jesu*, multa de Sociorum libris & vita invenies.

INDEX CAPITUM.

I. Quibus modis scriptorum notitia poßit acquiri: quam varià item ratione ab aliis hæc res sit tractata. pag. 1.

II. De præcipuis scriptoribus, qui de doctorum virorum ætatibus simpliciter egerunt. 3.

III. De varii generis catalogis librorum, eorumque præcipuis quibusdam scriptoribus. 6.

IV. De nonnullis elegiornm, epitaphiorum ac monumentorum, imaginumque collectoribus & scriptoribus. 18.

V. Qui promiscue de omnis generis, nulla discriminis alicujus habita ratione, doctis viris egerunt, indicantur. 22.

VI. Qui de Theologis & sacris Christianis scriptoribus egerunt recensentur. 32.

VII. Qui de Iurisconsultis & eo pertinentibus libris egerunt indicantur. 41.

VIII. Medicorum scriptorum notitia è quibus petenda sit memorantur. 46.

IX. Qui de Philosophis eorumque scriptis generatim commentati sunt significantur. 53.

X. Qui speciatim vel singularum vel quorundam artium & scientiarum ratione habita idem egerunt enumerantur. 57.

XI. In Historicorum cognitionem qui manuducunt nominantur. 62.

XII. Qui de Oratoribus commentati sunt memorantur.

XIII. E

XIII. E quibus Poëtarum notitia discenda sit laudantur. 72.

XIV. Qui de scriptoribus eloquentiæ vel imitationis ratione habita, Grammaticis item Criticisque commentati sunt, narrantur. 74.

XV. Populares & illitteratas artes quinam descripserint, artificesque celebraverint. 79.

XVI. Quinam certi duntaxat ævi doctrina clarorum virorum memoriam litteris mandaverint. 83.

XVII. Hebraicorum scriptorum cognitio à quibus discenda sit. 85.

XVIII. Arabicorum aliorumque Asiaticorum & Africanorum scriptorum memoriam qui tradiderint. 87.

XIX. Græcorum Latinorumque scriptorum cognitio unde accipienda. 89.

XX. Italicos scriptores qui celebraverint. 91.

XXI. Hispanicos & Gallicos scriptores qui memoraverint. 94.

XXII. Quibus Anglicorum scriptorum notitia debeatur accepta. 95.

XXIII. Germanici scriptores à quibus annotati commendatique sint. 98.

XXIV. Qui seorsim Belgicis scriptoribus celebrandis studium dicaverint. 100

XXV. Qui speciatim insuper aliorum Germaniæ locorum,

corum, Danicis item Polonicisque scriptoribus inclytis reddendis operam tribuerint. 103

XXVI. *Qui de doctis viris & scriptoribus secundum vitæ genera, inprimis ordines monasticos, item inter sanctos relatis egerint.* 106

XXVII. *Claras & præsertim doctas Fœminas qui scripto laudaveerint.* 111

XXVIII. *Qui quæ ad scriptores pertinent per occasionem tangunt in certas species distribuuntur.* 114

XXIX. *Epicrisi facta nonnullis sub initium constitutis hujus argumenti scriptorum generibus suum pretium tribuitur.* 116

Henrici Meibomii Præfatio. 121

Ejusdem Additamenta. 145.

INDEX SCRIPTORUM.

A.

Accoltus (Bened. 191
Adamus (Mel. 52, 85, 99. 105, 162.
Albertus (Joh. 109.
Albertus (Leand. 109.
Albertus Stadens. 156.
Albinus (Petrus 103.
Aldobrandinus (Thom. 55.
Alegambe 109.
Alexander 29.
Aeldosius 92.
Allatius 93, 182.
Almelovius 158.
Alstedius 5.
Ammonius (Clemens 21.
Amphicrates 29.
Anaxilides 29.
Andreas (Valer. 19, 25, & seq.
Antisthenes 29.
Arnisæus 175.
Artorius 162.
Aselhi (Aben 88.
Augustinus (Leonh. 164.

B.

Bælius 172.
Baptista (Joseph 153.
Bail. 37.
Bailletus 158. 159, 166, 172, 187.
Baleus 96.
Baldus Perus. 45.
Ballonius 95.
Balsacius 150.
Barbosa 42.
Bargæus 65. 182.
Barlæus (Casp. 149. 178.
Baronius 92.
Barralis 95.
Barthius 29, 56, 75, 185.
Bartholinus (Alb. 105.
Bartholinus (Thom. 105, 149. 154. 160, 180, 186.
Bartoloccius de Seleno 190
Bautru 154.
Baudius 102, 149.
Bayerus 194.
Beda 95.
Bellarminus 32, 112, 174.
Bembus 149.
Bergomensis (Jacob. Phil. 112.
Berneggerus 150.
Bertrandus (Joh. 46.
Beza (Theod 177.
Biragus (Franc. Mediobarba 185.
Bishopus 95.
Blancanus 61.

Blo-

Blomevenna 109.
Blondellus 40.
Boccatius 111.
Bochstadius 189.
Bodelotius 185.
Bœclerus 169, 187.
Bodinus 182.
Boissardus 21, 164.
Bolduanus 33.
Bollandus 110.
Bonciarius 93.
Bongarsius 150.
Bonarscius 165.
Bonifacius (Balth. 66.
Borellus 51. 82.
Borrichius 186, 187.
Borromæus (Fred. 84.
Bosius 176.
Bostius 108.
Bostonus 95.
Boxhornius 83, 102, 113, 149.
Brahe (Tycho 61, 148.
Brasseur 102.
Brunfelsius 46.
Bruscus 93.
Brutus 151.
Bry (Joh. Th. 21.
Bucelinus 68.
Buchnerus 20, 150.
Bucholzerus (Abrah. Pater. 4.
Bucholzerus (Abrah. filius 5.
Bucholzerus (Gotfr. 4.
Bulefonius 153.
Bulingerus 159.
Bullialdus 157.
Bumaldus 151, 191.
Bundetius 100.
Burnetus 154, 169.
Burtonus 97.
Buxtorfius 86.
Bzovius 110.

C.

Caccialupus 45.
Cœcus (Vent. 43.
Cælius 73.
Caille (Joh. de la 189.
Callidius 99.
Calvisius (Sethus 5.
Camerarius (Joh. Pater 76.
Campanella 160.
Campegius (Symphor. 52.
Candidus (Pant. 18.
Capelle 185.
Cardanus 173. 174.
Carnificius 101.
Cartagena (Joh. de 108.
Cartesius 148. 165.
Casaubonus (Is. 54. 55.
Casaubonus (Mer. 54. 149.
Caselius 24. 104. 149.
Ben. Casen 88. 190.
Casinensis (Petr. 92.
Castellanus 52.
Castellus 180.
Castillius (Lic. 87.
Castricomius 100.
Castro (Petr. è 51.
Cavalleriis (Joh. Bapt. de 164.

Cavæus

Cavæus. 175.
Centuria insignium Scriptorum Lipsiensis, Wittenbergensis, Francofurdianæ Academiarum 104.
Ceruttus 93.
Charon 111.
Chemnitius 163.
Chioccus 93. 192.
Choppinus 179.
Choquetius 110
Chytræus 161
Chytræus (Dav. 63. 83. 104.
Cinellus 191.
Clemangis (Nicol. de 147.
Clemens (Alexandr. 111.
Clenardus 153.
Clericus 167. 170.
Clusius 153.
Cocus (Robert. 37. 39.
Cognatus 26.
Colerus 59.
Colomesius 87. 94.
Conradus (Jul. Otto 190.
Conringius 7. 8. 11. & seqq. it. 115. 156.
Constantinus (Rob. 47.
Contelorius 42.
Corradus 71.
Cotta (Catell. 44.
Courvee (Claud. de la 48.
Cujacius 179
Curtius (Corn. 108. 110.
Custos Dominicus 164.

D.

Dallæus 40.
Damon 29.
Daumius 29.
Deckerus 172.
Diepholdius 67.
Dilherrus (J. M. 75. 87
Dionysius Halicarnass. 71. 74
Dithmarus 174
Donatus (Marcel. 66. 184
Dorlandus 108
Dorotheus 34
Draudius 9
Drexelius 45

E

Eberlinus 43
Ebertus 86
Eberus 84. 190
Egnatius (J. B. 66
Ehingerus 8
Elaighbas 88
Elsius 108
Emmius 67
Ephemerides Eruditorum 17 & seqq.
Ephemerides Parmenses & Amstelod. 166
Epistolæ Pythagoricorum 111

Efpencæus 192.
Eudemus Rhod. 60.
Eunapius 56.
Eufebius Cæfarienfis 3.
Euftathius 113.
Expurgatorii indices 11, & feqq.

F.

FAber (Baf. 76.
Faber (Joh. Albert. 172.
Faber (Joh. 164.
Faber (Tanaq. 61, 73.
Fabricius 149.
Fechtius 178.
Felibienus 81.
Fendius 18.
Fernandez 109.
Ferrarius 150.
Ferretus 186.
Fichardus 41, 44.
Ficinus 148.
Flaccius (Matth. 38.
Folieta 93, 191.
Forfterus (Val. 44.
Forftnerus 148.
Freherus 35, 65, 165.
Frefne (Carol du 187.
Freymonius 42.
Frifius (Joan. 30, 31, 76.
Frifius (Joh. Jacob. 54.
Frofchhoverus 10, 24, 26, 33.
Fuchfius (Remacl. 52.
Furtius 21.

G.

GAbbema 152.
Gaffarellus 87.
Galenus 15, 31.
Gallæus 163, 164.
Gallus (Pafchalis 47, 50.
Garron 43, 179.
Garzias 192.
Garzonius 109.
Gafmerus 163.
Gafnerus 45
Gaffendus 175, 182.
Gazæus (Æn. 110.
Gelafius [illegible].
Genealogicæ Tabulæ Tybing[illegible]fes Anonymi 68.
Genebrardus 3.
Gennadius 34.
Gerhardus (Joh. 37, 176
Germanus (Mich. 154.
Gervafius Tilberienf. 15[illegible]
Gefnerus (Conradus 10, 11. & feqq. it. 82, 86, 111, & feq[q].
Gœfius 117.
Goldaftus 1[illegible]
Golius (Jac. 8[illegible].
Gomefius (Ludov. 4[illegible].
Gonzaga (Franc. 109
Gorræus 109
Gothofredus (Dionyf. 7[illegible]
Grævius 195
Gratianus 3[illegible]
Gratianus (Thom. 10[illegible]
Gribaldus 46
Groningenfis Academiæ Profesforum Vitæ 1[illegible]3
Gronovius 16[illegible]
H. Grotius 102, 148, 165, [illegible]8
Grotius (Wilh. [illegible]9
Grynæus (Sim. 18. 104
Gruterus 5, 19, 79
Gualdus 1[illegible]3
Gualterus 5, 1[illegible]5
Gudius 1[illegible]2

Gu[illegible]-

Guinterius (Ant. 51
Gyraldus 72,80

H.

Hamconius 102
Hammelmannus 104.177
Hankius 66
Harpokration 71
Hartnaccius 183
Heckelius 177
Heidmannus 5. 72. 156
Heinsius (Dan. 101. 102. 151
Heinsius (Nicol. 157
Helvicus 6
Heindreichius 64
Henelius 43. 103
Henninges 67
Hennichius 176
Henricus Gandavens. 35
Hermippus 29
Hermodorus 29.
Hertzius 182
Hesychius lexicogr. 90
Hesychius (Miles. 56
Heinius 194
Hieronymus 160
Hildefonsus 34
Hoeschelius 7. 28. 90
Hoffmannus (Casp. 48. 49
Holstenius 155
Honorius Augustod. 35
Hopfferus 155

I.

Jacob. (Ludov. 10. 94. 164. 174
Jamblichus 111
Jamesius 14. 39
Impens (Petr. 107
Imperialis (Joan. 85. 91. 165
Jonsius 30. 56. 57. 60
Jovius 84. 91. 165
Ittigius 179
Isidorus Hispalensis 34
Ivanes 108
Ivellus 39
Junius (Franc. 14. 146
Junius (Hadrianus 56. 76. 81. 83
Justus (Wolfg. 52

K.

Keplerus 148
Kircherus 81
Kolmbergerus 174

L.

Labbe (Petr. 18
Labbe (Philip. 11. 17. 19
& seqq. it. 155. 160. 177
Laërtius (Diog. 30. 54. 55. 60. 111
Laet (Joan. de 82
Lambetius 31. 55. 160
Langius (Willh. 7. 149. 155
Lanovius 110
Laugingerus 8.
Launojus 160. 171. 193.
Legerus 86

Lilius 97
Lindebergius 105
Lingelsheimius 150
Lipenius 108
Lipſius 19,64,149
Lipſtorpius 157
Locrius (Ferr. 102
Longolius 149
Looſeus 99
Lorichius 45
Lotichius (Joh. Petr. 73
Lucius (Petrus 108
Ludovicus Vives 178,180,183
Lycoſthenes 11, 26, 95.

M.

MAbillonius 54
Maderus 104
Magliabechius 145, 192
Mallincrotius 24,65,83,106
Malpæus 109
Manardus 148
Mandoſius 192
Mantua 44,46
Manutius 149,151
Mareſeus 150,173
Mariolta 109
Marus 191
Maſcardus 183
Maſſo 18.179
Matthæus (Anton. 170
Matamorus 48.94
Mauſſacus 71.77
Melfurerus 176.
Meibomius (Henr. 157
Meibomius (Joh. Henr. 153,181
Meibomius (Marc. 81
Meierus (Gerhard. 33,37,97,176
Meierus (Gebh. Theod. 195
Melanchton 178
Mellerſtadius 105
Menagius 53,55
Menaſſe ben Iſr. 86
Menetrerius 186
Meteranus 102
Meurſius 56,103,165,182
Micrælius 38,182
Miræus 33,35,101,108,109,110
Mirandulanus 165
Molanus (Joan. 110
Mœſtlinus 61
Morus (Thom. 178
Molderus 86
Molinettus 164
Molinæus 179
Molze 21
Montalbanus 181
Moreau 51
Morhofius 147,166,186,189
Morigia 93
Morinus 178
Mornæus 14
Moronus 51
Moſerus 110
Müllerus (Theob. 84
Muretus 43,149
Mylæus (Chriſt. 23,26,63

N.

NAudæus 9,59,149,193
Neander (Joh. 52
Neander (Mich. 23,49
Nevizanus 41
Nicodemus (Leonh. 192
Nigidius (Petr. 105
Nigra Valle (Joh. de 107

Nitſchius 166
Nicius 73,81,84,92
Northofius 168,169
Novarienſis (Philip. 107

O.

OBrechtus 170
Obſcibea 88
Oiſelius 157
Olearius 176
Opicellus 8
Oporinus 11, 26
Omeiſius 195
Ortelius 62
Oſſatus (Card. 178
Oſtienſis (Leo 92
Oudinus 174

P.

Paige (Joh. le 110
Pallermus 93
Pamphilus (Joſ. 108
Pantaleon (Henr. 98,164
Panvinius 36,108
Panzirolus (Gu. 45, 83
Panzirolus [Oct. 45
Pappus 14
Pareus [Joh. Philip. 79
Paſchaſius 192
Paſor 87
Patavinarum Bibliothecarum Catalogus 5
Patinus 180.154.162.165

Petiti bibliothecæ Catalogus 9
Petrarcha 147
Petrejus (Henr. 157
Petrejus (Theod. 109
Petrus (Suffr. 35
Peucerus 52
Phavorinus 29
Philander (Gvil. 81
Philelphus 147
Philoſtratus 55
Photius 28
Pictorum Effigies 82
Pignorius 151
Pin (El. de 175
Piſtorius (J. J. 105
Pitſeus 95. 96. 97.
Placcius 172
Plebe (Jac. de 110
de Plettenberg (Chriſt. Baro 193
Plinius 147.165
Plutarchus 71.111
Pocciantius 93
Pocockius 89
Politianus 149
Polla 93.192
Pollux 90
Pomponius 43
Pona (Franc. 93
Poncius (Conſ. 25
Pontacus 3

Putschius 177
Pythæus 179

Q.

Quesnel 157
Quintilianus 71
Quiroga (Gasp. 14

R.

Rachelius 59
Rainoldus (Joh. 39
Ravius 88
Reiboulet 154
Regino 156
Reineccius Reinerus 67,151. 182
Reinesius 19, 25, 53, 149, 162
Reusnerus (El. 67
Reusnerus (Nicol. 99,165. 194
Rhodius 180
Ribbadeneira 109
Ricciolus 4. 61
Riccobonus 190
Richterus 150
Rigaltius 173
Rittershusius (Nic. 68
Rivallius 44
Rivetus 37,40
Rivius (Joan. 108
Robertus (Joh. 110
Roscius (Jo. Vict. 92
Rosweydus 110,112
Rotmarus 104
Roussus 95
Routartius 64
Rubenius 149
Rudolphus (Petr. 109
Rupertus 43,45.
Rutilius (Bern. 44
Rycquius 149

S.

Saboletus 178
Sagittarius 170
Salmasius 66,149
Salmuthus (Henr. 83
Sambucus 53,56
Sanctorius (Paul. Æmil. 112
Sanderus (Ant. 101,102,107,110
Sandius 37,184
Sammarthanus (Sc. 94
Sannazarius 165
Sannemannus 67
Sansovinus 93
Sarkmasius 60
Sarravius 150
Satyrus 29
Saubertus Pater 8
Saussay (Andr. du 36
Scaliger (Jos. J. 3,19,61,72,101
159.173
Scaliger (Jul. C. 73,146,149
Scapula 76
Schefferus (Joh. 81
Schelhammerus 180
Schenkius (Joh. 24,
47,50
Schenckius (Joh. Georg. 44,
47,49,51,53
Scheurlius 58
Schichardus 150
Schottelius 149
Schottus (Andr. 28 33,35,
75,94,101
Schraderus (Christ. 4,20
Schrokius 181
Schultingius 33
à Schurman (Anna Maria, 102
Schurtzfleischius 170

Schiop-

Schioppius 59,78,159,163, 178,187
Scultetus (Abrah. 4
Scborus 90
Sebitzius 194
Seckendorfius 178
Seguenza (Jos. de 109
Segvinus 163
Seldenius 185, 190
Senensis (Anton. 109
Senensis (Sixtus 32
Seneca 163
Sennertus 161
Sepulveda 149
Siberus 150
Sidonius 147
Sigebertus Gembl. 35, 160
Sigonius 65
Silvaticus (Joh. Bapt. 93.
Simlerus 11, 21, 26, 31, 47. 95,112.
Sleidanus 84
Smetius (Henr. 72
Smetius (Mart. 19
Smidius 194
Smitheus 193
Sophronius 34
Sorberius 153
Sotion 29
Spachius 50, 54
Spanhemius 162.174
Stephanus (Henr. 11,56,55,76,158
Stiborius (Andr. 61
Stockenius 189
Svetonius 71
Svidas 24.30
Sutor (Petr. 109
Sweertius (Franc. 18, 102
Schwenckfeldius (Casp. 105
Sylvius (Jac. 95
Symmachus 147

T.

Taisserius 161. 162. 189
Tanaquillus 6
Taxander 94
Theophrastus 60
Thomasinus 7, 190
Thomasius 172
Thuanus 84. 94. 113 157.173
Thulemarius 151
Tiraquellus 112
Titius (Lucius 179
Tollius 31
Toppius 192
Trittenheimius 35. 41. 98.108
M. Tullius. Cic. 70.74. 147
Turre cremata 108

V.

Vajer (de la Mothe 183
Valerianus (Jo. Pier. 31
Vanden Bosche (Al. 112

Udalricus 8
Velſchius 181
Velſerus 150. 178
Veniſius 158
Venator 163
Vertereus 28
Verheyden (Jac. 100
Vermanderus 81
Viennenſis Bibliothecæ Catalogus 6
Vicquefortius 183
Villanius 172
Vindingius 172
Viſch. (Carol. de 109
Ultrajectinæ Bibliothecæ Catalogus 6
Voetius 33, 176
Voglerus (Gotfr. 4
Voglerus (V. H. 146. 175
Volaterranus (Raph. 23. 45 82. 76. 81. 107
Voſſius (Ger. Joh. 30. 37 & ſeqq. it. 82. 92. & ſeq.
Urſinus (Fulvius 163
Utenbogardus 178
Vulcanius 151

W.

Waddingus 109
Wagenſeilius 186
Waſius 186
Welſchius 179. 181
Wewerus 193
Whartonus 175
Whear 182
Widlerus 190
Willotius 109
Winſtanleus 186
Wionus 108
Wittenius 162, 177. 190
Wottonus 82
Wowerius 16. 30. 62 149
Wurfbainius 68

Z.

Zanchus 75
Zangerus 194
Zeellius 67
Zeillerus 64
Zieglerus (Hier. 98
Zilettus 42
Zuingerus (Theod 49, 63, 67. 90.

FINIS.